

39. Torstaina 17 päivänä kesäkuuta 1999

kello 16.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia	6) Laki työ sopimuslain 17 §:n muuttamisesta 1168
Ulkopuolella päiväjärjestyksen	Lakialoite LA 79/1999 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.) 7) Laki jätelain 4 §:n muuttamisesta 1170
1) Pääministerin ilmoitus Suomen puheenjohtajuuskauden ohjelmasta 1106	Lakialoite LA 81/1999 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)
Pääministerin ilmoitus PI 1/1999 vp	8) Laki kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta ”
Ainoa käsittely	Lakialoite LA 82/1999 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)
2) Hallituksen esitys vuoden 1999 lisätalousarvioksi 1133	9) Laki tieliikennelain 28 b §:n muuttamisesta 1171
Hallituksen esitys HE 19/1999 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 3/1999 vp Lisätalousarvioaloite LTA 1—20/1999 vp	Lakialoite LA 83/1999 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)
Lähetekeskustelu	10) Laki työ sopimuslain 17 §:n muuttamisesta 1172
3) Laki työ turvallisuuksilain muuttamisesta 1162	Lakialoite LA 84/1999 vp (Kyösti Karjula /kesk ym.)
Lakialoite LA 53/1999 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)	11) Laki arvonnäisäverolain muuttamisesta 1178
4) Laki työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta 1165	Lakialoite LA 85/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)
Lakialoite LA 77/1999 vp (Esko-Juhani Tennilä /vas)	12) Laki vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta 1180
5) Laki kalastuslain 88 §:n muuttamisesta 1166	Lakialoite LA 86/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)
Lakialoite LA 78/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)	

Mietintöjen pöydällepano

13) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa 1181

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM
5/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi edustajat Akaan-Penttilä, Biau-det, Elo, Erlund, Hassi, Heinonen, Hiltunen R., Huovinen, Jansson, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Kanerva S., Karpela, Kiljunen, Koskinen Jari, Laitinen, Lehtomäki, Lindén, Manninen, Mön-käre, Pietikäinen S., Ranta, Rask, Sinnemäki, Vahasalo, Virén ja Ylä-Mononen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-jat Laitinen ja Kiljunen.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunta-työhön liittyvissä virkatehtävissä ovat
17.6. edustajat Hassi, Mönkäre ja Rask,
17. ja 18.6. edustajat Elo ja Huovinen,
17.—19.6. edustaja Karpela sekä
17.—23.6. edustaja Jäätteenmäki.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

P u h e m i e s : Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta
17.6. edustajat R. Hiltunen, Kiljunen, Jari Koskinen, Laitinen, Manninen, S. Pietikäinen ja Vahasalo sekä

17. ja 18.6. edustaja Virén.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntö-jä.

Hyväksytään.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esi-teltävät asiat:

1) Pääministerin ilmoitus Suomen puheenjohta-juskauden ohjelmasta

Pääministerin ilmoitus PI 1/1999 vp

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyk-sen annetaan valtiopäiväjärjestyksen 36 a §:ssä tarkoitettu pääministerin ilmoitus Suomen pu-heenjohtajuuskauden ohjelmasta.

Pääministeri **L i p p o n e n :** Arvoisa puhe-mies! Muutama kuukausi sitten Euroopan unio-nin suurin haaste oli Agenda 2000 -hanke: unio-nin tulevien seitsemän vuoden rahoitus, rakenne-rahastot ja maatalouskysymykset. Niitä koske-vien päätösten pelättiin jäävän Suomen puheen-johtajakaudelle. Asiasta syntyi lopulta yhteisym-märrys jo Berliinin Eurooppa-neuvostossa, mut-ta samassa kokouksessa jouduttiin uuteen tilan-teeeseen. Eurooppa-neuvosto voi vain todeta ko-mission yllättävän eron, valitsi uuden komission muodostajan, Romano Prodin, ja tämän lisäksi joutui ottamaan kantaa Kosovon kriisiin ja siitä johtuviin ja siihen liittyviin Naton pommituksiin.

Yleensä pidetään viidentoista maan unionia päätöksentekijänä hitaana ja hankalana. Se tar-koittaa sitä, että johtamisessa korostuvat jatku-vuus ja suunnitelmallisuus. Suomen puheenjoh-tajakauden kynnyksellä joudumme kuitenkin to-teamaan, että elämä ei aina kunnioita ja noudata suunnitelmallisuutta, suunnitelmaa. Unionin neuvoston johtaminen, tehtävä, johon Suomi nyt joutuu, edellyttää todellakin myös joustavuutta. Suomen EU-puheenjohtajuusohjelmassa on nämä tosiasiat otettava huomioon.

Ohjelma on neuvoston puheenjohtajan viesti muille jäsenvaltioille, muille toimielimille, unio-nin yhteistyökumppaneille sekä tietenkin unio-nin kansalaisille. Viesti kertoo, mihin Suomi pyr-kii johtaessaan neuvoston, jolla on siis satoja työryhmiä, eri ministerineuvostojen sekä Eu-rooppa-neuvoston — niin kuin sanotaan: huip-pukokouksen — toimintaa. On muistettava, että puheenjohtaja ei määrää komission eikä varsin-kaan parlamentin toimintaa. Voimme kuitenkin edellyttää, että nämä instituutiot omalta puolel-taan täyttävät oman tehtävänsä hyvässä yhteis-työssä neuvoston kanssa. Valitettavasti puheen-johtajakautemme on pitkällä, ennen kuin pää-semme täyspainoiseen yhteistyöhön nyt valitun parlamentin ja syksyllä virkaan astuvan uuden

komission kanssa. Nyt on syytä painottaa sitä, että yhteistyö parlamentin kanssa on entistäkin tärkeämpää ja Suomen hallitus on asiaan panostanut jo pitkään muun muassa ministereiden vierailuilla Euroopan parlamentissa.

Puheenjohtajuusohjelma perustuu jatkuvuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Pohjana ovat eri neuvostojen ja työryhmien pöydällä olevat hankkeet, komission tekemät aloitteet sekä Eurooppa-neuvoston, siis huippukokouksen, toimeksiannot. Eduskunnalle hiljattain annettu selvitys puheenjohtajakauden asialistasta kertoo asioiden lukuisuudesta ja moninaisuudesta. Se myös osoittaa, että lisätehtäviä ei juuri kannata itselleen keksiä.

Puheenjohtajuusohjelman on oltava tavoitteellinen. Ei riitä, että asioita luokitellaan tärkeiksi ja erityisen tärkeiksi. Suomi puheenjohtajana asettaa joka hankkeen käsittelylle tavoitteen: mihin saakka ja minkä sisältöisenä asiaa voidaan viedä eteenpäin puheenjohtajuuskauden aikana. Tavoitteiden on oltava sekä kunnianhimoisia että realistisia, mieluummin niin, että rima on vähän korkeammalla kuin matalalla. On arvioitava, minkälainen kompromissi parhaassa tapauksessa voisi olla saavutettavissa.

Unionin kuvassa on Suomen puheenjohtajakauden kynnyksellä ristiriitaisia piirteitä. Vuoden alussa toteutunut Talous- ja rahaliitto Emu sekä juuri voimaan astunut Amsterdamin sopimus ovat omiaan tekemään unionista entistä vakaamman ja toimintakykyisemmän. Toisaalta komission äkillinen ero on luonut tiettyä epävarmuutta, jonka poistaminen voi vaatia oman aikansa. Euroopan parlamenttivaalien masentavan alhainen äänestysprosentti antaa puolestaan aihetta vakavasti pohtia unionin ja sen kansalaisten välistä suhdetta niin kuin myös unionin rakenteita ja meillä kansallisia kysymyksiä, kuten vaalijärjestelmää.

Kansalaiset odottavat, että unioni onnistuu perustehtävässään, ja se on ihmisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin vahvistaminen. Turvallisuus tässä on nähtävä laajasti. Hyvinvointiin liittyy muun muassa huolenpito ympäristön tilasta. Unionin toiminnan tulee perustua toimivaan työnjakoon jäsenvaltioiden kanssa. Sen on tuotettava lisäarvoa ilman turhaa puuttumista kaikkiin asioihin.

Suomen tavoitteena puheenjohtajana ja jäsenvaltiona on vahvistaa unionin kuvaa avoimena, tehokkaana ja vastuullisena toimijana. Tähän ei riitä normaali tiedottaminen tai suhdetoiminta, vaan tarvitaan avoimuuden lisäämistä, instituut-

tioiden toiminnan tehostamista ja sen varmistamista, että unionin varoja käytetään tarkoituksenmukaisesti ja valvonnan alaisesti. Neuvoston pöydällä on tällä sektorilla lukuisia uudistusehdotuksia. Uskon, että Suomelta odotetaan määrätietoisia otteita niiden toteuttamiseksi ja että olemme siihen myös valmiita.

Myös unionin ulkosuhteissa puheenjohtajalla on Amsterdamin sopimuksen myötä mahdollisuus toiminnan tehostamiseen yhdistämällä unionin eri poliittiset ja taloudelliset keinot kokonaisvaltaiseksi ja johdonmukaiseksi politiikaksi. Esimerkki tästä on Kölnin Eurooppa-neuvostossa juuri äskettäin hyväksytty Venäjä-strategia, jota puheenjohtaja lähtee määrätietoisesti toteuttamaan. Suomelle tulee siis nyt tehtäväksi työohjelman laatiminen. Pohjoisen ulottuvuuden politiikka, Kaakkois-Euroopan vakaussopimushanke ja Välimeren aluetta koskeva Barcelona-prosessi, nämä kaikki perustuvat tällaiseen kokonaisvaltaiseen näkemykseen.

Unionin neuvoston ulkosuhteissa tarvittavaa hallintokoneistoa vahvistetaan Kölnissä valitulla ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkealla edustajalla, ja sen lisäksi perustetaan suunnittelu- ja varhaisvaroitusyksikkö. Tavoitteena on luoda edellytyksiä ensinnäkin unionin yhteisten etujen määrittelyyn, ja tähän on muun muassa pohjoisen ulottuvuuden eräs keskeinen perusajatus. Kysymys ei siis ole pelkästään 15 jäsenvaltion näkemysten kokoamisesta. Tämän perusteella voidaan muotoilla yhteinen kokonaisvaltainen politiikka.

Unionin kriisinhallintakyvyn kehittäminen, johon nyt siirrytään, on johdonmukainen tulos Suomen ja Ruotsin aloitteeseen perustuvasta Amsterdamin sopimuksen määräyksestä. Tämän hankkeen eteenpäinvieminen Kölnin suuntaviivojen mukaisesti on erittäin haastava tehtävä, ja se on nyt Suomelle tuleva meidän puheenjohtajuutemme aikana, ja me annamme sitten kapulan eteenpäin.

Kriisinhallintakeinojen kehittely ei Suomen kaudella jää vain keskustelun varaan. Kosovon kriisin selvittely, tilanteen rauhoittaminen, Länsi-Balkanin alueen vakauden palauttaminen ja koko Kaakkois-Euroopan tulevaisuuden hahmottelu merkitsevät ehkä suurinta haastetta Suomen puheenjohtajakaudelle ja yhteisen unionin ulkosuhdepolitiikan toimivuudelle. Tiiviissä yhteistyössä muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa unioni näyttelee keskeistä osaa jälleenrakentamisen organisoinnissa sekä alueen vakausjärjestelyjen toimeenpanossa. Tulevaan puheen-

johtajaan asetettuja odotuksia on ollut omiaan lisäämään tasavallan presidentin ratkaiseva osuus Kosovon rauhanprosessissa.

Arvoisa puhemies! Yli kymmenen valtiota hakee unionin jäsenyyttä. Tämä kertoo jotakin Euroopan unionin merkityksestä koko maanosamme tasapainoisen kehityksen moottorina. Se merkitsee kymmenien miljoonien ihmisten suuria odotuksia meitä kohtaan. Laajentuminen on välttämätöntä Euroopan vakauden ja vaurauden varmistamiseksi. Pitkällä tähtäyksellä tästä hyötyvät sekä tulevat että nykyiset jäsenet. Jo laajentumisprosessi sinänsä on omiaan vahvistamaan hakijamaiden demokratiaa ja taloutta koko Euroopan hyödyksi, kun hakijamaat siis tavoittelevat unionin käytäntöjä niin sanottujen Kööpenhaminan kriteerien pohjalta.

Suomen kaudella voidaan merkittävästi edistää jäsenyysneuvotteluissa. Helsingin Eurooppa-neuvoston on määrä harkita uusien hakijamaiden sisällyttämistä niin sanottujen varsinaisten neuvottelujen piiriin. Kaikkia hakijamaita on tuettava niiden pyrkimyksissä täyttää jäsenyyden edellyttämät vaatimukset.

Laajentuminen edellyttää unionin sisäistä uudistumista. Agenda 2000:n hyväksyminen merkitsi unionin keskeisten toimintalinjojen ja rahoituskehysten sopeuttamista myös laajentumisen tarpeisiin. Suomen johdolla voidaan nyt ryhtyä instituutioiden sopeuttamiseen valmistelemalla tähän tähtäävää hallitustenvälistä konferenssia, joka siis tulee käsittelemään komission kokoonpanoa, äänen painotusta neuvostossa ja määränemmistö päätöksenteon lisäämistä.

Jokaisen puheenjohtajan ohjelmassa työllisyydellä on ollut keskeinen sija. Suomen ohjelmassa korostetaan työllisyyden riippuvuutta talouskehityksen vakaudesta sekä kilpailukykyyn parantamisesta. Talous- ja rahaliiton oloissa on aiempaa paremmat edellytykset unionin eri välineiden, kuten laajojen taloussuuntaviivojen, työllisyysuuntaviivojen ja rakenneuudistusten tehokkaampaan yhteiskäyttöön. Uusi eurooppalainen työllisyyspimushanke lisää tähän korkean tason dialogin neuvoston, keskuspankin, työmarkkinaosapuolten ja muiden toimijoiden välillä. Konkreettisia hankkeita sisältyy esimerkiksi sisämarkkinoiden toimivuuden parantamiseen sekä verojärjestelmien koordinointiin.

Euron aseman vakiinnuttaminen edellyttää euroalueen maiden tiivistyvää yhteistyötä yhteisten näkemysten muodostamiseksi sekä euron ulkoisen edustamisen järjestämistä siten, että yh-

teisten näkemysten esittäjänä on puheenjohtajavaltion edustaja.

Kilpailukykyisellä ja työllistävällä taloudella on läheiset yhteydet tiedon ja osaamisen yhteiskuntaan. Suomi korostaa tietoyhteiskunnan merkitystä elinkeinoelämälle, mutta myös julkiselle hallinnolle ja kansalaisille. Puheenjohtajakaudellamme on käsittelyssä useita hankkeita sisämarkkina- ja televiestintäsektorilla sekä koulutuksen, tutkimuksen, teknologian ja kulttuuriyhteistyön aloilla. On ilmeistä, että Suomi monessa suhteessa nähdään edelläkävijänä tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien kehittäjänä ja hyödyntäjänä. Meidän on puheenjohtajana osattava vastata näihin odotuksiin.

Taloudellisen integraation syventyminen korostaa unionin kokonaisvaltaista vastuuta sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä kehityksestä. Suomen kaudella eniten etenemisen mahdollisuuksia on ympäristöpolitiikassa. Amsterdamin sopimuksen mukaan ympäristönsuojelun korkea taso ja kestävä kehityksen periaate on vietävä kaikkiin yhteisön toimintoihin. Työ on aloitettu useiden tärkeiden neuvostojen osalta, ja edistystä tarkastellaan Helsingin Eurooppa-neuvostossa.

Suomen korostamien tasa-arvo- ja syrjimättömyysvaatimusten osalta on toistaiseksi vähemmän esityksiä neuvoston pöydällä, mutta puheenjohtaja pyrkii edistämään näitä koskevien aloitteiden käsittelyä eri tasoilla.

Amsterdamin sopimus asettaa tavoitteeksi unionin ylläpitämisen ja kehittämisen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen. Juhlavan muotoilun takana on huolenpito ihmisten arkielämän eräistä peruskysymyksistä. Lokakuussa Tampereella järjestettävältä ylimääräiseltä Eurooppa-neuvoston kokoukselta odotetaan poliittisia suuntaviivoja, joiden mukaan paremmin turvattaisiin eurooppalaisten oikeus liikkua vapaasti sekä elää turvallisesti ja tehokkaasta oikeussuojasta nauttien koko unionin alueella.

Tampereen kokouksen asialistalla on kolme laajaa teemaa: maahanmuutto- ja turvapaikkakysymykset, taistelu rajat ylittävää rikollisuutta vastaan sekä eurooppalaisten oikeusaseman parantaminen. Ensimmäinen näistä teemoista on tullut polttavan ajankohtaiseksi Kosovon tapahtumien kautta. Tärkeää kaikissa kysymyksissä on kehittää kokonaisvaltainen ote unionin sisäisissä toiminnaissa sekä tätä noudattavaa yhteistyötä lähialueilla ja maailman laajuisesti.

Suomen puheenjohtajuuskauden kuva ei olisi täydellinen, jollei otettaisi huomioon myös unionin maailman laajuisia haasteita. Transatlantti-

sisä suhteissa ovat pitkään korostuneet kauppapolitiittiset kiistat, mutta puheenjohtajan tulee rakentaa suhteita kokonaisvaltaisesti nojautuen merkittäviin yhteisiin taloudellisiin ja poliittisiin etuihin.

Lähi-idän rauhanprosessin edistämiseksi puheenjohtajan on otettava aiempaa aktiivisempi rooli. Kehityskaasuhteissa merkittävin hanke ovat Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueen maiden kanssa käytävät neuvottelut uudesta yhteistyösopimuksesta. Euroopan unionin suhteille Latinalaisen Amerikan kanssa antanee kesäkuun lopussa järjestettävä Rio de Janeiron huippukokous uusia virikkeitä. Koko maailma yhteistyöjärjestelyineen ja kriiseineen on siis neuvoston puheenjohtajan toimintakenttänä.

Kauppapolitiikassa valmistautuminen Maailman kauppajärjestön Wto:n tulevaan neuvottelukierrokseen on puheenjohtajan keskeinen painopiste toiminnassaan. Tavoitteena on jatkaa maailmankaupan vapauttamista ja sääntöjen kehittämistä. Puheenjohtajan pyrkimyksenä on sopia mahdollisimman laaja-alaisesta, tasapainoisesta ja kestoaltaan rajoitetusta neuvottelukierroksesta. Tällöin on otettava huomioon pyrkimys kehitysmaiden integroimiseksi maailman kauppajärjestelmään.

Ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteiden edistäminen on olennainen osa unionin ulkoista toimintaa. Unionin ensimmäinen ihmisoikeusraportti hyväksytään ja julkistetaan Suomen puheenjohtajuuskaudella.

Arvoisa puhemies! Olen edellä kuvannut Suomen puheenjohtajuusohjelman pääpiirteitä. Itse ohjelma on viimeistelyvaiheessa, mutta jatkuvuuden nimissä siinä otetaan huomioon edellisen puheenjohtajuuskauden viimeistenkin neuvostojen tulokset.

Suomi on ensimmäisenä puheenjohtajamaana varsinaisesti toteuttamassa Amsterdamin sopimusta. Vaikka emme pääsisi kovinkaan pitkälle uudistusten toteuttamisessa, voimme osoittaa suuntaa ja luoda ennakkotapauksia.

Meidän tulee profiloitua asiallisena, tehokkaan ja avoimena asioiden hoitajana. Meidän tulee suunnitelmallisesti viedä eteenpäin unionin yhteistä työohjelmaa. Samalla meidän tulee varustautua riittävästi henkisillä voimavaroilla yllättävien tilanteiden hoitamiseen. Puheenjohtajuusohjelman tulee kestää tarkastelu myös kautemme päättyessä.

Unioni on monenlaisten haasteiden edessä. Niihin vastaaminen voi onnistua vain eri tahojen tiiviillä yhteistyöllä sekä perimmiltään kansalais-

ten aktiivisella tuella. Haasteiden selvittäminen määrätietoisella työllä vahvistaa unionia ja lisää kansalaisten luottamusta. Vuosituhannen vaihteessa tarvitaan selkeä ja ennakkoluuloton visio unionin tehtävistä ja tulevien vuosien painopisteistä. Tähän tarjoaa mahdollisuuden Helsingin Eurooppa-neuvostosta annettava ”Vuosituhannen julistus”. Suomella on kunniatehtävä viedä Euroopan unioni tulevalle vuosituhannele.

Pääministeri Lipposen ilmoitus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

För några månader sedan var Agenda 2000 Europeiska unionens största utmaning. Man berarade att besluten om detta reformprogram skulle infalla under Finlands ordförandeperiod. Europeiska rådet i Berlin nådde en överenskomelse om Agenda 2000, men vid samma möte ställdes man inför en ny situation. Europeiska rådet kunde bara konstatera att kommissionen övartat avgätt och utsåg en person, Romano Prodi, med uppgift att bilda en ny kommission samt tog ställning till krisen i Kosovo och de därmed förknippade Nato-bombningarna.

I unionen med sina femton medlemsländer anses beslutsfattandet i allmänhet vara långsamt och besvärligt. I ledandet av unionen accentueras därför kontinuiteten och planmässigheten. På tröskeln till Finlands ordförandeperiod är vi dock tvungna att konstatera att verkligheten inte alltid tar hänsyn till vad som är planmässigt. Av den som leder unionens råd, en uppgift som Finland nu övertar, förutsätts också flexibilitet. Dessa realiteter måste beaktas i Finlands program under ordförandeperioden i EU.

Programmet är rådets ordförandes budskap till de övriga medlemsstaterna, institutionerna, unionens samarbetspartner och givetvis unionens medborgare. Av budskapet framgår vilka mål Finland har när det leder rådet med hundratals arbetsgrupper, olika ministerråd och verksamheten i Europeiska rådet, dvs. på toppmötesnivå. Man bör komma ihåg att ordföranden inte bestämmer om varken kommissionens eller parlamentets verksamhet. Vi kan emellertid förutsetta att dessa institutioner sköter sina egna uppgifter i gott samarbete med rådet. Tyvärr hinner Finlands ordförandeperiod framskrida långt innan vi får möjlighet att fullt ut samarbeta med det nyligen valda parlamentet och den nya kommissionen som inleder sitt arbete i höst. Här är det skäl att poängtera att samarbetet med parlamentet nu är ännu viktigare än förut, något som

Finlands regering redan länge har satsat på, bl.a. genom att ministrarna besökt Europaparlamentet.

Finlands program under ordförandeperioden grundar sig på kontinuitet och planmässighet. Utgångspunkten för programmet är de projekt som är anhängiga i olika råd och arbetsgrupper, kommissionens initiativ samt de uppdrag som Europeiska rådet, dvs. toppmötet, formulerat. Den utredning som nyligen lämnades till riksdagen angående dagordningen under ordförandeperioden visar att ärendena är både talrika och mångfacetterade. Utredningen visar också att det knappast är motiverat att föreslå nya uppgifter.

Programmet måste vara målinriktat. Det räcker inte att dela in ärendena i "viktiga" och "synnerligen viktiga". Som ordförande formulerar Finland ett mål för behandlingen av varje enskilt projekt, dvs. anger hur långt och i vilken utformning ärendena förs framåt under ordförandeperioden. Målen måste vara både ambitiösa och realistiska. Vi bör därför bedöma vilken typ av kompromiss man i bästa fall kan uppnå.

På tröskeln till vår ordförandeperiod präglas bilden av unionen av vissa motsägelsefulla drag. Den ekonomiska och monetära unionen, som blev verklighet vid ingången av året, och Amsterdamfördraget, som nyligen trädde i kraft, är å ena sidan ägnade att öka unionens stabilitet och funktionsförmåga. Å andra sidan har kommissionens plötsliga avgång skapat en osäkerhet som det kan ta lång tid att undanröja. Den deprimerande låga röstningsprocenten i Europaparlamentsvalet ger för sin del anledning till ett seriöst begundande av förhållandet mellan unionen och dess medborgare.

Medborgarna förväntar sig att unionen lyckas i sin primära uppgift, dvs. att stärka människornas säkerhet och välbefinnande. Säkerheten bör härvid ses i ett brett perspektiv och välbefinnandet kopplas till bl.a. omsorgen om miljöns tillstånd. Unionens verksamhet bör basera sig på en fungerande arbetsfördelning mellan medlemsstaterna: den bör ge mervärde utan onödigt inblandning i alla frågor.

Finlands mål som ordförande och medlemsstat är att stärka bilden av unionen som en öppen, effektiv och ansvarsbärande aktör. Detta mål uppnås inte genom informationsspridning och PR-verksamhet, utan den enda metoden är att öka öppenheten, effektivisera institutionernas verksamhet samt säkerställa att unionens medel används ändamålsenligt och under adekvat kon-

troll. Inom denna sektor väntar en hel rad av reformförslag på rådets bord. Jag tror att Finland förväntas vidta målmedvetna åtgärder för genomförandet av förslagen och jag tror att vi är redo inför denna utmaning.

Också i fråga om de yttre relationerna är det möjligt för ordföranden att med stöd av Amsterdamfördraget effektivisera verksamheten genom att kombinera unionens politiska och ekonomiska redskap till en övergripande och konsekvent politik. Ett exempel härpå är den strategi för Ryssland som Europeiska rådet i Köln antog och som ordföranden går in för att målmedvetet genomföra. Finland får nu uppgiften att utarbeta en agenda. Politiken kring den nordliga dimensionen, projektet gällande stabilitetspakten för sydöstra Europa samt Barcelonaprocessen gällande Medelhavsområdet grundar sig alla på ett dylikt övergripande synsätt.

Rådets mekanism för de yttre relationerna stärks genom den höga representant för utrikes- och säkerhetspolitiken som utsågs i Köln samt genom den enhet för planering och tidig förvarning som skall grundas. Målet är att skapa förutsättningar för en definiering av unionens gemensamma intressen, och detta är ju grundtanken bakom bland annat den nordiska dimensionen. Det är alltså inte enbart fråga om att sammanfatta de femton medlemsstaternas uppfattningar. Utifrån detta blir det möjligt att forma en gemensam övergripande politik.

Utvecklandet av unionens krishanteringsförmåga är ett följdriktigt beslut av den bestämmelse i Amsterdamfördraget som baserade sig på Finlands och Sveriges initiativ. Att i enlighet med de riktlinjer som drogs upp i Köln driva projektet vidare är en utmanande uppgift där ordföranden spelar en central roll.

Under Finlands ordförandeperiod stannar utvecklandet av krishanteringsmetoderna inte enbart på diskussionsnivå. Att lugna läget i Kosovo, återställa stabiliteten i det västra Balkanområdet och att gestalta framtiden i hela sydöstra Europa utgör den måhända största utmaningen under Finlands ordförandeperiod och med tanke på en fungerande gemensam politik vad gäller de yttre relationerna. I nära samarbete med de övriga internationella aktörerna spelar unionen en central roll vid organiseringen av återuppbyggnadsarbetet och verkställigheten av de stabiliserande arrangemangen i regionen. Republikens presidents avgörande insats i fredsprocessen i Kosovo har varit ägnad att öka förväntningarna på den förestående ordföranden.

Drygt tio stater ansöker om medlemskap i unionen utgående från de s.k. Köpenhamnskriterierna. Också detta påvisar Europeiska unionens betydelse som motor för en balanserad utveckling i hela vår världsdel. Utvidgningen är nödvändig med tanke på stabiliteten och välbefindandet i Europa. Det innebär att tiotals miljoner människor har stora förväntningar på oss. På lång sikt gagnar detta både de framtida och de nuvarande medlemmarna. Utvidgningsprocessen är redan i sig ägnad att stärka kandidatländernas demokrati och ekonomi hela Europa till fromma.

Under Finlands ordförandeperiod kan betydande framsteg göras i förhandlingarna om medlemskap. Avsikten är att Europeiska rådet i Helsingfors tar ställning till om flera nya kandidatländer kan få börja förhandla om medlemskap. Alla kandidatländer måste stödas i deras strävanden att uppfylla kriterierna för medlemskap.

Utvidgningen förutsätter att unionen reformeras internt. Antagandet av Agenda 2000 innebär att unionens centrala politik och finansieringsramar anpassas med hänsyn till de behov som är kopplade till utvidgningen. Under Finlands ledning kan man nu inleda anpassningen av institutionerna genom att förbereda sammankallandet av en regeringskonferens för att behandla kommissionens sammansättning, fördelningen av röster i rådet samt ett utökat beslutsfattande baserat på kvalificerad majoritet.

Varje ordförande har i sitt program lyft fram sysselsättningen. I Finlands program understryks det faktum att sysselsättningen är beroende av en stabil ekonomisk utveckling och en förbättring av konkurrenskraften. Den ekonomiska och monetära unionen skapar bättre förutsättningar för en effektivare gemensam tillämpning av Europeiska unionens olika instrument, såsom allmänna ekonomiska och sysselsättningspolitiska riktlinjer och strukturreformer. Den nya europeiska sysselsättningspakten bidrar med en dialog på hög nivå mellan rådet, centralbanken, arbetsmarknadsparterna och övriga aktörer. Konkreta projekt finns för t.ex. förbättring av den inre marknadens funktionsduglighet och samordning av skattesystemen.

För att eurons ställning skall stabiliseras krävs att euroländerna samarbetar allt intensivare och när fram till gemensamma ståndpunkter samt att representationen av euron utåt sköts så, att en företrädare för ordförandestaten framför de gemensamma ståndpunkterna.

En konkurrenskraftig och sysselsättnings-

främjande ekonomi är nära relaterad till ökat vetande och ökad kompetens i samhället. Finland poängterar informationssamhällets betydelse för näringslivet men också för den offentliga förvaltningen och medborgarna. Under Finlands ordförandeskap behandlas ett flertal projekt såväl inom inre marknads- och telekommunikationssektorn som inom områdena utbildning, forskning, teknologi och kulturellt samarbete. Det är uppenbart att Finland i många hänseenden anses vara en föregångare när det gäller att utveckla och utnyttja de möjligheter som informationssamhället för med sig. I egenskap av ordförande måste vi kunna leva upp till dessa förväntningar.

Den fördjupade ekonomiska integrationen framhäver unionens övergripande ansvar för en utveckling som är socialt och ekologiskt hållbar. Under Finlands ordförandeskap finns de flesta möjligheterna till framsteg inom miljöpolitiken. Enligt Amsterdamfördraget skall ett högklassigt miljöskydd och principen om en hållbar utveckling integreras i all gemenskapspolitik. Detta arbete har inletts inom flera centrala råd och framstegen ses över av Europeiska rådet i Helsingfors.

Vad gäller de krav på jämlikhet och icke-diskriminering som Finland betonar finns än så länge inte så många förslag på rådets bord, men ordföranden försöker på olika nivåer främja behandlingen av initiativ som gäller dessa frågor.

Enligt Amsterdamfördraget är målet att bevara och utveckla unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Den högtidliga formuleringen står för omsorg om vissa grundläggande förutsättningar i människornas vardagsliv. Av Europeiska rådets extraordinarie möte i Tammerfors i oktober förväntas politiska riktlinjer enligt vilka rätten till fri rörlighet, ett tryggt liv och ett effektivt rättsskydd tryggas på ett bättre sätt inom hela unionen.

På dagordningen för mötet i Tammerfors står tre omfattande teman: invandrings- och asylfrågor, kampen mot gränsöverskridande brottslighet och förbättrandet av européernas rättsliga ställning. Det första temat är brännande aktuellt på grund av händelserna i Kosovo. Ett helhetsbetonat grepp i fråga om åtgärderna inom unionen samt ett sådant samarbete i närområdena och globalt sett som iakttar det är viktiga element i alla frågor.

Bilden av Finlands ordförandeskap är inte fullständig utan en hänvisning till de globala utmaningarna för unionen. De transatlantiska relationerna har länge kännetecknats av handels-

politiska tvister, men ordföranden skall bygga upp relationerna på ett övergripande sätt och på basis av betydande gemensamma ekonomiska och politiska intressen.

När det gäller att främja fredsprocessen i Melanöstern måste ordföranden ikläda sig en aktivare roll än tidigare. Då det gäller relationerna till utvecklingsländerna utgörs det viktigaste projektet av de förhandlingar som förs med Afrika, Västindien och Stillahavsländerna om ett nytt samarbetsavtal. EU:s relationer till Latinamerika torde bli föremål för nya impulser vid toppmötet i Rio de Janeiro i slutet av juni. Således har rådets ordförande hela världen, med samarbetsarrangemang och kriser, som verksamhetsfält.

När det gäller handelspolitiken är en av ordförandens viktigaste uppgifter förberedelserna inför de kommande förhandlingarna inom ramen för världshandelsorganisationen Wto. Målet är att fortsätta liberaliseringen av världshandeln och utvecklingen av reglerna. Ordföranden eftersträvar förhandlingar som är så omfattande, balanserade och tidsmässigt begränsade som möjligt. I samband härmed bör strävan att integrera utvecklingsländerna i världshandelsystemet beaktas.

Att främja de mänskliga rättigheterna och principerna för rättsstaten är en väsentlig del av unionens verksamhet utåt. Unionens första rapport om de mänskliga rättigheterna godkänns och offentliggörs under Finlands ordförandeskap.

Jag har här redogjort för huvuddragen i programmet under Finlands ordförandeperiod. Själva programmet befinner sig i slutfasen, men för kontinuitetens skull skall även resultaten från de sista rådsmötena under den föregående ordförandeperioden beaktas.

Finland är den första ordföranden som genomför Amsterdamfördraget. Även om vi inte kommer så långt med genomförandet av reformerna, kan vi staka ut riktningen och skapa prejudikat.

Finland bör profilera sig som en saklig, effektiv och öppen aktör. Vi måste systematiskt driva på unionens gemensamma agenda. Samtidigt måste vi ha tillräckligt med inneboende resurser för att kunna hantera oförutsedda händelser. Programmet för ordförandeperioden skall hålla för en granskning även efter att perioden är över.

Unionen står inför en rad nya utmaningar. Att klara av dem kan lyckas enbart om de olika instanserna samarbetar intensivt och om medborgarna bidrar med sitt aktiva stöd. Om utma-

ningarna kartläggs genom målmedvetet arbete stärks unionen och medborgarnas förtroende ökar. Vid millennieskiftet behövs en klar och fördomsfri vision om unionens uppgift och prioriteringar för kommande år. En möjlighet till detta erbjuder den "millenniumförklaring" som Europeiska rådet kommer att anta vid sitt möte i Helsingfors.

P u h e m i e s : Pääministerin ilmoituksen johdosta sallitaan keskustelu. Eduskuntaryhmien edustajat käyttävät ryhmien suuruusjärjestyksessä enintään 5 minuutin pituiset puheenvuorot. Tämän jälkeen myönnän harkintani mukaan puheenvuoroja, jotka saavat kestää enintään 2 minuuttia. Puheenvuoron voi varata V-painiketta käyttäen. Lisäksi myönnän harkintani mukaan vastauspuheenvuoroja, jotka saavat kestää enintään 1 minuutin. Vastauspuheenvuoroa pyydetään seisomaan nousten.

Keskustelu:

Ed. K a l l i o m ä k i : Puhemies! Kun Suomi ottaa vastuulleen unionin puheenjohtajamaan tehtävät, alkaa yksi Suomen historian ja kansainvälisen vaikutusvaltamme kannalta tärkeimmistä ajanjaksoista. Puheenjohtajan vastuulla on hoitaa ulkosuhteita, viedä eteenpäin unionin piirissä vireillä olevia asioita, reagoida unionin puolesta ajankohtaiseen poliittiseen tilanteeseen ja tehdä poliittisia aloitteita unionin kehittämiseksi ja jäsenmaiden yhteisten etujen edistämiseksi.

Puheenjohtajuusvelvoitteista tärkeimpiä on meneillään olevien unionin laajenemisneuvotteluiden edistäminen. Niissä on vuorossa hyvin konkreettinen ja käytännönläheinen vaihe. Suomen on saatava loppuun Itävallan ja Saksan kaudella avattuja aihealueita ja avattava omalla kaudellaan uusia.

Uusien mahdollisten neuvottelukohdeiden joukkoon kuuluvat muun muassa Euroopan talous- ja rahaliittoon liittyvät seikat. Uudet jäsenet tulevat unioniin, jossa on valmiita sääntöjä ja käynnissä olevia prosesseja. Sosialidemokraatit korostavat, että nykyisten jäsenmaiden yhteistyön tiivistyminen liittyy oleellisesti laajenemisprosessiin.

Rahaliiton oloissa on jäsenmaiden talouspolitiikkaa sovittava yhteen entistä tehokkaammin. EU:n puheenjohtajamaan päästessä ensimmäistä kertaa mukaan G7-ryhmän kokoukseen on Suomi mukana päänäyttämöllä käsiteltäessä koko maailmantalouden kehitykseen ja tasapai-

noon vaikuttavia ratkaisuja. Tässäkin yhteydessä meidän tulee edistää Suomen tekemää aloitetta kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden vakauden lisäämisestä.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä muistuttaa, että työllisyys on ykkösasia. Se on unionin kansalaistenkin mielestä talouspolitiikan tärkein tavoite ja sen onnistumisen mittari. Tähän kansalaismielipiteeseen on vastattu käynnistämällä useita lähtökohdiltaan hyviä ja kunnonhimoisia työllisyysohjelmia. Nyt Suomen tehtävänä on osaltaan näyttää, että näistä ohjelmista saadaan myös käytännön tuloksia.

Kuten pääministerikin totesi, lokakuun puolivälissä Tampereella järjestetään ylimääräinen Eurooppa-neuvoston kokous. Tämän tärkeän kokouksen lopputuloksena tulisi syntyä poliittinen linjaus, jossa otetaan huomioon jäsenmaiden turvallisuuden ja vakauden ohella myös ihmisoikeudet, erityisesti Euroopassa asuvien ulkomaalaisten ihmisoikeudet.

Puheenjohtajamaa kantaa vastuuta unionin ulkosuhteista. Ulkoministeri Halonen on jo käytännössä aloittanut puheenjohtajan tehtävät kiertämällä kaikkien jäsenmaiden pääkaupungeissa ja selvittämällä EU-maiden näkökantoja ulko- ja turvallisuuspolitiikan ajankohtaisiin kysymyksiin ja yhteisen eurooppalaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen.

On selvää, että Suomen ulkopoliittisen johdon tärkein ja kiireellisin työ puheenjohtajana liittyy Kosovon rauhanprosessiin, jonka edistämisessä Suomella on jo nyt näkyvä rooli. EU:n diplomatian menestys Kosovon ratkaisussa — josta aiheellisesti kiitetään presidentti Ahtisaarta — vahvistaa unionin toimintamahdollisuuksia myös muilla kriittisillä alueilla. Suomi valmistee omalla kaudellaan EU:n Lähi-idän strategian. Maamme johdolla EU voi olla aloitteellinen alueen rauhanprosessin edistämisessä.

Arvoisa puhemies! Voimme varmaan kaikki olla yhtä mieltä siitä, että viime viikonvaihteessa käytyjen EU-parlamenttivaalien äänestyspassiivisuus oli paha takaisku koko unionille. Kun näin on, Suomen tulee osaltaan vakavasti ryhtyä parantamaan EU:n eri toimielinten yhteistyötä ja osoittaa näin omalla politiikallaan myös oman maamme kansalaisille, että Euroopan parlamentti on merkittävä vallankäyttäjä ja Euroopan yhteiset vaalit ovat nimenomaan siksi ensiarvoisen tärkeitä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, painotan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta, että puheenjohtajamaan työlään asialistan läpikäy-

minen ei tarkoita, että Suomen pitäisi jarrutella tai löysäillä omaa sisäistä politiikkaansa. Myös puheenjohtajamaassa hallituksen on vietävä esityksillään täysipainoisesti eteenpäin oman maan asioita ja eduskunnan, meidän, säädettävä lakeja esitysten pohjalta, ja tietenkin oppositio jatkaa rakentavan kritiikin esittämistä ilman, että sekaan haittaisi isänmaan yhteistä ponnistusta unionin puheenjohtajana. Toivon, että hallitus ja kaikki eduskuntaryhmät sisäistävät tämän työohjeen itselleen niin, että voimme aikanaan todeta että sekä puheenjohtajuus että kotoisten asioiden hoito tuli hyvin vietyä läpi.

Ed. E. A h o : Arvoisa puhemies! Suomi ei saanut eurovaaleista lentävää lähtöä kahden viikon kuluttua alkavaan EU-puheenjohtajuuteen. Vain vajaa kolmannes kansasta halusi vaikuttaa siihen, ketkä käyttävät ääntämme Euroopan unionin parlamentissa. Tässä suhteessa putosimme paljon mainostetusta eurooppalaisesta valtavirrasta. Ainoastaan Isossa-Britanniassa ja Hollannissa äänestysprosentti jäi Suomea pienemmäksi.

Vaali-innon romahtamiseen voi löytää monia hyviä selityksiä: yksi kärsi vaaliväsymyksestä, toinen lamaannutti helle ja kolmas jäi odottamaan puoluejohtajien patistusta vaaliuurnille. Todellinen syy alhaiseen osallistumiseen löytyy kuitenkin syvemmältä. Euroopan unioni ei ole pystynyt hankkimaan itselleen kansan syvien rivien luottamusta.

On mielestäni vaarallista, jos eurooppalainen vaikuttaminen muuttuu Suomessa pelkästään hyvinkoulutetun ja menestyvän eliitin harrastukseksi. Sellainen vaara on enemmän kuin todellinen.

Yksi perusongelma on siinä, että unioni yrittää säädellä ja puuttua asioihin, joissa kansallinen, jopa alueellinen, päätäntävalta toimisi paljon luotettavammin ja tehokkaammin. Vastavasti se osoittautuu usein voimattomaksi ratkaistaessa ongelmia, joihin yksittäisten jäsenmaiden vaikutuskeinot eivät riitä ja joissa todella kaivataan tehokasta eurooppalaista vallankäyttöä.

Unioni pystyy kyllä tiukasti säätelemään mansikan kokoa tai maidon rasvaprosenttia, mutta se ei kykene varmistamaan, että eurooppalainen kuluttaja tietää syövänsä puhdasta ja turvallista ruokaa. Se voi tarkasti määrätä, mitä teemme petoeläimillemme, mutta tehokkaan eurooppalaisen ympäristö- ja haittaverotuksen toteuttaminen ei etene mihinkään.

Suomen puheenjohtajakaudella onkin keski-tyttävä asioihin, joissa unionia todella tarvitaan: ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen, yrittäjyyttä ja työllistämisen edellytyksiä parantaviin uudistuksiin sekä tehokkaampaan ympäristöpolitiikkaan. Kansalaisten luottamus syntyy tai on palautettavissa vain sitä kautta, että näissä suurissa asioissa ohjelmille ja monille julistuksille syntyy katetta, katetta, joka näkyy myös ihmisten arkipäivässä. Sama vaatimus koskee myös paljon puhuttua unionin päätöksenteon avoimuutta, byrokratian purkua sekä väärinkäytösten estämistä.

Arvoisa puhemies! Eniten Euroopan unionin haasteista on viime viikkoina ollut esillä turvallisuus. Kosovon murhenäytelmä antaa paljon ajattelemisen aihetta. Suomen puheenjohtajakaudella unioni joutuu keskittymään paitsi olojen vakauttamiseen ja jälleenrakentamiseen, myös niihin johtopäätöksiin, joita Länsi-Balkanin kriiseistä on tehtävä. Mitä unionin pitäisi tehdä, jotta Eurooppa voisi vastaisuudessa välttyä kokemasta samanlaista väkivaltaa, hävitystä ja ihmisoikeuksien polkemista?

Monet ovat tehneet sen johtopäätöksen, että tilanne riistäytyi käsistä tehokkaan yhteisen sotavoiman puuttumisen takia. Tämän keskustelun myötä on kasvanut paine unionin kehittämiseksi sotilasliiton suuntaan. Meilläkin on niitä, jotka ajattelevat, että Suomesta ei tule täydellistä ja kunnollista eurooppalaista toimijaa ennen kuin mekin olemme sotilaallisesti liittoutuneet. Toivottavasti presidentti Ahtisaaren ja Suomen merkittävä rooli tämän kriisin ratkaisemisessa on palauttanut itseluottamuksen myös näille suomalaisille siihen, että voimme liittoutumattomana maana täysivaltaisesti jopa monia muita maita merkittävämmän vaikuttaa turvallisemman ja rauhan Euroopan rakentamiseen.

Unionin yhteistä kriisinhallintakykyä voidaan parantaa, mutta mitä lisäarvoa siitä syntyy, jos Naton rinnalle syntyisi toinen sotilaallinen liittokunta? Sen sijaan unionin pitää päästä käsiksi sotilaallisten uhkien ja turvattomuuden todellisiin syihin. Taloudelliset kriisit, köyhtyminen, ympäristöriskit, vähemmistöjen syrjiminen tai kansalaisten perusoikeuksien riistäminen luovat sytykkeitä, jotka helposti leimahtavat sodaksi ja väkivallaksi. Unionille avautuu tässä nyt saman kaltainen tehtävä kuin toisen maailmansodan jälkeen lännessä. On rakennettava yhteistyötä ja keskinäistä riippuvuutta, jonka avulla ennalta ehkäistään kansallisten ja etnisten ristiiriitojen syntyminen ja kärjistyminen. Itälaajen-

tumista ei siksi pidä viivytellä, mutta yhtä lailla pitää edistää muidenkin Itä-Euroopan alueiden kytkemistä eurooppalaisen yhteistyön verkostoon.

Turvallisuuteen kuuluu myös oikeus puhtaan ruokaan. Pääministerin ilmoituksessa se jää kovin vähälle huomiolle, vaikka ongelmiin puuttumista puoltaa eurooppalaisten kuluttajien yhteinen tarve ja Suomen kansallinen etu. Unioni ei kerta kaikkiaan voi sallia, että hullun lehmän taudin, sikaruton ja dioksiinimyrkkyjen kaltaiset skandaalit toistuvat kerta toisensa jälkeen ilman, että kuluttajalle luodaan todellinen mahdollisuus varmistaa ruoan alkuperä sekä tuotantoketjun puhtaus ja kestävyys.

Arvoisa puhemies! Muuten olen sitä mieltä, että Suomelle avautuu historiallinen mahdollisuus painaa oma puumerkkinsä tämän puheenjohtajakauden aikana Euroopan unionin politiikkaan, ja se voidaan tehdä luomalla pohjoiselle ulottuvuudelle todellista sisältöä ja tekemällä siitä merkittävä osa Euroopan unionin politiikkaa.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Seuraavan puolen vuoden aikana nousee yksi tehtävä ylitse muiden: rauhan turvaaminen Länsi-Balkanilla ja entisen Jugoslavian alueen jälleenrakentamisen aloittaminen. Euroopan unionin rooli on tässä tehtävässä keskeinen. Unionin ensi vuoden budjetissa ei ole pystytty ennakoimaan tragediaa, joten kansallisestikin on valmistauduttava lisäpanostuksiin. Unionin tulevaisuuden kannalta laajentuminen on keskeisen tärkeää. Samalla se on tehokkain ja myös pitkällä tähtäimellä halvin tapa turvata maanosamme vakaus. (Ed. I. Kärnerva: Oikein!) Unionin laajentumisen tulee noudattaa Kööpenhaminan Eurooppa-neuvostossa vuonna 1993 sovittuja kriteereitä. Viron nouseminen Baltian maista ensimmäisten joukkoon oli valinta, joka noudatteli näitä yhteisesti sovittuja objektiivisia kriteereitä. Olemassa olevista pelisäännöistä on pidettävä kiinni myös, kun Suomen kaudella mahdollisesti otetaan uusia askeleita.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa lisäksi korostaa seuraavia aiheita: Suomi johtaa uuden hallitustenvälisen konferenssin valmistelutyötä. On hyvä tiedostaa, että kansallisesta itsekkyydestä joutuu jokainen jäsenmaa näissä mitteloissa tinkimään. Unionin instituutioista keskeisimmän, neuvoston, äänimäärien painottumisesta käytävässä keskusteluprosessissa pienen maan asema tulee korostumaan. Lisäksi yhä laajempi siirtyminen määrä-

enemmistöpäätöksiin on tärkeä keino neuvoston työskentelyn järjeistämiseksi. Samalla se pakottaa jäsenmaat tiukan ein sijaan etsimään yhteistä kantaa eikä mikään jäsenmaa voi yksin estää päätöksentekoa.

Tietoyhteiskunta pitää nostaa Suomen puheenjohtajuuskaudella keskeiseksi aiheeksi. Peli-sääntöjen luominen ja kehityksen tiellä olevien säästöjen poistaminen ovat kansantaloutemme kannalta tärkeitä hankkeita. Hallitus on kirjannut Tampereen Eurooppa-neuvoston tavoitteet ylevästi: suuntaviivat eurooppalaisten oikeudelle liikkua vapaasti sekä elää turvallisesti ja tehokkaasta oikeussuojasta nauttien. Oikeus- ja poliisiyhteistyön lisääminen on oleellisen tärkeää ammattimaisen rikollisuuden torjumiseksi. Kansalaisten vapaa liikkuvuus on unionipolitiikassa itseisarvo, joka ei saa vaarantua.

Wienin huippukokouksessa lanseerattiin pohjoisen ulottuvuuden käsite. Hallitus on viisaasti lähtenyt rakentamaan uutta unionin politiikkaa sitouttamalla muut jäsenmaat siihen mukaan ilman resurssivaateita. Unionin Venäjä-strategiaan hyvin nivoutuva pohjoinen ulottuvuus tarvitsee kuitenkin pian todellisia päänavauksia. Meillä on hyvä tilaisuus puheenjohtajakaudellamme ohjata sisällön kohdentumista muun muassa pohjoiseen gateway-hankkeeseen, Itämeren suojeluun ja rajamme tuntumassa olevien ydinvoimaloiden turvallisuuden lisäämiseen.

Euroopan unionin tasapainoisen kehityksen kannalta on tärkeää, että jatkossakin turvataan vakaa taloudellinen kasvu ja sitä kautta edistetään työllisyyttä. Työllisyys ei kuitenkaan parane erilaisia sopimuksia ja strategioita laatimalla, vaan unioninkin tasolla on keskityttävä työllisyyden esteenä olevien rakenteiden poistamiseen.

Komissiossa julki tulleet hallintoepäselvyydet horjuttavat kansalaisten luottamusta unionin kaikkiin instituutioihin. Meidän on jatkettava voimakkaasti puheenjohtajakaudellamme avoimemman, tehokkaamman ja vastuullisemman unionin rakentamista.

Arvoisa puhemies! Syvälinen yhteistyö hallituksen ja Euroopan parlamentin välillä on oleellinen osa puheenjohtajakauttamme. Tulevan puolen vuoden kuluessa on loistava tilaisuus nostaa Suomen merkitystä aktiivisena vaikuttajana ja edelläkävijänä muun muassa tasa-arvokysymyksissä sekä ympäristönäkökulman sisällyttämisessä kaikkiin politiikan sektoreihin. Toivottavasti myös unioni tulee kansalaisille läheisemmäksi, jotta vastaisuudessa välttyttäisiin viime

sunnuntain EU-vaaleissa koetulta katastrofaalisen alhaiselta äänestysprosentilta.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Äänestysaktiivisuus Euroopan parlamentin vaaleissa jäi hätkähdyttävän alhaiseksi. Se merkitsee suurta haastetta koko EU:lle. Suomen on uutena puheenjohtajamaana otettava haaste vastaan ja aloitettava muutos kansalaisten luottamuksen saamiseksi. Sosiaalinen ulottuvuus ei ole voinut hyvin EU:ssa. Tärkeimmän viestin kansalaisille, herra pääministeri, tulisi olla huolenpito ihmisistä.

Olennaista on se, mitä Suomen puheenjohtajuuskaudella tehdään työllisyyden hyväksi, mitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi, mitä terveyden turvaamiseksi, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden hyväksi. Kansalaiset mittaavat onnistumista näissä kysymyksissä ennen kaikkea tulosten kautta. Tärkeää on myös se, että Suomi voi edistää avoimuutta unionin toiminnassa.

Talouspolitiikan on tuettava työllisyyttä. Sen tueksi tarvitaan toimivaa ja tehokasta työllisyysstrategiaa. Talous- ja valtiovarainministerien neuvoston ja työ- ja sosiaalineuvoston yhteistyötä pitää tiivistää talouspolitiikan sosiaalisten vaikutusten huomioon ottamiseksi. Suomen on myös omassa työllisyyspolitiikassaan osoitettava, että se ottaa vakavasti pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllistämiseksi asetetut yhteiset tavoitteet. Työajan lyhentäminen ja työn jakamisen uudet mallit on jälleen nostettava asialistalle.

Euroopan unioniin liittyminen edellytti, että Suomikin hyväksyy unionin tuotteiden turvallisuus- ja terveysvaatimukset. Valmistajilta edellytetään aikaisempaa johdonmukaisempaa tuotteiden turvallisuus- ja terveysominaisuuksien arviointia. Tämä on ollut tärkeää työsuojelun kehittämiseksi, mutta suurena ongelmana on edelleen se, ettei kaikissa EU:n jäsenmaissa ole järjestetty tehokasta markkinavalvontaa. Se toteutetaan kansallisesti subsidiariteettiperiaatteen mukaan. Suomen tulisiikin puheenjohtajamaana vaikuttaa siihen, että jäsenmaiden välistä yhteistyötä markkinavalvonnessa edelleen tehostetaan. Ilman tehokasta valvontaa ei voida toteuttaa tuotevalmistajien tasapuolista kohtelua eikä myöskään taata kuluttajien ja työntekijöiden turvallisuutta.

Miksi haluamme nostaa tuoteturvallisuuden esille? Siksi, että tuoteturvallisuudessa on kyse laajemmin samasta ongelmasta kuin elintarvikkeiden turvallisuudessa. (Ed. Pekkarinen: Mitä hallitus on tehnyt?) Kansalaiset ovat huolissaan

siitä, että EU ei ole kyennyt varmistamaan elintarvikkeiden puhtautta. Meillä ovat tästä esimerkkeinä hullun lehmän tauti ja dioksiiniongelmät. Suomen tulisi puheenjohtajamaana olla aloitteellinen myös elintarvikeketjun kaikkien osien tehokkaan valvonnan aikaansaamiseksi. EU lunastaa luottamuksensa kuluttajien silmissä vain sitä kautta, että se voi osoittaa olevansa tiukka silloin, kun valmistaja tai kansalliset viranomaiset lepsuilevat.

Amsterdamin sopimuksen mukaan velvoite suojella ihmisten terveyttä ulotetaan kaikkeen unionin toimintaan. Terveystienhuoltojärjestelmät ja niiden kehittäminen kuuluvat edelleen jäsenvaltioiden vastuualueelle. Ongelmat ovat kuitenkin yhteisiä, joten niiden ratkaisemiseksi on haettava yhdessä keinoja. Myös terveyden edistäminen, sairauksien ennaltaehkäisy ja hyvä hoito sekä ikääntyvästä väestöstä huolehtiminen ovat koko Euroopan yhteisiä asioita. Suomelta puheenjohtajamaana on syytä edellyttää aktiivisuutta, vaikka komissio ei ehtinyt antaa vuoden takaisen tiedonannon pohjalta uutta kansanterveysohjelmaa. Mielenterveysongelmien nostaminen Suomen toimesta voimakkaasti asialistalle jo parin vuoden ajan on ollut merkittävä avaus. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tukee aloitetta, että kansanterveydestä vastaava komission jäsen nimitetään.

Kansalaiset ovat yleensä huolissaan rikollisuudesta ja omasta turvallisuudestaan. Tässä kohden on varoituksen sana paikallaan. Ratkaisuna rikollisuuden ongelmiin ei voi olla kaikkien jäsenmaiden poliisiorganisaatioiden ehdotusten toteuttaminen. Me emme voi hyväksyä yhteiskuntaa, jossa kansalainen on viranomaisien edessä aina ja kaikkialla läpinäkyvä, läpivalaistava, kuunneltava ja rekisteröitävä. On pantava enemmän painoa rikollisuutta synnyttävien yhteiskunnallisten ja yksilöllisten syiden lieventämiseen ja poistamiseen. Poliisitoimiin turvautuminen, näitä laajempia syitä selvittämättä, synnyttää tilapäisesti turvallisuudentunteen, mutta se on pettävä.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Nordman: Arvoisa puhemies, värderade talman! Det bästa måttet på ett lyckat finländskt ordförandeskap är att medborgarna t.ex. i Grekland upplever att EU kommit närmare deras vardag. Omvänt sett har man misslyckats

om finländarna fortfarande upplever de frågor som debatterats som avlägsna. Det katastrofalt låga valdeltagandet visar att EU måste närma sig medborgarna. Må Finlands ordförandeskap därför bli en vändpunkt.

I den lista över halvfärdiga EU-projekt som tillställts stora utskottet råder det ingen brist på människonära frågor. För dessa används lika många arbetstimmar i arbetsgrupper på nationell och EU-nivå som för t.ex. utvidgningen och försvarspolitiken. Också den här typen av frågor förtjänar erkänsla och publicitet. Det här kräver att medierna lyckas frigöra sig från de svarta bilarnas magi.

Varför inte lyfta fram t.ex. ramprogrammet för folkhälsoarbetet under de närmaste tio åren, vilket har försenats på grund av kommissionens avgång. Här har Finland att bevaka ett eget initiativ från 1997 som gäller mental hälsa, vi vet ju att mental ohälsa är ett växande problem i de flesta medlemsländer. Detsamma gäller alkohol och ungdomar, där Finland i ljuset av statistik och skolavslutningar verkligen har intresse av att EU-samarbetet ger resultat.

Den här infallsvinkeln är inte avsedd att ringakta de stora frågorna, såsom utvidgningen och beslutsmekanismerna samt EU:s försvarsdimension. Strukturer som skapar fred och säkerhet är om något angelägna och människonära frågor. Men de måste kombineras med frågor rörande tryggheten och välfärden här och nu. Just därför bör de frågor som avhandlas vid toppmötet i Tammerfors, dvs. friheter, rättigheter och säkerhet, kunna intressera mannen och kvinnan på gatan. Här bör tyngdpunkten enligt vår åsikt förläggas vid rättssäkerheten för de människor som bor och rör sig inom EU-området. I sina externa relationer bör EU ge människorättsfrågorna stort utrymme.

Kun on päädytty siihen, että tietyt ongelmat vaativat ylivaltiollisia ratkaisuja, kansalaiset haluavat, että tämä tapahtuu tehokkaasti. Laajentumisen ohella, jonka eteen Suomen määrätietoisesti on työskenneltävä, ruotsalainen eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että määräenemmistöpäätöksiä on käytettävä enemmän. Samanaikaisesti on pienten jäsenmaiden asema turvattava, kun komission koostumusta ja äänten painotusta neuvostossa tarkistetaan. Me panemme tyytyväisyydellä merkille, että suurimpien puolueidemme edustajat ovat omaksuneet ruotsalaisen kansanpuolueen periaatteen, nimittäin sen, että maemaattinen tarkkuus ei ole oikea lähtökohta poh-

dittaessa pienempien oikeuksia ja vaikutusmahdollisuuksia.

EU:n liittoutumattomien maiden yhdenvertaiset mahdollisuudet olivat taustalla Rkp:n puoluekokouksen ilmoittaessa olevansa valmis sallimaan Weun sulautumisen EU:hun lukuun ottamatta puolustustakuita koskevaa 5 artiklaa. Suomen oltua tehokkaamman kriisinhallinnan puolestapuhuja olisi ihmeellistä, jos Suomi ei peräänkuuluttaisi omien mahdollisuuksiemme ja velvollisuuksiemme selvempiä rajoja.

Avoimuus on asia, jossa kaikilla EU:n kansalaisilla on yksiselitteisesti yhtäläiset intressit. Tässä asiassa on tapahtuttava edistystä puheenjohtajuutemme aikana. Läpimurto on viivästynyt komission vaihdon takia, mutta nyt artiklan 255 toimeenpanon on käynnistytävä tosissaan. On vain yksi suunta, pohjoismainen avoimuuden perinne. Läheisesti avoimuuteen liittyvä kysymys, joka ei kuitenkaan ole herättänyt kiinnostusta liberaaliryhmän ulkopuolella, on yritys saada aikaan yksinkertaisempi kielenkäyttö EU:ssa kaikilla kielillä. Myös tässä Suomi voisi olla tienavaaja.

Luxemburgin huippukokouksessa annettiin poliittinen lupaus siitä, että maataloutta on voitava pystyä harjoittamaan koko unionin alueella. Tämä edellyttää valmiutta tarkistaa sekä EU:n että jäsenmaiden budjettikehyksiä. Maatalouden suuntautumisen osalta Suomi on voitavalla puolella vaatiessaan tiukempia ympäristönormeja koko tuotantoon. Erityisen puhtaille tuotteille on joka tapauksessa tilaa.

Työllisyys on avainasemassa hyvinvointia ajatellen. Sosiaaliturvan dumppausta ei voida hyväksyä kilpailuvälineenä sen enempää kuin ympäristödumppaustakaan. Työelämän tasa-arvoa on tässä edistettävä, samoin kuin alueellista yrittäjyyttä ja aktiivisuutta.

Avslutningsvis, värderade talman, den nordiska dimensionen bör och kommer att få stor uppmärksamhet. EU:s stöd till Ryssland är här det centrala. Också här måste EU-samarbetet ges en klar social dimension. Misstag som har gjorts på olika håll inom biståndspolitik bör inte upprepas, jag tänker här på dyra maskininvesteringar och konsulter. Stödet bör gagna de mest utsatta, alltså barn, sjuka och gamla. Förutsättningen för att det här skall lyckas är att hållbara principer för en rättsstat och en fungerande ekonomisk politik fås till stånd.

Värderade talman! Statsministerns upplysning har flera beröringspunkter med det som här

har sagts och vi i svenska riksdagsgruppen förli-tar oss därför på att Finlands sätt att sköta ordförandeskapet kommer att motsvara våra förväntningar.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Suomen vuoro toimia Euroopan unionin puheenjohtajana osuu monella tavalla haastavaan aikaan vuosituhanen vaihteeseen. Amsterdamin sopimus on astunut voimaan, ja sitä myöten unioni on taas muuttamalla askeleella syventynyt ja Euroopan parlamentti vahvistunut. On aika tunnustaa, että EU ei ole enää vain valtioliitto, vaan siinä on hajanaisia palasia liittovaltion piirteitä.

Yhteinen raha näyttää johtavan paineisiin yhtenäistää talous- ja veropolitiikkaa. Laajentumisen alkaa olla siinä vaiheessa, että on aika puhua suoria sanoja sen aikataulusta ja kustannuksista. Lisäksi on sovittu, että EU:n peruskirjaa muutetaan niin, että laajentuminen on jotenkuten tolkkulisesti hallittavissa. Ja kaikki tämä tapahtuu näinä päivinä, jolloin Balkanilla toimivat Nato-johtoiset joukot, joista on tarkoitus lähivuosina koulia eurooppalaiset sotajoukot. Ainakin aluksi joukot keskittyisivät rauhanturvaamiseen ja kriisinhallintaan, mutta Kölnin huippukokouksen julistuksessa puhutaan laajemmistakin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tehtävistä.

Luulisi, että tämä kaikki ja moni muukin tärkeä EU-asia olisi tehnyt Euroopan unionista sangen mielenkiintoisen asian, mutta kansalaisia ei voisi vähempää kiinnostaa.

Selitykseksi laimeaan äänestysintoon on tarjottu EU:n monimutkaisuutta, mikä varmaan on osatotuus. Mutta EU ei ole niin vaikeasti hahmotettava asia, ettei lukutaitoinen ihminen siitä voisi ottaa selkoa, jos olisi kiinnostunut. Kiinnostuksen puutteen perimmäisen syyn täytyy olla se, että EU:lta puuttuu viesti tai unelma, joka saa ihmisen kiinnostumaan. Jonnekin euoparlamentin syövereihin, komission hissikuiluihin ja huippukokousten kattausten väliin on kadonnut johtoajatus.

EU on ollut itsekä sängen tietoinen tästä jo jonkin aikaa. Siksi lanseerattiin ajatus kansalaisten Euroopasta, ja siksi Amsterdamin sopimuksessa pyrittiin korostamaan kansalaisten tärkeitä kokemuksia asioita, kuten ympäristön- ja eläinten suojelua, tasa-arvoa, sosiaalisia oikeuksia ja avoimuutta. Vihreä eduskuntaryhmä soisikin, että näiden periaatteiden muuttaminen sanahelinästä totiseksi todeksi olisi Suomen puheenjohtajakauden keskeinen tavoite joka ikisessä minis-

terineuvostossa, direktiivi direktiiviltä, sekä kansainvälisissä neuvotteluissa.

Arvoisa puhemies! Pääministerin aloituspuhe antaa viitteitä siitä, että toiveillamme on katetta.

Näistä kansainvälistä neuvotteluista Suomen puheenjohtajakaudelle osuu muun muassa Maailman kauppajärjestön Wto:n seuraavan neuvottelukierroksen valmistelu. Vihreä eduskuntaryhmä on iloinen, että eduskunnan ympäristövaliokunta linjasi vastikään, että kaupan vapaus ei saa Wto-neuvotteluissa ylittää ympäristönsuojelun vaatimuksia ja että kaupan vapautta on voitava rajoittaa silloin, jos vaarana on ekologisen tasapainon vahingoittuminen. Tämä näkemys ei ole toistaiseksi tullut riittävän selvästi esiin hallituksen linjauksissa. Vihreä eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus terävöittää Wto-linjaansa sitä mukaa, kun hyvin alkanut vuoropuhelu eduskunnan kanssa etenee.

Tämä ei koske vain ympäristö- ja eläinsuojelukysymyksiä, vaan myös suhtautumisessa työelämän säännöksiin on terävöittämisen varaa. Samoin on tärkeää, ettei kaupan vapaus uhkaa kielten ja kulttuurien monimuotoisuutta.

Arvoisa puhemies! Suomi mielletään pohjoismaaksi, jossa hyvinvointivaltio toimii ja veroja vastaavasti maksetaan hieman enemmän. Puheenjohtajuus luo oivan mahdollisuuden näyttää käytännön esimerkein, kuinka Suomen tie on samanaikaisesti sekä taloudellisesti kilpailukykyinen että oikeudenmukainen. Itse asiassa se, mistä mm. Britannian pääministeri Blair puhuu kolmantena tienä, on jotakuinkin kuvaus Suomesta. On aika murtaa se myytti, että vain matalan verotuksen maan talous on kilpailukykyinen. On aika rakentaa eurooppalainen tapa tuottaa hyvinvointia ja elämän laatua oikeudenmukaisesti ja kestävästi.

Kun Suomi puheenjohtajamaana korostaa muun muassa tietoyhteiskunnan asioita, toivoo vihreä eduskuntaryhmä, että se samalla muistaa korostaa, kuinka oleellista kansakunnan kilpailukyvyllä on se, että kaikki lapset ja nuoret saavat käydä koulua ja että heistä pidetään huolta vanhempien varallisuudesta riippumatta.

Tästä näkökulmasta vihreä eduskuntaryhmä pitää erittäin hyvänä, että Suomen puheenjohtajakaudelle on osunut kunnianhimoinen yritys saada viimein aikaan minimiverodirektiivejä, joilla pyritään estämään EU-maiden välinen verokilpailu. Vihreä eduskuntaryhmä toivottaa onnea sekä valtiovarainministerillemme että ympäristöministerillemme tärkeässä työssä saada

vähimmäisstandardit ainakin pääoma- ja ympäristöveroille.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Arvio EU:n asialistan muodostumisesta Suomen puheenjohtajakaudella osoittaa, miten EU:n päätökset kattavat huomattavan osan jäsenvaltioiden lainsäädännöstä. Asialistalta löytyy asioita, joilla on laajoja, jopa globaalisia vaikutuksia, mutta myös asioita, joista ei välttämättä ylikansallisella tasolla tarvitsisi päättää.

Subsidiariteetti- eli läheisyysperiaate on kannatettava ja hyvä periaate, ja Suomen tulee vaatia tämän periaatteen konkretisoimista. On pidettävä yllä jatkuvaa keskustelua siitä, mitkä asiat kuuluvat kansalliselle tasolle ja mistä asioista on syytä päättää ylikansallisesti.

Yhä useammin tulisi eri asioiden kohdalla asettaa kysymys, onko välttämätöntä käsitellä asiaa juuri tällä tasolla. Kysymyksen asettamista voi hyvin suositella muillekin kuin EU-elimille. Ylivelkaantumisesta ei ole kuin haittoja, mutta siitä huolimatta voi perustellusti kysyä, onko tarpeen, että EU:n komissio käsittelee suositusta ylivelkaantumisen ehkäisemisestä. Ylivelkaantuminen on vakava asia, jonka ehkäiseminen on tehtävä kansallisella tasolla, eikä pidä piiloutua komission taakse.

Arvoisa puhemies! En aio käyttää aikaa luetelemalla asioita, joiden käsittelyfoorumini tulisi olla muualla kuin EU:ssa. Poliittiseksi unioniksi muodostuneessa EU:ssa ovat talouden integraation rinnalle nousseet ennen kaikkea ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset. Muuttuvassa maailmassa EU ei voi polkea paikallaan, vaan sen tulee muuttua niin, että se parhaalla mahdollisella tavalla voi saavuttaa asettamia tavoitteita.

Suomen puheenjohtajakaudella Suomella on hyvät mahdollisuudet viedä meidän kannaltamme tärkeitä asioita eteenpäin. Kaikkien maiden kannalta tärkeät ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset, talousasiat, EU:n laajentuminen ja institutionaaliset muutokset nousevat tietenkin asialistalla aivan kärkeen. Näiden asioiden varjoon ei muiden asioiden kuitenkaan tarvitse jäädä.

Suomi ja Ruotsi ovat jo lyhyestä mukanaolostaan huolimatta pystyneet vaikuttamaan tärkeisiin asioihin. Käsite pohjoinen ulottuvuus, avoimuuden lisääminen EU-toimintaan, työttömyyden torjunnan tehostaminen ja petosten torjunta ovat asioita, jotka ovat saaneet Pohjoismaitten

ansiesta uuden ulottuvuuden EU:ssa. Näissä asioissa on otettu ensimmäisiä askeleita, mutta vielä ollaan kaukana tavoitteista. Puheenjohtajakaudella meillä on oiva tilaisuus viedä nämä asiat aimo askeleen eteenpäin.

EU:n tavoitteet turvallisemmasta, kilpailukykyisemmästä ja oikeudenmukaisemmasta Euroopasta säilyvät. Sen sijaan strategioita tavoitteiden saavuttamiseksi on syytä tarkastella jatkuvasti.

Jugoslavian tapahtumat ja presidentti Ahtisaaren merkitys rauhan saamisessa Kosovoon nostavat liittoutumattoman maan merkityksen uuteen valoon. EU:n tavoite yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, joka voi johtaa yhteiseen puolustuspolitiikkaan, on Euroopan turvallisuuden kannalta tärkeä. Tämä ei kuitenkaan saa sulkea pois liittoutumattomien maiden säilymistä edelleen sotilaallisesti liittoutumattomina. Se on osoittautunut tarpeelliseksi nimenomaan sovittelun ja rauhan aikaansaamiseksi.

Jugoslavian tapahtumat ovat toisenkin asian opettaneet. Se on se, että EU:n laajentuminen on varsin pitkälle myös turvallisuuskysymys. Uusien jäsenmaiden mukaan tuleminen, ei ottaminen, lisää turvallisuutta Euroopassa, eikä turvallisuudesta tarvitse ylihintaa maksaa. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä korostaa laajentumisprosessin edistämistä. Nykyisten jäsenmaiden maksuosuuksien lisääminen ei saa olla esteenä laajentumiselle, mutta jäsenyyden edellytyksenä on edelleen pidettävä EU:n säädösten ehdotonta hyväksymistä ja toimeenpanoa hakisjamaassa.

Veropolitiikan puolella pääpaino on pantava haitallisen ja epäterveen verokilpailun poistamisen puolelle. Tervettä verokilpailua sen sijaan ei pidä tukahduttaa. Kannatamme valmisteilla olevaa direktiiviä säästöjen korkotulojen vähimmäisverosta yhteisön alueella. Sen sijaan suunnitelmat siirtymisestä arvonlisäverotuksessa alkuperämaajärjestelmään heikentäisivät huomattavasti korkean arvonlisäverokannan omaavan maan kilpailukykyä ja olisivat näin etujemme vastaisia.

Eduskuntaryhmämme kannattaa minimiverojen asettamista niin sanotuille pisteveroille kuten energialle, pääomalle ja alkoholituotteille. Eduskunnan tahto, että hallitus aktiivisesti toimisi, jotta yhteisön alueelle saataisiin alkoholituotteille minimivero, olisi syytä toteuttaa puheenjohtajakaudellamme. Minimiveron saamisella olisi sekä terveys- että finanssipoliittisia vaikutuksia.

Ärade fru talman, är det möjligt att komma med ett kort sammandrag på svenska? — Ärade fru talman! Helt kort vill jag konstatera att i Kristliga förbundet ser vi saklistan för Finlands ordförandeskap som mycket omfattande. Saklistan innehåller ärenden av global betydelse, men också sådana som borde behandlas på nationell nivå. Kristliga förbundet poängterar betydelsen av tillämpandet av subsidiaritets- eller närhetsprincipen, enligt vilken beslutet borde fattas nära den som beslutet gäller.

Vår riksdagsgrupp poängterar också betydelsen av att en minimiskatt fastställs på energi, kapitalrörelser och alkoholprodukter. Under vårt ordförandeskap borde ett riksdagens beslut om att fastställa en minimiskatt också på alkoholprodukter bli verklighet. En dylik skatt skulle ha både hälsopolitisk och finanspolitisk betydelse.

Aivan lopuksi, rouva puhemies! Onnistumisen puheenjohtajakaudella on kuitenkin erityisen tärkeää, koska se antaa tulevaisuutta ajattelun maallemme ja edustajillemme lisää painoarvoa. Tästä syystä on ollut erityisen tärkeää huolellisesti valmistautua puheenjohtajatehtäviin, ja näkemyksemme mukaan hallitus on siinä onnistunut.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Suomi saa Euroopan unionin puheenjohtajuuden vastattavakseen tilanteessa, jota ei ole pystytty minikäänlaisissa pitkän aikavälin suunnitelmissa ennakkoimaan. Tapahtumat eivät etene viisi- tai kymmenvuotissuunnitelmien mukaan, eivät sosialismissa eivätkä EU:ssa. Vastattavanamme ovat Kosovon kriisin hoitaminen, komission eron aiheuttama unionin valmisteluorganisaation pysähtyneisyys sekä rakenneuudistuksen toteutuksen aloittaminen, vain muutamia mainitakseni. Haasteita siis löytyy, mutta uskon suomalaisten säntillisyydellään ja vastuuntuntoisuudellaan selviävän edessä olevasta puolivuotiskaudesta kunnialla.

EU on kieltämättä kriisissä, niin hallinnollisessa kuin poliittisessakin. Komission tehotomuudesta ja väärinkäytöksistä johtunut eroaminen tuntuu viipeellä unionin toiminnassa. Uuden komission odottelemiseen ei puheenjohtajuuskaudellamme ole varaa, joten on kyettävä saamaan virkaatekevistä irti kaikki mahdollinen. Vaikuttamatta tilanne ei kuitenkaan voi olla EU:n toiminnan tehokkuuteen.

Toinen vähintäänkin yhtä vakava asia on EU-vaalien järkevyyden alhaisen äänestysprosentin

aiheuttama poliittinen kriisi. Kansalaiset kautta unionin ovat menettäneet uskonsa EU-parlamenttiin ja sitä kautta koko unioniin. Jos tilanteeseen ei kyetä löytämään ratkaisua seuraavan parlamenttikauden aikana äänestysaktiivisuuden merkittäväksi lisäämiseksi, ei ole järkeä yrittää näytellä demokratiaa. Se on silloin lopullisesti kuollut.

Arvoisa puhemies! Suomi korostaa avoimuuden lisäämistä EU:ssa. Se on hyvä tavoite ja sopii myös hallituksellemme päämääräksi. Ei anna vakuuttavaa kuvaa avoimuuden lisäämistä vaativan maan omasta tilanteesta, jos yhden hallituspuolueen puheenjohtajana oleva ministeri ei tiedä edes sitä, missä, milloin ja kenen toimesta Suomi päätti tukea espanjalaista Solanaa EU:n ulkosuhteista vastaavaksi henkilöksi. Ettei vain komissiotauti olisi tarttunut suomalaisinkin?

Suomi joutuu vastaamaan kahdesta todella kalliiksi tulevasta hankkeesta puheenjohtajakaudellaan: laajentumiskehityksen eteenpäinviemistä ja Kosovon ja koko Balkanin jälleenrakennuksen käynnistämisestä. Toivottavasti ymmärrämme olla riittävän itsekkäitä niin, ettemme ehdoin tahdoin kasaa Suomen maksettavaksi liian nopeasta laajentumisesta aiheutuvia ylikorkeita kustannuksia tai ettemme suostu USA:n törkeään ehdotukseen maksattaa kaikki jälleenrakennuskulut EU:lla Naton pommitusten jäljiltä.

Perussuomalaiset eivät voi myöskään ymmärtää sitä, että sahaissimme omaa oksamme viemällä innolla eteenpäin omaa vaikutusvaltaamme heikentäviä uudistuksia EU:n hallinnossa ja päätöksenteossa. Samoin toivoisin, että ministerimme pitäisivät puoltamme maantieliikennettä koskevista kysymyksissä niin, että erityisolosuhteemme otettaisiin kunnolla huomioon päätöksiä tehtäessä.

Suomen puheenjohtajuusohjelmassa mainitaan painopistealueina myös työllisyyden parantaminen, euron aseman vakiinnuttaminen, maailmanlaajuisten kauppaneuvottelujen käynnistäminen sekä turvallisuuden parantaminen unionin alueella. Laajoja ja haasteellisia asioita, joista työllisyyden parantaminen lienee kuitenkin muodostunut jo iäisyyskysymykseksi ilman realistisia onnistumisodotuksia. Toivottavasti turvallisuuden lisäämisessä onnistutaan paremmin.

Suomalaisille poliiseille seuraavat kuukaudet ovat ainakin kova koetus, sillä lisäbudjetti ei taannut rahaa edes nykyisen miesvahuuden säilymiseen, ja sen lisäksi osa poliiseista ajaa mustien autojen letkoissa. Kukahan hoitaa norma-

lit poliisipalvelut ja takaa kansalaisten turvallisuuden?

Arvoisa puhemies! Toivotan voimia ja menestystä EU-toimijoillemme. Olette Euroopan ja koko maailman valokiilassa seuraavat puoli vuotta. En tosin surisi, vaikka unioni hajoaisi omaan mahdottomuuteensa, mutta jääköön se muiden maiden puheenjohtajuuskautena tapahtuvaksi.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! EU:n tavoitteet vapautua tarpeettomasta byrokratiasta, jota kansalliset valtionrajat perinteisesti luovat, ja saada esteet alas niin, että se antaa mahdollisuuden menestyä ihmisille, yrityksille ja kansoille, on sopiva tavoite edelleen myös Suomen puheenjohtajuuskaudelle. Ehkä vielä tärkeämpi tavoite kansalaisten osalta, kun olemme liittyneet EU:hun, on ollut kaipuu turvallisuuteen, rauhaan ja vakaisiin oloihin. Tämänkin tavoite on konkretisoitunut nyt Suomen puheenjohtajakauden alla.

Hyvistä tavoitteista huolimatta EU:n tuloksiin ei voi olla tyytyväinen. Byrokratiaa on vähennetty, mutta vastaavasti uutta byrokratiaa on tullut moninkertaisesti enemmän. EU:sta on muodostettu keskitettyä hallintoa yhä enemmän, ja EU on kehittynyt liittovaltion suuntaan, siinäkin ei edes Yhdysvaltojen suuntaan, vaan enemmänkin nykyisessä EU:n kehityksessä on nähtävä piirteitä muinoisesta Neuvostoliiton kehityssuunnista: yhtä paljon tehottomuutta, epäoikeudenmukaisuutta, valhetta, kulissimaisuutta ja paperitaloutta alkaa olla myös EU:n liepeillä, jossa mahtipontisilla päätöksillä korvataan arkielämän todellisuus.

Myöskään mahdollisuuksia menestyä ei ole pystytty ihmisille kaikilta osin luomaan, vaan järjettömällä ylisääntelyllä on jopa rajoitettu normaalia toimintavapautta ja toimintamahdollisuuksia. Tuntuu, että terve järki on kadonnut Brysselin ja muiden EU-keskusten byrokratiaan. EU:n yksi suuri ongelma on hallinto.

Itse olen koko ajan epäillyt koko EU:n parlamentin tarpeellisuutta, ja Suomen kansakin näyttää olevan samaa mieltä. Kaksi kolmesta kansalaisesta ei pitänyt EU-parlamenttia edes äänestämisen arvoisena. Täytyy muistaa, että kansa ei ottanut kantaa EU:hun. Se otti kantaa nimenomaan EU-parlamenttiin. Jos äänestys olisi koskenut sitä, onko EU tarpeellinen, luulen, että luvut olisivat olleet toisin päin. Tämä on syytä erottaa. Itse asiassa EU-parlamentti on monessa mielessä demokratian irvikuva, jolla ta-

voitellaan näennäisdemokratiaa, mutta niin pitkään kuin EU on kuitenkin valtioiden muodostama liitto, jossa todellista kansanvaltaa käyttävät kansalliset parlamentit ja EU:ssa päätöksiä tekee neuvosto, ministerit, joiden tulee nauttia omien kansallisten parlamenttiansa luottamusta, tällainen erillinen EU-parlamentti on todella demokratian irvikuva, ja kansalaisetkin perimmiltään sen ymmärtävät. Tässä suhteessa parlamentti kenties pitäisi muuttaa parlamentaariseksi yleiskokoukseksi esimerkiksi mallia Euroopan neuvosto. On sitten eri asia, että jos EU:sta joskus tulevaisuudessa tulee liittovaltio, silloin tietysti itsenäinen parlamentti on tarpeen.

Joka tapauksessa EU:n hallinto on riittävän byrokraattinen ilman parlamentin valtavaa koneistoa, jonka osalta, jos katsoo, mitkä EU-parlamentin saavutukset Euroopalle ja Euroopan unionille ovat, saavutusluettelo jää hyvin lyhyeksi. Enkä usko, että nämä uudet järjestelyt ja yhteispäätöksenmenettely tässä suhteessa tuovat parannusta. Pelkään, että ne johtavat yhä vaikeampiin hallinnollisiin ristiriitoihin ja valtataisteluihin, jotka lisäävät byrokratiaa ja entistä vähemmän herättävät kansalaisissa luottamusta. Hallinto ei voi olla itsetarkoitus, niin kuin Euroopan yhteisön osalta monesti on käynyt.

Mitä muutoin tulee, Suomella puheenjohtajakaudella on yksi mahdollisuus tuoda esiin meidän erityisolosuhteitamme, poikkeavaa ilmastoa, sijaintia täällä äärialueilla ja ennen kaikkea meidän poikkeuksellista yhteiskuntarakennettamme, joka johtuu aivan eri luokkaa olevasta asutustiheydestä kuin varsinaisissa EU-maissa. Myöskin olisi tärkeää tuoda esiin sitä näkökohtaa, että myös pohjoisilla mailla pitää olla oikeus omavaraisuuteen ja siihen turvallisuuteen, jota oma elintarviketuotanto kansakunnalle tuo. Siinä mielessä olen surullinen, että EU on tuhoamassa suomalaisen maatalouden pitkällä tähtäimellä. Tämä on ennen kaikkea myös turvallisuuskysymys.

Lopuksi voisin todeta, että meidän ei pidä olla ujo poika EU:n ovelta vaan ottaa reaalisesti oma asemamme. Vähän mukaellen kansalaisia tai ihmisiä koskevaa mietelauseita voisin toivoa suomalaisille ja Suomen puheenjohtajakaudelle sitä asennetta, että kansa, joka ei usko itseensä, ei voi olla uskollinen myöskään muille.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Keskustelussa on tullut esiin arvokkaita näkökohtia, mutta kun on myös kommentoitu eurovaaleja, minusta sellainen johtopäätös, että

alhainen äänestysprosentti europarlamenttivaleissa olisi epäluottamuslause koko unionia kohtaan, on varsin pitkälle menevä. Unionissa on komissio ja hallitusten neuvosto. Eivät ne ole saaneet mitään epäluottamuslausetta. Tästä pitää käydä syvällistä keskustelua, mutta pitää muistaa se, että europarlamentista on tullut ennen kaikkea esiin se, että siellä puhutaan edustajien etuisuuksista, ja niistä on pidetty suurta elämää. Komissiotakin on samalla tavalla yritetty vetää lokaan, ja jos sitten nousee tunkion päälle, niin siitä voi saada paljon ääniä, mutta ei tarvitse ihmetellä, että äänestysprosentti on alhaalla.

Samoin, mitä siitä sanotaan, jos on ehdokas, joka esiintyy niin kuin olisi lähellä yhtä puoluetta, on toisen puolueen ehdokkaana, joka on kolmannen puolueen kanssa vaaliliitossa, ja kun tulee valituksi, ilmoittaa menevänsä neljännen puolueen ryhmään; tällainen ei voi lisätä uskottavuutta tähän järjestelmään. (Eduskunnasta: Esimerkki!)

Samoin totean, että nimenomaan oppositio puolue keskusta on harjoittanut tällaista kaunapolitiikkaa, että on nostatettu kaunaa esimerkiksi Saksaa kohtaan. On sanottu, että minä olen rähmälläni Saksan edessä antamatta mitään esimerkkiä, mutta tässähän on kysymys kaunan käyttämisestä europolitiikan välineenä. Kyllä täällä pitää pikkuisen harrastaa monenkinlaista itsekritiikkiä varsinkin opposition eli keskustan puolella, joka ei menestynyt mitenkään erityisen hyvin eurovaaleissa. Lähdetään yhdessä hakemaan vaalijärjestelmämuutosta täällä Suomessa, tuomaan europarlamentista esiin se, mikä on todella myönteistä. Se on tärkeä instituutio. Se kontrolloi komissiota. Se painostaa neuvostoa silloin, kun neuvosto unohtaa tehtävänsä ja ne suuret tavoitteet, joita unionilla on, eli parhaimmillaan europarlamentti on todella tärkeä instituutio.

Ed. Kallis (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta pääministerin kommentti ei lainkaan lisännyt uskottavuutta, vaan päinvastoin.

Ymmärsin, että pääministeri viittasi kristillisen liiton ehdokkaaseen ja nykyiseen europarlamentaarikkoon, Eija-Riitta Korholaan, kun pääministeri puhui yhdestä, toisesta, kolmannelta ja neljännessä puolueesta. Mutta, pääministeri, jos te olette uskottava, niin silloin teidän kannattaa puhua suoraan ja kertoa, minkä puolueen edustajasta te puhutte, mihin ryhmään hän on väittänyt liittyvänsä ja mihin hän mahdollisesti

liittyy. Muuten tämä teidän puheenvuoronne vähentää ja nakertaa uskottavuutta pahanlaisesti.

Ulkomaankauppaministeri S a s i: Arvoisa puhemies! Täällä annettiin sellainen kuva, että elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvät ongelmat olisivat Euroopan unionin syy, ja näinhän ei ole.

Yhteisön elintarvikelainsäädännön tärkein päämäärä on ihmisten terveyden ja turvallisuuden varmistaminen. Ja minun käsitykseni on vakaasti se, että EU:n tiukka elintarvikelainsäädäntö on parantanut elintarvikkeiden turvallisuutta Euroopassa kaiken kaikkiaan.

Meillä on toki ongelmia valvonnassa ja erityisesti kansallisessa valvonnassa. Pääasiallinen vastuu yhteisösäännösten valvonnasta ja täytäntöönpanosta on juuri jäsenmaiden toimivaltaisilla viranomaisilla, ja yhteisön tärkein omavalvontatehtävä on valvoa, millä tavalla viranomaiset toteuttavat yhteisölainsäädäntöä kansallisesti.

Me olemmekin pyrkineet siihen, että lisättäisiin valvontajärjestelmien avoimuutta yhteisötasolla. Jatkossa sitä tulisi lisätä myös kansallisella tasolla.

Haluan korostaa sitä, että Suomen puheenjohtajakaudella elintarvikkeiden turvallisuus on yksi erittäin tärkeä ja keskeinen toimenpidealue. Suomen kaudella käsitellyssä tulevat olemaan suone- tautien vastustaminen, hormonilihan tuontikielto, antibioottien käytön rajoittaminen, na- uhanlihan pakolliset alkuperämerkinnät, geeni- muunnellut rehut ja rehukaupan valvonta sekä koko elintarvikehygieniää koskevan lainsäädän- nön uudistaminen.

Voin sanoa, että korostamme Suomen pu- heenjohtajakaudella terveyden suojelemiseksi sitä, että yhteistyötä maatalouden ja terveyssek- torin kesken olennaisesti lisättäisiin.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä mielestäni EU:lla on vielä paljon tehtävää elintarviketurvallisuuden osalta. Valvonnassa on paljon parantamisen va- ra- a ja myös nimenomaan alkuperämerkintöjen suhteen, niiden seikkojen, jotka vakuuttavat eu- rooppalaiset siitä, että se ruoka, jota he suustaan alas panevat — että ihmiset tietävät, missä se on tuotettu ja kuka sen on tuottanut.

On aika erikoinen asia se, että tänne meillekin voidaan tuoda jauhopusseista broilereihin asti ilman, että tuojien tarvitsee kertoa, kuka nämä elintarvikkeet on valmistanut ja missä maassa ne on valmistettu. Tämän tapaisissa asioissa Suo-

men pitää puheenjohtajakaudella toimia roh- keasti ja aloitteellisesti.

Meillä on hyvät, puhta- at omat elintarvikkeet ja ruoat. Suomalaiset tuottajat käyttävät alkupe- rämerkintöjä, koska ne eivät ole kiellettyjä, mut- ta liioin niitä ei tällä hetkellä vaadita. Jatkossa pitäisi vaatia selkeät alkuperämerkinnät euroop- palaiselle ruoalle.

Ulkomaankauppaministeri S a s i (vastauspu- heenvuoro): Puhemies! Kuten totesin, tämä tulee olemaan keskeisiä kysymyksiä Suomen puheen- johtajakaudella, ja uskon, että Belgian dioksiini- tapaus tulee keskeisesti vaikuttamaan siihen, että asioista syntyy myös laajaa keskustelua ja että asioita voidaan vauhdittaa.

Ja kuten totesin, muun muassa naudanlihan pakolliset alkuperämerkinnät tulevat olemaan yksi keskeinen kysymys, jota pyrimme viemään kaiken kaikkiaan eteenpäin. Joskin täytyy tode- ta, että tietysti maakohtaiset alkuperämerkinnät eivät välttämättä aina ratkaise kaikkia kysymyk- siä. Tässä Belgiankin rehutapauksessa on mah- dollista, että rehuja on mennyt myös Belgian ulkopuolelle ja muidenkin maiden tuotteet ovat saattaneet tästä syystä saastua, mutta käytännön ongelmat ovat riippuvaisia pääasiassa kansalli- sesta valvonnasta. Tulemme varmasti keskuste- lemaan siitä, että kansallisia valvontajärjestelmiä tulisi tehostaa, ja niiden läpinäkyvyys on eräs kaikkein parhaita keinoja tehostamiseen.

Ed. A i t t ö n i e m i: Rouva puhemies! Minä olen pettynyt pääministeri Lipposen puheenjohtajuutta koskevan ilmoituksen sisältöön. Se ei sisällä minkäänlaisia aineksia raiteiltaan suistu- neen EU-junan saamiseksi takaisin raiteilleen. Jos menneisyyden virheitä ei korjata, tulevai- suuttakin on turha rakentaa.

Kun aikanaan Esko Ahon hallituksen aikana Suomea vietiin Euroopan unionin jäsenyyteen niin kuin pässiä narussa, niin kuin joskus on sanottu, niin meidän annettiin ymmärtää, että me menemme jäseneksi valtioiden liittoon, jossa asioita hoidetaan hallitusten välisenä yhteistyö- nä. Meidän piti keskittyä tavaroiden, palvelus- ten, työntekijöiden, työvoiman ja pääomien liik- kuvuuteen ja sen oheissäännöstöön. Kun katsel- laan Amsterdamin sopimusta ja todetaan sen jälkeen, kun Amsterdamin sopimus on astunut täytäntöön, me olemme enintään kukonaskeleen päässä liittovaltiosta, aivan niin kuin ed. Brax täällä puheenvuorossaan totesi, mutta se koko ajan valitettavasti meillä kiistetään.

Kun me täällä eduskunnassa valiokunnissa teemme lainsäädäntötyötä, niin kaksi kolmatta osaa listalla olevista asioista on useinkin Euroopan unionin direktiivejä ja asetuksia, jotka meidän täytyy velvoittavasti ottaa suomalaisen lainsäädäntöön pystymättä vaikuttamaan niihin yhtään mitään. Vain yksi kolmasosa, tänäänkin lakivaliokunnassa vain yksi viidesosa oli suomalaista lainsäädäntöä, jota tämä talo normaalisti tekee.

Meidän tuomioistuinlaitoksemme on riippuvainen kaikissa asioissa nykyisin Euroopan tuomioistuimen näkemyksistä, ennakkokokannanotoista, ja meidän hallintolainkäyttömme, jos katsellaan laajassa mielessä, on luistanut naurettavuuksiin. Tänä päivänä lehmä ei suostu enää navetassa lypsämään, jos lypsäjällä ei ole euro-normien mukaiset saappaat jalassa. Tällä tavalla on suomalainen yhteiskunta luistanut Euroopan unionin käsiin.

Rouva puhemies! Euroopan unioni on taloudellisten väärinkäytösten mekka. Euroopan unionin komissio joutui eroamaan taloudellisista väärinkäytöksistä epäiltyinä. Tämän Euroopan unionin virkamieskunta on korruptoitunut. Niidenkin euroedustajien, jotka meiltä täältä valitaan, palkkaus muodostuu siitä, kuinka he saavat tehtyä papereita ja kutkuteltua tietynlaisella epäoikeudenmukaisuudella rahoja Euroopan unionista. Siis epärehellinen saa enemmän, rehellinen ei saa niin paljon rahaa ja palkkaa.

Euroopan unionin monet maat pesevät kymmeniä miljardeja markkoja Euroopan unionin yhteisiä rahoja, muun muassa Italia ja monet muut maat, ja me kaikki olemme niissä maksu-miehinä. Tällä tavalla on asia.

Entäs sitten meidän maksuosuutemme Euroopan unionissa? Aikanaan meille sanottiin, että me olemme miljardi markkaa nettosaajia. Aivan hiljattain me olimme toista miljardia markkaa nettomaksajia, nyt olen kuullut, että meidän nettomaksuosuutemme on jo 2 miljardia markkaa. Kun Euroopan unioniin tulevat lisäksi nämä kymmenen Itä-Euroopan maata Agenda-2000-järjestelmässä, meidän maksuosuutemme Euroopan unionin suuntaan kaksinkertaistuu siitä. Millä me maksamme tällaiset varat, esimerkiksi 4 miljardia markkaa vuodessa — eikä meillä ole enää omaa rahaakaan, millä maksaa? Näinhän se on. Eikä meillä ole pian enää omaa lippua-kaan, ja kansallislaulukin saadaan mennä kuuntelemaan Viron puolella, kun kaikki menee — menee oma lippu, menee kansallislaulu! Olemme Saksan suurvaltion maakunta täällä pohjoisessa.

Valitettavasti näin on, rouva puhemies, asia, ja lähdän siitä, että ensin pitäisi menneisyys korjata, katsoa, mitä virheitä on tehty, onko toimittu niin kuin on puhuttu ja on pitänyt toimia, ja vasta sen jälkeen ryhtyä suunnittelemaan uutta. Euroopan unioni on väärä paikka suomalaisille. Mutta täytyy vain toivoa, että tämä Lipposen hallitus johtaessaan puheenjohtajakautta ei tähänastista pahemmin lyö päätänsä Brysselin mäntyyn, niin kuin se Honkajoki siellä Tunte-mattomassa sotilaassa ilmoitti. Aamen.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Täällä käytetty keskustan ryhmäpuheenvuoro keskittyi nimenomaan ja ensisijaisesti ottamaan kantaa Suomen puheenjohtajakauden asialistaan. Mielestäni puheenvuoro oli asiallinen ja rakentava suhteessa hallitukseen. Se tuki paljossa niitä linjauksia, joita hallitus on omassa paperissaan meille kertonut. Tätä taustaa vasten pääministerin äskeinen purkaus oli mielestäni aika käsittämätön. Ilkkuminen keskustan suuntaan siinä, että me emme menestyneet vaaleissa, tuntuu eriskummalliselta. Me säilytimme paikkamme, ne, mitä meillä oli edellisellä vaalikaudella. Jokin muu puolue, en viitsi sanoa nimeä ääneen, noissa vaaleissa kyllä menetti.

Arvoisa puhemies! Minä haluan tällä vain sanoa, että nyt käsittelyssä oleva asia vaatii rakentavaa, asiallista suhtautumista sekä oppositiolta että hallitukselta. Me tuemme paljossa, itse asiassa pääpiirteissään esimerkiksi kaikkea sitä, mitä hallitus linjaa veropolitiikassa niiksi asioiksi, jotka tulevalle puheenjohtajakaudella on otettava esille.

Kahteen seikkaan verotukseen liittyen haluan tässä kuitenkin vielä kiinnittää huomiota. Ensimmäinen niistä liittyy veroparatiiseihin. Minä toivon, että Suomen hallituksella on rohkeutta nostaa keskustelu ja myös päätös pöydälle näitten veroparatiisien etuoikeuksiin puuttumisesta. Tuhansia miljardeja Suomen markkoja kulkee vuosittain kiertäen verotusta näissä EU-jäsenmaissa, sitä verotusta, joiden markkoja tarvittaisiin EU-maiden sosiaaliturvan, sivistystoimen ja monien muiden tärkeiden tarpeiden rahoitukseen. Rohkeutta Suomen hallitukselle, tarttukaa tämän tyyppisiin asioihin.

Toinen huomioni liittyy ympäristöverotukseen. Tilanteessa, jossa Eurooppa elää, Eurooppa ei tohdi kuitenkaan puuttua verotuksella ympäristön pilaamiseen. Päinvastoin, Saksa tukee tällä hetkellä 25 miljardilla Suomen markalla oman kivihiilen tuotantoa. Suomi muutti omaa

kansallista verolainsäädäntöään niin, että ei enää rangaista niin kuin aiemmin rangaistiin niitä, jotka tuottavat ympäristösaasteita. (Puhemies koputtaa) Myös tämäntyyppisissä asioissa hallitukselle rohkeutta, älkääkä enää tehkö niitä virheitä kotimaisessa päätöksenteossa, joita vihreiden tultua hallitukseen teitte, kun omaa lainsäädäntöä muuttitte.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Olemme kovasti samaa mieltä veroparatiisijattelusta. Verovalmisteluun on liitetty ns. liitännäis- tai riippuvaisalueita koskevia määräyksiä, joilla nimenomaan tähdätään Euroopassa sijaitseviin veroparatiiseihin. Tämä veroparatiisiongelmia tulee myöskin toista kautta esille Suomen puheenjohtajuuskaudella. Nimittäin kun Tampereen huippukokous keskittyy turvallisuusnäkökulmiin, rikollisuuteen ja huumeisiin, minusta meidän pitäisi oppia johdonmukaisesti ymmärtämään ja sanomaan se, että rikollisuutta on niin kauan kuin rikollisella rahalla, jota aina tavoitellaan, on turvallisia kotipaikkoja, ja sellaista ei Euroopan pitäisi missään muodossa sallia. Näin ollen myöskin säästöjen verottaminen, jossa lopputuloksena on ainakin säästöjen esiintulo, niitten näkyminen, palvelee hivenen samaa tarkoitusta.

Ympäristöverotuksen kohdalla näyttää valitettavasti siltä, että sehän ei kuulu niin sanottuun veropakettiin, siitä ei tehdä ratkaisua välttämättä Helsingissä. Valitettavasti näyttää siltä, että yksimielisyyshaatus vaatimus muodostuu pahaksi kompastuskiveksi. Ympäristöverottaminen eräissä Euroopan maissa näyttää kovin vieraalta, valitettavan kaukaiselta ajatukselta.

Ed. Ojala: Arvoisa puhemies! Käydyssä keskustelussa on välillä tullut sellainen tunne kuin Suomi ajelehtisi jonkin näköisenä ajopuuna Euroopan unionissa eikä kykenisi vaikuttamaan. Näinhän ei suinkaan ole.

Varsin yleisesti voidaan todeta, että Suomi on kyennyt vaikuttamaan Euroopan unionin sisällä. Itse asiassa juuri hyvin pragmaattisella suhtautumisella olemme varmaan saaneet myös asioita aikaiseksi. Tässä suhteessa en suinkaan epäile, ettei Suomi myös hoida puheenjohtajuuttaan kunnialla, mikäli se meistä on kiinni.

On vähän harmillista, että täällä on Euroopan parlamentin osalta ei nyt pelkästään annettu väärää tietoa mutta myös vähätelty parlamentin merkitystä. Minä uskon kuitenkin, että hallitus ymmärtää hyvin, että puheenjohtajuuskaute-

me onnistumisen kannalta on tavattoman tärkeää, että parlamenttiin suhtaudutaan vakavasti eikä vähätellä sitä, pyritään luomaan hyvät yhteistyösuhteet parlamenttiin ja sen valiokuntiin. Sillä tavoin itse asiassa saadaan se tuki parlamentilta, joka on puheenjohtajuuskauteemme onnistumisen kannalta aivan välttämätöntä.

Jos tulee yleisesti tunnetuksi, että Suomen eduskunnassa vähätellään parlamentin koko olemusta tai että se pitäisi kokonaisuudessaan lakauttaa, minä luulen, että saattaa päinvastoin ihmettyttää Euroopassa ja herättää kummastusta se, eikä Suomessa hyväksytty yhteisesti sovittuja ratkaisuja, kun juuri Amsterdamin sopimuksessa on parlamentin asemaa vahvistettu, on hyväksytty, että yhteispäätösmenettely lisääntyy ja parlamentti on siinä toimija.

Kokemuksesta voin sanoa esimerkiksi ed. Kuismalle sen, että parlamentin realismi on sitä mukaa lisääntynyt, kun parlamentti on päässyt aidosti mukaan päätöksentekoon. Haluan myös korostaa, että parlamentti on suoraan kansalaisten valitsema elin ja siinä suhteessa sillä on hyvin tärkeä tehtävä juuri komission ja neuvoston valvojana. Kuitenkin jäsenmaiden on kannettava yhä enemmän vastuuta siitä, että ne valvovat juuri näiden väärinkäytösten osalta, emme me voi EU:hun palkata lisää valvojia.

Ed. Vilén: Arvoisa rouva puhemies! Olemme todellakin hyvin piakkoin käynnistämässä historiallista EU-puheenjohtajakautta. Perustelusti voi väittää, että Suomi on seuraavien kuuden kuukauden ajan varmaankin päättämässä ja vaikuttamassa eurooppalaisiin asioihin enemmän kuin koskaan historiansa aikana.

Samaan hengenvetoon olisi mielestäni kuitenkin syytä muistuttaa yhdestä tosiasiasta. Puheenjohtajavaltion tehtävänä on kompromissien etsiminen, kompromissien hakeminen ja yhteisten kantojen muodostaminen. Käsitys, että puheenjohtajakaudella voitaisiin jotenkin erityisesti ajaa Suomen kansallista etua, on tässä suhteessa kohtuullisen harhaanjohtava tai ehkä ylioptimistinen.

Saksan Suomelle piakkoin jättämä puheenjohtajakauden asialista on todellakin mittava ja vaativa. Kosovo tulee varmasti tavalla tai toisella hallitsemaan koko puheenjohtajakautta. Suuria asioita ovat muun muassa EU:n kriisinhallintakyvyn kehittäminen, EU:n laajentumisprosessi ja siihen liittyen uuden hallitustenvälisen konferenssin käynnistäminen.

Odottaapa kesälomalta palaavia suomalaisia

myös uuden komission valitseminen ja uuden komission jäsenen valitseminen. Tämä asiahan on meillä viime aikoina erityisesti ollut näkyvästi lehdistössä esillä. Tässäkin on tietysti hyvä muistaa, että valittu komission jäsen — suomalainen kansallisuushan hänellä tosin on — virkavalallaan sitoutuu komission palvelukseen EU:ta edustamaan. Vielä tällä kertaa tämän henkilövalinnankin tekee tasavallan presidentti, viime kädessä tietystikin.

Haluaisin kiinnittää huomiota yhteen erityisen mielenkiintoiseen asiaan, joka taitaa olla täysin ainutlaatuista EU:n historiassa Suomen puheenjohtajakaudella. Tämä on pääministerinkin puheenvuoronsa loppupuolella mainitsema millenniumin julistus eli uuden vuosituhannen julistus. Asiasisältöä julistukselle ei ilmeisesti ole vielä päätetty. Toivoisinkin, kun sisältöä julistukselle rakennetaan, että myös eduskunnan visionääristä kykyä käytettäisiin mahdollisimman paljon hyväksi.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Tilastokeskus ja työvoimaministeriö julkaisivat hiljattain työttömyysluvut. Nuo luvut ovat edelleen maamme kannalta pelottavan korkealla. Sama ongelma koskee koko Euroopan unionia.

Pääministeri viittasi puheenvuorossaan arkielämän perusedellytyksistä huolehtimiseen. On helppo olla hänen kanssaan tässä asiassa samaa mieltä. On sanottu, että kansakunnan sivistystaso mitataan siinä, miten se suhtautuu lapsiinsa, eläkeläisiinsä ja vanhuksiinsa.

Samaan listaan voidaan Suomessa ja EU:n alueella liittää myös työttömät ja syrjäytetyt ihmiset. Näiden ihmisten arjen todellisuuden esillä pitäminen on Suomen ja koko unionin tasolla puheenjohtajakaudellamme erittäin keskeinen asia. Tämä arjen ulottuvuus ja arjen todellisuuden kohtaaminen on myös unionin uskottavuuden ja unionin toimivuuden kannalta aivan keskeinen kysymys. Tähän problematiikkaan viittasi muun muassa ed. Marjatta Stenius-Kaukonen.

Samaan kysymykseen liittyy ehdotus siitä, että kehitysmaiden velat annettaisiin anteeksi. Moni EU-maahan on entinen siirtomaa ja on tavallaan omalla panoksellaan aiheuttanut tietynlaista maailman laajuista vääristymistä. Tässä suhteessa Suomi voi toimia myös aktiivisesti muistaen näitä tosi köyhiä niin Suomessa kuin maailman laajuisesti, jotta uusi vuosituhat olisi parempi toivon vuosituhat meille, koko Euroopalle ja maailmalle.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Ed. Seivästö puhui aivan oikeita ja tärkeitä asioita muun muassa työttömyydestä. Kuitenkin haluan kiinnittää huomiota siihen, että Suomen työllisyyskehitys on Euroopan unionissa tänä päivänä aivan poikkeuksellista. Meillä työttömyys laskee, on laskenut jo pitkään ja jatkaa laskuaan. Samoin työllisyystilanteemme yleisesti ottaen paranee, kun yhä suurempi osa ikäluokasta on meillä töissä.

Minulla on tässä kuva, ei tämä näy kovin pitkälle, joka näyttää suhteessa Euroopan unioniin sen, että unionissa työttömyys on keskimäärin pysynyt 10 prosentin tasolla pitkään. Me olemme tulleet 18 prosentin tasolta nyt 10:een ja kohta menemme sen alle. Minusta ei pitäisi antaa kuitenkaan kuvaa, joka kansainvälisesti ottaen ei ole aivan kohdallaan.

Ed. Uotila: Arvoisa rouva puhemies! Monta isoa hanketta ja asiaa on listalla puheenjohtajakaudella. Kuitenkin eräs eurooppalainen mediaguru totesi, että Suomen puheenjohtajakautta tullaan arvioimaan pitkälti sen perusteella, millä tavalla etenemme verotusasioissa. Haitallisen verokilpailun karsimiseksi on hankkeita ja direktiiviehdotuksia valmisteilla, ja niissä toivotaan päästävän eteenpäin, samoin energiaverokysymyksissä. Syksyn aikana käsitellään myöskin direktiiviehdotus vapaaehtoisesta arvonlisäveron alentamiskokeilusta palvelualoilla. Eduskuntahan on omalta osaltaan ottanut tähän hyvin myönteisen kannan. Tiivis veropohja ja kielteisen verokilpailun karsiminen on nyt tärkeää erityisesti Suomen kaltaisen yhteiskunnan kannalta, koska hyvinvointivaltion rahoitusperustahan kerätään veroilla.

Mutta kuten ministeri Niinistö totesi, niin haitallisen verokilpailun torjuminen, minimiverokannat kuin muutkin hankkeet kaatuvat helposti yksimielisyysvaatimukseen. On esimerkiksi niin, että pikkuinen Luxemburg pystyy torjumaan kaikki ehdotukset haitallisen verokilpailun karsimisesta ja tällä tavalla edelleen houkuttelee yrityksiä ja pääomia ja muut joutuvat maksamaan.

Yksimielisyysvaatimus voi olla myös kompastuskivi arvonlisäverokokeilun osalta, koska siinä ollaan niin tarkkoja, että jopa ne alat, joita kukin maa valitsee, täytyy yksimielisesti hyväksyä muissa jäsenmaissa. Järkevämmän veropolitiikan aikaansaamiseksi pitäisikin yksimielisyysvaatimuksesta tinkiä, ei ehkä mennä suoraan enemmistö päätöksiin tai määräenemmistö päätöksiin, mutta tällainen yksimielisyys miinus yksi

olisi keino, jonka Suomi voisi nostaa keskusteluun. Tällä tavalla torjuttaisiin esimerkiksi se, että yksittäinen maa yleisen edun vastaisesti jatkaa häiritsevää ja vahingollista verokilpailua.

P u h e m i e s : Koska on tärkeää tosiaan, että myös edustajat saavat puheenvuoroja, pyydän arvoisia ministereitä vähän kirjaamaan itselleen lukuisia toiveita. Nyt annan seuraavan puheenvuoron ed. Aulalle.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Pääministeri Lipponen käsitteli talouden ja työllisyyden asioita puheessaan varsin teknisellä tasolla. Kuitenkin Euroopassa on näistä kysymyksistä käyty viime aikoina hyvin mielenkiintoista poliittista keskustelua. Pääministerit Blair ja Aznar ovat tehneet oman hyvän aloitteensa rakenteellisten uudistusten korostamisesta EU:n talous- ja työllisyyspolitiikassa. Myös pääministerit Blair ja Schröder antoivat äskettäin oman yhteneväisen poliittisen julistuksensa eurooppalaisten hyvinvointiyhteiskuntien uudistushaasteista. Molemmat ovat olleet näin keskustalaiselta kannalta erittäin myönteistä luettavaa.

Toivonkin, että Suomi puheenjohtajakaudellaan voisi viedä eteenpäin ja tukea avoimesti tätä uudistusajattelun suuntausta Euroopassa. On tärkeää avata hyvinvointiyhteiskunnan haasteista keskustelua yli kansallisvaltioiden rajojen. Eri-tyisen tärkeää se on yhteisen valuutan olosuhteissa.

EU:ssa on talouspolitiikan koordinaatiossa korostettu hyvin paljon viime aikoina makrotason koordinaatiota. Se on toki tärkeää vakauden kannalta, mutta se ei yksin riitä, koska näissä oloissa, kun yhteinen rahapolitiikka ei voi ottaa jokaisen jäsenmaan oloja huomioon, jokaisella jäsenmaallahan on entistä suurempi vastuu oman valtiontaloutensa tervehdyttämisestä ja myöskin siitä, että uudistaa oman yhteiskuntansa työn tekemistä, työn antamista ja yrittämistä suosivaksi. Tässä kansallisessa uudistustyössä onnistuminen oikeastaan vasta takaa ja turvaa myös euroalueen taloudellisen vakauden. Olisi tärkeää, että Suomi puheenjohtajakaudellaan korostaisi tätä jäsenvaltioiden omaa vastuuta. Esimerkiksi työttömyysongelma on loppujen lopuksi aika vaikea hoitaa millään EU-tason toimilla. Totta kai haitallisen verokilpailun estämisellä on tärkeä avustava tehtävä. Toiset maat voivat ottaa oppia toisten maiden kokemuksista, mutta viime kädessä kyse on kansallisista päätöksistä. Olisi tärkeää, että sen si-

jaan, että käynnistetään aina uusia prosesseja, niin kuin viime aikoina on tehty, keskittyttäisiin siihen, että pannaan näitä prosesseja käytäntöön.

Otan lopuksi, arvoisa puhemies, esille vain yhden suosituksen. Jäsenmaat ovat moneen kertaan suositelleet esimerkiksi pienipalkkaisen työn verotuksen keventämistä, jossa on edistytty erittäin ripeästi.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemen alkioalainen puheenvuoro ryhmäpuheenvuorokierroksessa jätetään omaan kategoriaansa, muiden puheenvuorojen voidaan eräällä tavalla katsoa muodostavan varsin hyvän kokonaisuuden EU:n itsensä kannalta.

Herra pääministeri kuvasi EU:n tukirangan, sen byrokratian ja ylätason politiikan linjat. Ryhmäpuheenvuoroissa pyrittiin keräämään lihaksia tukirangan ympärille, sellaisia lihaksia, jotka saattaisivat Suomen kansalaisia erityisesti kiinnostaa läheisyysperiaatteen puitteissa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin tuoda nimenomaan tähän osioon oman lisäni ja toivomukseni herra pääministerille. Kun Suomi saavutti aiempien puheenjohtajakausien aikana pohjoisen ulottuvuuden tunnistamisen EU:n yhteiseen politiikkaan, arvoisa pääministeri, voisiko olla mahdollista, että alkavan puheenjohtajakauden aikana valtioneuvoston kanslia, jota johdatte, kiinnittäisi aivan erikokoisesti omassa publisiteetissaan, julkistamisissaan, huomiota siihen, kuinka pohjoinen ulottuvuus käytännön politiikassa toteutuu, niin että kansalaiset, siis Suomen kansalaisetkin, tuntisivat Euroopan unionin itseään lähemmin koskettavaksi kuin ilmeisesti nyt viime aikoina ovat läheiseksi kokeneet.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Uotila, näin todella pyritään ajattelemaan, että Suomen puheenjohtajakautta tullessaan mittaamaan veroratkaisuilla. Saattaa olla niin. Minä näen kuitenkin aivan toisenlaisen kuvan. Se on se, että Suomi asettuu management-tilanteeseen. Olosuhteet ovat todella poikkeukselliset, Kosovon kriisi on hoidettava, samanaikaisesti parlamentti vaihtuu, komissio vaihtuu. Tässä on hoidettavia asioita. Minusta se on jopa eurooppalaisessa yhteydessä hieno kokemus, jos puheenjohtajamaa saa asiat rullaamaan. Se ei ole uusien otsakkeiden kehittämistä vaan konkreettista toimintaa.

Olen ed. Aulan kanssa aivan samaa mieltä siitä, että nyt saisi riittää se, että puheenjohtaja-

maa keksii aina uuden otsakkeen, johon sitten itse asiassa kerätään kaikki se, mitä on jo aikaisemmin puhuttu, aloitetaan vain alusta ja päädytään samaan pisteeseen. Sen vuoksi esimerkiksi Ecofinissä on tarkoitus kerätä otsakkeet yhteen mieluummin kuin hajottaa niitä lisää, ja uskon, että tässä myös onnistutaan.

Siinä, miten arvioitte yhteisen valuutan aikana kansallista politiikkaa, minusta olette aivan oikeassa. Tässä on yhteistä vastuuta myös jokaisella jäsenmaalla toinen toisistaan, ettei aiheuta vahinkoa. Silloin juuri rakenteellisten kysymysten esille tuonti, Cardiffin prosessin jatkaminen, on varsin keskeinen asia. Se ymmärtääkseni — vieläkin jaksan uskoa siihen, minkä ehkä vuosi sitten sanoin — luo sellaista sateenvarjoa, joka antaa kansallisesti mahdollisuuksia tehdä välttämättömiä päätöksiä.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Puhemies! On pakko vielä puuttua siihen, mitä pääministeri äsken kertoi analysoidessaan EU-vaalien katastrofaalista tulosta. Nimittäin hänen arvionsa mielestäni oli kyllä aika käsittämätön, ja varsinkin sen takia, että pääministeri tunnetaan sentään vielä jonkin sortin tutkijanakin.

Mainitsemanne yksittäiset esimerkit eivät voi mitenkään vaikuttaa niin järjestyksellä tavalla demokratiamme muuttumiseen kuin kerroitte. Syyt ovat aivan ehdottomasti syvemmällä. Kun korostitte puheessanne avoimuutta ja tehokkuutta, niin kansalaisten näkökulmasta kuitenkin esimerkiksi byrokratian nopea vähentäminen, joustavuuden lisääminen ovat luottamuksen kasvattamisessa sellaisia seikkoja, jotka nyt pitäisi ottaa huomioon.

Byrokratian purkaminen tulisi aloittaa Suomen puheenjohtajakaudella esimerkiksi siten, että nostatetaan todella hyvä ja perusteellinen keskustelu niistä asioista, jotka kuuluvat unionille, ja asioista, jotka tulisi siirtää nopeasti kansalliselle tai maakunnalliselle tasolle päätettäväksi. Tällaisia seikkoja pidän demokratian lujittamisen yhtenä ehtona, kuten myös sitä, että esimerkiksi epätraktoituksen mukaisista tarkastuksista luovutaisiin.

Vaalikäyttäytymisen syyt löytyvät siitä, että Suomessa kansalaiset eivät tunne EU:ta läheiseksi, mutta mikä tärkeintä, eivät myöskään tällä hetkellä arvosta oikein minkään vertaa unionin päätöksentekoa. Sen takia asioihin pitäisi nyt päästä käsiksi.

Ed. Pulliainen otti äsken esille pohjoisen ulottuvuuden, joka on hyvin tärkeä, mutta toinen

keskeinen asia on se, että saisimme ympäristöpolitiikassakin tuloksia aikaan. Ihmiset ovat kauhuissaan unionin välinpitämättömyydestä heille tärkeimmästä asiasta eli terveellisestä ruoasta ja puhtaasta ympäristöstä. Kun pääministeri äsken Wto-neuvotteluja selosti, niin siinä ei tullut ympäristönäkökulma ollenkaan esille. Hämmästelän sitä. Vihreätkin ovat sentään hallituspuolue.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Ihan kaikkea ei aina joka paikkaan saa. Mutta tästä poliittisesta keskustelusta: kyllä teidän keskustassa täytyy hyväksyä se, että jos te käytätte kaunapolitiikkaa, niin kyllä siihen täytyy voida puuttua. Eli te olette omassa toiminnassanne levittäneet kaunaa EU:ta kohtaan, käyttäneet Saksa-kaunaa, ette ole vastanneet kysymykseen, jonka olen teille usein esittänyt siitä, mitä te tarkoittatte, kun puolueenne johto on sanonut, että minä olen rähmälläni Saksan ja Helmut Kohlin edessä. Ette ole kertaakaan vastannut esimerkein, mistä on kysymys.

Minusta olette käyttäneet erittäin hyviä puheenvuoroja, muun muassa ed. Aula poliittisista aloitteista, joita olemme — niin kuin ministeri Niinistö sanoi — sikäli tukeneet unionissa, että rakenteellisiin kysymyksiin pitää kiinnittää huomiota. Mutta olen erittäin iloinen ed. Braxin puheenvuorosta, jossa tuotiin esiin se, että emme me sentään ole mitään perässäkulkijoita, vaan olemme edelläkävijöitä. Meillä on hyvinvointiyhteiskunta, jossa on voitu kehittää joustavuutta työmarkkinoilla. Monissa asioissa olemme edellä näitä, jotka nyt papereitaan julkaisevat. Mutta emme sentään ole maailman parhaita, vaan tarvitsemme todella myös osallistumista eurooppalaiseen keskusteluun.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan lyhyesti. Yksittäiset kansanedustajat eivät tietenkään voi ottaa vastuuta siitä, mitä toiset kansanedustajat puhuvat. Kokonaisuus täytyy, pääministeri, nähdä. Kun katsotaan kokonaisuutta, niin Euroopan unionin alueella on selvästi demokratia-ongelmia ja demokratiavajetta. Tämä ei ole yksin suomalainen ongelma, vaan tämä on Euroopan unionin laajuinen ongelma ja johtuu muun muassa juuri äsken mainitsemistani asioista. Minusta kannattaisi keskustella sillä tasolla, millä pitääkin, eikä noukkia yksittäisiä esimerkkejä, jotka eivät kyllä vie keskustelua yhtään, pääministeri, eteenpäin.

Ed. J. Häkämies: Arvoisa puhemies! Otan esille muutamia näkökulmia, jotka liittyvät pohjoiseen ulottuvuuteen, joka on mielestäni erinomaisen tärkeä asia Suomelle.

Valtioneuvosto on kirjannut pohjoisen ulottuvuuden osalta tärkeimmiksi tavoitteiksi käsitteen vakiinnuttamisen ja kehittämisen sekä jatkotoimenpiteistä sopimisen. Puheenjohtajuuskaudellemme ajoittuu myös EU:n Venäjä-strategian toimeenpano-ohjelman laatiminen.

Mielestäni Suomen tulisi puheenjohtajakaudella saada alkuun prosessi, jossa pohjoisen ulottuvuuden toteutukseen otetaan mukaan käytännön toimijat eli yritykset. Olisi syytä ottaa askel hallintokeskeisestä ajattelusta yrityslähtöiseen toimintaan.

Vastikään julkaistiin tutkimus, jossa haasteltiin yli 600:aa yritysjohtajaa, joista yli 300 oli luoteisvenäläisiä. Haastatellut yritysjohtajat odottavat pohjoisen ulottuvuuden parantavan liiketoiminnan mahdollisuuksia heti ja ennen kaikkea pysyvällä tavalla. Keskeisiä asioita tällöin ovat toimivan markkinatalouden aikaansaaminen, kaupan esteiden poistaminen ja perusliikenneverkkojen parantaminen.

Markkinatalouden periaatteiden juurruttaminen venäläiseen yhteiskuntaan on haastava tehtävä, mutta kuitenkin kaiken kehityksen perusta. Ensisijaista on tällöin lainsäädännön kehittäminen ja yhteiskunnan toiminnan ennustettavuuden parantaminen. Vaikka EU:n ja Venäjän välillä on maailman korkein elintasokuilu, tulisi rajan kaupan esteiden osalta olla matala ja toimiva muun muassa tullitoiminnan osalta. Tulliasiassa Suomella on myös erinomaisen tärkeä rooli. Liikenneverkkojen kehittäminen luo pysyvällä tavalla edellytyksiä hyödyntää Venäjän energia-varoja ja molempinpuolista liikennettä.

Suomella on mielestäni erinomainen pelipaikka ankkuroida hallitusohjelmassakin mainittu gateway-roolin vahvistaminen osaksi pohjoista ulottuvuutta, josta hyötyvät EU, Venäjä ja Suomi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi voi todeta, että pohjoisessa ulottuvuudessa Venäjä on ennen kaikkea tekijä, ei pelkästään kohde. Tätä tavoitetta tukee myös Tacis-asetuksen muutos, joka avaa ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Huutola: Arvoisa puhemies! Suomi on tukemassa Euroopan unionin laajentumista

aika voimakkaalla tavalla. Siihen sisältyy kuitenkin muutamia kysymysmerkkejä. Itse vähän ajattelin, voisiko Suomi edistää omalla puheenjohtajuuskaudellansa työntekijöitten asemaa. On nimittäin melkoinen vaara, että siitä jo tulee sosiaalinen dumpaustilanne, jossa Euroopan unionin sisällä on halpatyövoimaa aika merkittäväällä tavalla saatavilla. Meidän puheenjohtajuuskautemme aikana tässä varmaan jollakin tavalla voitaisiin edistyä.

Ed. Korkea-oja: Arvoisa puhemies! Maatalouspolitiikka on EU:n keskeinen politiikkalohko yhä edelleen. Olin hieman yllätynyt siitä, että pääministerin puheenvuorossa ei puututtu juuri sanallakaan maatalouspolitiikan alueeseen ja siihen linjanvetoon, minkälaista maatalouspolitiikkaa, minkälaista eurooppalaista maatalouspolitiikkaa Suomi puheenjohtajakaudellaan haluaa viedä eteenpäin. Johtuuko tämä siitä, että hallituksessa ei ole poliittista maatalousministeriä, vaan maatalouspolitiikkaa hoidetaan ikään kuin teknisenä virkamiestyönä ja näin ollen näin tärkeä asia ei tule millään tavalla esille?

Maatalouspolitiikka on perusta myös ruokaturvallisuudelle, ja täällä on tähän asiaan kiinnitetty muutamissa puheenvuoroissa huomiota, mutta ei ole tehty johtopäätöksiä siitä, minkälaisia toimia maatalouspolitiikalta edellytettäisiin ruokaturvallisuuden parantamiseksi.

Wto-kierroksella, johon kyllä pääministeri puuttui, on myös aivan keskeisenä osana maatalouspolitiikka. Kuitenkaan pääministerin puheenvuorossa ei maatalouspolitiikan osuutta Wto-prosessissa millään tavalla valotettu.

Ed. Brax totesi, että pitää ottaa huomioon ympäristönäkökohdat, mikä voi rajoittaa kaupan vapautta. Minusta myös ruokaturvallisuus-kysymys on hyvä peruste ja välttämätön asia ja menee ohi kaupan vapauttamispyrkimysten. Tässä ehdottomasti pitää lähteä eurooppalaisen maataloustuotannon mallista, kun mennään Wto-kierrokselle.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Suomen puheenjohtajuuskaudella tulee unionissa esille pääasiassa komission, mutta myös neuvoston kanssa meille kansallisesti tärkeitä asioita eli vaikeimpien alueiden Ifa-tuki. Uskon, että se ratkeaa myönteisesti komission päätöksellä ja sen lisäksi tulee erityisen vakavien vaikeuksien kysymys, 141 artikla, josta parhaillaan keskustellaan ja joka tulee syksyllä esille. Nämä ovat siis meidän kansallisia asioi-

tamme eivätkä ole sinänsä puheenjohtajuusohjelmassa.

Muutenhan maatalouskysymykset on hyvin pitkälle ratkaistu Agenda 2000:n yhteydessä keväällä, joten pääosin unionin maatalouspolitiikka on viitoitettu tulevalle kaudelle. On selvää, että keskustelua pitää jatkaa, koska tulevalle kaudella 2000—2006 on edessä tietynlainen tarkistuspaikka ja laajentuminen on edessä. Maatalouskysymykset ovat edelleenkin unionin keskeisiä asioita.

Ed. T e n n i l ä : Puhemies! Suomen puheenjohtajakaudesta on varmasti nyt hyvin suuri tarve saada pohjoisen ulottuvuuden osalta aikaiseksi käytännön tason ohjelma, niin kuin olen ymmärtänyt pyrkimyksenä olevankin. Minusta tämän pohjoisen ulottuvuuden ohjelman pitäisi pitää sisällään painotetusti tietoliikenne- ja liikenneverkkojen kehittämistä Suomesta Venäjälle. Minusta se on hyvin realistinen etenemistie ja näin myös ihan tuolla pohjoisimmassa osassa Suomea. Barentsin alueellahan on valtavat kaasuja ja muut luonnonvarat. Ne tullaan ilman muuta hyödyntämään.

Nyt on varmasti se aika, jolloin on keskityttävä näitten liikenneyhteyksien parantamiseen ja uusien aikaansaamiseen. Tieverkot kaipaavat parantamista. Kyllä minä laittaisin ohjelmalliseksi tavoitteeksi myös sen, että pyritään saamaan aikaan rautatieyhteys Sallan kautta Kantalahteen ja siitä Murmanskin rataan. Näinkin mittaviin toimiin on syytä ryhtyä, sillä näen, että Barentsin savotasta aikanaan tulee jättiläismäinen, kun rautatieyhteys saadaan aikaan. Ajattelin Venäjän, Suomen, Ruotsin ja EU:n yhteistyöllä — täällä on europankkiirejakin paikalla — rahoitustakin löytyvän. Siitähän sitten löytyy kulkureitti Euroopasta pohjoisen kautta Luoteis-Venäjälle Barentsiin ja sieltä taas päinvas-toin Eurooppaan.

Minusta nyt on aika laittaa painoa konkreetiaan, ja kyllä minä sen sijaan, että keskittyisimme joihinkin yleisiin periaatteisiin markkinatoudesta jne., jotka sinänsä voivat olla ihan hyviä, laittaisin hyvin paljon painoa näihin konkreettisiin asioihin, tietoliikenne- ja liikenneverkkojen rakentamiseen tätä ohjelmaa tehtäessä.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Minä haluaisin omalta puoleltani kertoa sen, että Suomi on esitellyt puheenjohtajamaan ohjelmaluonnoksen nyt noin puolelle muista jäsenmaista. Meillä on seitsemän maata

takana, seitsemän edessä. Olemme käyneet Väli-meren maat, Pohjoismaat ja Belgian lävitse.

Tärkeimmät kysymykset, jotka ovat olleet esillä jäsenmaitten kanssa käydyissä keskusteluissa, ovat käsitelleet ymmärrettävästi ensinnäkin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja nimenomaan Kosovon kysymystä, joka täälläkin on tullut useissa puheenvuoroissa erikseen esille varsinaisen Kosovo-keskustelun lisäksi. Toisekseen huomiota on kiinnitetty myös, niin kuin täälläkin, suhteisiin Venäjään ja myös pohjoiseen ulottuvuuteen.

Toinen iso kysymysalue, joka on paljon vienyt huomiota, on laajentuminen ja siihen liittyvä hallitustenvälinen konferenssi.

Kolmas tärkeä kysymysalue, joka näyttää kiinnostavan meidän jäsenkumppaneitamme, on Tampereen kokous. Eli olen lyhentänyt sen yleensä sanontaan arkipäivän turvallisuus.

Tämä ei ole täysin kuvaava selvitys sen vuoksi, että erikseen ovat myös maatalousministeri Hemilä muun muassa ja ympäristöministeri Hassi tehneet samanlaisen jäsenkierroksen. (Ministeri Niinistö: Muun muassa, samoin kaikki tässä!) — Muun muassa, minä sanoin muun muassa muutkin. Ihan kaikki eivät ole tehneet yhtä täydellisenä. Ministeri Niinistö tuossa korjaa, että ne ovat kaikki myös tehneet omalta osaltaan, jotka tässä istuvat.

Ministeri Hemilän osalta totean, että kun täällä puhuttiin ruoan terveellisyydestä, hän jätti lähtiessään minulle työpaperin, josta varsin iso osa käsittelee myöskin maatalouden puolelta nimenomaan ruokahygieniaan liittyviä asioita. Mainitsen vain, että täällä on sekä bse-tauti että muni-vat kanat ja myös kolmantena perinteiset suu- ja sorkkatauti ja klassinen sikakuume jne. En tiedä, ovatko nämä suomennokset ihan oikein, kun en ole maatalousalan ihminen, mutta näitä on useita sivuja. Näyttää siltä, että he ovat tehneet hyvin aktiivisesti tältä osin yhteistyötä.

Täällä on jo aikaisemmissa puheenvuoroissa tullut esille, että sekä EU-parlamentin että -komission osalta pyrimme tietysti omalta puolel-tamme pitämään mahdollisimman hyvät suhteet myös näihin elimiin, mutta totta kai tilannetta haittaa se, että uudessa muodossaan näiden arvioidaan olevan vasta syyskuun puolessa välissä Euroopan unionin puitteissa ja korkean ulkopo-liittisen edustajan kohdalta aikataulu on vieläkin enemmän auki. Mutta tässä mielessä voisi sanoa, että Suomen ehdotukset ainakin näillä näkymin näyttävät kelpaavan hyvin myös jäsenmaiden ul-koministereitten ja muiden hallitusten jäsenten

käsittelyyn. Varsinainen yleisten asiain neuvosto, joka asiaa käsittelee, on heinäkuun puolivälissä Suomen eduskunnan ollessa silloin kesätaul-la.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! On aika surkeaa ja käsittämätöntäkin sellainen vahingonilo, joka tässä salissa on vallinnut Euroopan parlamenttivaalien äänestysprosentin alhaiseksi jäämisestä. Erityisesti ed. Kuisma kiinnitti tähän mielestäni hyvin arveluttavalla tavalla huomiota, sillä onhan selvää, että mikäli Euroopan parlamentti ei nauti luottamusta, pitkällä tähtäimellä kaikki Euroopan unionin elimet tulevat kärsimään tästä samasta luottamuksen puutteesta, joten pikemminkin pitäisi keksiä niitä keinoja, millä äänestysaktiivisuutta voidaan korottaa kuin päinvastoin.

Mitä tulee parlamentin asemaan, ed. Kuisma sanoi, että hän ei edes tiedä, mikä parlamentin saavutus eurooppalaisille on. Ehkä voisi muutamaa esimerkkinä sanoa, että muun muassa bse-taudin leviämisen estämisessä, komission väärinkäytösten paljastamisessa sekä ympäristölainsäädännössä Euroopan parlamentti edustaa kansalaisia eikä valtioita. Se on nimenomaan eurooppalaisen kansalaisen asialla. Suosittelemme, että kun edustajat valiokuntineen käyvät Brysselissä, ehkä olisi syytä keskittyä myös siihen, mitä parlamentti siellä tekee, jos kerran se ei ole vielä tähän mennessä tullut selväksi.

Mitä tulee pääministerin huomautukseen siitä, että nyt ei äänestetty komission luottamuksesta vaan ainoastaan parlamenttivaaleja käytiin, enpä olisi niin varma, että jos suomalaiset olisivat päässeet äänestämään komission luottamuslausesta, komissio siinä pelissä olisi voittanut. En ainakaan itse olisi lyönyt sen puolesta vetoa. Täytyy huomauttaa kuitenkin, että komissiossa oli selkeitä väärinkäytöksiä ja sen tähden se joutui myös eroamaan.

Ulkomaankauppaministeri S a s i : Rouva puhemies! Täällä on useassa puheenvuorossa kiinnitetty huomiota laajentumisprosessiin ja Suomen puheenjohtajakauden ohjelmaan, ja puheenjohtajuutta on käyty myös esittelemässä hakijamaissa. Seitsemässä maassa olen kertonut, että laajentumisprosessin tehokas edistäminen on Suomen puheenjohtajakauden keskeisimpiä tehtäviä ja tulemme voimakkaasti juuri tähän panostamaan. Muutenkin täytyy sanoa, että ilmapääpiiri laajentumiselle unionissa on tällä hetkel-

lä huomattavasti suotuisampi ja parempi kuin se oli ehkä viime syksynä.

Tarkoitus on, että pidämme neuvottelutahtia hyvin tiukasti yllä ja pyrimme avaamaan yhtä monta lukua puheenjohtajakaudellamme kuin aikaisempien puheenjohtajien kaudella on avattu ja pyrimme myös saattamaan useampia lukuja päätökseen alustavasti. Tarkoitus on, että pyrkisimme avaamaan kahdeksan lukua puheenjohtajakaudellamme neuvotteluissa, ja ne olisivat sosiaalipolitiikka ja työllisyys vastauksena työllisyyskysymykseen, pääomien vapaa liikkuvuus, Emu, energia, liikenne, palveluiden vapaa liikkuvuus, verotus ja ympäristö. Kuten huomaatte, keskeistä on se, että vaikeitakin lukuja avattaisiin jo tässä vaiheessa, jotta neuvottelutahtia voitaisiin tiiviisti pitää yllä.

Mitä tulee Helsingin huippukokoukseen, siellä keskeiseksi kysymykseksi tulee muodostumaan se, minkä hakijamaiden kanssa avataan neuvottelut jäsenyydestä, vaikka niiden kanssa ei vielä neuvotella. Tältä osin tulemme lokakuussa saamaan komission raportin, johon päättös Helsingissä tulee aikanaan perustumaan, joskin voi sanoa, että varmasti mielenkiintoisia poliittisia neuvotteluja tuolta osin tullaan käymään.

Puhemies! Täällä viitattiin myös Euroopan parlamenttiin. Tarkoitus on, että pidämme tiivistä yhteyttä Euroopan parlamenttiin. Jo ensi keskiikkona suomalaiset euroedustajat on kutsuttu keskustelemaan allekirjoittaneen kanssa, ja toivon, että myös puolueet pitävät sisäisesti tiivistä yhteyttä edustajiinsa parlamentissa. Tarkoitus on, että pidämme säännöllisiä kokouksia komission puheenjohtajan, puheenjohtamaan ja Euroopan parlamentin puhemiehen kanssa, ja tarkoitus on, että olemme kaikissa istunnoissa läsnä ja vastaamme myös siellä esitettäviin kysymyksiin. Tarkoitus on myös, että pidämme erittäin tiivistä yhteyttä parlamentin kaikkiin ryhmiin välittömästi sen jälkeen, kun ryhmät on muodostettu. Erityisesti tätä korostaa se, että meidän kannaltamme on tärkeää, että parlamentti kykenee tekemään ja haluaa tehdä päätöksen uudesta komissiosta syyskuussa, koska sen päätöksen tekeminen aikataulun mukaisesti on keskeistä Suomen puheenjohtajakauden onnistumiselle.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Sasi totesikin, että sosiaalipolitiikan luku avataan, ja toivon, että silloin hyvinvointivaltion ja hyvinvointiyhteiskunnan haasteet otetaan todella vakavasti. Paitsi sosiaalipolitiikka,

sen alalohko eläkepolitiikka tulisi myös nostaa agendalle. Meillä on tilanne se, että Euroopan valtioissa eläkevarojen rahastointi ja kattavuus on kovin eri tavalla järjestetty, ja voidaan todeta, että esimerkiksi Ranska ja Saksa ovat erittäin vajavaisesti rahastoineet eläkevaransa. Sen sijaan Alankomaat on ollut esimerkillinen tässä suhteessa. Voisi sanoa, että Suomi on siinä keskivälissä. On rahastoitu tuottavasti ja turvalisesti, mutta ei kylläkään kattavasti.

Kun me tiedämme, että 2000-luvulla, vuoden 2010 paikkeilla suuret ikäluokat myös Euroopassa tulevat eläkeikään ja meillä on kymmeniä miljoonia uusia eläkeläisiä EU:n alueella, niin nämä ovat sellaisia haasteita, joita varmasti joudumme myös puheenjohtajakaudella pohtimaan ja ottamaan vakavasti nämä suuret eurooppalaiset kysymykset.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluan ensin todeta eräästä aika ohuesta ilmapiiiri-ilmiöstä, joka tässä salissa on. Jos yritetään jonkin edustajan käsityksiä nonchaleerata tai jotenkin vähätellä taikka ehkä jättää ihan huomioimatta käyttämällä erilaisia menettelytapoja, silloin ei mielestäni, puhemies, loukata niinkään sitä kansanedustajaa vaan kylläkin äänestäjiä, onpa heitä 3 500, 7 000 tai 100 000 hänen takanaan. Mielestäni tämä on aika tärkeä yleinen kysymys.

Toinen asia liittyy pääministerin ilmoitukseen. Hän totesi, että Suomen ohjelma on kunnianhimoinen ja realistinen. Kuitenkin nimenomaan ilmoituksessa ympäristö todella mainitaan hyvin kevyesti ja yleisesti. Pohjoisen ulottuvuuden osaksi ymmärrämme kyllä Itämeren, ja Itämeren tulevaisuus on hyvin tärkeä suomalaisen kannalta.

Aivan oikein täällä tänään peräänkuulutettiin sitä, miten ohjelma on esimerkkinä konkreettisesti eurooppalaisille, mutta myös nimenomaan meille suomalaisille. Itämeren tulevaisuus, sen saastumisen estäminen, on ehdottomasti konkreettinen asia, jonka pitäisi olla hyvin keskeinen.

Toinen asia, jossa odottaisi kyllä suomalaisten olevan aktiivisia, on Kiiton sopimuksen toteuttaminen.

Ed. Brax viittasi ympäristövaliokunnan lausuntoon n:o 5. Siinä nimenomaan todetaan, ettei kaupan vapautus vahingoita ympäristöä, ihmisten terveyttä eikä eläinten hyvinvointia.

Puhemies! Ihmisten terveys kyllä pitää sisälleen nimenomaan saastuneiden elintarvikkeiden kysymykset.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin painavasti todettu se, että Suomen puheenjohtajuuskausi on managementiä, ja niinhän se varmasti on, asioiden hoitoa, jotka täytyy viedä eteenpäin.

Mutta haluaisin viitata tässä pääministerin puheen lopetukseen, jossa hän toteaa, että vuosituhannen vaihteessa tarvitaan selkeä ja ennakkoluuloton visio unionin tehtävästä ja tulevien vuosien painopisteistä. Tähän haluaisin liittää sen asian, että EU:han on sisällöltään erityisesti turvallisuutta, taloutta, rauhaa ja vaurautta Euroopassa, joka kunnioittaa moniarvoisesti ihmisten, kulttuurien ja ympäristön keskinäisiä suhteita. Tähän liittyvät EU:n laajenemisen yhteydessä tapahtuvat suuretkin rakennemuutokset EU:n hallintorakenteissa: komissio, Eurooppa-neuvosto, EU-parlamentti. Olisiko syytä kytkeä tähän millennium-deklaraatioon vakava kannanotto siitä, mikä visio voisi olla näissä uusissa rakenteissa? Olisiko syytä sisällyttää näihin rakenteisiin myös poliittisen vastuun porras?

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Pääministeri totesi alkupuheenvuorossaan, että EU:n laajentuminen ”edellyttää unionin sisäistä uudistumista”. Mielestäni voi sanoa ”sisäistä uudistamista”, jotta tulee aktiivinen ote.

Nähdäkseni nyt 15 jäsenmaan unioni on jo hallinnollisesti ja sisäisesti siinä tilanteessa, että se vaatii uudistamista, ja jos ja kun se laajenee, niin ennen sitä on kyllä hallintoa kehitettävä ja sisäisiä uudistuksia unionissa tehtävä. Siksi on tärkeä maininta saman kappaleen lopussa: ”Suomen johdolla voidaan nyt ryhtyä instituutioiden sopeuttamiseen valmistelemalla tähän tähtäävä nä hallitusten välistä konferenssia.” Pääministeri totesi näin.

Mielestäni on todella tärkeää, että uudistamistyö pannaan käyntiin, jottei ajauduta siihen tilanteeseen, että laajeneminen tapahtuu ilman uudistuksia. Se ajaa koko unionin suuriin vaikeuksiin.

Tässä yhteydessä tulisi hallitustenvälisessä konferenssissa ottaa se määrätietoinen lähtökohta, että laaja-alaiset, ylikansalliset asiat hoidetaan laajenevan EU:n tasolla ja pienet asiat kansallisella tasolla, alemmalla tasolla. Tämä on sellainen mallisabloni, joka pitäisi ottaa tietoisesti ja vahvasti lähtökohdaksi ja toimia myös sen mukaisesti.

Muista asioista, arvoisa puhemies, on paneuduttava ympäristökysymyksiin ja erityisesti Itämeren tilan huomioonottamiseen ja toisaalta

meidän lähialueidemme ongelmien esille ottamiseen. Kolmantena asiana on puhdas ruoka. Siinä suhteessa tarvitaan nopeaa reagointikykyä ja valmiutta. Jos ongelmia tulee, niin kuin tuli parin viime kuukauden aikana, niihin täytyy reagoida välittömästi. Silloin eivät mitkään agendat voi sitä sitoa.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Suomi ollessaan puheenjohtajamaa vie koko Eurooppaa uudelle vuosituhannelle, ja tähän on yleisesti ottaen hyvin valmistauduttu. Kun arvioidaan jälkepäin sitä, miten me onnistumme, varmasti on niin, että Kosovon kriisin hyvä hoito, joka on akuutissa vaiheessa, vaikuttaa.

Yhdyn ed. Uotilan näkemykseen siinä, että veropaketin hoitaminen on asia, johon on aika-omaisia odotuksia nyt ladattu, ja tarvetta sen hyvään hoitoon on myös olemassa.

Totta kai on tärkeää talouspolitiikan koordinoitkysymys ja yhteistyön parantaminen siinä, minkä ed. Aula jo täällä mainitsi.

Veropakettia ajatellen on todella verokilpailu käynyt yhä haitallisemmaksi. Me olemme nyt samaa euroaluetta niiden maiden kanssa, joilla on omat veroparatiisinsa. On sietämätöntä, että kermankuorinta voi nyt jatkua euroalueella, missä me olemme saman rahapolitiikankin oloissa. Sen takia siinä suhteessa vaaditaan aktiivisuutta, jotta päästäisiin konkreettisiin tuloksiin.

Energiaverotuksesta täällä puhuttiin, ja kyllä minäkin korostaisin yksittäisasiana arvonlisäverokoelua — tämä on yksittäinen asia — että Suomi olisi siinä aktiivinen. Me lähtisimme siinä liikkeelle työllisyysnäkökulmasta. Se olisi yksi konkreettinen avaus rakenteellisiin uudistuksiin veropolitiikassa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, yhdyn siihen, mitä ministeri Niinistökin totesi, että ei tarvita uusia nimikkeitä talouspolitiikan koordinoinnissa, vaan tarvitaan todellakin nyt näiden ohjelmien yhteenvetämistä ja konkreettisia tuloksia sekä yksittäisiltä jäsenmailta että EU:n tason talouspolitiikan koordinoinnissa.

Ed. Rossi: Arvoisa rouva puhemies! Savolainen tulkitsee asioita mielellään edukseen ja ehkä usein vielä täysin tahattomasti. Herra pääministeri, teillä on juuri tähän taipumusta erityisesti juuri työllisyyslukujen suhteen, kun käytätte jatkuvasti Tilastokeskuksen tilastoja. Ne ovat erilaisia kuin työvoimahalinnon tilastot puhumattakaan alueellisista työttömyyseroista, joita

tässä maassa on liiankin paljon. Me toivomme työllisyyden edistymistä joka paikassa, mutta tämä on syytä muistaa myös siinä yhteydessä, kun Suomea käytetään esimerkkinä hyvän työllisyyskehityksen maana.

Arvoisa rouva puhemies! Keskustelun aikana on tullut esiin muutamia asioita, joihin haluan myös ottaa kantaa liittyen juuri Suomen puheenjohtajuuskauteen. Byrokratian purkaminen on yksi keskeisimpiä asioita, joka ainakin kansalaisnäkökulmasta on tuiki tarpeellinen asia. Ne ihmiset, jotka joutuvat tekemisiin EU-byrokratian kanssa, ovat todella hädissään, ja siinä on panostuksen paikkaa. Sitä tarvitaan varmaan kaikilla tasoilla. Viittaan tässä muun muassa ed. Isohökana-Asunmaan puheenvuoroon.

Turvalliset elintarvikkeet ovat laajempikin kysymys kuin että jossakin maassa on ilmaantunut joitakin ongelmia. Se on myös kansallisen maataloustuotannon ja elintarviketalouden peruskysymys ja kansalaisten luottamuskyky. Kun täällä ministeri Sasi totesi, että se on kansallinen kysymys, niin on pakko todeta, että Suomella oli ainakin hyvä elintarvikkeiden valvontajärjestelmä. Miten tätä kehitetään myös EU:n puitteissa, siinä on meillä paljon haastetta.

Lopuksi, jotta uskottavuutta saavutetaan, niin edes sen EU-liittymissopimuksen täytäntöönpaneminen siltä osin kuin eduskunta on päättänyt, viittaan tässä arvonlisäveron alentamiseen nykyisestä 17:stä 12 prosenttiin elintarvikkeiden osalta, olisi välttämätöntä, jotta kansalaiset voivat luottaa myös EU:n ja kansalliseen päätöksentekoon.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Vielä ed. Rossille työllisyydestä. Minä puhuinkin siitä, miten vertaillaan muihin maihin, ja vertailukelpoisin tiedoin meidän työllisyyskehityksemme on poikkeuksellisen hyvä ja se jatkuu.

Täällä on aivan perusteellisesti käsitelty eri politiikan lohkoja. Ed. Tiisanen puhui ympäristöstä, ja siinä ohjelmassa, joka tullaan julkistamaan, on hyvinkin laajasti käsitelty ympäristöasioita Suomen ohjelmaa varten, samoin Kioton-sopimuksen toteuttamista.

Pohjoinen ulottuvuus on täällä ollut erittäin ilahduttavalla tavalla esillä, ja meidän olemme siinä vaiheessa, että se on saatu unionin politiikaksi ja sitä sitten kehitellään Suomen puheenjohtajakaudella konferenssissa, josta tehdään johtopäätöksiä. Näin asiat etenevät.

Tulevaisuus on esillä Helsingissä, kun hyväksytään vuosituhannen vaihteen julistus, ja sitä

varten olisi hyvä, että meilläkin käytäisiin avointa keskustelua unionin tulevaisuudesta ilman, että siihen tulee tällaista kärkeäjäin makuu, että syyllystyy federalismin syntiin tai tähän tapaan. Pitää katsoa sitä, millä tavoin yksilön asemaa vahvistetaan, yksilön perusoikeuksia, millä tavoin me turvaamme Suomen kansallisen aseman tulevassa Euroopan unionissa; ne ovat tärkeitä asioita.

Haluan vielä kiittää, arvoisa puhemies, ryhmäpuheenvuoroja ja muita täällä käytettyjä puheenvuoroja siitä, että on hyvin asiallisesti ja asiantuntemusta osoittaen annettu arvokkaita eväitä Suomen puheenjohtajakautta varten.

P u h e m i e s : Keskustelu on päättynyt.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

2) Hallituksen esitys vuoden 1999 lisätalousarvioksi

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys HE 19/1999 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 3/1999 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 1—20/1999 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen ryhdytään lisätalousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin menot pääluokittain. Mikäli pääluokan tai pääluokan jonkin luvun kohdalla muutosehdotuksia ei ole tehty, pääluokka tai luku katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena. Tulojen osastot käsitellään vastaavalla tavalla ja sitten päätetään yleisperusteista.

Tämän jälkeen esitellään mietinnössä oleva talousarvion tasapainoa koskeva lausuma sekä lopuksi mietinnön ponsissa tehty, lisätalousarvioaloitteita sekä lisätalousarvion julkaisemista ja soveltamista koskevat ehdotukset.

Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytään, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitykseen lisätalousarvioksi ei sisällynyt mitään merkittäviä talouspoliittisia suunnan korjauksia. Mainitsemisen arvoisia ovat kuitenkin toimet, joilla valtion tulevien vuosien lainanhoitomenoja pyritään vähentämään. Näitä ovat sekä valtion velan kuolettaminen noin miljardilla markalla että vanhojen lainojen konvertoiminen aiempaa likvidimpään muotoon. Nämähän mahdollistivat arvioitua paremman tulo- ja varallisuusveron tuoton sekä Arsenalin omistusräjästyksen tuomien lisätulojen takia.

Valiokunta on sisällyttänyt mietintöönsä aika laajan katsauksen valtion velkasalkun konvertoinnin perusteisiin. Valtiovarainvaliokunnalla ei ollut näihin lainanhoitomenoja ainakin pitkällä tähtäimellä vähentäviin ratkaisuihin eikä myöskään Arsenalin alasajoa nopeuttaviin omistusräjästyksiin mitään huomauttamista. Ne ovat perusteltuja, koska näiden toimien jälkeenkin vuoden 1999 valtion talous on kansantalouden tilinpidon mukaisin käsittein alijäämäinen. Kuten muistamme, tämän vuoden budjetin tasapainotukseen käytettiin useampiakin kertaluonteisia toimenpiteitä.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön merkittävimpänä kannanottona pidän näkemystä, jonka valiokunta esittää poliisin toimintamenojen kohdalla. Valiokunta arvioi mietinnössään poliisin toimintamenojen nykyisen määrärahasen kestämättömäksi. Sen korjaaminen vuodesta toiseen ei voi valiokunnan mielestä jatkossa perustua yhtäältä eduskuntakäsittelyssä tehtäviin lisäyksiin ja toisaalta lisätalousarviomenettelyyn. Poliisin henkilöstöresurssien ja muun toiminnan edellyttämät määrärahat on voitava sisällyttää kunkin vuoden varsinaiseen talousarvioon. Nyt on useampaan kertaan poliisin määrärahoja lisätty kesken vuoden ja tehty lisäyksiä budjettikäsitteilyn aikana eduskunnassa.

Tällä kertaa hallitus esittää poliisin toimintamenoihin 40 miljoonan markan lisäystä. Sisäasiainministeriön ilmoituksen mukaan kuluvalle vuodelle on kuitenkin noin 90 miljoonaa markkaa sellaisia pakollisia toimintamenoja, joita ei ole huomioitu varsinaisessa talousarviossa. Loput 50 miljoonaa markkaa joudutaan siis kattamaan muulla tavoin.

Poliisin toimintamenojen tason määrittelyssä ja pakollisten menojen budjetoinnissa näyttää

olleen jo muutaman vuoden ajan sisäasiainministeriön ja valtiovarainministeriön välillä erilaisia käsityksiä. Valiokunta arvioikin, että parempaan tilanteeseen pääsy edellyttäneen myös poliisitoimen kirjanpidossa, laskentatoimissa ja budjetoinnissa täsmennyksiä.

Toisena asiana haluan mietinnöstä ottaa esille valiokunnan huomautuksen Euroopan unionin rakennerahastovarojen hallinnointi- ja budjetointiongelmista. EU:n rakennerahastovarojen hallintoon on saatava nopeasti joustavimmat käytännöt. Valtiovarainvaliokunnan tekemän arvion mukaan keskeisin este EU-varojen järkevälle käytölle Suomessa on ollut sirpaleinen budjetoitijärjestelmä. Rakennerahastojen kansalliset vastinrahat ovat hajautuneet useiden eri ministeriöiden useille momenteille. Budjetoinnin ja muunkin hallinnon kankeudet ovat aiheuttaneet Suomelle tällä ohjelmakaudella rahallisia menetyksiä, jotka saattavat nousta useampaan sataan miljoonaan markkaan.

Puutteilla oli oma merkityksensä myös siinä, että tänä vuonna Suomen nettomaksuasema EU:lle heikkeni tilapäisesti 2 miljardia markkaa miinuksen puolelle. Huono hallinto on vaikeuttanut maakunnissa alueiden kehittämistyötä. Jo ensi vuoden budjettiin on saatava aikaan yksinkertaisemmat järjestelyt. Valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä, että keskushallintotasolla budjetointia yksinkertaistetaan niin, että kunkin rakennerahaston määrärahat budjetoidaan kokonaisuudessaan asianomaisen rahaston maksuviranomaisena toimivan ministeriön pääluokkaan ja kansalliset rahoitusosuudet kootaan kullakin hallinnonalalla yhdelle momentille. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan uudistusta on valmisteltu ensi vuoden budjettiin. Se on hyvä asia.

Valiokunnan mietintöön sisältyy kaksi ponsilausumaa liikenneministeriön pääluokassa. Ensimmäisessä valiokunta on huolestunut siitä, että tienpidon kehittämisrahoituksen niukkuus hidastaa hankkeiden järkevää toteuttamista. Toisessa lausumaehdotuksessa valiokunta edellyttää Valtionrautateiden voiton tuloutusta osoitettavaksi kokonaisuudessaan Ratahallintokeskuksen käyttöön, kuluvalvontajärjestelmän rakentamiseen ja junaliikenteen turvallisuuden parantamiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puuttuvassa voiton tuloutuksessa kyse on 30 miljoonasta markasta.

Valiokunnan mietintöön sisältyy kaksi vastalauseita. Kristillisen liiton vastalauseessa esitetään 50 miljoonan markan lisämäärärahaa poliis-

sin toimintamenoihin ja Suomen keskustan vastalauseessa esitetään poliisin toimintamenoihin 60 miljoonan markan lisäystä. Tässä on perusteena kuluva vuoden pakollisten toimintamenojen turvaaminen 50 miljoonalla markalla ja lisäksi 10 miljoonan markan lisärahoitus harvaanasuttujen alueiden poliisipalveluiden turvaamiseen.

Keskustan vastalauseessa on ehdotus myös 100 miljoonan markan lisäyksestä perustienpidon rahoitukseen, jotta alemman tieverkon rappeutumista voidaan ehkäistä. Tosin myös valiokunnan mietinnössä on todettu alemman tieverkon kunnan heikentymisen olevan ongelma.

Keskustan vastalauseeseen sisältyy myös kaksi yleisperustelujen lausumaehdotusta. Ryhmä katsoo, että Suomen talouden muutoin myönteistä kehitystä varjostavat pitkäaikaistyöttömyys, suuret alueelliset työttömyyserot ja kiihtynyt muuttoliike.

Ensimmäisellä lausumallaan keskustan ryhmä kiirehtii hallitukselta uudistuspakettia rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi. Ryhmä tässä kohtaa huomauttaa, että työttömyysturvan kokonaismenot kasvavat tässä lisäbudjetissa siitä, mitä niiden ennakoitiin olevan tämän vuoden varsinaisessa budjetissa. Valtiovarainministeriön uusimmassa suhdanne-ennusteessa on työttömyysastearviota jouduttu myös hieman nostamaan. Nämä ovat keskustan ryhmän mukaan viestejä vaikeasta rakenteellisesti työttömyydestä, joka ei alene pelkästään talouskasvun myötä. Myös valtiovarainvaliokunnan mietinnössä kiirehditään ennakoluulottomia toimia vaikeasti työllistettävien aktivoimiseen ja alueellisten työttömyyserojen kaventamiseen.

Toisessa lausumaehdotuksessa keskustan ryhmä edellyttää lisävoimavarojen suuntaamista kansalliseen aluepolitiikkaan. Tässä ovat perusteluina sekä muuttoliikkeen hillintä että EU:n rakennerahastojen kansallisen vastinrahoituksen turvaaminen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan muutamalla sanalla arvioida suhdannetilannetta ja ensi vuoden budjetin tekemisen haasteita. Voidaan sanoa, että ensi vuoden budjetin tekoon kohdistuu varmasti tämän suhdannetilanteen takia ristiriitaisiakin paineita. Euroopan tasolta määräytyvä rahapolitiikka on keveää, minkä johdosta kansallisen finanssipolitiikan ja myös palkkapolitiikan tulisi olla hyvin pidättyväistä. Samaan aikaan on tarpeita keventää tuloverotusta. Toisaalta kuntien palveluissa ja infrastruktuuri-investoinneissa on monia menojen kasvupaineita muun muassa muuttoliikeongelmien ta-

kia. Tämä yhtälö ei varmastikaan ole helppo ratkaista.

Arvioin, että valtiontalouteen tulisi ensisijaisesti luoda liikkumavaraa rakenteellista työttömyyttä ja pitkäaikaistyöttömyyttä vähentävin toimin. Tältä kannalta on tosiaan huolestuttavaa, että uusimmissa suhdanne-ennusteissa työttömyysastearvioita on jouduttu hieman nostamaan. Pitkäaikaistyöttömyyteen ei kylläkään auta pelkästään osaamiseen panostaminen, vaan tärkeätä on kyllä vähemmän tuottavan ja pienipalkkaisen työn kustannusten alentaminen työnantajille. Tämä tietysti puoltaisi sitä, että veronkevennykset kohdennettaisiin ensisijaisesti pienipalkkaisen työn verotukseen ja työnantajamaksuihin ja tehtäisiin täsmälennuksia työvaltaisten alojen arvonlisäveroon. Tällaisesta kombinaatiomallista itse asiassa valtiovarainvaliokuntakin on antanut puoltavan lausunnon aiemmissa lausunnoissaan.

Myös työmarkkinoilta on syytä toivoa toimia, joilla pienipalkkaisen työn tekemistä ja teettämistä joustavoitetaan palveluissa ja työvaltaisilla aloilla. Varmasti myös sosiaaliturvan puolella näitä asioita joudutaan miettimään hyvin ennakoluulottomasti niin, että pitkään työttömänä olleita kyetään aktivoimaan työn tekoon. Näissä asioissa toivon hallitukselta mahdollisimman ripeää toimintaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Ensiksikin haluaisin kiittää valiokunnan arvoisaa puheenjohtajaa ja jäseniä siitä, että valiokunta on minusta varsin oivallisella tavalla vastannut talouspolitiikan suuntaan, jota ei tietenkään tällaisella lisätalousarviolla, pienimuotoisella sinänsä, olla luomassa muilta kuin yhdeltä tärkeältä osalta. Se on minusta ollut koko ajan se, tunnustetaanko tässä vaiheessa, että myös valtion velanhoito, niin suoranainen velanlyhenys kuin konversiopuolikin, ovat keskeisiä budjettipoliittisia tavoitteita. Tässä ei ole ollut näköjään erinomaisemmin halua lähteä kuluttamaan ilmennyt lisätuloa, vaan valiokunta on pysyttytynyt kohtuudessa. Minusta se on erinomainen linja. Syksyllä vain tiivistetään tätä samaa linjaa.

Valiokunta on perehtynyt hyvin syvällisesti kahteen asiaan. Sekin on erinomainen asia. Poli-

simäärärahojen osalta täytyy tunnustaa, että olisi jo ehkä pitänyt kirjoittaa vähän voimakkaammin lisätalousarvioehdotus. Mehän olemme siitä keskustelleet monta kertaa. Nyt saamieni selvitysten mukaan näyttää siltä, kun on ihmetelty, miksi aina uudelleen ja uudelleen tehdyt tasokorotukset eivät tunnu riittävän, että poliisihallinnossa on ilmeisesti ollut muita tarpeita. Ainakin henkilöstöpuolella on nimittäin käynyt niin, että muun henkilöstön määrä ja kokonaishenkilöstön määrä on kyllä kasvanut, mutta varsinaisten poliisimiesten määrä on vähentynyt. Tämä on minusta aivan vastoin sitä, mitä eduskunta on tarkoittanut lisätessään budjettiin määrärahoja. Tulen muistuttamaan sisäministeriötä siitä, että jos rahaa tarvitaan, ja saattaa olla, että nuokin henkilöstötarpeet ovat olleet sinänsä perusteltuja, silloin pitää tulla niiden tarpeiden kanssa eikä käyttää poliisitilannetta ikään kuin kilpenä. Se on herkkä asia. Tietysti jos jollakin sellainen mielessä olisi, sillä on helppo ratsastaa myöskin täällä. (Ed. Pekkarinen: Joka ainoa vakanssi on kuitenkin liittynyt poliisitoimeen!) — Se pitää kyllä paikkansa, mutta täällä on erityisesti juuri varsinaista poliisitoimintaa suorittavan henkilöstön määrän kiinnitetty huomiota, ja sillä perusteella ymmärtääkseni eduskunta on aina reagoinut. Siitä minä olen teiltä haukut saanut moneen kertaan. (Ed. Pekkarinen: Aiheelliset!) — Varsin aiheelliset, ja ehkä myöskin ed. Pekkarinen olisi samaa aikanaan kaivannut näitä asioita hoidellessaan, mutta me emme silloin sitä vielä huomanneet. (Ed. Pekkarinen: Silloin sain teidän edeltäjältänne, kun pidin liikaa niiden puolta!) — Tosin kävi niin, että määrärahat pienenivät; minun edeltäjäni olikin kova kaveri. (Ed. Pekkarinen: Minä olin pehmeä!)

Toinen asia koskee EU-rakennerahastoja. Niin kuin puheenjohtaja totesi, siinä suhteessa onkin ollut valmistelua siirtyä joustavampiin järjestelyihin. Teidän lausuntonne varmasti sitä vauhdittaa vielä entisestään.

Mitä tulee suhdannetilanteeseen, olen kovin iloinen siitä, että puheenvuorojen sävy varmasti täällä on vaihtunut täysin verrattuna syksyyn, jolloin juuri tämänkin lisätalousarvion pohjana olevaa talousarviota täällä käsiteltiin. Silloinhan oltiin kovasti pessimistisellä tuulella. Väitettiin, että valtiovarainministeriö on ylioptimistinen kasvuarvionsa kanssa, jonka alentamista kovasti vaadittiin. Tässä minä haluan myöskin hivenen puolustaa kansantalousosastoa. Se on osoittautunut hämmästyttävän ammattitaitoiseksi ensinnäkin ennusteissaan ja toisaalta

aika lailla härkäpäiseksikin. Ei ole varmasti mikään kovin suuri salaisuus, että ainakin minä välitin viestejä, joiden mukaan kasvuarviota olisi voinut ehkä pudottaa vähän enemmänkin silloin marraskuussa, mutta kansantalousosasto piti päänsä, ja näyttää, että siellä päässä oli enemmän viisautta. (Ed. Ala-Nissilä: Tai tuuria!)

Näistä valoisista näkymistä huolimatta tai oikeastaan niiden vallitessa meillä todellakin olisi nyt aika ryhtyä rakentamaan tulevaisuuden liikkumavaraa. Sitä tapahtuu tietysti budjetin kautta. Ensi vuoden budjettiehdotus tulee olemaan tiukka. Se jättää sitten liikkumavaraa rahan puolesta, mutta kyllä tarvitaan sitten toisenkinlaista liikkumavaraa, joka liittyy nimenomaan rakenteiden joustavuuteen.

Edellisen keskustelun yhteydessä totesin jo kertaalleen, että minä edelleenkin luotan siihen, että juuri euroalueella syntyy sellainen sateenvarjo, jonka alla on helpompi ehkä tehdä kansallisesti muutoin vaikeaksi koettuja ratkaisuja. Ymmärrän hyvin, että tämä usko varmaan monilta katosi jo välillä, kun Saksaan tuli uusi hallitus, joka ehkä uutuuttaan näki välttämättömäksi osittain korjata, tehdä uusia linjauksia. Nyt näyttää olevan paluumatka alkanut. Saksan hallitus on selvästi tiivistänyt otettaan vakausvaatimuksen suhteen, ja näyttää todellakin pääministerien Schröderin ja Blairin keskusteluissa päädytyn myöskin rakenteellisten uudistusten vauhdittamiseen, mikä on erinomainen asia. Cardiffin prosessia siis päästään Suomen puheenjohtajakauden aikana jatkamaan. Tässä suhteessa ollaan varsin hyvällä tolalla.

Kaiken kaikkiaan suhdanteet näyttävät myös siltä, että parhaassa tapauksessa Suomi nappaa tässä jackpotin, mikä tarkoittaa, että meillä alkaa teollisuustuotanto jälleen, nimenomaan vientiteollisuustuotanto, elpyä. Toteutumatluvut eivät sitä ehkä vielä osoita, vaikka vienti onkin ollut vahvaa, mutta se on ollut elektroniikkateollisuuden varassa. (Ed. Pekkarinen: Näillä devalvaatioluvuilla on pakko!) Sen sijaan odotusarvot teollisuudessa ovat selvästi kääntyneet myönteiseksi, ja yleensä tällainen odotusarvojen kääntyminen realisoituu sellaisessa vajeassa puolessa vuodessa. Samanaikaisesti meillä jatkuu voimakas kotimainen kasvu. Historiallinen tilanne on siinä, että on paljon mahdollista, että syksyllä päädymme tilanteeseen, jossa meillä on sekä kova kotimarkkinoiden kasvu että kova vientiteollisuuden kasvu. Sellaista yhtäaikaista ilmiötä ei ole tainnut pariinkymmenen vuoteen Suomessa

ollakaan. Aina on jompikumpi vetänyt toistaan tavallaan perässään.

Jos näin käy, tietysti yhä selkeämmin on tajuttava se, että on olemassa riski ylikuumenemisesta. Tämä ei tarkoita, että meillä olisi ylikuumenemista. Täytyy minusta kuitenkin jokaisen ymmärtää se, että tästäkin asiasta on avoimesti puhuttava. On tiedostettava se, että riski saattaa tulla, riski saattaa kasvaa, ja saattaapa jonain päivänä jopa realisoitua. Se, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, kyllä tukee tiukkaa budjettipolitiikkaa, erityisesti sen vuoksi, että rahapolitiikan puolella voidaan sanoa olevan tiettyä keveyttä meidän olosuhteisiimme. Rohkeudenkin tulkita valiokunnan puheenjohtajan hyvin selkeän suhdannenäkemyksen jo etukäteistueksi tulevalle tiukalle budjetille.

Ed. M. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On todella niin kuin ministeri Niinistö totesi, että talouskasvu on ennakoitua parempaa ja myös työllisyyskehitys on ollut myönteistä. Nykyinen vienti kuitenkin lepää sähkö- ja elektroniikkateollisuuden varassa. Nimenomaan puu ja paperi sekä raskas metalli ovat edelleen minuksella. Tämä aikaansaa sen, että syntyy rakenteellisia ongelmia niin alueiden kuin työntekijöiden saannin kesken. Henkilön jäädessä työttömäksi raskaasta metallista hän ei todellakaan enää sijoittaudu sähkö- tai elektroniikkateollisuuden palvelukseen. Tässä on yksi haaste koko suomalaiselle yhteiskunnalle, kuinka vältetään tämän kehityssuunnan jatkuminen. On perusteltua ylläpitää yhteiskunnassa tukijalkoja enemmän kuin yksi, joka meillä tänä päivänä on todella hyvin vahva, juuri tämä Nokia-vetoinen vienti. Olemme aikaisemmin saaneet vaurautemme puusta ja paperista ja osaamme myös rakentaa laivoja. Näitä kaikkia pitää jatkossakin vaalia.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ministeri Niinistön puheenvuorossa oli suhdannepolitiikan osalta jotain tuttua. Muistelen vuoden takaisia aikoja, ja oikeastaan hyvinkin samaan aikaan puheet olivat saman kaltaisia — ylikuumenemista odotettiin kovasti. Valtiovarainministeriön ennusteet kuulemma lupailivat, että uhka olisi tämän kaltainen. Sitten tehtiin tiettyjä ehdollistettuja päätöksiäkin, joissa muun muassa rakentamisen puolella, kun ylikuumenemisesta puhuttiin, tietenkin nähtiin tarpeita puuttua siihen. Kun syksy tuli ja pörssikehitys aiheutti omat seurauksensa, niin olimme aivan toisenlaisessa tilanteessa.

Tämä vain siksi, että vaikka minäkin pitkälti luotan valtiovarainministeriöön ja se on ennusteissaan onnistunut aika hyvin, niin pörssin kehitystä ei VM eikä kukaan muukaan kykene sillä tavalla ennustamaan, että on syytä aikamoisella pieteetillä ylikuumenemispuheenvuoroja pitää varsinkin, jos toimitaan myös ikään kuin se tulisi.

Minun viestini on se, että on syytä olla varovainen juuri tässä suhteessa. Jos finanssipolitiikkaa pitää kiristää, tullaan siihen keskusteluun, miten se tehdään. Sosialidemokraattien näkemys on se, että silloin mennään erityisesti luvatuille verohelpotusalueille.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö viittasi niihin arvioihin, joita viime syksynä esitettiin talouskehityksestä. Tietysti olemme kaikki iloisia siitä, että pahimmat ennusteet eivät toteutuneet. Mutta kyllä ennusteitten vaihtuminen todistaa myös sen, että taloustilanteessa on epävarmuustekijöitä näinä aikoina. On tietysti koko ajan varauduttava sekä hyvään kehitykseen ja oltava siitä iloisia, mutta on varauduttava myös huonompaan kehitykseen. Siltä kannalta on tietysti hyvä, että valtiovarainministeriössä pohditaan myös tämän ajan mahdollisia uhkakuvia — uhkakuvista kai lähinnä ylikuumenemiskeskustelussa onkin kysymys eikä siitä, että se nyt juuri olisi ovella kolkuilemassa.

Ylikuumenemisessä on tietysti otettava huomioon se, että sen riskitkin ovat alueellisesti aika keskittyviä. Osassa maata ei voida puhua mistään ylikuumenemisestä, kun työttömyysastekin huitelee vielä 20 prosentin paikkeilla. Toisaalta riskit ovat tietysti myös hyvin toimialakohtaisia, eli toimenpiteet, joilla niihin voidaan vaikuttaa, eivät nekään ole kovin helppoja. Ei välttämättä mekaanisilla leikkauksilla budjettiin saada ongelmia sen paremmin ratkottua.

Mitä tulee finanssipolitiikan kireyteen, niin kyllä omalta kohdaltani tuen pidättyväistä finanssipolitiikkaa, mutta sillä ehdolla, että hallitus myös määrätietoisesti ryhtyy toimimaan työttömyyden rakenteellisten esteiden purkamiseksi. Vaikka nyt kuinka olemme Euroopan keskiarvoissa hyvällä mallilla, niin kuitenkin on monia maita, jotka ovat pärjänneet vielä meitä paljon paremmin työttömyyden ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisessä.

On vaikea hyväksyä leikkauksia budjettiin varsinkaan siinä tilanteessa, jos ei mitään tehdä sosiaaliturvan, verotuksen, kannustinloukkujen ja myös työmarkkinoiden joustamattomuuksien

purkamiseksi niin, että se pitkäaikaistyöttömien joukko, joka tällä hetkelläkin valitettavasti on liian suuri, saadaan vähenemään. Se on myös kuntien talouden kannalta erittäin tärkeää.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Minusta kun verrataan keskenään edustajien Salon ja Aulan puheita, päädytään hyvin mielenkiintoiseen asetelmaan rakenteellisten joustojen osalta. Mehän kaikki käytämme mielellämme slogania, että tarvitaan rakenteellisia joustoja lisätyöpaikkojen saamiseksi. Harvemmin kerrotaan, mitä se tarkoittaa, ja harvemmin muistetaan, että ne eivät kaikki välttämättä ole kovin miellyttäviä ilmiöitä.

Nimittäin te, ed. Salo, oikeastaan kiinnittitte huomiota siihen, että muuntuva talous — taloushan on jatkuvasti muuttuvaa; eri alat menestyvät eri aikoina vähän eri tavoin — vaatii työntekeijöitten liikkumista, koska työpaikkoja on erittäin vaikea siinä tahdissa liikuttaa joka puolelle. Toisaalta muistelen, että juuri ed. Salon ryhmästä on voimakkaasti esitetty kritiikkiä sitä kohtaan, että tämä hallitus pakottaa ihmisiä muuttamaan.

Kumpi nyt sitten on se rakenteellinen joustavuuskäsitys tässä asiassa? Se, että kaikin tavoin yritettäisiin pitää ihmisiä paikallaan, tarkoittaisi tietysti heidän kannaltaan varsin miellyttävää tilannetta, turvallistakin, mutta se olisi rakenteellisesti hyvin joustamaton tilanne, jos ajatellaan, että tehtäisiin töitä. Kyllä aina rakenteellisen jouston takana on myös ikävämpiä asioita, jotka täytyy siinä yhteydessä tunnistaa.

Kun ed. Aula sitten heti kannatti kovin voimakkaasti rakenteellisia uudistuksia, ei oikein voinut olla näkemättä tiettyä ristiriitaa teidän puheissanne. Kaikella ystävyydellä tämä, mutta näin se on. (Ed. Pekkarinen: Yhdyskuntarakenteella on sietokyky, minkä verran se sietää menetystä ja vastaanottamista!) — Niin, se on helposi sellainen valintatilanne, että jokin yritys jollakin alalla paikassa X Suomessa menestyy, ja saattaa olla, että paikkakunnalla Y ollut yritys ei juuri sillä hetkellä menestykään. Meillä on tämän rakenteellisen kysymyksen kohdalla kaksi mahdollisuutta: se, että menestyvässä yrityksessä on työvoimapula ja toisella paikkakunnalla on työttömyyttä, tai on mahdollisuus yrittää joustavoittaa rakenteellisesti myös työvoiman liikkuvuutta.

Ed. Kalliomäki, erään asian minä haluaisin tässä kyllä selvin sanoin torjua. Minä en ole käyttänyt viime kesänä sanaa ylikuumeneminen.

Päinvastoin, tarkka ilmaisuni valtiovarainministeriön budjettiriihen jälkeen pidetyssä tiedotustilaisuudessa oli, että minä en näe näitä toimenpiteitä — niitähän suoritettiin vähän silloinkin — ylikuumenemisen torjuntana, vaan budjettipoliitiikan vaatimina. Olen nimenomaan irtisanoutunut kyllä ylikuumenemisajatuksista viime kesänä. Tiedän, että monet käyttivät sitä. Sen sijaan kaksi vuotta sitten kyllä minä viittasin ylikuumenemisriskeihin rakennuslalla. Ei siitä mitään harmia ole, vaikka ehdollistettaisiin määrärahoja. Jos ei sitten toteudukaan ikävämpi kuva, niin sen parempi. Sitten voidaan ehdot purkaa, niin kuin on purettu. Päinvastoin minä luulen, ainakin minun tekisi mieleni kehittää uusia saman tyyppisiä ehdollisia määrärahoja kuin asuntorahoituksessa on ollut, ensi vuoden budjettiin, jotka siis toteutuisivat, ellei mitään kielteistä tapahdu, mutta jotka silloin jäisivät käyttämättä, jos kielteisiä seikkoja ilmenisi.

Aivan samaa mieltä olen kyllä teidän kanssanne tuosta pörssikehityksestä. Se sittenkin taitaa olla tällä hetkellä maailmantalouden kannalta suurin riski, ja nimenomaan Yhdysvalloissa pörssin hintataso on varsin korkea. Kukaan ei varmasti ole oikea määrittelemään sitä, onko se oikea vai väärä taso, mutta varsin korkea taso se on ja saattaa siinä mielessä myös olla ongelmallinen.

Ed. Aula, kun viittasin niihin viime syksyn puheisiin, niin en minä nyt millään pahalla muistele, mutta kyllä silloin täällä kerrottiin, miten Suomen talous romahtaa, budjetin pohja pettää ja asiat menevät päin seinää. Budjetin pohja pettiikin nyt sitten sillä tavalla, tai sanotaan, että oli virheellinen sillä tavalla, että se on vahvistumaan päin, niin kuin lisätalousarvioehdotuksesta nähdään.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En minä näe mitään ristiriitaa sen kanssa, mitä ed. Salo sanoi alan muuttoliikkeen ongelmallisuudesta ja toisaalta rakenteellisesta uudistuksesta. Kysymyksen on tavallaan meillä kahdesta eri työttömyysongelmasta. Osaavat ihmisethän löytävät kyllä töitä, ja he liikkuvat maan sisällä. Muuttoliike on jopa liiankin voimakasta sikäli, että kansantalouden voimavaroja hukkaatuu, koska väkeä menettävillä alueilla näitä perusrakennelaitteita jää käyttämättä ja toisaalta täällä pääkaupunkiseudulla tiedämme, että koulurakentamista, päiväkotirakentamista, liikenneyhteyksiä pitäisi saada aikaan entistä nopeampaan tahtiin, mikä taas sitten syö

julkisia varoja ja verovaroja. Eli tämä on aivan oma kysymyksensä.

Toinen asia on pitkäaikaistyöttömyys, vähemmän koulutettujen, vähemmän tuottavien ihmisten työttömyys. Heidän kohdallaan ei välttämättä ole paras ratkaisu, että he muuttavat vaikka sanottaisiinko Kemistä tänne pääkaupunkiseudun vuokramarkkinoille hakemaan asuntoa, koska eivät he voi löytää täältä sellaista työtä, jolla he pystyisivät kustantamaan sen vuokran. Tässä täytyisi tehdä toimia, jotka kohdentuvat näille alueille, ja nimenomaan pienentää verokiilaa pienipalkkaisen työn osalta niin, että heidän työnsä tulisi ikään kuin houkuttelevammaksi ja kannattavammaksi pieniryityksille, palveluryityksille, työvaltaisille aloille. Eli yhdellä lääkkeellä ei pystytä näitä kaikkia asioita ratkaisemaan, vaan tarvitaan hyvin monitasoisia toimenpiteitä. Nimenomaan näitä pienipalkkaisen työn, työvaltaisten alojen palvelutyön kysyntää vauhdittavia toimenpiteitä erityisesti perään nyt hallitukselta.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Varoittaisin kyllä kovasti sellaisesta ajattelutavasta, että tällainen määrärahojen ehdollistaminen ikään kuin linjapäätöksenä olisi positiivinen tekijä lähtökohtaisesti. Siinä kyllä käy usein huonosti ja sillä tavalla, että myöhästytään tärkeissä resursoinneissa. Se on sukua sille tosiasialle, joka meillä liittyy juuri rakennetyöttömyyden korkeaan raja-arvoon, 8—10 prosentin kieppeille. Meillä eivät työvoiman tarjonta ja tarve kohtaa. Viime hallituksenkin aikana tämä tuli vastaan muun muassa koulutusmäärärahoissa: kun voimakkaasti pyrimme elinkeinorakennetta kehittämään, niin koulutuspuoli ei pysynyt perässä. Se on tälläkin hetkellä, uskoisin, suurin ongelma. Sen tähden kannustan tätäkin hallitusta lähtemään siitä, että on tiettyjä tulevaisuuskohteita kuten koulutus, tutkimus, joihin pitää resursoida, olla valmis myös nopealla aikavälillä reagoimaan, koska nämä koulutusaikataulut ovat pitkiä. Niissä on viiveitä, jotka aiheuttavat sitä, että työttömyydestä ei päästä sillä tavalla eroon kuin pitäisi.

Keskustan suuntaan kyllä voi sanoa sen, että työvoiman liikkuvuuden vauhdittaminen on tärkeä tekijä nimenomaan rakennetyöttömyyden kannalta. Me olemme siinä heikossa jamassa verrattuna kilpailijamaihin.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin kuulun tähän

suureen poliittiseen keskusteluun. Talouden enustaminenhan kolme kuukautta pitemmälle ajalle on aina vaikeaa. Yhdyn ed. Aulan käyttämiin puheenvuoroihin. Jos katselemme nyt suhdannetilannetta eteenpäin ja jos todella toteutuu ministerin mainitsema jackpot-tilanne, eli kun kotimaan markkinoilla on vetoa ja myös vientiteollisuudella on vetoa, niin todella kyllä pitää katsoa, että tietyillä toimialoilla ja tietyillä alueilla voi tapahtua ylikuumenemista. Tämä osin liittyy siihen, että meillä korkotaso on nyt niin alhaalla kuin se olla voi. Toisaalta euron kurssi on heikentynyt toistakymmentä prosenttia. Samaan aikaan luottoekspansio Suomessa on noin 15 prosenttia ja on edelleen kasvussa. Näin ollen täällä ruuhkakeskuksissa tietyillä toimialoilla voi alkaa tällainen ylikuumenemisilmiö, ja sitten, kun se on alkanut ja tapahtunut, silloin on myöhäistä siihen enää reagoida, ja sen takia on hyvä, että tätä keskustelua nyt käydään.

Keskusta tukee hallitusta järkevässä talouspolitiikassa, mutta Suomen Pankkikin tukee valtiovarainministeriä järkevässä talouspolitiikassa. Ottakaa sekin tuki vastaan iloisella mielellä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että hallinto- ja tarkastusjaostossa on perehdytty tähän rakennerahastohallintaan, ja tämä on kyllä iso kysymys. Tässä on lähtökohtaisesti viitattu siihen, että Suomen nettomaksutase heikkeni vuonna 98 tilapäisesti. Kokonaismenot EU:hun olivat viime vuonna 2 166 miljoonaa markkaa suuremmat kuin tiedossa olevat kokonaistulot. Voidaan ajatella, että ainakin 500—700 miljoonaa rahaa jää nyt saamatta EU:lta, kun Suomessa hallinto ei pysty vastaamaan tähän haasteeseen. Ministeri, näin ovat asiantuntijat meille kertoneet jaostossa, ja on syytä heihin uskoa. Näin ollen tämä on iso taloudellinen kysymys ja ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Ed. E. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kannatan itsekin samoista tiukkaa budjettilinjausta, mutta pitäisi myös se ottaa huomioon lisätalousarviossa nyt, ja tietysti, jos syksyllä tulee toinen, se, mitä tällä alueella tapahtuu. Tässä tarkoitan lähinnä sitä, että vaikka Pohjois-Karjalan osalta te-keskuksilla on yritysten investointihankkeita iso liuta ja rahat näyttävät loppuvan heinäkuuhun, siinä käy sillä tavalla, että jos lisää rahaa ei tule näihin hankkeisiin, todennäköisesti osa niistä jää toteu-

tumatta, osa siirtyy johonkin muualle, ja se ei riitä selitykseksi, että tuo itäinen alue muuttuu ykköstukialueeksi, että se toteutetaan ensi vuoden puolella. Sen takia vaikka ollaan kuinka tiukkoja ja budjettikuria noudatetaan, kehityshankkeet pitäisi kyllä viedä eteenpäin, koska ne antavat tulevaisuudessa lisäarvoa ja lisää rahaa tähän budjettiin ja valtiontalouteen.

Ed. A n t v u o r i : Arvoisa puhemies! Lisätalousarvion valiokuntakäsittelyn yhteydessä esitettiin kritiikkiä, joka mielestäni perustuu jotenkin aika kaunaiseen asenteeseen valtiovarainministeriötä kohtaan. Eräs keskeinen kritiikin kohde on ollut se, että budjetin teossa noudatetaan niin sanotusti liiallista varovaisuusperiaatetta. Mielestäni olisi varsin vastuutonta itse asiassa noudattaa minkäänlaista muuta periaatetta kuin nimenomaan varovaisuusperiaatetta. Sellainen järjestelmä, jossa ikään kuin kaikkein ruusuisimpien toiveiden varaan rakennettaisiin budjettia, olisi sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä kansantaloudellisesti ja valtiontaloudellisesti varmasti turmiollinen. Jos esimerkiksi valtion verotuotot arvioitaisiin niin positiivisiksi kuin vain mahdollista, oltaisiin ehdottomasti harha-teillä. Se olisi ehdottomasti vastuutonta budjetintekoa.

Nyt esillä oleva lisätalousarvio panostaa mielestäni juuri oikeisiin kohteisiin. Toisaalta jatketaan vastuullisen talouspolitiikan linjaa hoitamalla valtion varsin muhkeaa lainasalkkua tarkoituksenmukaisella tavalla lainoja lyhentäen. Toisaalta varaudutaan Balkanin alueen kriisien hoitoon ja rauhanturvatoimintaan. Kolmanneksi erityisesti kokoomuksen eduskuntaryhmässä on katsottu hyvällä sitä, että poliisien voimavaroja nimenomaan poliisivirkkojen täyttämiseen nyt kyetään lisäämään.

Oppositio on myös esittänyt, että hallituksen pitäisi koota rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi nopea toimenpidepaketti. On tainnut oppositiolta tulla huonosti luettua hallitusohjelma, jossa sanatarkasti todetaan: ”Yleisen, kansantalouden vakauden turvaavan talouspolitiikan ohella hallitus vahvistaa kestävänsä sekä työllisyyttä tehokkaasti kohentavan talouskasvun edellytyksiä toteuttamalla hyödyke-, pääoma- ja työmarkkinoiden toimivuutta parantavia rakenteellisia uudistuksia sekä uudistaa verotusta ja sosiaalietuuksia työllisyyttä parantavaan ja omatoimisuutta kannustavaan suuntaan.” On selvää, että nämä rakenteelliset uudistukset tulee toteuttaa mahdollisimman suuressa yhteisym-

määryksessä myös palkansaaja- ja työnantaja-osapuolten välillä.

Mitä veroratkaisuihin, erityisesti tuloveroratkaisuihin, tulee, ne oleellisesti kytkeytyvät edessä oleviin tulopoliittisiin neuvotteluihin, joilla toivottavasti kyetään turvaamaan palkkamaltin säilyminen ja näin ollen parantamaan edellytyksiä vakaan talouskasvun jatkumiselle. Erinäisten toimenpideluetteloiden peräänkuuluttaminen on sinänsä täysin sallittua oppositioretoriikkaa, mutta sanojen sijasta tässä tarvitaan tekoja, ja olen vakuuttunut, että hallitus niihin myös kykenee. Siitä ovat osoituksena jo edellisellä vaalikaudella toteutetut uudistukset, joilla purettiin tuloloukkuja ja kannustettiin työntekoon, joustavotettiin työelämän pelisääntöjä repimättä ja heikentämättä kuitenkaan työilmapiiriä. Tuloverotusta kevennettiin muun muassa ansiotulovähennystä kasvattamalla, mikä koituu nimenomaan pienipalkkaisen työn verotuksen keventämiseksi.

Arvoisa puhemies! Samalla linjalla jatketaan, ja on syytä sekä odottaa että olettaa hallituksen toimia rakenteiden uudistamisessa.

Ed. Kiljunen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Saarikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Antvuoren puheenvuoron johdosta totean, kun hän viittasi poliisien voimavaroihin, että se on vain yksi osatekijä. Ongelmat eivät ratkea pelkällä pamppulinjalla, ja sitä nyt tuetaan näillä resursseilla. Varmaan ne ovat tarpeellisia rahoja, mutta aiheellista ja järkevää olisi osoittaa resursseja myös ennalta ehkäiseviin toimintoihin ja nostaa esimerkiksi nuorisopoliittiset ongelmat pintaan. Niitä tämä lisäbudjetti ei valitettavasti ole noteerannut mitenkään.

Toinen seikka on tämä järkevä taloudenpito. Lainapolitiikassa sitä noudatetaan, mutta ei enää liikennepoliitikassa. Eli lainoja konvertoidaan mutta liikennepuolella asioita myöhennetään ja hidastetaan, mistä aiheutuu ihan turhia kustannuksia, niin että tässä on kuitenkin tietynlaisia ristiriitoja ja voisiko sanoa myöskin jatkoivomuksia.

Ed. Aul (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme oppositiossa tietysti lukeneet hallitusohjelman erittäinkin tarkkaan, ja yhtenä sen myönteisistä lauseista olemme panneet mer-

kille juuri tämän, mihin ed. Antvuori viittasi, että hallituskin haluaa näitä uudistuksia edistää. Ongelma vain on se, että nämä jäävät monien selvitysten varaan eikä niille ole asetettu aikataulua. Keskustan mielestä nämä uudistukset niin verotuksessa, työmarkkinoilla kuin sosiaaliturvassa tulisi tehdä erittäin etupainotteisesti eli mielellään jo ensi vuoden budjetissa. Ongelmahan on se, että nämä kannustinloukkuselvitykset on ilmoitettu tuleviksi eduskuntaan vasta vuoden 2000 keväällä eli siinä on tavallaan jo yksi vuosi hukkautunut. Mutta totta kai olemme iloisia ja kannustamme ja tuemme kaikella voimalla, mitä meillä on, hallitusta tuomaan nämä esitykset eduskunnalle mahdollisimman pian.

Valtion verotulojen arvioinnista. Valiokunta ei katsonut tarpeelliseksi sitä asiaa kommentoida mietinnössään. Verojaoston saaman arvion mukaan kuitenkin tänä vuonna, 99, valtion verotulojen kasvu hieman tulee hidastumaan viime vuodesta. Tähän vaikuttaa muun muassa yhteisöverojen viime vuosien poikkeuksellisen nopean kasvun hidastuminen, ja myös palkkasumman kasvu näyttäisi olevan hieman pienempi kuin menneenä vuonna 1998.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei mitään vastaansanomista ed. Saarisen ja ed. Aulan puheenvuoroihin.

Sen verran sanoisin poliisin voimavaroista, että olen presisi samaa mieltä ed. Saarisen kanssa, että vaikka tietysti on hyvä, että nyt lisätään resursseja poliisille, se on tärkeää, totta kai on illuusio kuvitella, että ongelmat poistuvat sillä, että lisätään poliiseja. Olen ihan samaa mieltä, että erityisesti ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin on panostettava. Varmasti näin tullaan tekemäänkin, mutta nyt keskustellaan lisätalousarviosta, ja nämä ovat pitemmän tähtäyksen ja suuren luokan kysymyksiä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Minä ilmoitan, että minä haluan helpottaa edustajatoverieni taakkaa täällä tänä iltana enkä käytä sitä puheenvuoroa, jonka olin ajatellut tässä tilaisuudessa käyttäen.

Jos hallituksen ministeri toimii sillä tavalla, että kun lisäbudjetin esittely tänne tulee, ministeri tulee saliin, puhuu täsmälleen niin kauan ja niin monta kertaa kuin hän itse haluaa alussa, sen jälkeen häipyä pois, yhtään ministeriä ei ole paikalla, ennen kuin keskustelu kunnolla pääsee alkuun, on aivan turhaa käyttää yhtään puheenvuoroa.

Arvoisa puhemies! Ilmoitan, että oli sanottavaa mutta ei ole minkäänlaista syytä enempää jatkaa. Ministeri voi käydä täällä, puhua puuta heinää, häipyä sen jälkeen, ja sen jälkeen me olemme päinemme täällä.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka ed. Pekkarisen puheenvuoro oli erittäin perusteltu ja hyvä, aion kuitenkin tulla puhujakorokkeelle ja käyttää puheenvuoroni liittyen lisätalousarvioon ja sen käsittelyyn, koska 16 vuoden aikana on siihen tottunut, että ministeriaitio hyvin paljon loistaa tyhjiyytään, kun käsitellään tärkeitä asioita. Todella on niin, että ministerit puhuvat silloin, kun heitä haluttaa, ja he poistuvat myös silloin, kun heitä haluttaa, mutta jos eduskunnan istunto viedään läpi, ainakin puhe miehen on oltava paikalla, muuten ei synny päätöksiä, vaikka sali olisi aivan tyhjä.

Haluaisin, arvoisa puhemies, puuttua myös poliisikysymykseen ja valtiovarainvaliokunnan mietintöön. Täällä on jo keskustan vastalausesta esiteltykin. Keskusta esittää yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että poliisin toimintamäärärahoja lisättäisiin vielä 60 miljoonalla markalla, mikä tarkoittaisi sitä, että ne nousisivat nyt, kun budjetissa on 40 miljoonan markan lisäys, 100 miljoonaan markkaan. Jos näin tehtäisiin, tälläkin saavutettaisiin se reaalinen taso, joka poliisilla oli vuonna 92. Tässäkin vertailussa on vielä otettava huomioon muun muassa poliisien tehtäväkentän muuttuminen ja kansainvälisten velvoitteiden huomattavan suuri kasvu.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, johon valtiovarainministeri kiinnitti huomiota, todetaan siitä ja puututaan ongelmaan, että nämä poliisin määrärahat kohdentuisivat oikealla tavalla, kun siellä todetaan mietinnön lopussa: "Mahdolliset hallinnonalakohtaiset vääristymät on poistettava ja määrärahat on käytettävä niihin tarkoituksiin, joihin eduskunta on ne myöntänyt." Toivottavasti tämä nyt sitten selkeyttää sen, että tämä 40 miljoonaa markkaa menee juuri poliisille ja poliisien mahdollisuuksien lisäämiseen ja kohdentuu oikealla tavalla.

On helppo yhtyä myös ed. Saarisen näkemykseen siitä, että ennaltaehkäisyyn nimenomaan rikkollisuuden suhteen pitää kiinnittää huomiota, jotta poliisia tarvittaisiin vähemmän, mutta se on, aivan niin kuin ed. Antvuori totesi, paljon laajempi kysymys. On kuitenkin aivan paikallaan, että edustajat myös lisätalousarvion palautekeskustelussa puuttuvat tähän asiaan. Tämä on juuri se paikka, jossa asiat pitää esille tuoda.

Sitten, arvoisa puhemies, menen myös liikenneministeriön pääluokkaan. Keskustahan esittää siellä vastalauseessaan 100 miljoonaa markkaa lisäyksenä nimenomaan perustienpitoon. Tieverkosto rappeutuu lujaa vauhtia, koska nimenomaan perustienpidon määrärahat ovat jatkuvasti supistuneet. Nytkin lisätalousarvioesityksessä otetaan perustienpitoon osoitetusta määrärahasta 22 miljoonaa markkaa EU-hankkeisiin liittyvään kansallisen osuuden rahoitukseen. Kun näin tehdään, tietää tämä sitä, että perustienpidon rahoitus supistuu vastaavasti muissa kiireellisissä ja tarpeellisissa, erittäin tärkeissä hankkeissa.

Valiokunta tosin pitää tärkeänä, että jatkossa EU-hankkeen kansallinen rahoitus voidaan järjestää nykyistä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla siten, että EU-rahoitus on lisäystä olemassa olevaan rahoituskehikseen. Voi todeta, että hallitus on puhunut hallitusohjelmassa asiasta muun muassa siten, kun todetaan: "Liikenneverkkojen kunto ja arvo säilytetään nykytasolla." Mutta ei tämä lisäbudjetti ainakaan tue tätä hallitusohjelman ihan selkeää lauselmää.

Arvoisa rouva puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön pääluokka on tällä kertaa hyvin tekninen, mutta pääluokka osoittaa sen, että hallintobyrokratia kasvaa ja lisämäärärahoja tarvitaan edelleen EU-Suomessa yhä pienenevän maatalousväestön asioiden hoitamiseen. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenoihin tulee 2 miljoonaa markkaa lisää, jolla voidaan lisätä tilalla tehtäviä valvontoja ja erikseen lannoitevalvontaa siten, että Eukomission ilmoittama 5 prosentin kiinteämääräinen rahoituskorjauksen uhka maatalouden ympäristötuessa poistuu tältä vuodelta. Valvontahan on olennainen osa EU-tukijärjestelmää. Jotta EU:n tuet pystytään hyödyntämään täysimääräisinä, tukien valvonta on toteutettava EU:n säätämällä tavalla. Suomessa on valittu linja, jolla pyritään turvaamaan viljelijöille kaikki heille kuuluvat tuet ja varmistamaan EU:n rahoituksen täysimääräinen saanti. Käytännössä tämä on vaatinut kuitenkin hyvin tarkkaa valvontasääntöä noudattamista, lähes uskomattomalta tuntuvaa, voi sanoa lähes pikkumaista monien viljelijöitten kohdalla.

Valtiovarainvaliokunta katsoo, että maataloustukien valvonnan on oltava riittävää, sillä vain tämä varmistaa tukien täysimääräisen maksamisen viljelijöille. Mutta nykyinen tukien valvonta muodostaa sekä maataloushallinnon että viljelijöiden resursseja voimakkaasti rasittavan

viidakon. Agenda 2000 -päätökset eivät suinkaan helpota valvontaa. Päinvastoin tukimuotoja tulee edelleen lisää. Perusteltua onkin vaatia, että sekä unionin tasolla että kansallisella tasolla tukijärjestelmiä yksinkertaistettaisiin. Näyttää siltä, että tukien valvonnasta on tullut itsetarkoitus, vaikka valvonnan pitäisi olla järkevä osa toimivaa tukijärjestelmää. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että kuluvan vuoden aikana Suomen komissiolle esittämät tukiohjelmat sekä maataloustukien valvontamenettelyt ovat huomattavasti nykyistä selkeämpiä sekä valvontaa suorittavien että viljelijöiden näkökulmasta. Valvonnan on noudatettava hallintomenettelylain säännöksiä siten, että viljelijöiden oikeusturva toteutuu. Perusteltua on myös vaatia, että eri tukiehtojen täyttämisen voidaan valvoa mahdollisimman harvoilla tilakäynneillä. Hallinto-byrokratiaa on karsittava ja tavoitteena on oltava oma valvonta siltä osin kuin se suinkin vain on mahdollista.

Valiokunta myös kiinnittää huomiota tärkeään seikkaan, että Euroopan unionin on suunnattava valvonnan painopiste ja erityishuomio ennen muuta koko elintarvikeketjun valvontaan, josta on tänään jo aikaisemminkin puhuttu. Elintarvikkeiden puhtauden varmistaminen ja laadunvalvontajärjestelmien kehittäminen tulee ottaa päätavoitteeksi myös kansallisella tasolla. Suomalaiset maataloustuottajat, elintarviketyöntekijät ja kuluttajat ovatkin huolissaan siitä, että usko terveellisen ja turvallisen ruoan saantiin on vähenemässä viime päivien tapahtumien ja skandaalien seurauksena. Hullun lehmän tauti vei luottamusta nautanlihaan, sikarutto sotki markkinoita, ja dioksiiniskandaalin lonkerot ulottuvat koko Euroopan elintarvikevientiin tällä hetkellä.

Edellä mainitut skandaalit osoittavat, että pelkkä valvonta ei riitä takaamaan ruoan turvallisuutta. Suomalaiset elintarvikejärjestöt, maa- ja metsätaloustuottajat, Suomen Elintarviketurvallisuuden Liitto ja Kuluttajaliitto ovatkin vaatineet pakollisen alkuperäismerkinnän ottamista käyttöön koko EU:n alueella. Tällä hetkellä Suomen elintarviketuotanto on säästynyt vielä eurooppalaisilta skandaaleilta, mutta niiden vaikutukset tuntuvat myös meillä jo tänä päivänä. Kotimaisen ruoan puhtautta ja turvallisuutta arvostetaan yhä enemmän.

Arvoisa puhemies! Äsken käytiin keskustelu Suomen puheenjohtajakauden ohjelmasta, mielestäni erittäin hyvä keskustelu kokonaisuudessaan. Myöskin on puututtu täällä nyt juuri olle-

siin europarlamenttivaaleihin. Kun lisäbudjetti antaa mahdollisuuden myöskin tältä paikalta tätä pohtia, käytän lopuksi muutaman hetken tähän.

Todella äänestysprosentti osoitti europarlamenttivaaleissa, miten suomalaiset suhtautuvat Euroopan unioniin, kun 30 prosenttia käytti äänioikeutta. Tämä on häpeällistä kansanvaltaisessa demokratiassa. Nyt onkin sitten ollut selittelyjen aika. Europarlamenttia pidetään etäisenä, sen vaikutusmahdollisuuksia epäillään. Kun EU:hun menttiin, puhuttiin tässäkin salissa turvallisuudesta, uusista resursseista Suomelle. Valitettavasti näin ei ole käynyt. Kansalaiset kokevat EU:n enemmän byrokrattiseksi kuin demokraattiseksi, vaikka kehitys onkin EU:ssa ollut kulkemassa demokratian suuntaan. Unionin tavoite kansalaisten Euroopasta näyttää näiden vaalien jälkeen vain etääntyvän. Suomessakin jäsenyyden toivottiin tuovan uusia resursseja muun muassa alue- ja maaseutupolitiikkaan. Toisin kuitenkin on käynyt. Ongelmat ovat kärjistyneet, mikä johtuu osittain siitä, että aluekehittämisessä jättäydettiin EU:n ohjelmien varaan ja kansalliset aluekehitystoimet käytännössä lopetettiin. EU-ohjelmat ovat olleet hyvin vaatimattomia voimavaroiltaan vastaamaan esimerkiksi menossa olevaan täälläkin jo monta kertaa esille tulleeseen muuttoliikkeeseen.

Suomessa ei ole ajoissa ymmärretty eikä varmaan vielääkään täysin ymmärretä, miten syvältä menossa oleva globalisoituminen, julkisen sektorin murros, työn sisällössä ja työmarkkinoilla koettavat muutokset koskettavat koko maan aluerakennetta. Kyllä kai täytyy todeta myöskin se, että ei tätä näytä myöskään nykyhallitus ainkaan riittävästi ymmärtävän. Eurovaalit osoittivat selkeästi sen, että maa on jakautumassa entistä enemmän kahtia: On hyvätuloisten, koulutettujen ihmisten maailma, jotka myös käyttävät äänioikeuttaan eurovaaleissa. 70 prosenttia suomalaisista on sitten niitä, jotka ovat ainakin tällä hetkellä eurooppalaisesta kehityksestä syrjäytyneet ja pikkuhiljaa ehkä ainakin osa heistä koko laillisesta yhteiskunnasta. Tämä ei voi olla oikea suunta. Tähän on saatava muutos aikaan.

Kun Euroopan unionissa nyt kerran ollaan, siellä pitää pystyä myös vaikuttamaan. Ellei vaikuttamista haluta tehdä täysipainoisesti, on pyrittävä tietenkin sitten ulos Euroopan unionista, mikä lienee tänä päivänä mahdotonta.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Vihriälä puuttui siihen,

että maataloudessa ja Euroopan unionin lainsäädännössä nimenomaan tukien valvonta, mitä maatalouteen tulee, on liian byrokraattinen ja vaikea, minä näkisin niin, että varmasti meidän on ne asiat opeteltava, mutta kyllä kai se on meidän suomalaisten etu, meidän niin sanottujen rehellisten suomalaisten etu, että meillä aika tarkasti katsotaan, mihin nämä tuet menevät. Jos ajattelee mitenkään mustamaalaamatta mitään maata, tiedän Italiasta esimerkiksi, kun tiedetään, että on maitokiintiöt, italialaiset vain lehensä lypsävät, oli kiintiö mikä tahansa. Portugalista tiedetään vähän samantapaisia ongelmia, joten mielestäni ihan hyvä on, että ainakin opetellaan sitä rehellisyyttä ja aika tarkasti katsotaan, mihin ne rahat menevät.

Samaa mieltä olen siitä, että Suomessa elintarvikkeiden puhtaus on myös meidän suomalaisten ihan omaa arvoa. Meidän rajoillamme katsotaan kuitenkin hyvinkin tarkkaan, mitä maahan tulee vielä, vaikka pistokokeina, mutta käsittääkseni enemmän kuin monessa muussa EU-maassa. Minusta siitä kannattaa pitää todella kiinni.

Mitä tulee Euroopan parlamentin vaaleihin, kyllä kai voidaan sanoa, ed. Vihriälä, että äänestämättömyys on ollut yleiseurooppalainen ilmiö. Mietitään nyt vaikka Englannin äänestysprosenttia, joka oli 25 tai 24. Meillä nyt äänestettiin yli 30 prosenttia, mutta asia on vakava. Olen samaa mieltä ed. Vihriälän kanssa, että varmasti sitä tullaan tarkastelemaan Suomessa niin kuin koko Euroopan unionin alueella hyvinkin tarkasti.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vihriälä puuttui puheenvuoronsa alussa poliisin määrärahoihin, kuten monessa muussakin puheenvuorossa on puututtu. Hän perusteli varsin hyvin keskustan vastalauseessa olevaa suurempaa määrärahakorotusta. Ed. Vihriälä tosin totesi myös, kuten ed. Saarinen aiemmin, että ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin pitäisi keskittyä entistä enemmän.

Mielestäni keskustelussa on unohtunut poliisin keskeinen toimintastrategia eli lähipoliisitoiminnan kehittäminen. Se on juuri sitä ennalta ehkäisevää toimintaa. Ei se ole pamppullinjaa pelkästään, kuten ed. Saarinen totesi. Jos poliisin määrärahoja lisätään, voidaan toteuttaa lähipoliisitoimintaa, korttelipoliisitoimintaa, josta on aika hyviä kokemuksia, ja näin ennalta ehkäistä rikollisuutta, jossa tarvitaan kovempia toimenpiteitä.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvin lyhyesti ed. Tuloselle, kun hän sanoi, että suomalaisten tulee, jos oikein ymmärsin, opetella rehellisyyttä ja sen takia valvontaa tarvitaan. Olen ymmärtänyt, että pääsääntöisesti suomalaiset ovat kyllä näissä asioissa olleet tähänkin saakka hyvin rehellisiä ja ilmoittaneet, minkälaista taloutta, elinkeinotoimintaa kukin harjoittaa. Siinä suhteessa meidän ei minusta tarvitse hakea oppia mistään, vaan me voimme antaa oppia muille maille.

Kyllähän valvonta nyt suinkaan ei tule helpotumaan, kun Agenda-ratkaisu tulee, ja se viidako, jonka Agenda tuo. Pelkään, että tämä entisestään vaikeutuu ja byrokratisoituu. Sen takia on tärkeää, että asiaan kiinnitetään huomiota. Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto nimenomaan tämän otti tärkeimmäksi asiaksi käsitellessään lisätalousarviota, kun se on menossa aivan mahdottomiin, vielä kun on kuullut myös tietoa siitä, mitä on tulossa. Sen takia tähän on syytä varautua, ennen kaikkea siihen, että saisimme myös valvojatehtäviin koulutettua väestöä. Tällä hetkellä ongelma alkaa olla se, kuten asiantuntijalausunnoissa kuulumme, ettei tahdo löytyä koulutettua väestöä valvontatehtäviin. Minusta tämä on erittäin vakava ongelma.

Ed. Juorola: Arvoisa puhemies! Lisätalousarvio vuodelle 99 on annettu suotuisissa taloudellisissa oloissa. Suomen talouden kasvu on jatkunut 1990-luvun lamavuosien jälkeen poikkeuksellisen vahvana. Viennin kasvuun kääntymisen aikoinaan aloittama työllisyyden elpyminen on jatkunut kuluvana vuonna jopa odotettua vahvempana. Kasvuennusteitahan on korjattu viime aikoina jonkin verran ylöspäin.

Suotuisaa kotimarkkinoiden kehitystä on edesauttanut lisäksi suhteellisen löysä Euroopan keskuspankin rahapolitiikka. Talouteen on syntynyt eräänlainen positiivinen kehä, jossa myönteinen kehitys ylläpitää osaltaan itseään. Kilpailuvyyn säilymisen ohella kehitystä ovat edesauttaneet valitut talouspoliittiset ratkaisut. Tällaisia lausuntoja kuulumme verojaostossa asiantuntijoita kuunnellellemme.

Uusia työpaikkojakin viime eduskuntakaudella syntyi yli 200 000, vaikkei työttömyys puollutunukaan, koska työmarkkinoille tuli uutta työvoimaa. Ed. Aula totesi, että emme ole työllisyyden parantamisessa eturintamassa. Olen kuitenkin ymmärtänyt, että työpaikkojen syntyminen Suomessa on ainakin EU-oloissa ollut ihan huippuluokkaa.

Joitakin lausuntoja on jo ehtinyt kuulua jälleen talouden ylikuumenemisesta. Tällä hetkellä tilanne varmastikaan ei ole sen laatuinen. Uskon, että näissä suhdanteissa valtiovarainministeriöstä löytyy halua kiristää budjettia, pitää kovaa budjettikuria. Pelkään kuitenkin, että nimenomaan tällaisessa suhdannetilanteessa kuumenevat myös vaatimukset verotuksen alentamiseksi, yleisen veroasteenkin alentamiseksi.

Jos syksyllä käy niin, kuin ministeri Niinistö totesi, että tulee sellainen jackpot, että sekä vienti että kotimainen kulutus kasvavat kovasti, niin on varmasti mietittävä, onko verotuksen alentaminen tässä tilanteessa laajemmin järkevää. Siteeraan Alfred Berg Oy:n asiantuntijaa, joka lausunnossaan verojaostossa totesi: "Poliittisten päättäjien tuleekin pyrkiä välttämään vauhtisokeutta valtiontalouden kääntyessä ylijäämäiseksi. Vallitsevissa oloissa tulisi pohtia verotuksen keventämistä vasta vähemmän suotuisina aikoina."

Toki myös hallitusohjelmassa todetaan, että veronkevennykset ajoitetaan suhdannetilanteen mukaan. On selvää, että tuloverojen alentamiskysymykset ovat osa tuporatkaisua. Yhtä selvää ei mielestäni ole se, että myös pääomaveron korotus, joka on selvästi sovittu hallitusohjelmassa, siirrettäisiin tupoon, jopa päinvastoin. Mielestäni se on jopa niiden toimintatapojen vastaista, joilla edellisellä kaudella hallitusohjelmaa toteutettiin. Jos hallitusohjelmassa oli jotakin sovittu, se piti toteuttaa vaikka välillä sydän oli vereslihalla.

Joka tapauksessa minkäänlaisia verohuojennuksia mielestäni ei pidä tehdä, mikäli se merkitsee leikkauksia esimerkiksi palveluihin. Palveluiden ylläpitäminen taas edellyttää kuntatalouden tasapainoa. Tuloverojen huojennukseen voidaan tietysti päästä myöskin verotuksen painopistettä muuttamalla nimenomaan pääomaverotuksen, kiinteistövarallisuuden ja ympäristöverojen suuntaan. Kaikissa tapauksissa, mikäli varaa tuloverojen huojennuksiin tulee, se mielestäni näissä oloissa pitäisi suunnata pääasiassa pienituloisiin.

Lisätalousarviossa esitetään lisää määrärahoja lainojen konversioihin. Asiantuntijat todistavat, että Suomen valtion velanhoidon ympäristö on muuttunut ja että lainojen jälkimarkkinaliikvidiys on korostunut. Keskeisimmät edellytykset lainan likviditeetille ovat suuri lainakorko, markkinatasoinen kuponkikorko, markkinatakausjärjestelmä ja laaja sijoittajapohja. Todenkokoisesti lainojen konvertoimiset ovat järkeviä.

Siteeraan edelleen Alfred Berg Oy:n asiantuntijaa seuraavasti: "1990-luvun puolivälissä emitoidun korkeampikorkoisen pitkäaikaisen velan konvertoiminen matalakorkoisempaan toki lisää valtion menoja lyhyellä tähtäimellä. Pidemmällä tähtäimellä saavutetaan kuitenkin todennäköisesti nettosäästöä korkotason hieman noustessa nykyisiltä ennätysalhaisilta tasoilta." Tämän sanoessani haluan vain todeta, että varmasti eduskunnan myöskin jatkossa pitää olla tarkkana sen suhteen, mitkä konvertoimiset ovat järkeviä ja mitkä niiden pitkäaikaiset säästövaikutukset tulevat olemaan.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön yleisperusteluissa kiinnitetään huomiota erittäin tärkeään asiaan: rakennerahastovarojen hallinnomisessa ja budjetoinnissa esiintyviin ongelmiin. Määrärahat ovat EU:n budjettikäytännön myötä pirstoutuneet niin pieniksi kokonaisuuksiksi, että niistä ei saada hyötyä alueiden kehittämiseen täysipainoisesti. Joissakin tapauksissa kansallinen rahoitus puuttuu. Ohjelmakauden päätyessä tämän vuoden lopussa ongelmat varmasti konkretisoituvat, kun nähdään, miten paljon EU-rahaa jää käyttämättä.

Asian järkevöittämistä on pohtinut Alohutyöryhmä. Työryhmä esittääkin ne periaatteet, miten asia pitäisi hoitaa. Pitäisi maakunnan tahdon toteutuminen ohjelmien suuntaamisessa ottaa huomioon. Ohjelmien varojen käytettävyyttä ja kohtaamista tulee tehostaa. Hankekäsittelyn tasoa tulee parantaa. Hallinnoinnin valvontaa tulee kehittää ja vastuusuhteita selkeyttää. Nämä periaatteet ovat varsin kannatettavia.

Ehdotus, jolla esitetään kunkin rakennerahaston varojen siirtoa te-keskukseen yhdellä maakuntakohtaisella irrotuspäätöksellä, on mielestäni niin ikään järkevä. Mikä ministeriö tällaisessa tapauksessa on vastuuministeriö, siitä varmasti vielä tulee mielenkiintoinen keskustelu.

Samoin pidän järkevänä, että kansallisten rahoitusosuuksien budjetointi kullakin hallintoalalla tehtäisiin yhdelle momentille. Kiireellisesti tulisi kuitenkin varmistaa rakennerahastojen osalta toimiva siirtymien vuonna 1999 päätyvältä rakennerahastokaudelta uudelle kaudelle.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä lyhyesti huomiota maatalouden lisävalvontaan sekä omaisuudenhoitoyhtiö Arsenalin alasajoon.

Ympäristötukien varmistamiseksi lisävalvontaa ja lisävalvoja tarvitaan maataloustiloille. Maataloutta tarkemmin tuntematta ja aivan tuoreena maatalousjaoston jäsenenä olen perehtynyt jonkin verran siihen sabluunaan, miten ja

millä tavalla näitä valvontoja pitäisi maataloilla tehdä. On selvää, että valvonta on tarpeellista ja Suomen kannalta välttämätöntä. On välttämätöntä, että myöskin muita maita valvotaan. Kuitenkin minusta on yllättävän byrokraattinen ja yllättävän paljon varmastikin aikaa vievä tämä valvontajärjestelmä. Vaikka tarkka valvonta on päämäärä, pitää vakavasti pohtia, miten sitä järkevämmin voitaisiin toteuttaa. Erityisen tärkeää tietysti on koko elintarvikeketjun tehokas valvonta myöskin kotimaisiin toimintoihin.

Omaisuuksienhoito-yhtiö Arsenalin osalta lisätalousarviossa todetaan, että toiminnan alasajoa on tarkoitus nopeuttaa yhdellä vuodella siten, että omaisuushoito-yhtiön toiminta saadaan lopetetuksi vuoden 1999 lopussa. Väitän, että tämän eduskunnan valitsemalla Arsenalin tarkastusvaliokunnalla on ollut merkittävä rooli siinä, että toiminnan alasajon nopeutumiseen on päästy ja että järkeviä taloudellisia alasajoja on tapahtunut, viimeksi taselainauksen osalta. Yksinkertaista toiminnan alasajo ei tule varmasti tästä eteenpäinkään olemaan, mutta sitä pitää hyvin tarkasti ja monipuolisesti tutkia ja pyrkiä kaikkein parhaimpiin ratkaisuihin.

Arvoisa puhemies! Lisätalousarvio ei sisällä lisärahoitusta esimerkiksi työllisyyteen. Lahden kaupungissa työllisyysrahat esimerkiksi tuettuun työllistämiseen ovat tällä hetkellä loppuun käytetyt, vaikka työttömyys kaupungissa on edelleen noin 18 prosenttia. Samoin Lahden seudulla erinomaiseksi koettu oppisopimus osatutkintojen ja ammattitutkintojen osalta on määrärahojen loppumisen vuoksi tällä hetkellä pysähdyksissä. Minusta erityisesti näihin toimintoihin tulee syksyn lisätalousarviossa saada lisää rahoitusta, vaikka ministeri Niinistö täällä jo lupasi vain kiristävää taloutta.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jurolan puheenvuoron johdosta ja kun valtiovarainministeri Niinistökin vielä jaksaa näin iltamyöhäisellä seurata täysistuntoa, haluan todeta lainojen konvertoinnista, joka on eduskunnalle aika uusi asia. Ensinnäkään niissä lainoissa ei ole takaisinostolauseketta. On kiinni markkinoista, päästäänkö niitä tekemään vai eikö päästä. Toivottavasti päästään tekemään ja säästämään yhteisiä varoja. Kuten kuulumme, todennäköisesti syntyy säästöjä.

Toivoisin, että vastaavaa ajattelua harjoitettaisiin hallituksen politiikassa muillakin hallinnonaloilla, muun muassa niillä, joilla varmasti

voidaan saada säästöjä. Viittaan nyt liikenneinvestointeihin, joissa maksetaan turhasta sen tähden, että töitä pitkitetään, myöhennetään, maksetaan sakkoja siitä syystä, että urakkasopimukset eivät pidä ja päde. Siellä säästöt ovat varmoja. Tässä lainojen konversiossa se on todennäköistä.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin yhdyin jo edellä esitettyihin näemyksiin keskustan puolelta, mitä tulee poliisin määrärahoihin sekä perustienpidon rahoitukseen. Mutta itse ajattelin sanoa tässä yhteydessä muutaman sanan työmarkkinatukiasiasta.

Työmarkkinatukeenhan on osoitettu sekä tänä vuonna että myös viime vuonna riittämättömästi määrärahoja ja aina näin lisäbudjetin yhteydessä on jouduttu asiaan palaamaan. Tässä lisäbudjetissahan STM:n puolella voidaan hieman vähentää määrärahoja, valtionosuutta ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, mutta kun katsotaan, minkä verran työministeriön puolella lisätään, niin summa summarum, itse asiassa määrärahat työttömyyden hoitoon lisääntyvät.

Viimeiset työttömyysluvut ovat tulleet tällä viikolla, ja ne kertovat, että työttömyys on keskimäärin alentunut. Täytyy myös todeta, että omassa maakunnassani, joka on ollut pahan työttömyyden aluetta, on päästy ensimmäisen kerran alle 20 prosentin. Jos katsotaan avustavia toimenpiteitä, silloin ei oltaisi alla, mutta jos katsotaan pelkästään työttömien työnhakijoiden lukua, päästään alle, ja se tarkoittaa lukumääräisesti noin 15 000:ta työtöntä Pohjois-Karjalassa. Siis vaikka työttömyys on pienentynyt, silti joudumme tänään ja huomenna tekemään päätöksiä siitä, että lisäbudjetissa lisätään työmarkkinatukeen rahaa, koska työmarkkinatuen saajat ovat lisääntyneet.

Arvoisa puhemies! Työmarkkinatukea saa tänä päivänä lähes 200 000 suomalaista. Työmarkkinatuen saajien joukko jakaantuu kahteen osaan: ensinnäkin niihin, jotka tippuvat 500 päivän työttömyysturvalta, ja toisaalta niihin, jotka eivät täytä työssäoloehtoja. Ryhmät ovat lukumääräisesti kutakuinkin saman kokoisia. Jos niitä tutkitaan hieman tarkemmin, niin nämä, jotka eivät täytä työssäoloehtoja, ovat aika usein nuoria työttömiä henkilöitä, ja puolestaan ne, jotka tippuvat 500 päivän työttömyysturvalta, ovat vanhempia henkilöitä ja pitkäaikaistyöttömiä.

Jos katsotaan vielä tarkemmin työmarkkinatuen saajia, niin suuret erot ovat siinä, kuinka kauan työttömyys kestää. Keskimäärin työmarkkinatuella ollaan kaksi vuotta, mutta 500

päivän työttömyysturvalta tippuneet ovat tuella kuusi vuotta eli älyttömän pitkän aikaa, kun taas nuoret, työssäoloa täyttämättömät viipyvät työmarkkinatuella 13 kuukautta eli reilun vuoden.

Edellä olevan perusteella on nähtävissä, että työmarkkinatuen ongelmakohta ovat nimenomaan ikääntyneet pitkäaikaistyöttömät, joiden työllistäminen ja aktivoiminen koulutuksen, kuntoutuksen tai työharjoittelun kautta on äärimmäisen vaikeaa. Tämä mielestäni on ydinkysymys lisäbudjetissa, suurin ongelma, joka ei poistu noin vain.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan työmarkkinatuen saajista noin puolet eli 100 000 työtöntä kuuluu erittäin vaikeasti työllistettävien joukkoon. Kun näitä henkilöitä on valtiovallan puolelta yritetty saada eri aktiivitoimien piiriin, esimerkiksi koulutusvakuutuksen piiriin tai yhdistelmätuelle, se ei ole yleensä onnistunut. Johtopäätöksenä voi todeta, että vaikka työttömyys on keskimääräisesti alentunut, työttömien joukko on jakaantunut entistä pahemmin ja entistä syvemmin lyhytaikaisiin työttömiin ja ikääntyneisiin pitkäaikaistyöttömiin.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta kiinnittää mietinnössään erityistä huomiota pitkäaikaistyöttömien vaikeaan tilanteeseen. Edelleen valiokunta näkee, että valtiovallan puolelta ei ole riittävällä tavalla pystytty ratkaisemaan pitkäaikaistyöttömyyden ongelmaa. Mietinnössään valiokunta perää uusia ja ennakkoluulottomia keinoja ja kokeiluja vaikeasti työllistettävien aktivoimisesta ja työttömyyden kierteen katkaisemisesta.

Arvoisa puhemies! Pitkäaikaistyöttömyyden ongelmien lisäksi valiokunta nostaa esille myös työttömyyden alueelliset erot ja ongelmat ja katsoo, että hallituksen tulisi ottaa alueelliset näkökohdat paremmin huomioon valtion ensi vuoden talousarviota laadittaessa. Kun asiantuntijoita kuultiin sosiaali- ja työjaostossa, tuli maakunnallisissa eroissa esille muun muassa se, että joissakin maakunnissa on huutava pula nimenomaan palkkaperusteisista työllistämisrahoista ja joissakin muissa maakunnissa, kuten omassa maakunnassani Pohjois-Karjalassa, on pula nimenomaan investointeihin suunnatuista työllisyysrahoista.

Edellisessä puheenvuorossa ed. Juurola otti esille sen, kuinka Suomessa on kuitenkin syntynyt runsaasti työpaikkoja, eurooppalaisesti katsoen erittäin paljon. Se pitää kyllä paikkansa, mutta jos lähdetään katsomaan sitä, mihin uudet

työpaikat taloudellisen kasvun aikana ovat syntyneet, ne ovat kyllä syntyneet suuriin kasvukeskuksiin: pääkaupunkiseudulle, Tampereelle ja Oulun ympäristöön. Kasvukeskusten ulkopuolelle on muistaakseni syntynyt ainoastaan noin 20 000 uutta työpaikkaa. Jos ajattelemme koko Suomen kehitystä eteenpäin, niin rakenteellinen työttömyysongelma ja pitkäaikaistyöttömyysongelma eivät ratkea, ellemmme pysty keksimään sellaisia keinoja, että joka puolelle Suomea syntyy tasaisesti uusia työpaikkoja ja uutta työtä.

Kun nyt nämä työministeriön hallinnonalan ongelmat ovat todella sekä eduskunnan että hallituksen ja myös virkamiehistön todellisessa tiedossa, niin toivon, että vihdoinkin budjettivalmistelussa, kun budjettiriiheen ei ole itse asiassa kuin reilu kuukausi aikaa, otetaan erityisesti esille pitkäaikaistyöttömyyden kehän katkaiseminen sekä alueellisten työllisyysongelmien helpottaminen. Nämä ongelmat rasittavat myös valtion tulo- ja menoarviota, ja ellei niitä saada ratkaistua, me olemme jatkuvasti tällä huonolla tiellä, emme pysty tekemään sellaisia uudistuksia ja parannuksia, joita tässä talossa yleensä vaaditaan.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunta on useimpien talousarvioiden yhteydessä ottanut kantaa myös rakennerahastovarojen hallintaan ja budjetointiin. Niinpä tässäkin lisätalousarvion yleisperustelussa minun mielestäni ansiokkaasti valtiovarainvaliokunnan ykkösjasto eli hallinto- ja tarkastusjaosto on tätä problemaa käynyt läpi, ja myös kauppa- ja teollisuusjaosto on näihin ajatuksiin yhtynyt. Asia on tärkeä ja siitä pitää puhua varsinkin nyt, kun Aloha-työryhmä on työnsä päättänyt ja pitäisi tehdä päätöksiä siitä, miten rakennerahastojen hallinnoinnin kohdalla edetään niin, että byrokratiaa pystytään selkeästi pienentämään ja tehoja nostamaan.

Asiantuntijakuulemisessa tuli esille se, että ilmeisesti jopa on hankkeita, jotka jäävät toteuttamatta sen takia, että suomalaiset vastinrahat näihin hankkeisiin puuttuvat. Tämä on yksi iso ongelma. Hallitusohjelmassahan on selkeästi sanottu, että kansalliset vastinrahat on löydettävä, mutta se kyllä pitää ymmärtää niin, että niitä ei oteta ministeriöiden raamien sisältä, vaan niiden on oltava lisäpanoksena. Tämä on myös EU:n hengen mukaista.

Samoin tässä lisätalousarviossa on aika paljon kohtia, joissa on budjettiin lisätty juuri hallinnon joustamattomuuden takia EU-rahoja

uudelleen. Tulossa oleva uusi ohjelmakausi 2000—2006 antaa Suomelle selkeästi uutta potkua ja resursseja noin 30 miljardin markan edestä. Itä-Suomen kohdalla puhutaan noin 7,5 miljardin markan rakennerahoista ykköstukialueella, mikä merkitsee vuosittain noin miljardin markan käyttöä. Mutta nyt sirpaloitunut hallinto ja hidas päätöksentekojärjestelmä on pakko purkaa ja sen eteen on kovaa työtä tehtävä.

Tällä ohjelmakaudella on käynnistetty noin 16 000 hanketta. Suurin osa on valitettavasti ollut konsulttiyritysten tai yliopistojen tekemiä selvityksiä. Työpaikkoja erään tilaston mukaan on luotu noin 23 000, ja jos suoraan katsotaan rahankäyttöä, niin yhden työpaikan hinnaksi tulisi peräti 1,4 miljoonaa markkaa. Ei voi kai puhua siitä, että homma on kovin tehokkaasti hoidettua. Sen takia yritysläheisyyden lisääminen, selkeät painopistevalinnat sekä nopea, joustava päätöksenteko ovat välttämättömiä uudistuksia ennen kuin vuosituhannen vaihe ohitetaan.

On pyrittävä kehittämään sekä alueellista että kansallista kilpailukykyä. Se edellyttää ohjelmien huomattavasti parempaa sitomista teknologia- ja elinkeinopolitiikkaan sekä yrityslähtöiseen henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja ammatilliseen koulutukseen. Hallintojärjestelmää tulisi kehittää vahvuuksia vahvistamalla, asiakaslähtöisyyttä lisäämällä ja päätöksentekoa huomattavasti nopeuttamalla. Valitettavasti edelleenkin eri ministeriöt sekä maakunnalliset ja alueelliset organisaatiot kamppailevat lähinnä keskenään ja ovat kiinnostuneita vallankäytöstä eivätkä työllisyysvaikutuksista. Parasta olisi, jos yksi ministeriö saisi vahvemman koordinaatiovastuun näiden varojen tulevasta käytöstä. Tämä asia on erittäin tärkeä. Toivon mukaan hallitus tästä pääsee järkevään ratkaisuun.

Arvoisa puhemies! Puutun vielä muutamaani eri pääluokkiin, mitä valtiovarainvaliokunta esittää lisätalousarvioksi. Ensinnäkin sisäministeriön osalta poliisien määrärahoista väiteltäessä edellisen kauden edustajat muistavat, minkälainen keskustelu täällä käytiin niistä ja käytettiin päätöksen perusteluina nimenomaan sitä, että tarvitaan lisää poliisien virkoja. Kyllä selkeästi turvallisuus- ja puolustusjaostossa huomattiin, kun asiantuntijoita kuultiin, ettei ole tapahtunut sitä, mitä todella eduskunta edellytti. Siinä mielessä tuntuu hyvältä, että ministeri Niinistökin nyt otti tähän asiaan kantaa ja sanoi viestittävää sisäasiainministeriöön. Luulisi, ettei ainakaan keskusteluyhteys ole ongelmallinen ministeri Häkämiehen kanssa. Sen takia valtiovarainva-

liokunta omassa lausumaehdotuksessaan edellyttää, että määrärahat on kohdistettava niihin tarkoituksiin, joihin eduskunta on ne myöntänyt. Toivon mukaan tästä keskustelusta sillä tavalla päästään eroon.

Toinen asia, johon kiinnitettiin huomiota jaoston käsittelyssä on se, että ei ole mitään järkeä joka vuosi tästä asiasta keskustella ja korjata lisätalousarvioissa ja joka budjetin yhteydessä. Perusrakenne ja perusrahoitus on saatava kuntoon.

Sitten ihan lyhyesti totean, että liikenneministeriön hallinnonalalla selkeästi näkyvät säästämispolitiikan varjopuolet. Kun me säästämme noin 50 miljoonaa kehittämishankkeista, niin saamme laskuja yli 40 miljoonaa. Kyllä tämä melkoista hölmöläisten säästämistä on. Sen takia valiokunta on tässä lausumaehdotuksessaan tuonut voimakkaasti esille, että seuraavassa lisätalousarviossa ja ensi vuoden talousarviossa on turvattava nämä kehittämishankkeet. Tässä tulemme varmasti olemaan eri linjoilla, kun ministeri Niinistö täällä on jo suureen ääneen ilmoittanut, että budjettia vain tullaan kiristämään eikä käy niin, että järkevästi pystytään maata kehittämään. Minä uskon, että tästä tulee valtiovarainvaliokunnan ja kyseisen ministeriön kanssa pieniä ongelmia syksyn osalta.

Kun perustienpitorahoja lisätään EU-rahojen kohdalla, niin tässä yhteydessä on hyvä korostaa, niin kuin myös valiokunta tekee, juuri näiden vastinrahojen käyttöä. Tässä on toinen iso periaatteellinen kysymys. Ei ole mitään mieltä siinä, että kansalliset vastinrahat hoidetaan liikenneministeriön raamin sisältä, mikä merkitsee automaattisesti tulevalla ohjelmakaudella, että niillä alueilla, jotka eivät ole EU-tukien piirissä, kaikki kehittäminen lakkautuu. Eihän tämä voi olla kansallisen ja EU-rahoituksen periaate, vaan rahoitus on löydettävä liikenneministeriön raamien ulkopuolelta.

Aivan lyhyesti vielä puutun työministeriön hallinnonalaan, jossa sosiaali- ja työjaosto on mielestäni analysoinut lyhyesti tärkeät asiat. Pitkäaikaistyöttömyyden ja yleensä työttömyyden ongelma selkeästi on tällä hetkellä kohdistunut nimenomaan pitkäaikaistyttömiin ja työmarkkinatuella oleviin ihmisiin. Siinä mielessä on valitettavaa, että työministeriö ei valtiovarainministeriön kanssa käydyissä keskusteluissa tätä asiaa tuonut tarpeeksi voimakkaasti esille niin, että tämä budjetin kohta olisi myös saatu avattua, sillä tilanne on aivan toinen te-keskuksissa tällä hetkellä kuin ministeriön kohdalta yritetään

meille viestittää. Työministeriön puoleltahan viestitetään sitä, että ei alueella ole ongelmia, rahaa on käytettävissä, mutta niin kuin edellisinkin puhujat ovat jo tuoneet esille, esimerkiksi palkkaperusteisten toimenpiteiden osalta on noin 77 prosenttia rahoista jo tällä hetkellä käytetty ja pahimpia alueita on muun muassa Uudellamaalla, jossa on jo 90 prosenttia rahoista käytetty. Ei voida silloin edellyttää, kun vielä budjetissa on 19 prosenttia leikattu viime vuoteen nähden, että tämä asia on kunnossa. Toivon mukaan tämä on myös niitä asioita, johon tulemme syksyn talousarviossa palaamaan. Emme me näiden pitkäaikaistyöttömien ja työmarkkinatuella olevien ihmisten ongelmia pystytä hoitamaan tässä talossa, ellei yhteiskunta siinä myös taloudellisesti ole mukana.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa kiinnitin huomiota valtiovarainministeriön virheellisten ennusteiden eduskunnan budjettivallan kannalta kielteisiin vaikutuksiin. On nyt syytä todella toivoa, kun nyt varsin suppea, muutoin suppea lisätalousarviomietintö on esillä, että syksyllä ja budjettiriihessä käsitteilyyn tuleva ensi vuoden varsinainen talousarvio on ennusteidensa ja talousnäkymiensä osalta luotettavampi ja mahdollistaa tällä tavalla myöskin kokonaisuuden paremman arvioimisen, nimenomaan sellaisen kokonaisuuden arvioimisen, jota ei ole kumpikaan kahdesta edellisestä hallituksesta osannut suorittaa. Eli tällaisen poikkihallinnollisen tarkastelun välttämättömyys korostuu nimenomaan, kun on varsin tiukat kehykset. Täytyy pystyä arvioimaan eri momenttien alue- ja työllisyysvaikutuksia ja myöskin on muistettava se, kuten tiehallinnon osalta paljon voidaan puhua, että eräiltä osin aiheutuu jo säästöjä suurempia säästökustannuksia. Tämä ei ole tietysti kokonaistalouden kannalta järkevää ja optimaalista ja taloudellista valtion varojen hoitoa. Tämän tyypistä laajempaa tarkastelua tarvitaan tietysti myöskin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja syrjäytymisen ja myös työllisyyden hoidon kannalta.

Tähän liittyy tietysti keskeisesti verotuskysymys. On tarkkaan pohdittava, millä tavalla verotuksen keventäminen suunnataan. Pieni- ja keskituloisten on oltava siinä kärjessä. Työn hinnan alentaminen tätä kautta ja työhön osallistumisen edistäminen on tärkeää. Kokonaisverotusta tulee arvioida nimenomaan julkisten palvelujen ja työllisyyden turvaamistavoitteen suhteen.

Tältä osin meillä on kärjistynyt tilanne muun

muassa erikoissairaanhoidossa. Vaikka toki kuntienkin arvokeskustelun pitäisi johtaa parempiin suorituksiin esimerkiksi lasten- ja nuortenpsykiatrian osalta, kyllä myöskin valtion on syytä katsoa, missä määrin on turvattava esimerkiksi erikoissairaanhoidossa ihmisten tasavertainen kohtelu. Tällä hetkellä sairaanhoitopiirien ja kuntien tekemät sopimusjärjestelmät ovat jopa kansallisesti yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisia, väittäisin jopa perusoikeuksiemme vastaisia, koska syntyy alueellista ja jopa vuoden sisään ajallisesti liittyvää eriarvoisuutta ihmisten oikeudessa saada hoitoa. Avosydänkirurgialeikkaukseen saattaa päästä helmikuussa, mutta samoilla oireilla syyskuussa ei, koska sairaanhoitopiirin ja kunnan tekemä sopimus kustannusten rajaamisesta tulee eteen. Tämä ei voi olla oikea tapa. Tätä on todella perusteellisesti arvioitava.

Nimenomaan valtion talouden parantuneen tilan pitäisi johtaa alueellisiin ja eri väestöryhmien osalta sosiaalisesti oikeudenmukaisiin johtopäätöksiin. Tältä osin nyt esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan sosialidemokraattinen ryhmä on omalta osaltaan linjannut budjettiriiheen tavoitteet, jotka tänään eduskuntaryhmässä myös käsiteltiin. Me todella odotamme näiden painotusten parempaa näkyvyyttä muun muassa peruspalvelujen, työllisyyden ja syrjäytymisen osalta. Verotuksessa muun muassa eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamista on määrätietoisesti jatkettava heti ensimmäisestä budjetista alkaen. Tässähän Ahon pennejä on vielä jäljellä.

Kaiken kaikkiaan tässä lisätalousarviossa on olennaista paljon täällä jo esillä ollut EU-aluearakennerahastojen hallinnointi ja tehostamisen tarve. En siihen sen enempää puutu kuin totean, että on kansallinen häpeä, että tätä järjestelmää on pidetty valtiovarainvaliokunnan jo monta vuotta sitten tähän puuttumisesta huolimatta tässä talossa. Tämä on saatava pikaisesti kuntoon, ja toivon mukaan tämä uuden tavoite 1-tuen, Agenda 2000:n rakennerahojen hallinnointi jo menee sitten sujuvammin hyvässä vuorovaikutuksessa valtion viranomaisten ja maakuntaliittojen kanssa.

Maatalouden osalta on ollut esillä valvonnan merkityksen korostaminen elintarvikeketjun laadun ja terveyden osalta. Se on erittäin tärkeä asia, ja siinä täytyy tarvittaessa myös kunnallisten elintarvikelaboratorioiden voimavaroihin huomiota kiinnittää ja turvata tältä osin paremmat resurssit. Nimittäin tällä vuosikymmenellä on hävinnyt noin sata terveystarkastajan vakanssia kunnista samaan aikaan kuin valvonnan tarve

kasvaa. Toki tässä vaaditaan EU-mitassa toisenlaisiakin otteita. On saatava antibioottipuolella ja monissa muissa asioissa tuloksia.

Sitten tätä byrokratiaa yleensä EU-tukien ja tukiohjelmien suhteen on syytä arvostella ja kriittisesti vaatia sitä korjattavaksi, ja Suomen puheenjohtajuuskaudella toivon mukaan asiaan myös voimakkaammin paneudutaan. Herätti pientä hilpeyttä, kun luin ministeriön tiivistelmää Urosen maataloustukien hallinnointi- ja byrokratiatyöryhmän johtopäätöksistä. Siellä oli muistaakseni joku keskeinen johtopäätös — ainut, joka konkreettisesti jäi mieleeni — se, että valvojen henkistä jaksamista on tuettava. Minä luulin, että myös viljelijöillä on omia ongelmia, että niihinkin kannattaa kiinnittää tässä suhteessa huomiota.

Mutta hyvin keskeistä ensi vuoden talousarvioon liittyen tulee olemaan se, millä tavalla järjestetään lfa:n ulottaminen koko maahan, mitä sosialidemokraatit ovat muun muassa edellyttäneet. Ja sitten erityisesti on nyt ollut myönteistä ja erittäin tärkeätä, että kun olemme voimakkaasti arvostelleet ministeriön ilmeisesti MTK:n johdon kanssa rakentamaa artikla 141:n eteläisten alueiden korkeita tukitasoja, jotka ovat väristäneet tuotantoedellytyksiä C-alueisiin nähden, tämä asia lähtee liikkeelle ja investointituet tullaan yhtenäistämään koko maassa, jolloin tältä osin sosialidemokraattien paljon esillä pitämä tuotantoedellytysten turvaaminen läpi maan saavutetaan vihdoinkin viimein. Tästä ovat tänään muun muassa hallitusryhmien vastaavat ja ministeri Hemilä neuvotelleet, ja nyt tämä asia lähtee uusissa 141-neuvotteluissa etenemään.

Tätähän tarkoittivat myös sosialidemokraattien maa- ja metsätalousvaliokunnassa Agenda 2000:n kohdalla läpiajamat vaatimukset, joissa haluttiin turvata maatalouden edellytykset eri puolilla maata ja muun muassa työvaltaisen perheviljelmätalouden vaatimukset Pohjois- ja Itä-Suomessa. Erikoista oli vain, että nämä saatiin läpi äänestämällä. Vastaan äänestivät kokoomuksen kansanedustajat ja pääosa keskustan valiokuntaryhmästä. Sanottakoon se eduskunnan pöytäkirjoihin nyt, kun tämä asia tässä vihdoinkin viimein monen vuoden taistelun jälkeen on kuntoutumassa.

Liikenneministeriön osalta on todella näin, että meillä on hallituksen kannalta hyvin ongelmallista ja kestäväntöntä se, että hallitus ei ole nostanut liikenneministeriön raamia edes infra-ministerityöryhmän tasolle. Samanlainen hallitus kutakuinkin toimi edellisellä kaudella, osin

samoja ministereitä, ja yksimielisesti silloin hyväksyttiin infrarahoitustasot. Siitä huolimatta ne eivät ole nyt raameissa. Se 600 miljoonan markan lisäys on kyllä vaadittava sinne. Sinne on tiepuolelle 430 miljoonaa markkaa jnp.

Tämä on ihan välttämätöntä sen takia, että kun jo käynnissä olevien hankkeiden rahoitus ei ole kunnossa, niiden optimaalinen taloudellinen toteutuminen vaarantuu. Tampereen tiet ynnä muut ovat yli vuoden lykkäyksessä jarrutuksen takia, ja se aiheuttaa säästökustannuksia 40—60 miljoonaa markkaa. Tämä on lisätalousarviolla syksyllä jo saatava kuntoon. Valtiontilintarkastajien on muussa tapauksessa syytä jo ruveta seuraamaan ja puuttua tähän asiaan. Olen heidän kanssaan myös keskustellut. Nimittäin ei tällä tavalla voida valtion vähiä varoja käyttää kuin nyt on uhkaamassa.

Sitten tietysti on syytä miettiä sitä, millä tavalla uusia rahoitusmalleja kehitetään. Liikenneministeriön pitää pikaisesti käynnistää hallitusohjelmassa tarkoitettu uusien rahoitusmallien etsiminen infrarahoitukseen.

EU on tietysti yksi. No, Ten-rahastot ovat lähinnä E18-rahoja. Sinne niitä myönnetään. Euroopan investointipankin rahat ovat myös lähinnä E18:n perusteella saatuja. Mihin ne sitten käytetään valtiovaraministeriön yhteisestä kassasta, se on sitten liikennepoliittista päätöksentekoa. Mutta rakennerahastot, tavoite 1 ynnä muut, niitä on hyödynnettävä kansallisella sitoutumisella eli vastinrahan lisäjärjestämisellä. Nyt on nimittäin käymässä muutoin niin, että kun on riittämättömät rahoitusraamit infraan tiepuolelle, ja jos pohjoisessa ja Itä-Suomessa tullaan jossain määrin käyttämään tavoite 1-tukea sikäläisten liikennehankkeiden suhteellisen kilpailukyvyyn parantamiseksi suhteessa Etelä-Suomen hankkeisiin, niin jos tämä raha osoitetaan nyt täältä pienestä raamasta, jokainen tietää, mitä se tarkoittaa. Se tarkoittaa Etelä-, Länsi- ja Keski-Suomen hankkeiden lykkäytymistä, totta kai.

Turhaan tulee itäsuomalaisenaikin korostettua, että meillä on erittäin kiperiä liikennepoliittisia tilanteita tiepuolella muuallakin kuin Itä-Suomessa eli tämä tilanne menee hallitsemattomaksi. Tähän on pakko saada lisää rahoitusta.

Sitten on tietysti mietittävä myös erilaisia elinkeinoelämän ja kuntien mukaanvetämisen rahoitusmalleja, myös sellaista mallia, että kunta rahoittaa ja valtio sitoutuu tietyllä suunnitelmalla osallistumaan myöhemmin hankkeen rahoitukseen. Jotain tällaista on syytä miettiä. Myös kaa-

voituksen aikaansaamaa arvonnousun leikkausmallia voisi miettiä.

Mutta sellainen jälkikäteinen yksityinen rahoitusmalli, joka Lahden tien kohdalla toteutettiin, ei ole perusteltu sen takia, että jos raami on pieni, niin silloin 15 vuotta jälkikäteen sinne betonoidaan jälkikäteistä rahastusta ja maksatusta ja silloin ei voida reagoida taas muihin liikennepoliittisiin tarpeisiin. Ja sitä paitsi kokonaisrahoittamalla hanke, kuten Porvoo — Koskenkylä-hanke, saadaan 15 prosentin säästöt myös valtion omalla toiminnalla kokonaisinvestointeihin.

Myös erittäin rajun, korkean polttoaineverotuksen oikeutuksen lisäämiseksi olisi varmasti yksi tapa korvamerkitä muutama penni meidän polttoaineverostamme infrarahoitukseen. 4—6 pennillä per litra hoidettaisiin koko meidän perustienpitomme rahoitus. Ei se sen isompi asia olisi.

Sitten haluan vielä Ratahallintokeskuksen voiton tuloutuksesta sen verran todeta, että vaikka valtiovarainministeri ja liikenneministeri ovat vakuuttaneet tältäkin paikalta, että tämä asia tulee syksyn lisäbudjetissa kuntoon, olemme halunneet tämän asian merkityksen takia siitä lausuman laittaa. Valtiokonttoriin on maksettu jo 130 miljoonaa markkaa, eli 30 miljoonaa puuttuu nyt VR:n kohteisiin rahaa, ja kyseessä on kulunvalvontajärjestelmän mahdollisimman nopean rakentamisen varmistaminen myös syksyllä. Meillä ei ole mitään tarvetta ottaa minkäänlaista pienintäkään teoreettista riskiä, minkäänlaista jarrutusta kulunvalvonnan ja turvallisuuden osalta. Maksimaalinen vauhti on pidettävä päällä, ja tämä raha tarvitaan syksyllä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön osalta keskusten investointitukirahat ovat jo loppu. Tämä on hyvin vakava kysymys, ja tähän on puututtava. Syksyllä on jo lisäbudjetissa osoitettava lisää rahoja, koska nyt on käymässä myös Itä-Suomessa niin, että pätevät hankkeet eivät saa investointitukia ja nyt ensi vuoden alun jälkeiseen Agenda 2000-kauteen on lykkääntymässä semmoinen tulppa terveitä, normaalisti tänä vuonna liikkeelle lähteviä yrityshankkeita turhan takia. Se ei voi olla järkevää, eli tähän on ehdottomasti puututtava.

Tässä yhteydessä haluan myös mainita siitä arvonlisäverokokeilusta, johon valtiovarainvaliokunta yksimielisesti kehottaa hallitusta ryhtymään ja tekemään komissiolle syyskuun alkuun mennessä esityksen siitä, millä aloilla ja millä tavoilla toteutetaan palvelujen arvonlisäveron

alentaminen työllisyyden parantamiseksi. Tältä osin esitän pohdittavaksi eräänä keinona sitä, että tätä myös kansallisena sitoutumisena ja tukitoimena muun muassa tavoite ykkösen voimistamiseksi Itä- ja Pohjois-Suomenkin osalta kohdistettaisiin tiettyihin matkailu- tai muihin palveluihin Pohjois- ja Itä-Suomessa määräraikaisena alennettuna alv-kantana. Jotain tällaista olisi syytä myöskin pohtia.

Myöskin nämä pitkäaikaistyöttömille välttämättömät täsmäaseet eli työllistämistuet ovat riittämättömiä. Vaikka ministeriö nyt selvittää ristiinkäyttöä ja myöskin alueellisia siirtomahdollisuuksia, niin se ei ilmeisesti tule nyt riittämään. Esimerkiksi Varkauden osalta on jo, kun on käyty tilannetta läpi, tullut selväksi, että Varkauden kaupungille, jossa on erittäin vakava pitkäaikaistyöttömyys, jää alle 400 000 markkaa, jolla voi työllistää reilut 15 henkilöä jatkossa, ja alkusyksystä siis työllistämistuki loppuu kokonaan. Jos rahamäärä olisi ollut sama kuin viime vuonna, tilanne olisi ihan toinen.

Tässähän nyt vaikuttaa se, että uskomattomalla, moitittavalla tavalla jotkut te-keskukset ja -toimistot jättivät käyttämättä edellisten vuosien määrärahoja ja palautukset tehtiin niin myöhään syksyllä, etteivät tarpeessa olleet toimistot ole niitä voineet käyttää. Tämä on anteeksiantamaton pitkäaikaistyöttömyyden maassa. Muun muassa Varkaudessa, joka nyt kärsii tästä eräiden keulaisten kuntien välinpitämättömyydestä tässä suhteessa, jäi viime vuonna vain 100 markkaa käyttämättä, että tässä nyt isketään vähän vääriin kuntiin.

On muistettava, että Etelä-Suomessa on työpaikkoja, työllisyystilanne on toki parantunut, eikä tukia niin varmaan tarvita, mutta meidän alueellamme tilanne on ihan toinen, työpaikkoja ei ole ja tukityöt ovat sitten monelle ainoa mahdollisuus päästä työn syrjään kiinni. On perin valitettavaa, jos politiikkaa hoidetaan vain etelän näkövinkkelistä. Tältä osin tarvitaan ehdottomasti tällä puolella toimenpiteitä.

Ed. K ä h k ö n e n : Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni käsittelee yritysten investointi- ja kehityshankkeiden tukemista. Juuri edellisessä puheenvuorossa myös ed. Rajamäki puuttui tähän asiaan.

Pk-sektorin investoinnit ovat lähteneet toivottavalla tavalla kasvuun myös omassa maakunnassani, Pohjois-Karjalan maakunnassa. Tässä tilanteessa valtiovallan on myös tehtävä osansa. Meidän on aivan turha olla puhdasoppisempia

kuin muut EU-maat. Myös ne käyttävät erilaisia pk-sektorin tukimuotoja syrjäisten alueiden yritystoiminnan kehittämiseen ja sitä kautta ihmisten työllistämiseen. Pohjois-Karjalan te-keskuksen sekä yritysosaston että työvoimaosaston määrärahat ovat täysin riittämättömät suhteessa meneillään olevaan investointialtoon. Sama tilanne lienee maamme monessa muussa te-keskuksessa.

Hallituksen esitys lisätalousarvioksi ei tuo yhtään helpotusta. Koko maahan on esitys tähän kohtaan lisää 3 miljoonaa markkaa. Summan tulisi olla huomattavasti suurempi, jotta sillä olisi vaikutusta hankkeiden toteuttamiseen. Pohjois-Karjalan te-keskuksen työvoimaosasto on esittänyt neuvotteluissa aiemmin lisäbudjettiin 23 miljoonan markan lisämäärärahaa työllisyysperusteisiin investointimäärärahoihin. Tänä vuonna sille myönnettiin runsaat 3,3 miljoonaa ja edelliseltä vuodelta oli käyttämättä lisäksi 3 miljoonaa, markkaa, ja näillä rahoilla pystyttiin tukemaan vain pientä osaa maakunnan hankkeista. Tämän lisäksi pitäisi saada kauppa- ja teollisuusministeriön yritysosastolle maakuntamme te-keskukseen vastaava määrä kehitysalueen investointitukimäärärahaa. Jos ja kun ne hyväksyttäisiin vasta mahdollisessa syksyn lisäbudjetissa, ne eivät auttaisi tämän hetken akuuttia tilannetta.

Jos yritysten rahoitushakemusten käsittely kestää lähes puoli vuotta ja sitten päätöksentekoa lykätään tulevaisuuteen määrärahojen puutteen takia, joutuvat yritykset monessa tapauksessa — tämä on tämän päivän todellisuutta — vakavasti etsimään tilaratkaisuja mistä tahansa muualta pystyäkseen vastaamaan toimitussitoumuksistaan ja pystyäkseen kansainvälistymään kansainvälisen yhteistyön kautta. Se ei voi olla oikeaa aluepolitiikkaa. Työpaikkojen lisääminen ei toteudu, alueiden erot vain entisestään kasvavat, vaikka pitäisi tapahtua päinvastoin.

Arvoisa puhemies! Lisäbudjetin ohella akuutti tilanne on hoidettava ministeriöiden sisäisillä siirroilla muista määrärahoista investointimäärärahoihin, ja tämä tulisi tehdä nopeasti. Ratkaisut on saatava aikaiseksi ennen juhannusta ja todella joka tapauksessa mahdollisimman nopeasti, sillä monien yritysten hankkeet eivät lykkäystä siedä.

Ed. R a v i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Todellakin on niin, että Itä-Suomessa ja erityisesti Pohjois-Karjalassa meillä on aiempina vuosina ollut se ongelma, että meillä ei ole ollut

riittävästi hyviä tuettavia hankkeita. Erittäin surkuhupaiseksi tämän tilanteen tekee se, että nyt kun meillä niitä on, meillä ei ole kerta kaikkiaan mahdollisuuksia niitä toteuttaa.

Haluan kommentoida ed. Kähkösen puheenvuoroa lähinnä kahdelta osin. Ensimmäinen huomio on todellakin se, että näitten rahoitushakemusten käsittely viranomaisissa kestää tällä hetkellä ehdottomasti liian kauan. Jos ajattelee sitä nopeutta, jolla yrityksissä on totuttu tekemään päätöksiä, niin siinäkin mielessä tämä asia on hyvin pulmallinen, ja siihen kannattaa jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. Kun tilanne on nyt tämä, että tässä lisäbudjetissa tähän tarkoitukseen varattu momentti ei ole auki, niin haluan voimakkaasti tukea ed. Kähkösen puheenvuoronsa lopulla esille ottamaa näkemystä siitä, että kiireellisiin yritysten investointihankkeisiin kohdennettaisiin avustusta ministeriöitten sisäisillä määrärahojen siirroilla.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Lyhyesti kommentoin ed. Rajamäen puheenvuoroa. Hän viittasi maatalousvaliokunnan Agenda-lausuntoon, jossa on kaksi eriävää mielipidettä, jotka perustuvat erilaisille äänestyksille. Oikeastaan haluan valittaa sitä, että jos maa- ja metsätalousvaliokunnassa, joka viime vaalikaudella toimi varsin linjakkaasti, nyt aletaan tehdä maatalouspolitiikkaa sillä perusteella, kuka missäkin asuu, ja hakemaan enemmistöjä ihmisten asuinpaikkojen perusteella, niin tulos tulee olemaan varsin huono. Meidän ei tulisi tehdä alueellisia vastakkainasetteluja maatalouspolitiikkaan. Keinotekoisia rajoja pitäisi pyrkiä häivyttämään eikä kasvattamaan, niin kuin ed. Rajamäen linjan olen tulkinut merkitsevän. Toivon, että tässä suhteessa politiikan tekemisen tapa muuttuu.

Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa on käsitelty rakennerahaston hallinnointikysymystä lisätalousarvion yhteydessä ja myös EU:n vuoden 2000 budjetin yhteydessä. Lähtökohtana on ollut se, että budjetoinnin ja hallinnoinnin puutteella on ollut muun muassa merkitystä myös siihen, että Suomen nettomaksu-asema heikkeni vuonna 1998 tilapäisesti siten, että kokonaismenot EU:hun olivat viime vuonna 2,166 miljardia markkaa suuremmat kuin tiedossa olevat kokonaistulot. Sanotaan, että vähintään 500—700 miljoonaa markkaa jää nyt hyödyntämättä Suomelle mahdollisesti saatavissa olevia rakennevaroja sen takia, että hallinto ei ole voinut toimia riittävän tehokkaasti.

Jo vuoden 98 talousarvioesityksestä antamassaan mietinnössä valiokunta totesi, että määrärahat ovat EU-rahoituksen budjetointikäytännön myötä pirstoutuneet niin pieniksi kokonaisuuksiksi, että niistä ei saada hyötyä alueiden kehittämisessä. Jotkut hankkeet ovat kansallisen osarahoituksen puuttuessa saattaneet jäädä jopa kokonaan toteutumatta, ja EU-rahoja on tällaisessa tapauksessa saattanut jäädä käyttämättä. Silloin katsottiin, että riittävään joustoon budjetoinnissa olisi päästävä kaikilla niillä hallinnonaloilla, joilla kansallista rahoitusosuutta EU-hankkeisiin tarvitaan.

Käytössä ollut budjetointijärjestelmä on ollut päättävällä ohjelmakaudella keskeisin este varojen järkevälle käytölle. EU-varoja koskevat kansalliset vastinrahat ovat hajautuneet useiden eri ministeriöiden useille eri momenteille. Joissakin tapauksissa ohjelmien joustojen toteuttaminen olisi edellyttänyt EU-varojen ja kansallisten vastinrahojen siirtoa hallinnon alalta toiselle. Tähän saakka tämä on kuitenkin edellyttänyt lisätalousarviomenettelyä, mikä on lisännyt järjestelmän hitautta ja vähentänyt joustavuutta. Niinpä tässäkin lisätalousarviossa budjetoinnin joustamattomuus tulee esille siten, että monilla momenteilla käyttämättä jääneitä EU-rahoja joudutaan budjetoimaan uudelleen.

Rakennerahastovarojen hallinnoinnin ja budjetoinnin järjestämisen käytännön ratkaisuehtyksiä on valmisteltu juuri työnsä päättäneessä sisäasiainministeriön asettamassa niin sanotussa Aloha-työryhmässä. Valtiovarainvaliokunta on pitänyt Aloha-työryhmän ehdotusten lähtökohia oikeina. Toimien käytännön toteutuksessa tulee nyt huolehtia siitä, että tavoitteet toteutuvat myös käytännössä. Tämä vaatii mielestäni sisäasiainministeriön roolin säilyttämistä keskeisenä hallintoalueviranomaisena. Se vaatii myös maakunnan yhteistyöryhmille riittävää sanavaltaa reservimäärärahan suuntaamisessa ja yleensäkin tehtävissä ratkaisussa. Valtiovarainvaliokunta tulee varmasti seuraamaan rakennerahaston hallinnointikysymystä jatkossakin. Asiasta on tulossa eduskuntaan esitys syksyllä.

Arvoisa puhemies! Keskusta on jättänyt talousarvioon vastalause-esityksen. Tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään kahta määrärahalisäystä. Tulemme myös yleisperusteluihin esittämään kahta perustelulausumaa. Nämä lisäesitykset liittyvät poliisin määrärahoihin ja perustienpitoon. Haluan lyhyesti esitellä lausumaehdotukset, joista tulen tekemään esityksen yleisperustelujen yhteydessä.

Työttömyysongelma vaatii nopeita rakenteellisia uudistuksia varsinkin, kun puhumme pitkäaikaistyöttömyydestä. Työllisyysaste on kyllä parantunut kuluvankin vuoden aikana hyvin, mutta sen sijaan työttömyysaste ei ole alentunut vastaavasti. Toisaalta alueelliset työttömyyserot ovat suuret. Lisäbudjetin työttömyysturvan kokonaismenot kasvavat nyt 130 miljoonalla markalla siitä, mitä niiden arvioitiin olevan vuoden 1999 varsinaisessa budjetissa.

Valtiovarainministeriön uusimmassa suhdanne-ennusteessa myös työttömyysaste arvioita on hieman nostettu. Kyse on siis vaikeasta rakenteellisesta työttömyydestä, joka ei alene pelkästään talouden kasvun myötä. Pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen on tärkeää sekä syrjäytymisen ehkäisyn että kuntien- ja valtiontalouden kannalta. Erityinen ongelma on heikosti koulutettujen ja pienipalkkaisten ihmisten työttömyys.

Vaalien alla, kun keskusta teki ehdotuksia siitä, mitä voitaisiin konkreettisesti tehdä pienipalkkaisten ihmisten työllistämiseksi, saimme vastaan vaalitaktisen työreformihyökkäyksen vasemmistolta ja ay-liikkeen taholta. Mielestäni ei yhtään auttanut, että uudistuksista annettiin väärä kuva. Se ei auttanut yhtäkään suomalaista pitkäaikaistyötöntä. Tänäa aika laajalti tunnustetaan, että talouden kasvu yksin ei auta rakenteelliseen työttömyyteen, juuri niihin ihmisiin, jotka ovat ehkä vähemmän koulutettuja ja saavat pienempää palkkaa.

Lipposen hallituksen toimenpiteet työn antamisen, työn tekemisen ja pienyrittämisen esteiden poistamiseksi ovat olleet riittämättömiä, ja ne olivat riittämättömiä viime vaalikaudella, hallitus ei onnistunut puolittamaan työttömyyttä, mikä oli tavoitteena. Jos tässä olisi onnistuttu, olisi valtion budjettitasapaino ollut selvästi nykyistä parempi, kehysongelmat ja syrjäytymisongelmat vähäisemmät.

Lipposen toisen hallituksen toimenpiteet ovat vasta hallitusohjelmassa esitettyjen erilaisten selvitysten varassa. Siellä on hyviä selvityksiä sanottu tehtävän, vaikka niitäkään ei ole riittävästi, mutta on hyvä, että on edes todettu. Valitettavasti ne ajoittuvat vähän myöhään. Pahoin pelkään, että niissä ei ole riittävästi konkretiaa sisältä. Hallituksen on syytä tehdä selvityksensä pikahtiin niin, että uudistusten toimeenpano voi alkaa viimeistään ensi vuoden budjetissa. Sosiaaliturvan verotuksia ja työmarkkinauudistuksia ei enää pidä lykätä. Siksi eduskunnan pitäisi ilmaista tässä selvä oma tahtonsa.

Esitämmekin, että eduskunta edellyttäisi, että hallitus kokoaa rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi nopeasti toimenpidepaketin, jolla kevennetään pienipalkkaisen työn tekemiseen ja teettämiseen kohdistuvia veroja ja työnantajamaksuja, joustavoitetaan tilapäistöistä saadun palkan ja työttömyysturvan yhteensovittamista sekä annetaan paikallisviranomaisille enemmän päätösvaltaa jokaiselle pitkäaikaistyöttömälle sopivan kuntoutuksen, työharjoittelun ja koulutuksen kokonaisuuden räätälöintiin.

Toinen vastalauseemme lausumaesitys liittyy kansalliseen aluepolitiikkaan. Siihen on saatava lisää voimavaroja. Rakenteellisen työttömyyden ohella talouden myönteistä kehitystä varjostaa juuri kiihtyvä muuttoliike. Talouden kasvu keskittyy liian harvoin keskuksiin. Juuri pitkäaikaistyöttömyysongelmat ovat kärjistyneet taantuvilla alueilla. Tässä hukkaantuu kansantalouden voimavaroja, kun väkeä menettävillä alueilla perusrakennusinvestointeja jää käyttämättä. Niin sanotuissa kasvukeskuksissa on investoitava uusiin kunnallisiin palveluihin, asuntoihin ja liikenneyhteyksiin kiihtyvällä vauhdilla.

Ehkä ajankohtaisena voisi tähän kommentoida hallituksen valmistelussa olevaa tavoite 2 -esitystä. Nyt kuuluu tietoa siihen suuntaan, että sellaisia alueita, joilla bruttokansantuote kasvaa toiseksi nopeimmin Suomessa, jotka ovat huipputeknologian, korkean teknologian vetäviä suuria keskuksia, oltaisiin ottamassa tavoite 2 -alueeseen. Sen sijaan sellaisten alueiden tilannetta, joissa bruttokansantuote on alle 75 prosenttia, mikä oikeuttaisi ykköskutialueeksi pääsemiseen, ollaan heikentämässä. Tavallaan aluepolitiikka alkaisi toimia väärin päin. En ainakaan minä voi millään käsittää, miksi tällaista valmistelua on tekeillä. Jos tällaisia päätöksiä tehdään, ei kannata ihmetellä, että ihmiset eivät EU-vaa-leissa äänestä.

Arvoisa puhemies! Esitämme, että eduskunta lausuisi selkeästi, että eduskunta edellyttää lisävoimavarojen suuntaamista kansalliseen aluepolitiikkaan, jotta muuttoliikettä voidaan hillitä ja jotta EU:n rakennerahastojen antamat mahdollisuudet voidaan täysimääräisesti ja ilman viivytksiä hyödyntää.

Toivottavasti eduskunta hyväksyy nämä ponnet omaksi tahdokseen, jotta voidaan eduskunnan tahto tällä tavalla osoittaa näissä kipeissä yhteiskuntamme kysymyksissä.

Ed. M. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin mielenkiin-

nolla ed. Ala-Nissilän puheenvuoron ja haluan joitakin kohtia kommentoida, kun hän arvosteli sitä, etteivät tämä hallitus eikä edellinen hallitus ole tarpeeksi tehneet pienyritystoiminnan esteiden poistamiseksi, että toimet ovat olleet riittämättömiä eikä työttömyysongelman ratkaisussa myöskään ole onnistuttu.

Haluan vain muistuttaa, että suurena epäkohtana on tällä hetkelläkin se, että meillä on epätyypillistä työtä paljon ja työvoiman vuokrausta myös olemassa. Jos minä oikein muistan, vuonna 93 Ahon hallitus päätti laillistaa yksityisen työnvälityksen ja vapautti samalla työvoiman vuokrauksen kaikesta säätelystä. Viime hallituskauden aikaan kuitenkin työvoimavuokrauskysymystäkin uudelleen käsiteltiin ja varsinkin eläketurva ja sairauspäiväraha tuli myös näille ihmisille, jotka työvoimavuokrausfirmoissa työskentelivät. Ei nyt ihan voida aina syyllistää istuvakaan hallitusta kaikesta.

Mitä tulee siihen, mitä ed. Rajamäki on puheessaan tuonut esille, ja mitä ed. Ala-Nissilä kritisoi maatalouspolitiikan kohdalla, niin haluan tuoda sen vain ihan tässä esille, että sosiaalidemokraatit olivat sitä mieltä, että kotieläintiloilla olisi asumispakko tietyissä tilanteissa ihan eläinsuojelullisin perustein. Toinen asia oli se, että jos eläinraakkayksestä tai eläinsuojelurikkomuksista tuomitaan, silloin myös kotieläintuet, lfa-tuet, menetettäisiin. Nämä ovat ihan moraaliseettisiä kysymyksiä olleet meidän ryhmämme kannalta.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Marjaana Koskinen taas meni arkeologian puolelle, kaiveli vanhoja, Ahon hallituksen aikaisia toimenpiteitä. Minä katselin omassa puheenvuorossani tulevaisuuteen, siihen, mitä pitäisi tehdä pitkäaikaistyöttömyysongelman hyväksi. Ed. Marjaana Koskinen hyvin tietää, mikä on tilanne Turussa. Joka viides turkulainen ja itse asiassa todellisuudessa joka neljäs turkulainen on työtön. Tämä aiheuttaa suurta syrjäytymistä, pahoinvointia ja ongelmia. Kun tilanne on tällainen, me emme ole tehneet riittävästi. Siksi pitää tehdä sellaisia uudistuksia, että pitkäaikaistyöttömät voivat työllistyä ja tulla sillä palkallaan toimeen.

Työelämään ei tarvita mitään viidakon lakia. Pitää olla aina ihmisille perusturva työelämässä, mutta kyllä pitää nähdä se, että jotta voitaisiin ihmisiä työllistää, kasvu ei yksin riitä vaan vaaditaan enemmän. Tästä mielestäni voisimme ed. Marjaana Koskisen kanssa olla yhtä mieltä ja

katsoa eteenpäin, millä tavalla tilannetta voitaisiin helpottaa.

Ed. Rosendahl: Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Statsutskottet har i sitt betänkande fäst uppmärksamhet vid administrationen och budgeteringen av strukturfondsmedlen. Utskottet har också tidigare konstaterat att de rent budgettekniskt spjälkts upp till så små enheter att deras nyttjande försvårats inte minst i form av bristande smidighet i den nationella motfinansieringen.

Utskottet antyder nu att Finland under denna programperiod kan ha förlorat hundratals miljoner mark på grund av budgeterings- och förvaltningsproblemen. Så får det inte bli i fortsättningen, i all synnerhet som Finland redan i fjol kom att bli en nettobetalar till unionen med 2 166 miljoner mk större betalningar än intäkter. Utskottet betonar också att besluten om enskilda program bör decentraliseras till regionerna, samt att budgeteringen förenklas i centralförvaltningen. Det är lätt att förena sig om förslagen.

Arvoisa puhemies! Hallitus ehdottaa valtion lisätalousarviossa lisämäärärahaa 40,6 miljoonaa markkaa poliisitoimintamenoihin henkilöresurssien turvaamiseksi. Mietinnön mukaan kokonaistarve olisi 90 miljoonaa markkaa, mutta loput 50 miljoonaa joudutaan kattamaan muulla tavoin. Tämä osoittaa valiokunnan mukaan, että määrärahataso on edelleen liian alhainen ja tarvittavat määrärahat pitäisi sisällyttää kunkin vuoden varsinaiseen talousarvioon. Tämä on perusteltua, jos löydetään oikea taso. Viittasihan valtiovarainministeri äsken määrärahatarpeiden osoittamisesta varsinaisiin poliisitoimiin sekä muihin siihen liittyviin henkilömenoihin.

Maa- ja metsätalousministeriön päälukuun lisätään määrärahaa, jotta voitaisiin lisätä tiloilla tehtävää valvontaa siten, että EU:n ympäristötuen rahoituskorjausuhka poistuu tältä vuodelta. Jotta EU-tuet voitaisiin hyödyntää täysimääräisinä, tukien valvonnan on täytettävä EU:n vaatimukset.

Ympäristötuen ehtojen valvonnan puutteesta voidaan seuraamuksena antaa huomautus tai prosentuaalinen tuen leikkaus. Tällainen rahoituskorjausuhka on yleinen EU:ssa, muttei aikaisemmin ole kohdistunut Suomen maataloustuokiin mahdollisine rahoituskorjauksineen. Virhe on nyt täysin hallinnossa eikä maatiloilla, joten mielestäni tukien täysimääräinen maksaminen viljelijöille pitäisi voida suorittaa riippumatta

siitä, mitä tapahtuu EU:n rahoitusosuuden osalta.

EU:n valvontajärjestelmä rasittaa sekä hallinnon että maatalouden resursseja varsinkin, kun Agenda 2000 -ratkaisut edelleen lisäävät tukimuotojen määrää ja monimutkaisuutta, jolloin vaatimukset valvonnallekin lisääntyvät.

Uusi ohjelmakausi asettaa suuria vaatimuksia myös viljelijäkoulutukselle sekä maatalousneuvonnalle, sillä tässä korostuvat entisestään suunnittelun ja kirjaamisen vaatimukset.

EU:n valvonnan tulee voida vakuuttua ympäristötuen ehtojen riittävästä valvonnasta ja hallinnasta, jotta emme joutuisi tulevaisuudessa kaan rahoituskorjauksen kohteeksi.

Te-keskusten maatalousosastot suorittavat maatalouden ympäristöohjelman ehtojen valvontaa ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Valvonta suoritetaan yhdessä muiden peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä. EU säätelee hyvin yksityiskohtaisesti tukien valvontaa. Tiloilla tehtävien valvontojen tulee kattaa vähintään 5 prosenttia tukihakemuksia jättäneistä tiloista. Maa- ja metsätalousministeriö pitää kiistanalaisena EU:n vaatimusta, jonka mukaan 5 prosentin valvontatavoitteiden mukaisesti tulisi vuosittain tarkistaa kaikkia ympäristötuen ehtoja. Valvontaa on nykyisin painotettu voimakkaasti kaukotarkastusvalvontoihin, joilla tarkastetaan pinta-alojen ja kasvihakemusten oikeellisuutta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että maataloustukien valvontamenettelyt tehdään selkeämmiksi ja kohdistetaan oleelliseen sekä hallinnon että viljelijöiden näkökulmasta. Voidaan kysyä, onko ympäristövalvonta kohdistettu oikein, kun lisätään muun muassa ojanpenkereiden leveyden valvontaa, samalla kun rehuteollisuuden supermyrkkyjen väärinkäyttö jätetään valvomatta EU:n sydänmailla ja tiedot siitä yritetään vielä salata sikäläisten viranomaisten toimesta. Sama ongelma olisi pitänyt huomata jo bse-tartuntojen yhteydessä — levisihän hullun lehmän tauti myös eläinperäisten rehujen kautta Englannissa.

Loppupäätelmä on, että viranomaisten valvonta on pyrittävä kohdistamaan oleelliseen jo kansanterveyden takia. Tilatasolla tapahtuvan valvonnan tavoitteena on oltava, niin pitkälle kuin mahdollista, itsevalvonta. EU:n tulee suunnata valvontansa ennen muuta koko elintarviketieteen valvontaan, ja tämän on oltava päätavoite myös meillä.

Talman! Inom trafikministeriets huvudtitel lyfter utskottet helt riktigt upp bristen i anslaget

för finansiering av pågående utvecklingsprojekt. De mest brådskande vägprojekten som redan påbörjats kräver cirka 56 miljoner mark i tilläggsanslag. Utan denna tilläggsfinansiering blir projekten fördröjda med en tilläggskostnad om cirka 20–40 miljoner mk som följd, vilket trafikdelegationens ordförande här nyss påpekar. Bland de vägprojekt som hotats finns bl.a. Hangö—Skogbyvägen och vägprojektet Pemar—Muurla. Detta är givetvis inte ändamålsenligt. Utskottets förslag till kläm är därför viktigt, nämligen att det i nästa tilläggsbudget och i nästa års budget ges garantier för att pågående byggprojekt kan fortgå på ett ekonomiskt ändamålsenligt sätt.

Anslagen för basväghållningen konstateras i betänkandet vara så knappa att vägnätet börjar förfalla. Ändå föreslås att 22 miljoner mk av anslaget överförs till medfinansiering av EU-program, samtidigt som medlen för andra brådskande program krymper. Den nationella medfinansieringen bör därför i framtiden skötas helst som ett särskilt tillägg till finansieringsramen.

Ed. R a n t a k a n g a s : Arvoisa rouva puheemies! Valtiovarainvaliokunta on aivan oikein kiinnittänyt huomiota rakennerahastovarojen hallinnointi- ja budjetointiongelmiin. Päättävän ohjelmakauden virheistä ja myös ongelmista on otettava opiksi ja tehtävä uudelle kaudelle huomattavasti selkeämpi toimintamalli. Suurin heikkous on mielestäni ollut siinä, että valtion keskushallinnolla on liian raskas byrokratia, rakennerahastojen kansallinen rahoitusosuus on pirstaloitu hyvin monille momenteille ja monille eri ministeriöille ja myös keskushallinnon asenne on monissa tapauksissa ollut valitettavasti negatiivinen maakuntien kehittämistyölle. Ministeriöissä on käyty voimakasta reviiritistelua ja osa ministeriöistä on jopa pantannut rakennerahastovaroja tilanteessa, jossa maakunnissa on tehty päätöksiä hankkeitten rahoittamisesta, mutta alueille ei ole irrotettu kuitenkaan rahoitusosuutta.

Toinen ongelma liittyy nyt siihen, että kansallista vastikerahaa EU-ohjelmien toteuttamiseen ei ole ollut riittävästi. Vaikka Suomi toisaalta on toiminut niin, että se on alentanut alueelle tulevaa rahoitusta ja korvannut sitä EU:sta tulevalla rahalla, niin siitäkään huolimatta näihin ohjelmiin ei ole riittänyt rahaa.

Nykyisin maakuntien liitoilla on merkittävä tehtävä aluekehitysviranomaisina vastata EU:n ohjelmapolitiikasta sekä toteuttaa EU:n aluepo-

liittikkaa. Nyt maakuntien liitot ovat johtaneet maakuntien yhteistyöryhmää, joka on tehnyt kaikki unionin rahoitettavat hankepäätökset keskuudessaan lukuun ottamatta niitä yrityssalaisuuden piirissä olevia hankkeita, jotka on tehty erillisessä yritystukityöryhmässä. Nyt tämän aluehallintotyöryhmän, joka käyttää nimitystä Aloha-työryhmä, mietintö on antanut esityksen uudesta hallinnointimallista, ja sitä on kehitetty monien virkamiesten ja eräitten poliitikkojen toimesta jo ennakoon. Mielestäni on vielä ennenaikaista antaa kiitosta esitykselle, koska se kaipaa vielä paljon tarkentamista ja parantamista. Mikä on maakuntien liittojen asema jatkossa? Nehän saavat voimansa kunnista ja kansalaisista ja ovat sillä tavalla aivan toisessa asemassa kuin valtion aluehallinto, joka toteuttaa ministeriöitten tahtoa ja on selvässä tulohajauksessa Helsingin ministeriöihin päin.

Mielestäni maakuntien yhteistyöryhmillä tulisi säilyä jatkossakin oikeus tehdä hankepäätöksiä, mikäli ne itse päättävät näin työjärjestyksessään, sillä hankkeitten päättäjätaho on se tosiasiallinen vallankäyttävä, ei se, joka tekee strategioita ja ohjelmia, vaan se, joka päättää, myönnetäänkö johonkin hankkeeseen rahaa tai ei.

Toinen tärkeä parannus pitäisi mielestäni saada aikaan. Se liittyy maakuntien kehittämisrahaan, rahan tasoon. Sehän on nyt noin 100 miljoonan markan tasossa. Pitäisi lähteä siitä, että tätä rahamäärää nostettaisiin merkittävästi vuosittain ja saatettaisiin se noin miljardin markan tasoon tulevien vuosien aikana. Hallitus ei valitettavasti lisäbudjetissa anna esitystä maakunnan kehittämisrahan lisäyksestä, mikä on huono asia. Tulenkin yksityiskohtaisessa käsittelyssä huomenna esittämään 50 miljoonan markan lisäystä maakunnan kehittämisrahaan.

Nyt annettu Aloha-työryhmän uudistus siirtää hankepäätökset käytännössä virkamiesten tehtäväksi. Tällöin voidaankin sanoa, että virkamiesvalta kasvaa ja maakuntahallinto heikkenee. Olisi myös valtion etu, että maakuntien kehittämis työ saataisiin vauhtiin. Omaehtoisuus lisääntyisi ja siellä saataisiin aikaan, kentällä maakunnissa, vahvaa elinkeinojen kehittämistoimintaa ja työllisyyden parantamista, mutta se ei tule niin, että ylhäältäpäin annetaan ohjeita ja määräyksiä, vaan sen pitäisi lähteä alhaaltapäin.

Ministeriöiden toimintaa pitäisi mielestäni myös tehostaa, ja pidän hyvin tärkeänä, että aluekehitysrahaston ministeriöhallinnointi säilyisi sisäministeriössä eikä siirtyisi KTM:ään, mistä eräät kaavailut lähtevät.

Toinen tärkeä asia on, että Esr:n eli sosiaalirahaston varat kuuluisivat jatkossakin aluetason ohjelmiin ja ne kohdennettaisiin aluetasolla. Muutoinkin tarvittaisiin päätösvallan siirtämistä keskushallinnosta alueille ja maakuntiin.

Suomella ei ole aikaa hukata seuraavaa ohjelmakautta 2000–2006 liikaan byrokratiaan, vaan tuona aikana on saatava aikaan tuloksia, parannettava työllisyyttä ja vahvistettava kilpailuedellytyksiä elinkeinoelämälle.

Arvoisa puhemies! Nyt annettu lisäbudjetti ei huomioi mielestäni aluepoliittisia rahantarpeita lainkaan. Näyttääkin siltä, ettei Lipposen hallituksella ole aitoa tahtoa maakuntien kehittämiseen, ja tässä se seuraa siis edellisen hallituksen linjaa, valitettavasti.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! On laajasti puhuttu rakennerahastoista, mutta muutaman sanan haluan sanoa. Näyttää siltä, että rakennerahastojen varoja jää käyttämättä valtiovarainministeriön asiantuntijoiden mukaan noin 500–700 miljoonaa markkaa vuoteen 2001 mennessä. Se on valtavan suuri summa rahaa. Suuruusluokka on sama suunnilleen kuin mitä kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus vuodessa vie eläkeläisiltä. On selvää, että jos jostain muusta tällainen määrä menisi ylimääräistä rahaa tai jäisi käyttämättä, valtiovarainministeri ei pysyisi aitiiossaan enää silloin ja tähän varmasti puututtaisiin paljon tehokkaammin. Tämä on todella ikävää, koska tämä on Suomelle kallis ratkaisu, koska tämä tulee merkitsemään sitä, että Suomi myös tulevaisuudessa on nettomaksaja. Vuonna 1998 Suomen nettomaksuosuus EU:lleen oli yli 2 miljardia markkaa. Tämä on kallista huvia suomalaisille, koska nämä ovat suomalaisten veronmaksajien varoja.

Toisena asiana haluaisin ottaa esille maatalouden valvonnan lisäämisen, mitä EU vaatii, jotta maksettuja tukia ei perittäisi takaisin. Valvontahan toki tietysti työllistää, mutta tuntuu aika nurinkuriselta, että meidän pitää palkata lisää valvojia valvomaan pientareitten leveyksiä jnp., kun samanaikaisesti elintarvikevalvonnassa EU:n alueella on todella suuria ongelmia. Erilaisia skandaaleja paljastuu tämän tästä. Tärkeämpää olisi, että valvottaisiin tehokkaammin elintarvikkeiden turvallisuutta ja puhtautta, jotta ih-

miset, jotka ostavat elintarvikkeita kaupasta, saisivat syödä kunnollista ja terveellistä ruokaa.

Vielä lopuksi haluan todeta, että nykyinen elintarvikevalvonta kunnissa on mennyt siihen, että siellä tarkistetaan vain lähinnä päivämääriä, koska viimeinen käyttöpäivä milläkin tuotteella on. Tähän tulisi puuttua pikaisesti.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Muutama sana paikalta lisäbudjetista. Työministeriön hallinnonalan pääluokassa todetaan, jotta siinä joudutaan työmarkkinatuen osalta lisäämään rahaa. Tässä oikeastaan näkyy hyvin se linjaus, joka tässä on tapahtunut työttömyysturvan puolella. Ansiosidonnaiselta tippuu ihmisiä ja siirtyy työmarkkinatuella. Tämä osoittaa sen suunnan. Valtion budjetissa tulee kalliimmaksi tämä suunta, mikä tarkoittaa myös tulevia ratkaisuja sillä tavalla, kun puhutaan työttömyyseläkeputken purusta tai uusista työttömyysturvauudistuksista. Mitä enemmän me tulemme tekemään semmoisia ratkaisuja tässä eduskunnassa, se maksaa enemmän, koska työttömyysturvassahan työantajat maksavat osansa, ja kun mennään työmarkkinatuen puolelle, se on valtion budjetista koko juttu.

Toinen asia, johon haluan lyhyesti puuttua, on vastinrahat. On puhuttu monissa puheenvuoroissa, että EU-hankkeita ei pystytty maakunnissa toteuttamaan. Pohjois-Karjalassa on sama tilanne sillä tavalla, että sinne vaadittaisiin yritystuki-investointien osalta kansallista rahoitusta, koska rahat loppuvat kesken vuoden. Jos niitä ei saada, ne hankkeet eivät mahdollisesti lähde liikkeelle. Se ei minusta ole hallitusohjelman mukaista missään tapauksessa, koska siinä todetaan sillä tavalla, että Itä- ja Pohjois-Suomi-hankkeita tullaan tukemaan samaan tapaan kuin Lipposen I hallituksenkin aikana. Sen takia toivoisi, että huomispäivänä, kun näistä asioista äänestetään, KTM:n hallinnonalalle 32 saadaan vähän lisää rahaa, jotta nämä vastinrahat voitaisiin turvata investointitukien puolella.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on keskustan vastalause, jossa on hyvin perustellusti puututtu työttömyysongelmaan. Viime vuoden aikanakin vielä noin 800 000 suomalaista koki työttömyyden, ja tämän vuoksi olisi odottanut, että Lipposen II hallitus käynnistää huomattavasti nopeammin toimenpiteitä rakenteellisen työttömyyden poistamiseksi, mutta valitettavasti niitä ei ole kuulunut. Sen vuoksi on paikallaan, että

näitä ratkaisuja pyritään nopeuttamaan. Ai-noastaan sitä kautta voidaan kestäväällä tavalla parantaa työllisyyttä.

Tähän liittyy hyvin kiinteästi myös se, että on paljon puhuttu siitä, miten viime vuosina on syntynyt uusia työpaikkoja. Tälle pitää toki antaa arvo, mutta noin 80 prosenttia uusista työpaikoista viime vuosina on syntynyt muutamaaan kasvukeskukseen. Tämän vuoksi aivan samalla tavalla on erittäin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, millä tavalla me suuntaamme voimavaroja aluepolitiikkaan ennen kaikkea niin, että EU-ohjelmaperusteinen kehittämistyö ei salpaannu kansallisen vastikerahan puutteeseen. Minusta useissa puheenvuoroissa on tähän asiaan tartuttu, mutta se edellyttää huomattavasti määrätietoisempaa paneutumista jatkossa. Sen vuoksi olisi odottanut, että tähän asiaan olisi juurevamminkin paneuduttu lisäbudjetissa.

Ed. M. S a l o : Arvoisa puhemies! Valtion lisätalousarvio mahdollistaa myös valtionvelan noin miljardin markan määräisen lyhennyksen. On erittäin hyvä, että tasapaino ollaan siltä osin saavuttamassa ja päästään valtionvelan mak-suun, koska sillä on myöhemmissä vaiheissa korkokulujen vähentämisen kautta myös mahdollisuus antaa lisää liikkumatilaa koko valtiontalou-teen.

Bruttokansantuotteen kasvu on ollut ripeämpää kuin budjettia tehtäessä on arvioitu. On erit-täin hyvä asia, että näin on käynyt. Mitkä siinä ovat perussyt? Niitä on tietenkin useita, mutta yksi oleellinen tekijä vientiteollisuuden kannat-tavuuden kannalta varsinkin siltä osin kuin se suuntautuu euroalueiden ulkopuolelle, on ollut euron merkittävä heikkeneminen. Kun euro-alueetta oltiin luomassa, silloin puhuttiin vahvas-ta, vakaasta eurosta. Euron kurssi on pudonnut kuitenkin toistakymmentä prosenttia suhteessa dollariin, ja sillä on ollut nimenomaan vientiteol-lisuutta elvyttävä vaikutus.

Talouden ylikuumenemisesta on käyty kes-kusteluja, ja joiltain osin se varmaan pitää paik-kansakin varsinkin pääkaupunkiseudulla, mutta yleisesti ottaen suomalaisessa yhteiskunnassa ei kannata lähteä nyt hötkyilemään sen suhteen vaan annetaan talouden kasvaa ja annetaan ih-misten työllistyä, jos se vain on tapahtuakseen. Työttömyyden väheneminen on ollut kuitenkin edelleen ennakoitua hitaampaa, ja sillä on oma merkityksensä myös koko kansantaloudelle.

Lisätalousarviossa ei kovin suuria ole avattu. Olisi ollut kenties selkeästi tarvetta arvioida suo-

malaista yhteiskuntaa vähän laajemminkin myös lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä, mutta koska valtiovarainministeri ja -ministeriö jatka-vat tiukkaa budjettikuria, näin ollen suurempiin muutoksiin ei ole mahdollisuutta.

On kuitenkin edelleen kyseenalaistettava hal-lituksen linjaukset tiestön kohdalta. Meillä pe-rustienpidon määrärahat ovat selkeästi alimitoi-tettuja, ja tästä johtuu alemman tiestön kunnon merkittävä rappeutuminen. Toisaalta yhteiskun-nan kannalta tärkeät isommat tiehankkeet odot-tavat, ja kun niitä tehdään sitten osittain tehotto-masti, siitä tulee myös merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia.

Toinen oleellinen asia, josta tänäänkin on jo paljon puhuttu, ovat poliisien määrärahat. Poliis-in virkoja on olemassa, mutta rahat puuttuvat töiden teettämiseen. Ylityöt ja viikonlopputyöt ovat kalliita, koska rahaa on kuitenkin niukasti käytössä. Silloin joudutaan voimavarojen resur-soinnin arviointiin ja silloin tulee myös tilanteita, joissa poliisien saatavuus on tietoisesti erittäin heikko.

Tein sisäministerille Varsinais-Suomessa ole-vaa Salon aluetta koskevan kirjallisen kysymyk-sen. Hän vastasi, että Salon kihlakunta sijoittuu kahdeksan huonoimman poliisipiirin joukkoon. Tietenkin, kun toistatuhatta henkeä on yhtä po-liisia kohti, ollaan silloin vähän hetteisellä tiellä, varsinkin kun koko poliisipiirin alue on halkaisi-jaltaan jo lähes 200 kilometriä, selkeästi toistasaa-takilometriä kuitenkin. Tässä ihmisten oikeu-denmukainen, tasavertainen kohtelu ei toteudu, jos esimerkiksi Turun kaupungissa on vähän yli 400 henkeä yhtä poliisia kohti. Tässä tietenkin on hallinnollisia päätöksiä tehtävissä ja toivottavas-ti niitä sitten tullaan tekemäänkin.

Keskustan eduskuntaryhmä on esittänyt oma-na esityksensä 100 miljoonaa markkaa tiemää-rärahoihin ja 60 miljoonaa markkaa poliisimää-rärahoihin lisää. Koska omat yhteenlasketut aloitteeni ovat tätä määrää selkeästi pienemmät, on yhdessä todettu, että jos keskustan hankkeet menevät eteenpäin, esittämäni määrärahat sisäl-tyvät niihin, joten en tule viemään omia esityksiä-ni äänestykseen.

Sitten vielä lisätalousarviosta, joka jäi minua kunnallisena luottamusmiehenä vähän kaihertama-an. Kuntien asemaan ei tällä lisätalousarviol-la haluttu kiinnittää minkään näköistä huomio-ta. On kuitenkin muistettava, että kun tuporat-kaisuja on solmittu, esimerkiksi viimeisessä tu-possa työntekijöille annettiin oikeus ihan oikeu-tetusti vähentää ansion hankinnasta johtuvia

kustannuksia verotuksessa. Se lasku kääntyi kuntien maksettavaksi, kun sitä ei budjetissa osoitettu, ja on nähtävissä, että se 3 miljardin aukko, joka kuntatalouteen tällä ratkaisulla syntyi, liittyy hyvin oleellisena osana keskusteluun kuntien huonosta taloudesta. Siihen eivät auta kuntaliitokset eikä siihen auta mikään muukaan, ainoastaan selvä raha. Tämä on valtion ja kuntien välistä keskustelua.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä loppuvuosi kuluu suotuisissa merkeissä, ja kun ensi vuoden budjettia laaditaan nyt jo kesän aikana, myös valtiovarainministeriö ottaa huomioon ne todelliset ongelmakohdat, joita tässä suomalaisessa yhteiskunnassa on. Ei pidä siirtää ongelmia tietoisesti vuodesta toiseen, vaan kannattaa niitä välillä hoitaa, ja sitä kautta turvataan myös kansantalouden jatkuva hyvä kasvu.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa herra puhemies! Ed. Smeds on valtiovarainvaliokunnan lisäbudjettimietintöön jättänyt vastalauseen, joka on numerolla 1. Siinä hän esittää tuntuva lisäystä poliisin määrärahaan, 50:tä miljoonaa markkaa lisää sen päälle, minkä hallitus on lisäbudjettiin sisällyttänyt. Tämä asia on täällä noussut monella tavalla jo esille. On tärkeää, että tästä eduskunta jälleen huomenna äänestää, ja tietysti olisi ollut toivottavaa, että siitä ei olisi tarvinnut edes äänestää, vaan tämä lähes kaikkialta tuleva yksimielinen kanta näkyisi tuloksessa niin, että eduskunta lisäisi määrärahaa poliisille.

Tuo lisäys, jota hallitus esittää, on sellainen, että se riittää vain nykyisten henkilöstöresurssien turvaamiseen loppuvuoden aikana. Varmaan, kun EU-puheenjohtajuuskin on meillä tosiasiana, tarvitaan poliiseja täällä etelässä entistä enemmän, ja sen myötä sitten määrärahat eivät riitä minkäänlaiseen toiminnan kehittämiseen. Huumeongelma, kansainvälinen rikollisuus ja muut tekijät ovat kuitenkin kasvamassa. Ministeri Halonen mainitsi äskeisessä keskustelussa arkiturvallisuudesta. Se on heikentynyt ja heikentyy tällä menolla.

Arvoisa puhemies! Vaikka vastalauseessa ei ole muuta kuin tuo poliisimääräraha, niin erityisesti haluan nostaa tässä esille sen, mitä on tapahtumassa tänä vuonna työllisyyden osalta. Viime syksynä eduskunta hyväksyi aika pitkälti kokoomuksen vaalibudjetin. Kokoomuksen tärkein tavoite viime syksynä oli tehdä tälle vuodelle tasapainoinen budjetti niin, että ei uutta velkaa oteta tänä vuonna. Sinänsä hyvä tavoite, mutta se tapa, jolla siihen budjettiesityksessä mentiin ja

jonka käytännössä koko vasemmistokin oli valmis hyväksymään, oli hämmästyttävän raju työllisyyden kannalta.

Budjettikeskustelussa viime syksynä tähän asiaan puutuin, mutta siitä käytiin varsin lievä keskustelu, ei oikeastaan ollenkaan käyty keskustelua siitä, miten työllisyyden hoitoa varten tarkoitettujen määrärahojen kävi tämän vuoden budjetissa verrattuna viime vuoden budjettiin. Muistutan, että nämä määrärahat ovat äärettömän tärkeitä vaikeimmilla työttömyysalueilla, joilla yritystoiminnan edellytykset ovat heikot, joilla maaseudun ja kuntienkin alasajo on kaikkein vauhdikkainta. Niillä alueilla, tuolla keskisessä, itäisessä ja pohjoisessa Suomessa, mutta myös monissa eteläisen Suomen syrjäisemmissä, maaseutumaisemmissa kunnissa näillä valtion tukivaroilla on korvaamattoman tärkeä merkitys työllisyyden ylläpitämisessä.

Valtionapu työttömyyden lieventämiseen sai 15 prosentin leikkauksen edellisvuodesta tähän vuoteen, eli leikkaus oli hieman vajaa 100 miljoonaa markkaa. Toiseksi pahin leikkaus oli palkkaperusteisissa työllistämistukirahoissa kunnille ja kuntayhtymille. Sitä Lipposen edellinen hallitus leikkasi 20 prosentilla, 250 miljoonalla markalla, viime vuodesta tähän vuoteen. Kolmanneksi suurin prosentuaalinen leikkaus oli palkkaperusteisessa työllistämistuessa valtionhallinnolle. Sitä leikattiin 286 miljoonaa markkaa eli se puolitettiin. Yli 40 prosenttia oli leikkauksen suuruus tässä kohdassa. Kaikkein suurin leikkaus Lipposen vasemmistovetoiselta hallitukselta oli työllisyysperusteisiin siirtomenoihin investointeja varten. Siinä tuli noin 70 prosentin leikkaus valtion tukeen, investointeihin.

Nämä leikkausmäärät ovat niin suuria, että ne merkitsevät sitä, että näin puolen vuoden vaiheilla nähdään, että työllisyysperusteisia töitä maakunnissa ei voida jatkaa, niihin ei ole määrärahoja. Kun tällainen leikkauslinja meni läpi viime syksynä kokoomuksen vaatimuksesta, se merkitsee sitä, että tämän vuoden loppupuolella, kun tässä lisäbudjetissa ei lisämäärärahoja näihin kohteisiin näille momenteille osoiteta, työllisyysilanne tulee heikkenemään ja se heikkenee erityisen voimakkaasti niillä alueilla, joilla työttömyysilanne on muutoinkin pahin. Tämä johtaa siihen, että kuntien taloudet vaikeutuvat entisestään.

Se johtaa myös siihen, että siirtyminen maakunnista vaikeimmilta työttömyysalueilta tänne Ruuhka-Suomeen lisääntyy, ja se tulee tavattoman kalliiksi koko kansantaloudelle ja myös val-

tionaloudelle ja näille etelän kasvukunnille. Se on erittäin epätervettä kehitystä, ja siihen kehitykseen keskeisin syyllinen on tältä osin Lipposen hallitus, se sama hallitus, joka viime syksynä budjetin teki ja joka nyt ei tätä tilannetta korjaa penninkään edestä. Työttömien kannalta tämä tietysti on katastrofaalinen tilanne. He eivät saa niitä työpaikkoja säilyttää, joita nyt on ollut, eivätkä saa minkäänlaista toivoa siitä, että edes puoleen vuoteen saisivat työtä.

Tällaista kehitystä ja tällaista työllisyyspolitiikkaa ei voi millään tavalla ymmärtää vasemistolaiselta hallitukselta, joka meillä pitäisi muodollisesti olla maassa tällä hetkellä. Tässä mielessä myös puheet Euroopan laajuisista työllisyyspoliittisista toimenpiteistä ovat kaukana, kaukana siitä ajasta, jossa todellisuudessa tässä maassa eletään. Työllisyyspolitiikka on hoidettava kotimaassa. Siinä tarvitaan monenlaisia keinoja, ja vaikeimmilla työttömyysalueilla valtion panostus on välttämätöntä.

Yhdyn siihen myös, että tässä tapahtuu nyt niin, mistä esimerkiksi ed. Esa Lahtela äsken puhui ehkä lähinnä Pohjois-Karjalan osalta, että EU-rahoja uhkaa jäädä käyttämättä sen tähden, ettei ole kotimaista rahoitusta. Siinä mielessä en ole niin lämmin kannattamaan ed. Lahtelan lisätalousarvioaloitetta, vaan enemmänkin ed. Reijo Kallion lisätalousarvioaloitetta, jolla koko maahan esitetään lisäystä yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen, joka määräraha on tällä hetkellä myös riittämätön ja joka olisi järkevää työllisyyden hoitamista ja varmistaisi myös sen, että EU-rahat saadaan käyttöön, ne rahat, jotka sinne on lähetetty tammikuussa, tänä vuonna ja edellisinä vuosina tammikuussa. Saataisiin vähitellen takaisin niitä rahoja omaan käyttöön työllisyyden ja alueellisen kehityksen ja tuotantotoiminnan edistämiseen.

Tässä on sellainen paikka, josta pitäisi eduskunnan syksyllä käydä todella perusteellinen keskustelu, jatketaanko samalla linjalla vai oteataanko työllisyyden hoito todellisesti vakavasti sen arvoisena asiana esille kuin se on vielä tänä päivänä. Pääministeri Lipponen täällä esitteli kalvoja, joissa näytettiin keskiarvolukuja, mutta syksyä kohti uhkaa käydä niin, että tilanne heikenee. Erityisesti ovat kärsimässä ne, jotka ovat näiden työllisyystoimenpiteiden varassa, jotka ovat valtion vastuulla.

Lisäbudjetissa työttömyysturvamäärärahaa vähennetään merkittävästi ja työmarkkinatukeen varattua määrärahaa joudutaan lisäämään. Tähän toimenpiteeseen, kun nämä kaksi pan-

naan rinnakkain, sisältyy myös vakava viesti työttömien kannalta. Meillä on entistä enemmän työmarkkinatuon piirissä olevia ihmisiä, ainakin suhteessa entistä enemmän. Työttömyysturvan piirissä olevia on hieman vähemmän. Työmarkkinatuki on niin alhainen, että siitä ei riitä joka-päiväiseen elämään niille, jotka sen varassa joutuvat elämään itse ja perheineen. Kehitys on tässä suhteessa huolestuttava näiden ihmisen kannalta, erityisesti näiden yksilöiden, työttömien, näkökulmasta.

Työllisyyspolitiikassa, jota Lipposen hallitus harjoittaa, on alueellinen ja työttömän näkökulmaan suhteutettuna suuri ongelma ja räikeä epäoikeudenmukaisuus, joka jakaa kansaa ja maata kahtia menestyviin ja entistä huonommin menestyviin. Kuntien vaikeudet korostuvat tässä tilanteessa, niin kuin jo aikaisemmin mainitsin.

Todella murheellista oli lukea esimerkiksi eilisestä maakuntani lehdestä, kun siinä kerrottiin, miten kehitysvammalaitos Suolahden kaupungissa ajetaan alas sen tähden, että kunnilla ei ole varaa pitää kehitysvammaisten hoitoa yllä. Se on todella murheellista, todella hätähuuto siitä, että hyvinvointiyhteiskunta ei huolehdi näistä ihmisistä, jotka ovat meidän lähimmäisiämme. Tällaiset yksittäiset tapahtumat ja asiat herättäkööt meidät ajattelemaan, missä menemme, kun samanaikaisesti pörssit tuottavat ja toiset rikastuvat nopeaa vauhtia ja toiset ajautuvat yhä syvemmälle, ahtaammalle, elämässään.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa herra puemies! Totean ed. Kankaanniemen, kun hän mainitsi, että poliisitoimi on kärsinyt viime aikoina määrärahojen puutetta, että Ahon hallituksen aikana poliisitoimen määrärahat olivat 2,4 miljardia markkaa, mutta kun Lipposen ensimmäinen hallitus päätti toimintakautensa, ne olivat noin 2,7 miljardia markkaa, ja tämän vuoden lopussa ne ovat noin 2,8 miljardia markkaa. Tarkoitus on tämän hallituskauden aikana nostaa ne lähes 3 miljardiin markkaan.

Poliisitoimessa on kuitenkin tapahtunut niin, että 200 hallintovirkaa on perustettu ja 100 poliisin virkaa on vähennetty. Määrärahat, jotka eduskunnassa on päätetty, eivät ole menneetkään poliisivirkojen lisäämiseen, vaan hallinnon ja muun byrokratian kasvattamiseen. Niin kuin ed. Pekkarinen viime viikolla kertoi, keskushallintoa on vahvistettu ja lisätty määrärahoja niin paljon, että sinne on neljän viime vuoden aikana palkattu yli 2 000 virkamiestä lisää, mutta samanaikaisesti maakuntatasolta on poistettu

2 500 virkamiespaikkaa. Se EU:n läheisyysperiaate, että virkamiehet palvelevat kansalaisia paikallaan, ei valitettavasti ole toteutunut.

Toinen asia, johon haluaisin puuttua, ovat EU:n rakennerahastorahat. Silloin kun maakuntaliitot perustettiin, puhuttiin, että EU lähettää rakennerahastorahat suoraan maakunnille, toisin sanoen sinne, missä tehdään rahastosuunnitelmat, ja kansallinen rahoitus tulee myös maakuntatasolle. Mutta toisin on käynyt. Nämä rahat kiertävät keskushallinnon kautta ja tulevat myöhemmin maakuntatasolle niin, että nämä hankkeet ehditään perua.

Ed. Korteniemi: Herra puhemies! Haluan puuttua lisätalousarviossa lyhyesti kahteen asiaan. Nämä asiat keskusta on ottanut esille vastalauseessaan.

Ensinnäkin poliisihallintoon esitetty 40 miljoonan markan lisäys on täysin riittämätön. Valtiovarainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa poliisijohtaja Rantama totesi, että 40 miljoonan markan lisäys merkitsee sitä, että poliisijohdon on lähetettävä alaisilleen uusi säästökehoitus. Määrärahat eivät tule riittämään edes nykyisen toiminnan ylläpitoon. Onkin kuulunut jo viestejä, että syksyn lisätalousarviossa joudutaankin taas lisäämään määrärahoja poliisihallinnolle.

On tämä merkillinen asia. Vuodesta toiseen täällä on puhuttu turvallisuuden lisäämisestä ja ryhmät laidasta laitaan ovat ilmoittaneet kannattavansa määrärahojen lisäystä poliisien palkkaamiseen. Määrärahojen lisäys ei ole kuitenkaan realisoitunut poliisin virkoihin, koska kaiken aikaa poliisihallinnolle on annettu lisätehtäviä. On Schengenin sopimukseen valmistautumista ja nyt erityisesti myös EU-puheenjohtajakauteen valmistautumista.

Siksi, jos nyt hyväksymme keskustan esittämän 60 miljoonan markan lisäyksen, ei tänä vuonna uusissa lisätalousarvioissa tarvitsisi tähän asiaan palata, vaan tämä asia todellakin tältä vuodelta saataisiin järjestykseen. Toivottavasti ensi vuoden budjetissa poliisin määrärahat ovat niin suuret, ettei samaan asiaan taas tulevana vuonna tarvitsisi palata jokaisessa lisäbudjetissa.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiot, koskee tiemäärärahoja. Määrärahat ovat nykyisellään aivan riittämättömät. Sen seurauksena erityisesti alemmantasoiset tiet rapistuvat. Ei ole varaa peruskorjauksiin, ei päällystystöihin eikä edes välttämättömiin turvallisuutta lisääviin kohteisiin. Kustantajan esittämä 100 miljoonan markan lisäys ei korjaa rahoitusvajausta kuin

vähäiseltä osalta. Lisäys antaisi kuitenkin mahdollisuuden saada vireille monta tärkeää hanketta. Tälläkin kohdalla toivon, että ensi vuoden budjetissa vihdoinkin löytyy selkeästi enemmän rahaa tiehankkeisiin.

Ed. Puhjo: Herra puhemies! Haluan puuttua lisätalousarviokäsittelyssä yhteen asiaan. Olen tehnyt aloitteen Porin ja Rauman rautatien tasoristeysten poistamiseksi ja puheenvuoron pyysin lähinnä siksi, vaikka joku voi sanoa tätä siltarumpupolitiikaksikin, että hankkeen toteutuminen on varmasti muiden kuin satakuntalaisten osalta aika huonosti tiedossa lähinnä siinä mielessä, kuinka iso merkitys hankkeella on satakuntalaisten mahdollisuuksille liikkuu maakunnasta pois ja maakuntaan päin takaisin.

Nyhtämällä Poriin ja Raumalle on vastikään saatu sähköistys valmiiksi. Myös radan peruskorjaus on saatu valmiiksi. Meidän matkaltaan lyhyt, mutta ajallisesti 3,5 tunnin rautatieyhteytemme on lyhentynyt 10 minuutilla, mutta mikäli lähes sata tasoristeystä Tampereen suuntaan saataisiin poistetuiksi, olisi mahdollisuus lyhentää matka-aikaa vielä 30 minuuttia. Tämä tarkoittaa maakunnassamme aika isoa asiaa siinä mielessä, että aika laajojen pääkaupunkiin suuntautuvien piirien kulkureitit saataisivat todennäköisesti muuttua. Kun meiltä pääsisi alle kolmen tunnin rautateitse Helsinkiin, lentoliikenteestä siirtyisi selvästi väkeä pois, samoin linja-autoliikenteestä, koska siellä ei missään vaiheessa tulla aikatauluissa pääsemään alle kolmen tunnin yhteyksiin. Myös henkilöautoliikenteessä tulisi muutoksia, sillä alle kolmen tunnin Porista ei tulla kuin jatkuvilla ylinopeuksilla, mikä sekään ei ole aina mukavaa eikä edes turvallista. Siinä mielessä olisi tärkeää, että tässä voitaisiin myös ympäristöpuolta ottaa huomioon. Tämä olisi yksi konkreettinen lisä Suomen mahdollisuuksiin toteuttaa Kioton ilmastopöytäkirjan vaatimukset.

Lisäksi aloite on senkin takia tärkeä, että tasoristeysten poistaminen on eräänlainen hallinnollinen ongelma ja näyttää ratkaisemattomalta, kuka kustantaa mitään, Tielaitos, rautatieliikenne vai maanomistajat? Siksi asian hoitaminen keskitetyksi valtion budjetin kautta hankekohtaisesti olisi erittäin tärkeää. Vaikka nyt valtiovarainvaliokunta ei ole näyttänyt vihreää valoa, uskon, että hanke varmasti tulee saamaan myötätuntoa. Me satakuntalaiset tulemme pitämään kiinni siitä, että ne tasoylikäytävät sieltä poistetaan, jolloin kulkuyhteytemme paranevat ja myös ympäristön rasitus vähenee.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Aluksi ajattelin, että en poliisiasiaan puutu ollenkaan, mutta ed. Kuosmanen oikeastaan innosti siihen, koska hän puhui asiaa edellisessä puheenvuorossaan.

Kyllä tämä koko systeemi on aika merkkillistä peliä, kun joka vuosi me pistämme poliisivaroihin lisää ja mikään ei tunnu riittävän, hallintoa kasvatetaan. Minusta pitäisi poliisin puolesta katsoa, voiko katsoa sitä niin päin, että kevennettään hallintoa ja tehostetaan organisaatiota. Kentällähän poliiseja tarvitaan eikä missään toimistossa ja konttoreissa. Ei kovin paljon järjestyshäiriöitä ilmeisesti poliisikonttoreissa ole.

Toinen asia tähän liittyen on lisäksi se, että pikkulinnut ja vähän isommatkin ovat kertoneet siitä, että lakkautettujen läänien poliisiosastot ilmeisesti toimivat yhä edelleen ja niillä ei taida olla muuta kuin lennokkien tekoa niissä toimitoissa. Sen takia tässä tulee mieleen Viron lossi tai Karjalan tasavalta, jossa kuulemma on voimailotoskin, jossa ei ole turbiinia enää ollut pitkään aikaan, mutta ukot vain kävivät töissä. Kyllä pitäisi jonkin tyyppistä tehostamista virkamieskunnassa olla, että ei voi vain huutaa lisää rahaa, vaan äijät pitää panna töihin ihan oikeasti.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Olisin puuttunut vielä tiemäärärahoihin. Tällä vuosikymmenellä tiemäärärahat ovat vähentyneet noin 10 miljardia markkaa. 90-luvun alussa tiebudjetti oli 6 miljardia, josta uusien hankkeiden osuus oli 2 miljardia ja 4 miljardia oli tienhoitoon ja kunnossapitoon. Tänä päivänä budjetti on 4 miljardia ja uudet hankkeet ovat vain 1 miljardi. Jokainen meistä tietää, että liikenne on räjähdysmäisesti lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana ja tiemäärärahat vastaavasti ovat laskeneet.

Viime syksynä talousministerivaliokunta esitti 600 miljoonaa markkaa tiemäärärahojen lisäystä sillä perusteella, että päätieverkosto voitaisiin pitää liikennöitävässä kunnossa ja päätieverkoston pullonkaulat purkaa. Esimerkki oli Koskenkylä — Kouvola, Valtatie 6, joka on leveydeltään 6—7 metriä. Liikenne on kuitenkin päivittäin 6 000—8 000 henkilöautoyksikköä. Tämä on erittäin vaarallinen tieosuus 50 kilometrin päässä Helsingistä. Tätäkin tieosuutta on esitetty budjettiin jo 25 vuoden ajan, ja vielä näyttää tänäkin päivänä tämä tieosuus jäävän rakentamatta.

Toinen asia, johon puutun, ovat yksityistierahat. Edellisen hallituksen aikana yksityistieraho-

ja vähennettiin 100 miljoonalla markalla. Nyt niitä on kasvatettu 30 miljoonalla markalla, mutta se on riittämätöntä. Yksityisteille rahaa ehdottomasti pitäisi mielestäni lisätä vähintään 50 miljoonaa markkaa vuositasolla, jotta pystyisimme turvaamaan yksityistieverkoston.

Ed. K a n g a s : Arvoisa puhemies! Minäkin omalta osaltani puuttuisin tiemäärärahoihin. Perustienpitoon osoitetut määrärahat ovat riittämättömät. Nimenomaan alemman tieverkon kunnan heikkeneminen on huolestuttavaa.

Kotimaakunnassani Keski-Suomessa tilanne on myös huolestuttava. Siellä on paljon metsäteollisuutta ja alemman asteen teillä ajetaan raskeilla tukkirekoilla jnp. ja niitä käytetään tällaiseenkin liikenteeseen. Tämä teollisuus on merkittävää Keski-Suomessakin: sen arvo on noin 8 miljardin luokkaa, ja se on vielä vientiteollisuutta. Tällaiselle teollisuudelle on erittäin tärkeää, että tiet pidetään kunnossa. Tokihan on vielä muistettava, että ihmiset voivat asua ja liikkua. Jos tiet menevät huonoon kuntoon, sieltä muutetaan pois. Tältä osin pitäisi määrärahoja saada lisää.

Toinen asia on taloudellinen kuumeneminen. Jarrutettakoon siellä, missä kuumenemista esiintyy, esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ainakin rakentamisen osalta. Ei muualla Suomessa selkeä ole vielä, päinvastoin pitäisi saada työtä lisää ja rakentamistakin. Rakentamisen määrärahoja pitäisi muualla Suomessa lisätä.

Ed. M. S a l o : Arvoisa herra puhemies! Edustajat Kuosmanen ja Kangas ovat hallituspuolueiden edustajina ihan oikealla asialla. On mukavaa, että hallituspuolueissakin kannetaan nyt vastuuta tai otetaan kantaa tiemäärärahoihin.

Metsäteollisuus käyttää alemmaa tieverkostoa noin 30 prosentin osuudelta kokonaiskuormituksesta. On perusteltua pitää alemmikin tieverkko liikennöitävässä kunnossa, koska metsäteollisuus ohjelmoi tänä päivänä puukuljetukset suurin piirtein minuuttitarkkuudella. Meillä ei ole enää varaa muutaman viikon mittaisiin ajokieltoihin, niin kuin oli joskus takavuosina. Tämä on ihan varteenotettava asia valtakunnan asioista päätettäessä.

Yksityistiemäärärahojen kohdalla on juuri niin kuin ed. Kuosmanen totesi, että jos sinne 50 miljoonaa markkaa saadaan lisää, kun 100 miljoonaa markkaa otettiin, niin voidaan edes jonkin asteinen kunto teille turvata. Yksi oleellinen

asia tietenkin, joka on syytä jatkossa ottaa syväänkin pohdiskeluun, on yksityisteiden arvonlisäverokohtelu. Siellä maksetaan 22 prosenttia arvonlisäveroa, vaikka kukaan ei sitä koskaan kykene hyödyntämään.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! On oikeastaan ehkä turhan toistoa, kun ed. Kuosmanen otti käsille, niin kuin monet muutkin, yksityisteiden valtionavustukset ja ed. Salo totesi arvonlisäverokysymyksen.

On todella aika tavalla surkuhupaisaa, että jos meillä maksetaan 30 miljoonaa markkaa valtionavustuksia yksityisteille, niin yksityisteiden kunnossapidosta tulee arvonlisäveroina valtiolle enemmän kuin avustussumma. Jollakin tavalla tämä on ironinen asia. Jos valtion taholta luovutaisiin — ja se olisi helposti toteutettavissa — arvonlisäveroperinnöistä sellaisista töistä, jotka tehdään yksityisteille, tämä olisi tietyllä tavalla jo melkoinen tuki yksityisteiden suuntaan. Ja se on ihan mahdollista, herra puhemies. Kun tänä iltana on kaksi viimeistä lakialoitetta lähetekeskustelussa, jos minun tekemäni ehdotus siitä sitten vain laitetaan kuntoon, niin nämäkin asiat tulee korjatuiksi.

Mitä tulee vielä poliisin asioihin, niin ennen kenttäpoliisi oli tehoton. Siihen aikaan, kun itsekin olin aktiivisesti poliisityössä mukana, siellä oli paljon korjattavaa. Nykyisin sieltä on vedetty todella kaikki löysät pois, näin arvelen, mutta olen kyllä samaa mieltä, että hallintopuolella alkaa ylikomisarioiden ja komisarioiden vakansseja olla mahdottomasti jossakin sisäasiainministeriössäkin, niin etten oikein tiedä, mitä he siellä tekevät. Jos tätä puolta jatkuvasti kasvatetaan ja herroja lisätään, jotta tulisi aina joskus vähän uutta miestä lottopelin arvontaan, niin kyllä silloin on huonosti asia järjestetty. Pitäisi satsata kenttäpuolelle ja jättää valkokauluskomisariat vähän vähemmälle ministeriössä ja lääninhallituksissa.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa herra puhemies! Olisin puuttunut vielä verotukseen Suomessa sillä tavalla, että mielestäni painopiste verotuksessa tulisi siirtää välilliseen verotukseen siinä mielessä, että kuka kuluttaa, se maksaa. Jos haluamme tuloverotaulukoihin alennusta, se onnistuisi sillä tavalla, että tähän ruvettaisiin. Tarkoitan tällä sitä, että ei veroteta elintarvikkeita ja ihmisten tarvitsemia päivittäisiä hyödykkeitä, vaan muita yleisyhyödykkeitä pitäisi enemmän verottaa välillisen verotuksen kautta.

Sillä tavalla tuloveroprosenttia saataisiin alemmaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Laki työturvallisuuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 53/1999 vp (Marjaana Koskinen / sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Koska käytin asiasta viime perjantaina aika pitkän ja perustellun puheenvuoron, puhun nyt vähän lyhyemmin.

Kyse on yksityöskentelystä ja työturvallisuudesta. Kun viime viikolla aloitteeseen liittyen tuli kritiikkiä, niin haluan huomauttaa, että tässä ei esitetä, että aina pitäisi olla yksityöskentelykielto, vaan sanotaan ihan selvästi, että mikäli työn luonteen johdosta ei henkilöstön määrää voida riittävästi lisätä, on työnantajan huolehdittava työntekijöiden koulutuksesta väkivallan riski huomioiden sekä järjestettävä tarpeelliset turvalaitteet sekä hälytysjärjestelmä työntekijöiden käyttöön. Eli tämä on lähinnä ed. Mauri Salolle. Hän esitti, että tämän aloitteen kautta tulee suuri määrä turvamiehiä jne., ettei tämä nyt ihan kuitenkaan niinkään ole.

Teen tähän lakialoitteen käsittelyyn puhemiesneuvostosta poikkeavan esityksen ja ehdotan, että lakialoite lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysturvallisuuden tulee antaa lausuntonsa. Ihan sen takia perustelen tätä muutosta, että tämä on erittäin laaja asia. Tämä on työturvallisuusasia. Tämä koskettaa sosiaali- ja terveysministeriötä. Tämä on perusturvaministerin asia yhtä hyvin kuin sosiaali- ja työministerin asia, ja sen takia minun mielestäni tässä tällainen laajempi käsittely on paikallaan.

Ed. A. Seppälä: Arvoisa puhemies! Itselläni on lähes 11 vuoden työkokemus työsuojeluasioista, ja olen eräitä kertoja näiden vuosien

kuluessa antanut ohjeita niin työntekijöille kuin myös työnantajille yksintyöskentelyyn liittyvistä tapaturmavaaroista ja turvajärjestelyistä.

Väkivalta yleistyy — tällaisia otsikoita on ollut lehdissä viime aikoina. Työterveyslaitoksen tutkimuksen mukaan noin 4 prosenttia työntekijöistä eli noin 80 000 työntekijää on kokenut fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa työssään tai työmatkallaan viimeisen vuoden aikana (Piiainen ym. 97). Riskiryhmiä ovat terveys- ja sosiaalialalla työskentelevät sekä kuljetus-, liikenne- ja palvelutyössä olevat.

Kansainvälinen työjärjestö Ilo on selvittänyt työelämän väkivaltaisuutta eri puolilla maailmaa, ja Violence at Work -raportissa todetaan, että työpaikkaväkivalta on kasvanut maailman laajuiseksi ongelmaksi ja vaarassa ovat erityisesti yksin tai öiseen aikaan työskentelevät henkilöt.

Huumeet ja raha lisäävät riskiä. Väkivalta- ja uhkatilanteita aiheuttavat yleensä alkoholin tai huumeiden vaikutuksen alaiset henkilöt. Yksintyöskentelyä on vältettävä aina, jos työhön liittyy vakavaa tapaturman tai äkillisen sairastumisen vaaraa. Nyt työntekijä voi olla yksintyöskentelyssä eristettynä fyysisesti ja sosiaalisesti muista ihmisistä tai yksin ainoana työntekijänä asiakaspalvelutehtävissä.

Suomen lainsäädännöstä puuttuu yksintyöskentelyä koskeva ja sitä rajoittava yleissäännös. Lainsäädännössä on otettava huomioon muun muassa seuraavia haitalliseen yksintyöskentelyyn liittyviä tunnusmerkkejä: tapaturman tai onnettomuuden vaara, välittömän ja riittävän avun saannin puute, suuri taloudellinen vastuu, vaara työtä tehtäessä joutua terveydellisistä syistä riippuvaiseksi muiden avusta, väkivallan uhka, suuri taloudellinen vastuu. Tässä on tunnusmerkkejä näistä.

Yksintyöskentelystä aiheutuvaa haittaa voidaan ehkäistä jo töiden suunnitteluvaiheessa. Henkilöstöpoliittisin ja työnjohdollisin keinoin voidaan torjua ja vähentää yksintyöskentelyä. Lainsäädännöllinen uudistustyö tulee aloittaa pääministeri Paavo Lipposen toisen hallituksen ohjelman mukaisesti. Uudistustyötä tulee edeltää kolmikantainen valmistelutyö. Työturvallisuuslainsäädännön uudistuksen tavoitteena tulisi olla työntekijöiden terveyden kokonaisvaltaisen käsittely.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Marjaana Koskisen tekemää ehdotusta, että tämä lakialoite lähetetään lausunnolle sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Ed. K a r h u : Arvoisa puhemies! Stakesin vuoden 98 raportin mukaan huumausaineiden käyttö ja kokeilu ovat kaksinkertaistuneet 90-luvulla. Samalla huumausaineiden haittoja epäsuorasti kuvaavien mittareiden, joihin kuuluu muun muassa rikollisuus, arvot ovat nelinkertaistuneet. Muun muassa näitä tilastoja vasten tarkasteltuna on selvää ja ymmärrettävää, että yksin varsinkin yömyöhällä työskentelevät kokevat olonsa turvattomaksi. Monesti turvattomassa asiakaspalvelutehtävässä on nainen, jolla ei käytännössä ole minkäänlaista mahdollisuutta puolustautua fyysisen uhan edessä. Kun työhön liittyy selkeä riski ja vaakalaudalla on jopa ihmisen henki, on syytä puuttua asiaan.

Haluan tässä lyhyesti kommentoida ed. M. Salolle hänen aiemmin tästä aiheesta käyttämänsä puheenvuoroa, ettei myyjien vähättely aroiksi ole asiallista. Kun puhutaan todellisesta ongelmasta, tarvitaan myös todellisia ratkaisumalleja. Uskon myös, että ed. Salon mainitsema hävikki, joka todellakin on iso ongelma monissa yrityksissä, vähenisi, kun kaupassa olisi riittävästi henkilökuntaa. Selvää on, että kaksi silmäparia näkee enemmän kuin yksi.

Arvoisa puhemies! Ed. M. Koskisen aloite on hyvä esitys työturvallisuuden parantamiseksi. Toivon tälle aloitteelle asiallista ja myönteistä valiokuntakäsittelyä.

Ed. E. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Kuten ed. A. Seppälä pari puheenvuoroa aikaisemmin totesi, tätä ed. M. Koskisen lakialoitteen tarkoittamaa ongelmaa on tutkittu. Ed. Seppälän mainitsemien esimerkin lisäksi otan yhtenä esimerkkinä ryöstötilanteet, joita on tutkittu ainakin Ruotsissa ja jossain määrin myöskin Suomessa. Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset ovat hyvin samansuuntaiset.

Lähes kaikki ryöstön uhrin kokevat tämän väkivallan uhan jonkin asteisena sokkina. Runsas puolet, erään ruotsalaisen tutkimuksen mukaan 53 prosenttia uhreista, kuvailee tilannetta epätoollisena, uskomattomana, kauhuelokuvan kaltaisena. Saman tutkimuksen mukaan noin 20 prosenttia uhreista kuvaa sydämen hakanneen, käsiin täriseen ja sanoo kokeneensa jonkinlaisen lamaantumisen ja kuolemanpelon. Noin 14 prosenttia uhreista kuvaa hallitsematonta suutumusta, joka tietenkin voi johtaa mihin tahansa, ja vain runsas 10 prosenttia uskoo toimineensa jotenkin harkitusti.

Vastareaktioksi kuvataan tässä tutkimuksessa itkuja, kurjaa ja pahaa oloa, sydämentykytys-

tä, vapinaa, migreeninomaista päänsärkyä, unetomuutta, väsymystä, lamaantumista. Ryöstön jälkeisessä tilanteessa herkkyyys ympäristön ärsykkeille on suuri. Asiallisetkin kysymykset ja asiallisetkin huomautukset koetaan ärsyttävinä ja jopa loukkaavina. Monille kokemukset ovat palanneet jälkeenpäin eri tilanteissa, noin puolel-le tutkituista. Pimeä, yksinolo, äkilliset liikkeet ja äänet ja jopa ryöstäjää muistuttavien ihmisten kohtaaminen herkistävät kauhukuvien palaamiselle. Noin 10 prosenttia tämän haastattelututkimuksen uhreista ei usko toipuvansa kokemuksistaan koskaan.

Arvoisa puhemies! Tarpeellisesta ja hyvin perustellusta lakiesityksestä saattaa puuttua työnantajan velvollisuus kuvatonlaiseen tilanteeseen joutuneen työntekijän hoitamiseen. Lainaamastani tutkimuksesta käy kiistatta ilmi, että jos jälkihoito hoidetaan välittömästi ja hyvin, työntekijät kykenevät työhönsä päivän parin kuluttua tapahtumasta. Jos jälkihoito laiminlyödään, työkyvyttömyys voi jatkua hyvinkin pitkään, jopa kuukausia, vuosia, jopa lopun työelämää. Tässä mielessä edellisessä käsittelyssä edustajien Seppo Lahtela ja Mauri Salo maalailemat kustannustekijät ovat varsin pieniä, jos otetaan huomioon, että työntekijä menettää pitkäksi aikaa työkykynsä.

Toivon, että ed. Koskisen lakialoite saa viimeksi mainitun seikan huomioon ottavan pikaisen myönteisen valiokuntakäsittelyn. Sen lisäksi ilmoitan kannattavani ed. Koskisen esitystä siitä, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, joka pyytäisi sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan lausunnon.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. M. Koskisen aloitetta voi sanoa sillä tavalla hyväksi, jotta tämä puuttuu semmoiseen ongelmaan, joka on kaupan alalla ja joissakin anniskeliiketoimissa hyvin vakava. Samasta asiastahan käytiin jo keskustelu varmaan noin vuosi sitten, eli tämä on uudistettu aloite. Silloinkin todettiin asia tärkeäksi ja hyväksi, se ei vain vaalien tiimelyksessä ole edennyt hallituksen esitykseen asti. Siksi näköjään kansanedustajat joutuvat uudistamaan hyviä lakialoitteita.

Kysymys on semmoisesta tilanteesta, jotta nyt kun pankit on suojattu suhteellisen hyvin, siellä on hyvät turvajärjestelmät, siellä on kiinnijäämisriski iso, nämä piirit hakevat helppoa rahaa eri näköisiin tarkoituksiin, useimmiten tietysti huumeisiin ja joissakin tapauksissa muuhunkin, elämiseenkin voi joku hakea, mutta kuitenkin

rikollinen aines hakee helpompaa vaihtoehtoa. Totta kai kioskki, kauppa tai jokin ravintola, jossa on yksi henkilö töissä, on sillä tavalla helppo nakki, jotta ei tarvitse pelätä kiinni jäämistä, koska siinä ollaan aika avuttomassa tilanteessa jossakin kyläkaupassa, jossa ei ole kuin kassa ja tyttö kerää rahoja eikä muita ole lähelläkään.

Poliisi ei tule kuin viiden tunnin päästä, kun hälytys annetaan jossakin maalaiskylässä. Se on jokseenkin turvallinen keikka käydä ottamassa kassa tyhjäksi. Sen takia tätä ongelmaa ei ratkaista hälytyslaitteilla. Jossakin Helsingissä voi olla niin, että täällä voi olla nopeasti poliisi paikalla ja että asia voidaan hoitaa ilmeisesti myös semmoisin turvajärjestelyin, mutta joissakin paikoin, missä poliisin tulo vie pitkään, se ei onnistu, vaikka olisi millaiset soittokeilat ja hälytyslaitteet olemassa.

Sen takia näen tämän aloitteen tarpeelliseksi, että tämä hoituisi sillä tavalla, että on toinen silmäpari, joka pystyy olemaan tukena siellä, ihmisen, joka voi hälyttää apua. Kyllä minä luulen, että siinä kovahermoinen jatkä pitää olla, joka tulee ryöstämään, jos siinä kaksi ihmistä jo on paikalla, ollaan sitä sen verran toistensa turvana. Sen takia minä näen, että aloite on hyvin hyvin tärkeä.

Niin kuin edelliset puhujat ovat todenneet, se ei riitä, jos tällainen tapahtuma sattuu. Ed. S. Kanerva tuossa puhui jälkiseuraamuksista ryöstön jälkeen. Se aiheuttaa nimittäin monessa tilanteessa työkyvyttömyyttä. Se maksaa. Voi tulla jopa pysyviä vaurioita joillekin, henkisiä vammoja. Se maksaa. Siinä mielessä se ei ole yksiselitteinen asia eikä voi lähteä siitä, mitä varmasti monet kauppiaspiirit, pikkukauppiat voivat todeta, että tämä on kallis operaatio. Eräessä kaupan lobbaustilaisuudessa itse juttelin keskikokoisten tavaratalojen omistajien kanssa ja kysyin, miten he kokevat tämän tyyppisen asian. He väittivät, että heillä onkin se hanskassa ja heillä ei koskaan jätetä yksin ihmistä tavarataloon. Heillä on aina kaksi tai kolme henkilöä paikalla ja ollaan aina yhteydessä kassaan nimenomaan. Vaikka ihminen olisi varastossa lajittelemassa tavaroita, niin joka tapauksessa ollaan kiinteässä yhteydessä kassaan, jotta ei pysty tapahtumaan semmoista, jotta siellä ryöstön uhriksi voisi joutua.

Sen takia ihan pitemmittä jurinoita minä lämpimästi kannatan tätä ja toivon, että valiokunta käsittelee asian myönteisessä hengessä, ensiksi ottaisi asian käsittelyyn, koska tässä on nimiä vähän, mutta asia on tärkeä. Kannatan myös

asianomaisen ed. Marjaana Koskisen tekemää esitystä siitä, että asia lähetetään työasiainvaliokuntaan, jolle sitten sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan tulee antaa lausuntonsa. Näin todetaan satatarkasti hänen ponsiesityksessään.

Ed. Rönkä: Arvoisa puhemies! Yksityöskentely ei ole ongelma yksistään hentojen naisten keskuudessa. Myös raavaitten rahtimiesten keskuudessa on tullut ongelmia yksityistöskentelystä. Heidän kohdallaan nimenomaan yöllä, kun ollaan purkamassa ja jakelemassa tavaraa kauppoihin, tulee tilanteita, joissa yksi tai useampi anastusaikeissa oleva henkilö onkin kaupassa sisällä tai tulossa mukaan purkutapahtumaan. Nämä eivät ole yleensä mitään mukavia apumiehiä, jotka tulevat pistoolien taikka pampujen kanssa purkutapahtumaan eli eivät ole tarkoittaneet apua purkuun vaan toisenlaista apua tähän hommaan.

Eli ei tämä ole ongelmana suinkaan pelkästään naisten keskuudessa, vaan kyllä tämä ongelma on myös miesten keskuudessa. Jotain tälle pitäisi tehdä ja jonkinlainen evästyminen pitää saada. Kannatankin lämpimästi tätä ed. Marjaana Koskisen tekemää aloitetta.

Ed. Kangas: Arvoisa puhemies! Ed. Marjaana Koskisen lakialoite on erittäin ajankohtainen. Asiaan kärjistyminen näissä myymälöissä, joissa yksityistöskennellä iltaan myöhään ja joissa on sellaisia tuotteita, joita sitten vähän sekopäisnä haetaan.

Ei työntekijän pitäisi kyllä tänä päivänä pelätä, kun ansaitsee jokapäiväistä leipäänsä. Kyllä pitäisi yhteiskunnan ja työnantajan taata turvalliset työolosuhteet henkilöstölleen ja viranomaisen kuuluisi valvoa myös, että näin tapahtuu.

Katsoisin myös, että vaikka työpaikalla on turvallista olla, tähän pitäisi sisällyttää se, että myös työmatkoilla olisi turvallista. Tämä koskee niitä, jotka yöllä ja aamuyöllä töistään menevät pois, lähinnä ravintolasta, ja näitä rahtareita, jotka ovat jakamassa tavaroita.

Tämä liittyy myös siihen, mitä aikaisemmin illalla puhuttiin poliisien määrärahoista, määristä ja näkyvyydestä. Sillä on varmasti positiivinen vaikutus, jos poliiseja liikkuu ja on jalkautunut.

Toivon tälle lakialoitteelle pikaista läpimeenoa. Tämä on erittäin tarpeellinen.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Kiitän kaikkia, jotka ovat osallistuneet tähän erittäin vilkkaaseen keskusteluun, mutta pie-

nenä puutteena näen sen, että oikeistopuoli ei kauheasti ole ilmeisesti asiasta kiinnostunut ainakaan tänä iltana.

Erittäin valitettavaa lisätalousarvion niin kuin näiden muidenkin asioiden kohdalla on se, että ministerit eivät kauheasti enää jaksa olla täällä meidän kanssamme. Ihan mielenkiintoista olisi saada heidän kommenttejaan.

Haluan tähän ihan lopuksi todeta sen, että esimerkiksi kauppaketjujen kohdalla on vähän erilaisia tulkintoja yksityistöskentelyn kohdalla. Tradeka on aika jyrkkää linjaa noudattanut. Siellä on paljon yksityistöskentelyä, mutta on muita kauppaketjuja, joissa on puututtu yksityistöskentelyyn ja pyritään siihen, että ihmisten, myyjien, ei tarvitsisi yksin työskennellä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Laki työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 77/1999 vp (Esko-Juhani Tennilä / vas)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puhjo: Herra puhemies! Ed. Tennilän lakialoite työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta on erittäin tervetullut ja ratkaisisi yhden vaikean ongelman työttömien kohdalla. Nythän työttömät joutuvat lyhyestäkin keikkatyöstä kärsimään niin, että jokainen ansaittu marka vähentää työttömyysturvaa. Jos lakialoite hyväksyttäisiin, työtön voisi käydä töissä kuukauden aikana lyhyissä työsuhteissa niin, että alle tuhannen markan ansiot eivät vähentäisi työttömyyspäivärahaa, kun lakiin saataisiin suojaosuus.

Työttömyysturvan sovitellussa päivärahaassa oli ennen vuoden 97 alussa voimaan tulleita muutoksia niin sanottuna suojaosuutena 750 markkaa kuukaudessa. Toisin sanoen vasta 750 markkaa ylittävä työtulo kuukaudessa johti siihen, että soviteltua päivärahaa koskevia pykäläiä ryhdyttiin käytännössä soveltamaan. Vuonna 97 voimaan tullessa laissa työtulojen vaikutusta

päivärahaan kylläkin loivennettiin, mutta suojaosuuden poistaminen oli työttömien kannalta huononnus. Uusi järjestelmä on aikaisempaan verrattuna työttömille ankarampi 2 000 markan lisätuloon saakka.

Soviteltu päiväraha on työttömille ja muillekin vaikeaselkoinen ja hallinnollisesti raskas järjestelmä. Vähäinenkin lisätulo edellyttää, että päiväraha määritellään uudelleen. Se vaatii palkkatodistusten hankkimista ja mahdollisesti myös muutoksia veronpidätykseen. Uuden päiväraha-päätöksen tekeminen voi tuntuvasti viivyttää päivärahan maksamista. Työttömälle jäävä nettohyöty lisätulosta on hyvin vaatimaton tai jopa olematon.

Soviteltua päivärahaa koskevat säännökset vaikeuttavat nykyisessä muodossaan työvoiman saantia sellaisissa elinkeinoissa, joissa on tarvetta lyhytaikaiselle keikkatyölle. Ongelma koskettaa erityisesti vaikeita työttömyysalueita. Suojaosan palauttaminen ja sen korottaminen 1 000 markkaan kannustaisi työttömiä hankkimaan työtuloja samalla kun se keventäisi työttömyysturvan hallinnointia. Omallekin siviilialalleni eli terveydenhuollolle tämän aloitteen toteutuminen olisi suuri helpotus, kun nyt satunnaisista keikkatöistä kieltäytyvät voisivat turvallisesti mennä lyhytaikaisiin sijaisuuksiin. Suojaosan palauttaminen tekisi sovitellun päivärahan muutenkin työttömän kannalta nykyistä edullisemmaksi. Muutoksen keventävä vaikutus tuntuisi myös 1 000 markkaa suuremmissa lisätuloissa.

Siksi, herra puhemies, toivon, että lakialoite myöhemmin saa positiivisen käsittelyn ja että työttömyysturvalain 18 § suojaosan mainintoihin toteutuisi.

Lopuksi pyydän, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asia ei ole päätetty yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puhjo ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Puhjon ehdotus hyväksytään ja asia pantaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

5) Laki kalastuslain 88 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 78/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maaja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Näin keväällä kun jäät lähtevät, niin silloin kalastus tulee mieleen. Tämä asia oikeastaan liittyy ihan oikeasti tähän kevääseen. Meillähan kalatalouden ja kalastojen hoitamiseen tarkoitettuja maksuja kerätään monella tavalla. On kalastuksenhoitomaksu ja sitten tämä läänikohtainen viehekortti, joka on muutaman vuoden ollut voimassa. Siinä on kaksi tapaa — käyn lyhyesti läpi näitä, mitä tämä aloite pitää sisällään. On seitsemän päivän maksuja ja sitten vuoden maksut molemmissa näissä edellä mainituissa.

Nyt on tullut monilta tahoilta vapaa-ajankalastajien toimesta lähinnä toivomus, minkä takia välissä ei ole mitään muuta mahdollisuutta maksaa, esimerkiksi kuukauden maksu, koska kuitenkin vuosilomat useimmilla tahtovat olla kuukauden pituisia. Kun mennään kesälomalle maalle, niin mielellään otettaisiin kuukaudeksi joko läänikohtainen viehekortti tai maksettaisiin kalastuksenhoitomaksu. Jotkut ainakin näistä lomalaisista väittivät, että he ottavat sen viikon maksun ja kalastavat salaa sitten sen loppuajan. Siksi tässä minun lakialoitteessani esitetään semmoista vaihtoehtoa, että kun nyt kalastuksenhoitomaksu viikolta on 25 markkaa, niin kun maksaisi kympin lisää, 35 markkaa, saisi kuukauden kalastaa luvallisesti. Todennäköisesti se johtaisi semmoiseen menettelyyn, että moni ihminen varmasti lunastaisi heti sen 35 markan kalastuksenhoitomaksun ilman mitään venkuilua. En usko ainakaan, että tällä olisi vaikutusta vähentävästi näiden kalastuksenhoitomaksujen kertymään. Samat sanat voisi todeta tässä läänikohtaisesta viehekortista.

Joku voisi tässä salissa sanoa, että se vähentäisi näiden vuotuisten maksujen lunastamista. Sitä en kyllä usko. Tätähän voisi kokeilla esimerkiksi

vuoden ajan, jos joku epäilee, niin näkisi, mikä on käytäntö. Siinä lyhykäisyydessään toivon, että vaikka en hirveän paljon nimiä tähän aloitteeseen kerännyt, se valiokunnassa käsiteltäisiin asianmukaisesti ja tällainen kokeilu sallittaisiin vaikka vuodeksi.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa puhemies! Olen allekirjoittanut ed. Lahtelan lakialoitteen, ja mielestäni se on erittäin perusteltu sen suhteen, että tällä hetkellä, kun on olemassa viikon ja vuoden luvat, niin en ymmärrä, miksi kalastuksenhoitomaksu esimerkiksi ei voisi olla kuukauden maksuna. Se ei varmasti esimerkiksi postissa ole mitenkään vaikea operaatio suorittaa, että ottaa 35 markkaa ja laittaa, että se on kuukausimaksu, kun tällä hetkellä kuitenkin se systeemi toimii suhteellisen hyvin. Olen ihmetellytkin sitä, minkä takia ministeriön taholta tätä muutosta ei ole toteutettu. Minun mielestäni siinä on perusteluna myös se, että kun yleensä vuosilomat ovat kuukauden mittaisia, niin ne, jotka kalastusta harrastavat, sen koko kuukauden kalastusta harrastavat.

Toivon, että ed. Esa Lahtelan tekemä lakialoite saa maa- ja metsätalousvaliokunnassa myönteisen käsittelyn. Tietenkin sitä myös edesauttaa se, että ed. E. Lahtela itse on valiokunnan jäsen.

Ed. Rosendahl: Herra puhemies! Siltä osin, kun lakialoite koskee viehekalastusmaksua, ei ollenkaan tarvitse maksaa, jos ei kalasta luvatta yksityisillä vesillä. On hyvin mahdollista kysyä lupa veden omistajalta, saanko kalastaa esimerkiksi kuukauden ilmaiseksi. Silloin on mahdollista kalastaa tai sopia hänen kanssaan kuukauden maksusta. Tämä on täysin mahdollista, eikä silloin tarvitse maksaa 150 markkaa. Minusta tämä asia on liian suppeasti käsitelty.

Jos haluaa taas lähteä pakkoteitse yksityisvesille, niin silloin on pakko maksaa joko neljän viikon maksu tai koko vuoden maksu. Jokainen voi laskea, kumpi on edullisempi.

Mielestäni ehdotus, että maksu olisi ainoastaan 45 markkaa kuukauden viehekortista, on kyllä aivan liian alhainen. Se on vain 1,50 markkaa per päivä koko suurläänistä kaikilla yksityisvesillä. Se on ihan kohtuuttoman alhainen. Ei minusta tällaiseen voi lähteä.

Minä suosittelen kyllä, että joko maksetaan säädetty vuosimaksu tai viikkomaksu tai sovitetaan vedenomistajan kanssa jostakin muusta, mikä voi olla jopa ilmainen kalastusoikeus.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ed. Rosendahlille voisi todeta, että se, että lähdetään kysymään jokaiselta vedenomistajalta lupaa, on aika työläs juttu. Mietin, että meren äärellä näin voi olla, kun täällä on isoja kartanonherroja, joilla tuntuu olevan vettä kauas merelle saakka. Silloin voi olla, että sieltä saisi riittävästi vettä alleen. Mutta ainakin meilläpäin, kun sieltä korven kätköstä etsii kalastuksenhoitoisännän ja kysyy, saako meidän vesillä kalastaa, niin kyllä se aika työläs juttu on. Sen vuoksi läänikohtainen viehekortti on tehtykin, että voidaan vähän isommilla alueilla heitellä virvelillä.

Ed. Rosendahl on aina hyvin kiivaasti nähin asioihin puuttunut, mutta kuitenkin tällä ei ryöstetä vesiä. Kyllä se on hyvin nimellistä, että kesälomalaiset jonkun hauen joskus sattuvat saamaan. Useimmiten he tulevat tyhjin käsin kalajakapakkaan ja keuhvat, miten iso pääsi karuun. Näin päin se yleensä tapahtuu.

Ed. Rosendahl (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. E. Lahtela sanoi, että jos haluaa lähteä kauas merelle, niin siellä on joitakin kartanonomistajia. Ei pidä paikkaansa. Siinä on valtio omistajana ja siellä saa kalastaa ihan ilmaiseksi, jos lähtee vain kauas merelle. Silloin, kun kalastetaan kylien alueella lähellä asutusta, pitää sopia vedenomistajan kanssa kalastuksesta.

Ed. Aittomäki: Herra puhemies! Tuntuu mukavalta korvaan, kun suomenruotsalaisten edustajat ovat heittäytyneet niin hempeiksi ja avuliaksi, että tuosta vain ilmaiseksi päästetään pirtin nurkalle kalastamaan. Kyllä se on, ed. Rosendahl, sillä tavalla, että jos minäkin tulen sinne ruotsinkieliselle seudulle pyytämään, että pääsisin kalastamaan teidän maille, niin poliisihan te kutsutte. Minä uskon näin, kun meikäläisen näköinen ihminen sinne tulee. Tietysti ulkomuotokin vaikuttaa ja muu maine, mutta kyllä minun mielestäni tämä on aika naiivi esitys teiltä, ed. Rosendahl. En väitä teitä naiiviksi, vaan tarkoitan esitystänne, että suomenruotsalaiset antaisivat siellä nyt kalastella noin vaan, että tervetuloa kalastamaan meidän maille. Se ei ole uskottavaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

6) Laki työsopimuslain 17 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 79/1999 vp (Marjaana Koskinen / sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Lakialoitteessa esitetään, että työsopimuslakia muutetaan niin, että vuokratyösuhteessa olevien työsuhteet ja niiden ehdot tulisi nykyistä paremmin turvattua.

Ihan pienen historiankatsauksen otan alkuun. Vuonna 93 Ahon hallitus päätti laillistaa yksityisen työnvälityksen ja vapautti samalla työvoimavuokrauksen kaikesta säätelystä kokoomuslaisen työministerin Ilkka Kanervan johdolla. Suomi joutui jopa irtisanoutumaan jo vuonna 51 allekirjoittamastaan YK:n työjärjestön Ilon yleissopimuksesta. Valvonta loppui vuoden 94 alusta sikäli hallitsemattomassa tilanteessa, että koko muu lainsäädäntö rakentui vielä ajatukselle pysyvistä työsuhteista.

Pätkimällä työsuhteet riittävän lyhyiksi työnantajan olikin mahdollista kiertää loma-, sairaus-, äitiys- ja eläkemaksuja. Erityisen houkuttelevaa tämä oli työvoiman vuokrausalalla, missä suurin osa työsuhteista on hyvin lyhyitä: ne voivat kestää jopa muutaman tunnin. Pöytälaatikkoфирmoja alettiin perustaa vain työntekijöiden kierrättämiseen. Myöhemmin Lipposen ensimmäinen hallitus puuttui pahimpiin epäkohtiin. Nyt esimerkiksi eläkemaksujen ja sairauden ajan palkkaa maksetaan heti työsuhteen alettua tiettyjen edellytysten vallitessa.

Kipinän lakialoitteeseen aiheutti Turun käräjäoikeuden päätös. Ihan pikaisesti käyn sen läpi. Turun käräjäoikeus on ratkaissut kanteen siitä, täytyykö työvoiman vuokraajan noudattaa yleissitovana työehtosopimuksena ravintola-alan sopimusta, kun työvoimaa vuokrataan hotelliin tai ravintolaan. Turun käräjäoikeuden mielestä ei tarvinnut. Jutun käsittely jatkuu Turun hovioikeudessa.

Turussa sijaitseva hotelli Marina antoi kolmen hotellinsa, Marinan, Julian ja Ateljän, kerroshoitotyöt 1.5.95 lukien työvoiman vuokrausta hoitavalle Ravintola Extralle. Peruspalkkojen ja lisien osalta Extra noudatti alan työehtosopi-

muksen vähimmäisehtoja, mutta muiden työsuhteen ehtojen osalta ei. Työntekijöille ei näin ollen maksettu lainkaan lomatapaluuurahoja, z-päiviä, sairaan lapsen hoitovapaapalkkoja ym. työehtosopimukseen perustuvia etuja. Extra katsoi olevansa sidottu vain lakisääteisiin velvoitteisiin, jotka ovat monilta osin heikommalla kuin työehtosopimuksessa on säädetty.

Liitto pyysi oikeustieteellistä lausuntoa eräältä työoikeuden professorilta siitä, täytyisikö vuokrausfirman työsopimuslain 17 §:n nojalla noudattaa yleissitovana ravintola-alan työehtosopimusta. Professorin mielestä näin piti tehdä. Liitto päätti viedä kerroshoitajien asian yleissitovuuden osalta oikeuden ratkaistavaksi. Työntekijäosapuoli lähti siitä, että yleissitovuuden kannalta ratkaisevaa on työntekijän tosiasiallisesti tekemä työ. Koska työ tehtiin hotellissa, oli noudatettava alan sopimusta. Korkein oikeus oli joissakin tapauksissa katsonut, että yleissitovuuden kannalta merkitystä on tehdyllä työllä eikä sillä, keneen ollaan työsuhteessa. Lisäksi vielä kaksi muuta työoikeuden asiantuntijaa tuki tätä päätelmää.

Extra lähti puolustuksessaan siitä, että se ei harjoittanut majoitus- ja ravitsemusliikettä vaan työvoiman vuokrausta, joka on aivan erillinen ja itsenäinen toimiala. Työvoiman vuokrauksessa hotelli- ja ravintola-alalla ei ollut Extran mukaan mitään työsopimusta noudatettavana. Tämän vuoksi yritys ei voinut olla alan työnantajaliiton jäsen. Se ei voinut olla näin ollen yleissitovuuden piirissä. Oman kantansa tueksi Extra hankki erään toisen työoikeuden professorin asiantuntijalausannon.

Tässä on suora siteeraus lopuksi käräjäoikeuden tuomiosta: "Työehtosopimuksen yleissitovuudella on tarkoitettu laajentaa työehtosopimusten sitovuuspiiriä työntekijöiden eduksi, ja lainkohta toimii työntekijöiden etujen turvaajana ensisijaisesti järjestäytymättömän työnantajan palveluksessa. Oikeuspoliittiselta kannalta voitaisiin perustellusti pitää tässä tapauksessa tarkoituksenmukaisena ja jopa moraalisesti oikeutettuna, että kantajien työhön sovellettaisiin majoitus- ja ravitsemusliikkeiden työntekijöitä koskevan työehtosopimuksen kaikkia ehtoja. Käräjäoikeus kuitenkin katsoo, että se voi työsopimuslain 17 §:n tulkinnalla laajentaa tuon työehtosopimuksen määräyksiä muille aloille. Majoitus- ja ravitsemusalan työntekijöitä koskevan työehtosopimuksen määräyksiä ei siten tule soveltaa kantajien työsuhteeseen." — Lopputulos oli se, että tulkittiin niin, että Extra, joka

oli työvoimanvuokrausfirma, ei ollut yleissitovuuden piirissä, ja edelleen asiasta käydään oikeutta.

Lakialoite tosiaan lähtee siitä, että ihmiset, jotka työskentelevät työvoimanvuokrausfirmassa, ovat yleissitovuuden piirissä. Pykälä kuuluu: "Vuokratyön teettämisessä on noudatettava samoja palkka- ja muita työsuhteen ehtoja kuin käyttäjätyönantajan palveluksessa, ellei työehtosopimuksesta muuta johdu."

Ihan loppuun haluan todeta sen, että EU:n suhtautuminen työvoiman vuokraukseen on ollut myös aika nuiva eli sieltä on tullut puitesopimus, joka koskettaa määräaikaistyötä. Mutta siinä on tosiaan rajattu työvoiman vuokraus sopimuksen ulkopuolelle. Ihan sanatarkasti tässä sanotaan näin: "Sopimus ei koske tilapäistä työvoimaa välittävien yritysten kautta tehtyä työtä." Tästä on määrätty itse sopimuksessa muissa yhteisön säädöksissä olevan määritelmän mukaisesti, ja se on lisäksi mainittu selkeästi sopimuksen johdanto-osassa. Toivonkin, että työvoimanvuokrausasiaan myös EU:n taholta ainakin pikaisesti jatkossa tultaisiin puuttumaan.

Kun lakialoitteeseen on kerännyt nimiä, huomiona on ollut se, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto ovat erittäin vahvasti aloitteen takana. Tässä on muistaakseni 41 allekirjoitusta, mutta tästä puuttuvat kokonaan meidän oikeistopuolueemme, joiden edustajat eivät ole kovin innokkaasti asiaan suhtautuneet. Tämä on mielestäni myös sellainen asia, joka on tätä päivää. Työvoimanvuokrausalalla työvoiman määrä on lisääntynyt koko ajan, eli tämä tulee olemaan tulevaisuudessa todellinen ongelma. Me tiedämme ihan tarkkaan, että jos koko järjestelmä on yleissitovuuden ulkopuolella, silloin siellä ei ole olemassa minkään näköisiä minimipalkkoja eikä minimiehtoja sille, miten työtä teetetään. Toivonkin, että asiaan ainakin keskustelun kautta puututaan ja että tämä aiheuttaisi sen, että työasiainvaliokunta käsittelee asiaa asiallisesti ja ainakin niin, että kolmikanta myös jossain vaiheessa asian ottaa esille, koska tämä on palvelusektorille todellinen ongelma, niin ravintola-alalle kuin muillekin palvelusektorin aloille, joilla työvoiman vuokrausta paljon käytetään.

Tässä on tietysti vielä yhtenä seikkana se, että tämä on aika pitkälti turkulainen esimerkki. Henkilö, joka tästä on paljon hyötynyt, on yrittäjä, joka Turussa on tätä työvoiman vuokrausta harrastanut. Muistaakseni jossain vaiheessa hänellä oli yli 80 paperifirmaa, joiden kautta työ-

suhteita ja työntekijöiden etuja poljettiin eli kiertettiin ja näitä porsaanreikiä hyväksi käytettiin. On muistettava, että viime hallituskaudella tosiaan asiaan osittain puututtiin eli eläketurvaa, sairauspäivärahaa ja loma-oikeutta myös työvoimanvuokrausfirmassa toimiville järjestettiin.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Turku on merkittävä paikka. Kyseisen firman ansiosta, niin kuin ed. M. Koskinen totesi äsken loppupuheenvuorossa, on eduskunnassa jouduttu tekemään hyviä lakeja, joilla on tukittu joitakin aukkoja. Viime kaudella tehtiin monta hyvää lakia, joilla toiset kiertäjät eivät pääse kiertämään. Siellä näyttää tällaisia äärikapitalisteja olevan, jotka haluavat panna viimeisen päälle ahtaalle ihmiset ja kiertää kaikki turvaavat lain-säännökset.

Tässä on yksi sellainen aukko näköjään löytynyt, johon ed. Koskinen kiinnittää erityisesti huomiota. Tämäkin aukko pitäisi meidän nyt osata tukkia. Jos ed. Koskinen aloite ei mene läpi valiokunnassa, odotan, että hallitus mahdollisimman pikaisesti toisi oman esityksensä, jolla tämä tukittaisiin. Yleissitovuutta pitäisi sillä tavalla kaiken kaikkiaan vahvistaa. Myöhemmin näköjään on yksi aloite, jossa halutaan purkaa yleissitovuutta, mutta se jätetään sitten omaan arvoonsa ja siinä vaiheessa keskusteltavaksi.

Näkinsin niin, että yleissitovuutta pitää yleisesti laajentaa vahvemmaksi, jotta edustavin työehtosopimus olisi vallalla koko maassa, koska sillä puolella on hyvin paljon tällä hetkellä olemassa epätietoisuutta ja ristiriitoja ja kiikun kaakun-tilanteita: onko voimassa vai eikö ole?

Yksityiskohta, jonka ed. Koskinen on ottanut esille, on hyvin selkeä siinä mielessä, jotta tämä todennäköisesti vähentäisi sirpaloitumista ja halua ostaa palveluita ulkopuolelta oman työvoiman rinnalle, mikä ei muutenkaan ole millään muotoa tervettä.

Ed. K ä h k ö n e n : Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa puututaan todella merkittävään epäkohtaan. Yhtenä lakialoitteen allekirjoittajana kannatan aloitetta ja perusteluna viittaan ed. M. Koskinen puheenvuoroon. Toivon myös, että tämä käsiteltäisiin pikaisesti työasiainvaliokunnassa ja tuotaisiin aikanaan eduskuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

7) Laki jätelain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 81/1999 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hellberg: Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa lähdetään siitä, että jätelakiä tulisi muuttaa siten, että ilmaisjakelumateriaalin olisi oltava sellaisenaan kierrätettävää.

Voimassa olevan jätelain 2 luku velvoittaa toimienpiteisiin, joilla ehkäistään ja vähennetään jätteiden syntymistä. Tavoitteena on, että taloudellinen ja muu toiminta aiheuttaisi mahdollisimman vähän jätteitä ja että kaikki käytettävä materiaali olisi helposti kierrätettävissä.

Nykyinen lainsäädäntö tai muukaan säännös ei kiellä jakamasta kotitalouksiin ilmaisjakeluna erilaisia mainoksia tai muuta materiaalia. Tällaisissa tapauksissa materiaalin passiivinen vastaanottaja ei voi vaikuttaa siihen, kuinka tämä lisää kotitalouksien jätemäärää. Ilmaisjakeluhan on lisääntynyt ja näyttää lisääntyvän jatkuvasti. Esimerkiksi erilaisissa vaaleissa tulee kaikenlaisia materiaalia. Siksi lakialoitteessa ehdotetaan, että kotitalouksiin ilmaisjakeluna toimitettavan materiaalin tulee olla sellaisenaan ja lajittelematonta kierrätykseen kelpaavaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

8) Laki kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 82/1999 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hellberg: Arvoisa puhemies! Lakialoitteen perustavoitteena on vahvistaa kunnan

tai kuntayhtymän palveluksessa olevien henkilöiden työsuhdeturvaa vastaamaan samaa tasoa kuin saman kaltaista työtä tekevien työsuhdeturva on liikkeenluovutuksen yhteydessä. Tämä tarkoittaa sitä, että virkasuhteessa työskennellyt henkilö voi siirtyä entisillä ehdoilla kunnallista toimintaa jatkavan yksityisen yrityksen leipiin silloin, kun kunnalla ei ole osoittaa työtä omalle työntekijälleen. Tämä seikka tulee mielestäni säännellä lain tasolla.

Kunnallisten viranhaltijoiden työsuhdeturva on 90-luvulla heikentynyt huomattavasti. Tähän on paljolti vaikuttanut se, että kuntalaki 2 §:n 3 momentissa antaa kunnille tai kuntayhtymille mahdollisuuden ostaa tarjottavat palvelut niiden yksityisiltä tuottajilta. Tähän oljenkorteen monet kunnat ovat tarttuneet kuralla olevan taloutensa takia toiveena, että palveluiden ostaminen ulkopuoliselta taholta säästäisi kunnan varoja velkojen maksuun.

Kuntien siirtyminen palveluiden ostajiksi, ei siis enää niiden tuottajiksi, aiheuttaa sen, että useimmat säästöt kunnissa saadaan aikaan potkimalla omaa väkeä tarpeettomana pihalle. Samalla kunnat tietoisesti tukevat yksityisten palveluiden tuottajien tapaa palkata ammattitaidontonta väkeä, jolloin palkka jää heikommaksi kuin ammattitaitoisilla.

Ostopalveluiden ideologia ei monessa kunnassa kuitenkaan alun perin ollut tämä, vaan se oli yksi keino vertailla ostopalveluiden hintaa siten, että vertailun perusteella olisi voitu tehostaa omaa palvelutuotantoa ja näin saada säästöjä aikaan. Toki tarkoituksena oli myös ostaa osa vähempiarvoisista palveluista yksityisiltä, mutta vain osin, ei siis tehdä siitä yleistä käytäntöä kautta linjan.

Laki kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta noudattaa pitkälti työsopimuslain työsuhdeturväsäännösten linjaa, ja hallituksen esityksessä n:o 44/1996, joka myös hyväksyttiin, todetaan, että esitys parantaa kunnallisten viranhaltijoiden oikeusturvaa sekä yhtenäistää kaikkien kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa olevien viranhaltijoiden palvelussuhteen päättymistä koskevat ja muut esitykseen sisältyvät palvelussuhdeturvaa koskevat määräykset saman sisältöisiksi.

Vaikka siis palvelussuhdeturvaa on onnistuttu yhtenäistämään, on se osin vielä heikompi kuin saman kaltaista työtä työsuhteessa tekevällä. Työsopimuslain 7 ja 40 §:ssä säännellään, että kunnan on osoitettava työtä virkasuhteessa kuntaan olevalle, jos kunta lopettaa osin tai koko-

naan tietyn toiminnallisen kokonaisuuden tai ostaa saman palvelun ulkopuoliselta. Mutta tämä koskee vain kunnan työsuhteessa olevia.

Nämä säännökset puuttuivat hallituksen esityksestä, jonka se vuonna 96 teki, ja sen pohjalta säädetystä laista, joten lakialoitteessa esitetään, että virkasuhteessa kuntaan olevien henkilöiden asema tulee saattaa saman arvoiseksi kuin työsuhteisten työntekijöiden. Tältä osin tulee lakiin lisätä tarpeelliset säännökset kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! On hyvä asia, että ed. Hellberg on tehnyt tämän kunnallisten viranhaltijain palvelussuhdeturvaa koskevan lakialoitteensa, ja olisi hyvä, että tämä asia otettaisiin valiokunnassa käsittelyyn ja selvitetäisiin, onko tällainen puute todella olemassa. Itse vuosi sitten erään esimerkin pohjalta sain sellaisen kuvan, että mikäli työ loppuu joltakulta kunnan viranhaltijalta, se ei ole kuitenkaan peruste viran lopettamiselle tai lakkauttamiselle, jolloin pitäisi osoittaa jotain muuta työtä. En ole ihan varma, oliko tämä jokin tuomioistuimen päätös vai mikä se oli. Muisti ei siihen riitä, mutta toivon mukaan tämä asia selvitetään.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa puhemies! Ed. Puhjon näkemyksestä: Itse asiassa tämä asia tuli esille siinä, kun Pernajan kunnassa annettiin Amicalle keittiöpalvelut ja tässä tilanteessa kävi ilmi seuraavaa. Muistaakseni siellä oli yhdeksän henkilöä töissä keittiössä. Kaksi oli työsuhteessa ja seitsemän virkasuhteessa. Nämä seitsemän irtisanottiin, ja asia on edelleen kesken, mutta se ei ole selkeästi todettu laissa. Sen takia olisi hyvä selkeästi turvata heidän työsuhteensa. Siihen tämä lakimuutos perustuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

9) Laki tieliikennelain 28 b §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 83/1999 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa ehdotan, että rintamasotilaseläkelain määrittelemät sotiemme veteraanit saisivat samanlaisen erityistunnukseen perustuvan oikeuden poiketa pysäköintirajoituksista kuin nyt on vammaisilla. Tieliikennelaissa on jo useiden vuosien ajan annettu poliisille mahdollisuus myöntää vaikeasti vammaiselle henkilölle erityinen pysäköintilupa, ja tämän luvan avulla vammaisen henkilö on saattanut poiketa yleisestä pysäköintirajoituksesta ja päästä näin helpommin ja vaivattomammin nauttimaan hänelle kuuluvista palveluista. Käytännön syistä tämä oikeus on laajennettu koskemaan myös vammaista kuljettaa henkilöä. Minusta tämä on erittäin tärkeä ja oleellinen asia. Järjestelmä on osoittautunut toimivaksi. Se on auttanut haluttua kohderyhmää tarkoituksenmukaisella tavalla ilman, että muut liikenteessä liikkujat olisivat joutuneet kärsimään siitä haittaa.

Nyt tosiaan ehdotan, että myös sotiemme veteraanit pääsisivät tämän lain piiriin. Tämä uudistus ei aiheuttaisi lainkaan julkisten menojen lisääntymisen tarvetta. Sitä vastoin veteraaneille itselleen tällä olisi huomattava käytännön merkitys, ja lisäksi se olisi myös tapa osoittaa yhteiskunnan veteraaneja kohtaan tuntemaa arvostusta. Tässä ehdotetaan, että lainuudistuksen yhteydessä olisi oikeus pysäköintirajoituksesta poikkeamiseen rintamasotilaseläkelaisissa määriteltyillä henkilöillä ja heitä kuljettavilla henkilöillä. Tämä on tietysti erittäin oleellinen asia, että myös heitä kuljettavilla henkilöillä tämä oikeus olisi, koska tietysti monella ei ole ajokorttia. Monet ovat jo niin huonossa kunnossakin, että tämä itse ajaminen olisi varsin vaikeaa.

Ed. K ä h k ö n e n : Arvoisa puhemies! Veteraaneille — heillähän keski-ikä on jo varsin korkea — kunnissa ei ole riittäviä kuntoutusmäärärahoja tälläkään hetkellä, ja ed. Hellbergin aloite siis viittaa rintamaveteraanilisiin oikeuttaviin veteraaneihin. Heille tulisi oikeutus myös maksullisille pysäköintipaikoille maksutta pysäköimiseen. Tällä osoitettaisiin arvostusta veteraaneja kohtaan.

Uskon, että tämä laajennus ei aiheuttaisi varsinaisesti mitään tulonmenetyksiä, ja toisaalta myös pysäköimisen tällä erillisluvalla sellaisille paikoille, joilla ei ole varsinaista pysäköintioikeutta, en usko aiheuttavan liikenteelle mitään haittaa. Pidän ed. Hellbergin aloitetta erittäin

hyvänä ja toivon, että tämä etenee asianomaisessa valiokunnassa.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Juuri ed. Hellbergin kanssa juteltiin tästä aiheesta vähän siinä mielessä, jotta tällä hetkellä lieene kuitenkin nykyinen laki sellainen, jotta jos vammaisella henkilöllä itsellään ei ole ajokorttia, niin välttämättä vaikkapa hänen puolisonsa ei saa invapysäköintilupaa. Minusta ed. Hellbergin aloite laajentaisi vähän tätä käsitettä myös vammaisten osalta sillä tavalla, että välttämättä sitä korttia ei vammaisella tarvitsisikaan olla eikä myöskään sotainvalidilla tai rintamamiehellä. Niin tämän voi käsittää. Minusta tämä aloite on sinällään hyvä, koska tässä on aikaisemmin puhuttu siitä kunniavelasta, jonka me olemme sotiemme veteraaneille velkaa.

Lisäksi on mietittävä myös vammais-käsitettä sikäli, voiko tällaisen pysäköintiluvan antaa vaikka aviopuolisolle. Jos miehellä on ajokortti ja vaimo on liikuntavammainen vaikka, niin eikö siinä perheessä voi olla tällainen invapysäköintilupa, koska tällainen kyyti joka tapauksessa tarvitaan ja se on edullisempi kyyti kuin tilata aina vaikka taksi, kun vammaispalvelulain mukaan olisi mahdollista saada yhteiskunnan maksama kyyti? Sen vuoksi minusta ed. Hellbergin aloite on siinä mielessä vielä parempi, kun miettii tätä, mitä perusteluissa todetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

10) Laki työsopimuslain 17 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 84/1999 vp (Kyösti Karjula /keskym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Tekemäni lakialoite koskee työsopimuslain 17 §:n muuttamista. Asiassa etsitään ratkaisua paikallisen sopimisen lainmukaistamiseen.

Työehtosopimusten sitovuutta nykyisellään säännellään kahdella normistolla, yhtäältä työ-

ehtosopimuslain 4 §:ssä olevalla normaalisisitovuutta koskevalla normistolla ja toisaalta työsopimuslain 17 §:ssä säädettyllä yleissitovuussäännöksellä. Tiettyt valtakunnalliset työehtosopimukset saavat työsopimuslain 17 §:n mukaan yleissitovuuden ja määräävät siten vähimmäispalkkatason ja eräitä muitakin vähimmäisehtoja siitä riippumatta, ovatko työnantajat tai työntekijät järjestäytyneitä tai eivät.

Tähän liittyykin koko yleissitovuuskäytännön perusongelma. Tällä hetkellä työehtosopimuksen piirissä olevien järjestäytyneiden työnantajien ja vastaavasti järjestäytymättömien työnantajien kohtelu on erilainen. Sen vuoksi olisi ratkaistava se perusongelma, mikä on työehtosopimusten ja lain välinen suhde ennen kaikkea siitä näkökulmasta, että lainsäädännön tehtävä on luoda kansalaisille yhtenäiset toimintapuitteet. Nimittäin säännöksen alkuperäisenä tarkoituksena oli lähinnä metalli- ja paperialan, toisin sanoen selkeiden toimialojen, työehtosopimus, joka sitoisi myös niitä järjestäytymättömiä työnantajia, jotka teettävät kyseisen työehtosopimuksen tarkoittamaa työtä. Kuitenkin jatkuva uusien alojen lisääntyminen ja yleistymisen on ongelmallistanut säännöksen alkuperäisen tarkoituksen toteuttamista.

Tosin yleissitovuusjärjestelmää on arvosteltu heti sen säätämisen jälkeen yksipuolisuudesta. Järjestelmä synnytti työntekijälle vain etuja, mutta se ei sisältänyt vastaavasti työrauhavelvollisuutta. Työnantajille järjestelmästä aiheutuu vain velvollisuuksia.

Uudet työmarkkina- ja elinkeinokäytännöt ovat muuttaneet kaikkineen yleissitovuusjärjestelmän toimintaympäristöä. Tähän liittyy myös vaikeus erottaa eri alat toisistaan, joka näkökulma on erityisesti viime vuosina korostunut. Tähän liittyy myös se työelämän käytäntö ja hyvin voimakas muuttuminen, jossa perinteinen pysyvän työpaikan näkökulma on hyvin pitkälle korvautumassa määräaikaisilla ja pätikittyvillä työsuhteilla. Tämä on globalisaatioon liittyvä yleinen ilmiö.

Jos ajatellaan, miten tämä kehitys on edennyt eri puolilla maailmaa ja eri puolilla Eurooppaa, voidaan sanoa, että tuki Suomessa työsuhteiden kesto tälläkin hetkellä on jopa kaksinkertainen moniin kilpailijamaihin verrattuna. On useita maita, joissa työsuhteen keskimääräinen kesto on 3—4 vuotta. Meillä Suomessa se lieene noin 8 vuoden tasossa, mutta joka tapauksessa koko ajan lisääntyy niiden työsuhteiden määrä, jotka ovat määräaikaisia tai pätikittyjä työsuhteita.

Näin tullaankin yhteen hyvin merkittävään työelämän muutokseen: mitä merkitsee se, että hallitus on toteuttamassa yrittäjäyshanketta, jonka sisältöä toivon myös tämän lakialoitteen rydyttävän? Nimittäin pienyrittäjä on aina ollut pätkätyöläinen. Jossakin mielessä, kun puhumme pätkätyöstä, määräaikaisista työsuhteista, lähentyy se näköala, jossa vaaditaan enemmän myös pienyrittäjätoiminnan ymmärtämistä. Tässä tullaankin hyvin olennaiseen kysymykseen, että suuryrityksessä ja julkisella sektorilla työehtosopimusikäntö toimii, mutta valitettavasti ei pienyrityksissä.

Toimialaltaan muuttuvilla työpaikoilla on erityisen hankala arvioida kunkin muutoksen merkitys yleissitovuuden kannalta, ja monilla erityisesti uusilla toimialoilla ongelmana on selvittää alan yleissitova työehtosopimus. Minusta tässä ehkä tullaan koko yleissitovuuskäytännön merkittävimpään paradoksiin. Parhaimmillaanhan sanotaan, että koko yhteiskunnan kulmakivi on yleissitova työehtosopimusjärjestelmä, mutta kuitenkin ollaan tilanteessa, että kukaan tässä maassa ei tiedä, mitkä työehtosopimukset ovat yleissitovia.

Tähän sain vastauksen viime eduskuntakaudella, kauden loppupuolella, marraskuun 17 päivänä 1998 työministeri Liisa Jaakonsaaren vastauksen kirjalliseen kysymykseen, jossa hän toteaa aika alistuneesti: ”Yleissitovuussäännöksen noudattamisen valvonta samoin kuin ohjaus ja neuvontakin kuuluvat työsuojeluviranomaisille. Sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosasto on suojelupiirin valvonta- ja neuvontatehtävää varten kerännyt tiedot siitä, mistä järjestäytymättömät työnantajat ja työntekijät voivat hankkia käyttöönsä tarvitsemansa työehtosopimukset. Se on myös arvioinut työehtosopimusten yleissitovuutta. Ministeriön käsitys ei kuitenkaan ole oikeudellisesti sitova, vaan viime kädessä ratkaisua yleissitovuuskysymykseen on haettava yleisestä alioikeudesta.”

On varsin nöyryyttävää, jos pienyrittäjät joutuvat oman oikeusturvansa eri työsuhteista sopiessaan varmistamaan alioikeudesta. Meillä on nyt jo muun muassa kuorma-autoalalta käytännön esimerkkejä siitä, että oikeastaan edes oikeuden päätös, jossa todetaan, että työehtosopimus ei ole yleissitova, ei merkitse mitään.

Minusta tämä antaa kuvan siitä, että jotain tässä perusjärjestelmässä on pahasti vialla, ja sen vuoksi tämän asian avoin ja rehellinen arviointi on koko työelämäikäntöjen nykyaikaistamisen kannalta yksi perimmäisiä kysymyksiä. To-

dennäköisesti työtä tullaan tekemään tulevaisuudessa aikaisempaa enemmän muilla kuin työehtosopimuksilla järjestetyillä aloilla. Koko ajan kasvaa uusien pienyritysvaistojen toimialojen merkitys ja tätäkin kautta nykyinen työehtosopimusjärjestelmä tavallaan rapautuu. Näiden merkittävien selkeiden toimialojen osuus koko ajan vain vähenee.

Tämänhetkinen yleissitovien työehtosopimusten järjestelmä jäykistää työmarkkinoita tarpeettomasti ja vaikeuttaa uuden työn syntymistä, ja tämä on minusta se olennainen peruste, minkä vuoksi meidän pitää kyetä uudelleen arvioimaan nykyistä tilannetta. Se rajoittaa työnantajan ja työnantajan mahdollisuutta sopia työehdoista tilanteiden mukaan silloinkin, kun molemmat olisivat asiasta yksimielisiä.

Työehtosopimusjärjestelmä estää paikallisten ja alakohtaisten sopimusten syntymistä, koska niiden vähimmäisehtojen on oltava vähintään yleissitovan työehtosopimuksen tasolla. Kansainvälisestikin harvinaisen tiukka järjestelmä johtaa siihen, että työehdoissa voidaan joutaa vain ylöspäin, jolloin laskusuhdanteiden aikana työllistämisen kynnys nousee tarpeettoman korkeaksi. Samalla on luotu työehtosopimusten sitovuusjärjestelmä, jossa järjestäytymättömällä työnantajilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa heitä velvoittavien ehtojen muodostamiseen. Tämä koskee nimenomaisesti pienyrityksiä ja on niille kohtuuton.

Minä toivoisin, että me voisimme varauksettomasti keskustella myös siitä, voitaisiinko paikallisen sopimisen lainvoimaistamisen näkökulmaa suunnata nimenomaan pienille yrityksille, onpa se työntekijäraja sitten kymmenen työpaikkaa taikka viisi työpaikkaa. Minusta joka tapauksessa tämän rajan hahmottaminen on yrityskoon näkökulmasta helpompaa tänä päivänä kuin eri toimialojen osalta.

Yleissitovuusjärjestelmän luominen on tuonut koko työehtosopimusten kirjon kaikkiin yrityksiin. Jos laissa olisi pysytty vähimmäispalkan säätämisen tasolla, sen soveltaminen olisi monella tavalla ongelmattomampaa. Pienet yritykset ovat kokeneet vaikeaksi työehtosopimuksen oikean soveltamisen ja oikean sopimuksen löytämisen, niin kuin edellä lainasin entisen työministerin Jaakonsaaren vastausta kirjalliseen kysymykseeni.

Toisaalta työehtosopimusten yleissitovuudessa voidaan nähdä monia puoltavia seikkoja. Yleissitovuusjärjestelmä turvaa yleissitovuusaloilla työsuhteen vähimmäisehdot. Varsin mo-

nessa Euroopan unionin maassa on voimassa jonkinlainen minimipalkkasysteemi: joko lakiperusteinen sääntely tai työehtosopimusjärjestelmään nojautuva yleissitovuusmekanismi. Tämä voisi toimia työvoimakustannusten rajasuojana työvoiman polkumyyntiä vastaan.

Koska yleissitovuudella on myös puoltavia näkökulmia, onkin tarpeellista, että yleissitova työehtosopimusjärjestelmä on perälautana silloin, kun paikallista työehtosopimusta tai muuta paikallista sopimusta ei ole tai kun paikallisen sopimuksen neuvotteluissa ei ole päästy yhteisymmärrykseen.

Ehdotettavalla työ sopimuslain 17 §:n muutoksella on tarkoitus säätää lakitasoisesti mahdollisuus yritystasolla sopia poikkeavasti yleissitovista työehtosopimuksista. Paikallinen sopimus voisi syntyä työntekijän ja työnantajayhdistyksen välillä tai työnantajan ja yrityksen työntekijän välillä tai myös työnantajan ja yksittäisen työntekijän välillä. Myös tällä hetkellä sovitaan monista työsuhteeseen ja työehtoihin liittyvistä asioista paikallisesti.

Minusta erittäin merkittävää on se, että tällä hetkellä jo pienyrityksissä ja toki isommissakin paikallisesti sovitaan. Ovat olleet merkille pantavia ihan viime viikkoina ne tutkimukset, joissa on hahmotettu yritysten suhtautumista paikallisen sopimisen lisäämiseen. Nämä näkökannat ovat olleet erittäin myönteisiä, mutta on merkittävää myös se, että SAK:n puheenjohtaja otti vajaa kaksi viikkoa sitten Kauppalehden haastattelussa hyvin voimakkaasti kantaa paikallisen sopimisen lisäämiseen. Tämä näkökulma liittyy myös hallitusohjelmaan, ja sen vuoksi on varmasti perusteltua, että me löydämme sellaisen pohjan, että paikallisen sopimuksen käytäntöä voidaan myös kaikissa yritystyypeissä, eri kokoisissa yrityksissä, soveltaa. Siksi lainmuutoksen tarkoitus on aikaansaada oikeustila, jossa paikallinen sopimus olisi molempia osapuolia myös oikeudellisesti sitova. Jos tällaista lainmuutoksessa tarkoitettua paikallista sopimusta ei yrityksessä saataisi aikaan, sovellettaisiin normaalisti yleissitovaa työehtosopimusta.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! On jo myöhä. Tästä aiheesta olisi pitänyt keskustella päiväsaikaan ja pitkään. Mutta ihan muutama kommentti tästä paikaltani.

Ed. Karjula, yleissitova työehtosopimus on sama kuin minimiehdot. Te haluatte tällä aloitteella mennä alle minimiehtojen. Siinä vaiheessa,

kun ihminen tulee teidän firmaanne töihin, teillä on jokin semmoinen putiikki, työtön ihminen lähetetään työnvälitystoimistosta teille töihin, mikä mahdollisuus hänellä on muuta sopia kuin mitä isäntä sanoo, mitä ed. Karjula sanoo isäntänä silloin? Hän tekee paikallisen sopimuksen sen mukaan, että sanotaan, että palkka on 20 tunnilta. Jos se kaveri sanoo töihin tullessa, että minä haluan sen, mitä työehtosopimus sanoo, pitääkin olla 45 markkaa tunnissa, niin todennäköisesti, ed. Karjula, kun olette siinä työhönottajana, olette silloin herra ja hidalgo siinä, kun ei ole olemassa mitään minimiä. Silloin se kaveri sanoo, että okei, otan sen 20:n hugin tuossa, muuten tulee karenssi, rangaistuskarenssi isketään päälle.

Sen takia tämä on hyvin vaarallinen tie. Tämän muotoisena tämä ei mene koskaan läpi. Minä väitän, että tässä maassa tapahtuu kovia asioita. Siinä moni ratas pysähtyy, jos tällamoisia käydään viemään läpi työläinsäädännön puolella. Mutta tämä onkin lakialoite, jossa on kaksi nimeä. Uskon, että tämä on hyvä keskustelun avaus, siitä voidaan puhua, niin kuin puhuttiin viime kaudellakin ilmeisesti ihan saman tyyppisistä asioista. En muista, onko ed. Karjula silloin tehnyt tällamoista aloitetta. Mutta oikeastaan puhuin suuni puhtaaksi, puhutaan sitten päiväsaikaan joskus lisää.

Ed. Wallin: Arvoisa herra puhemies! Hie-man hämmästyksellä luin tätä aloitetta, vieläkö käytyjen vaalienkin jälkeen keskustasta rohjetaan tällaisia aloitteita tehdä eikä uskota, mikä kansan ja työntekijöitten mielipide on tämän suuntaisiin aloitteisiin.

Tietysti on syytä ensimmäisenä todeta, että kun työ sopimuslaki säädettiin aikanaan, niin se hän säädettiin nimenomaan turvaamaan heikkomman osapuolen asemaa. Sen takia pitääkin olla niin, että siitä aiheutuu työnantajalle velvollisuuksia. Siinä, niin kuin ed. E. Lahtela totesi, säädetään ne minimiehdot, millä sopimuksella kyseinen henkilö tulee töihin.

Kun tätä aikaa ei ollut, niin eräs hyvä ystäväni, joka oli sahalla töissä Ylistarossa, kertoi, että se oli sellaista reformia, että eräänä päivänä sahan omistaja tuli kertomaan, kun heitä oli kymmenen miestä töissä, että ensi viikosta alkaen tehdään kuusipäiväistä viikkoa viiden päivän sijaan. Heitä oli kaksi, jotka sanoivat, että ei käy, he tekevät edelleen viittä päivää. Sitten ei ollut enää työtä sen viikon jälkeen näillä kahdella, ja kahdeksan rupesi tekemään kuusipäiväistä viik-

koa. Tällaista elämääkö te haluatte takaisin tähän suomalaiseseen yhteiskuntaan?

Itse olen ollut luottamusmiehenä seitsemän vuotta sellaisella työpaikalla, jolla oli yli 200 miestä töissä, ja meillä oli hyvin paljon mahdollisuuksia paikallisesti sopia monistakin asioista, kun vain yhteisesti näin todettiin. Taustalla oli kuitenkin liiton tekemä työehtosopimus, joka oli minimisopimus, ja tämän pohjalta asiat ratkaistiin, jos ei saavutettu yhteisymmärrystä. Työpäivä vaihteli 2 tunnista 12 tuntiin, työtä tehtiin yöllä, työhön lähdettiin 2.05, 1.47, vaikka mihin aikaan, kun ne vain sovittiin. Ainoana sääntönä oli työntekijäin suojaksi asetettuja työaikalain osia, joissa kerrotaan, paljonko työtä saa olla ja montako yötä saa tehdä peräkkäin töitä, ja ne on säädetty tässä salissa.

Toivoisi, että kun eduskunnassa käydään keskustelua, niin paremminkin mietittäisiin, miten yleissitovuutta voitaisiin tarkentaa niin, että vielä parannettaisiin tätä mahdollisuutta sen sijaan, että mietittäisiin sitä, miten tämä asia romutettaisiin. On varmaan totta, niin kuin ed. Karjula toteaa, että pätkä- ja osa-aikatyö lisääntyy tulevaisuudessakin. Toisaalta meidän tavoitteemme tietysti pitäisi olla, että ihminen saa turvan työstä ja pystyy laskemaan tulevaisuutensa sen varaan. Onneksi ay-liikkeen toimesta on hoidettu se asia kuntoon työehtosopimusneuvotteluilla, tuponeuvotteluilla, että vihdoinkin on työnantajille tullut samat velvoitteet koskien osa-aika- ja pätkätyöntekijöitä, jolloin kilpailun vääristyminen on estetty näin ja on turvattu näille työntekijöille, jotka ovat monesti tämän yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, pienipalkkaisia tehden useampaa työtä, tulevaisuuden turva eläkkeiden, sairasloman, vuosiloman ym. kautta.

On varmaan totta, että joillekin työnantajille tästä on haittaa. Näin pitää ollakin, sillä yleissitovan työehtosopimuksen kautta vain voidaan, niin kuin ed. E. Lahtela totesi, järkevästi hoitaa ihmisten työllistymistä. Esimerkiksi leipomoalalla, jonka yrityksiä on 1 500 Suomessa, valtaosa, tuhannen leipomoa on alle viiden työntekijän työpaikkoja. Kuvitteletteko te, että sellaisessa työpaikassa, jossa on viisi työntekijää, jossa ei esimerkiksi tahdo löytyä luottamusmiestä sinne ollenkaan, kun kukaan ei uskalla siihen tehtävään ryhtyä, vielä paikallisesti ruvettaisiin neuvottelemaan työehtosopimuksen ehdosta, maksetaanko äitiyslomia, saako sunnuntaityökorvauksia ynnä muuta? Ei se ole enää nykyaikaa, se kuuluu jonnekin 30-luvulle tämä homma.

Niin kuin totesitte, on varmaan helppoa julkishallinnon isoilla työpaikoilla asia hoitaa, näinhän se on. Siellä löytyy voimaa tarvittaessa. Eivät ne yleissitovuuksia tarvitse. Otetaan jokin paperitehdas, metallialan yritys, iso kuljetusliike, siellä kyllä löytyy se joukkovoima, kun siellä on satojatuhansia työntekijöitä hoitamassa tätä hommaa, mutta pienissä ei ole.

Mikä yllättävintä, niin en ole vielä törmännyt sellaisiin työnantajiin, jotka vaativat yleissitovuuden poistamista. Vaalien alla tästä hyvin paljon keskusteltiin ja jopa työnantajatkin totesivat minulle, kun tiesivät taustan, että eivät he tätä halua. Halutaan mieluummin toimia järjestelmällisesti siten, että on keskustelukumppani ay-liikkeestä, keskitetysti voidaan asiat hoitaa, sopimuksen jälkeen on luottamusjärjestelmä, jonka kautta kiistakysymykset hoidetaan. Luottamusmies on puolueeton tuomari työntekijän ja työnantajan välissä. Jos työntekijät tekevät väärin, niin kuin te täällä viittaatte laittomiin työseisauksiin, siitä seuraa sanktiot, sakot ym. Luottamusmiehen tehtävä on estää tällainen, hän ei voi osallistua tällaiseen laittomaan toimintaan.

Niin kuin ed. E. Lahtelakin totesi, ei kukaan tietysti yöaikaan halua riitaakaan haastaa, yöunet menee helpommallakin. Onneksi toteankin, että aloitteen takana ei ole keskustapuolueen johto, vaan kuten ed. Esa Lahtelakin totesi, vain kaksi allekirjoittanutta, joten pidämme sitä siinä arvossa.

Ilmoitan tässä, että ankarasti vastustan aloitteen läpimenoa.

Ed. Rönni: Arvoisa puhemies! Suomessa on voimassa kehittyneet ja toimivat työmarkkinat. Yhteiskuntarauha on sillä taattu. Meillä on hyvä toimia, ei ole lakkoja eikä mellakoita, kuten esimerkiksi monessa Keski-Euroopan maassa. Aloitteen tarkoituksena tuntuu olevan saada tähänkin asiaan aikaan täydellinen muutos.

Työehtosopimusjärjestelmä on tällä hetkellä erittäin joustava, jos sitä vain osataan käyttää. Se tuntuukin olevan monelle työnantajalle ja yrittäjälle kynnyskysymys, että ei joko ehditä tai osata lukea työehtosopimuksia, saati neuvotella niistä.

Minkäänlainen oikeiden ja aitojen työpaikkojen syntyminen ei esty työehtosopimuksilla. Meistä ei Suomessa saada mitään kengänkiillotajakansaa. Täällä täytyy elää sillä palkalla, joka työstä saadaan, ei se ole harrastus, sillä on eletävä joko itse tai jopa koko perheen. On saatava elanto ja katto päänsä päälle, jos täällä aikoo olla.

Olen itse ollut monessa pienessä työpaikassa ja nähnyt sen neuvottelumekanismin, missä asemassa on, jos siihen mennään, että kaikki asiat neuvotellaan työpaikalla. Tällaiset isotkin ukot tahtovat jäädä ison rahan kanssa heikommalle jäljelle. Siinä ei ole kyse mistään tasapuolisesta kohtelusta. Kyse on täydellisesti torppariaikaan palaamisesta.

Yleissitovuuden vahvistaminen onkin se oikea toimi, jolla saataisiin aikaan tasapuolinen kohtelu kaikille työntekijöille. Kattavin työehtosopimus, mikä alalta löytyy, vahvistettaisiin yleissitovaksi. Siinä olisi oikea ratkaisu tähän hommaan. EU:ssakin on kyse suurimmalta osalta tästä: siellä yleissitovuus on yli 90 prosentilla työntekijöistä.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Karjula on tehnyt hyvää työtä, kun on saanut aikaan lakialoitteen työehtosopimuslain 17 §:n muuttamisesta.

Länsi-Saksassa oli 35 vuoden ajan voimassa alle viiden hengen työntekijäyrityksissä sellainen käytäntö, että työehtosopimusta ei ole lainkaan. Nyt 80 miljoonan Saksassa vuosi sitten päädyttiin liittopäivillä melko yksimielisesti siihen, että alle 10 hengen yrityksissä ei tarvita työehtosopimusta lainkaan, ja arvoisat kansanedustajat vasemmalla, huomautan teille, että Saksassa on maailman korkein palkkataso.

Vuodatuksat, joita pääluottamusmieskansanedustajat täällä ovat esittäneet, ovat turhia. Vanhana yrittäjänä sanon — olen ollut alalla 30 vuotta yksityisyrittäjänä, ja useita satoja ihmisiä on ollut minulla töissä — että ed. Karjulan aloite on oikean suuntainen ja tervetullut Suomeenkin. Se aika on ohi, että SAK:n valta kasvaa. Jos otamme mallin Ruotsista, niin jo kahdeksan vuotta sitten siellä sovittiin, että TT ei tee enää mitään työehtosopimuksia, vaan työehtosopimukset siirtyivät työpaikoille. Sillä tavalla Ruotsissa SAK:n valta nujerrettiin. Sama suuntaus on Suomessaakin jatkossa.

Meillä on puoli miljoonaa työtöntä tänä päivänä, jos nyt rehellisiä ollaan. Ihmismäärä, joka nyt on kursseilla ja työttömänä, odottaa uutta työtä. Meidän edustajien tehtävänä on säätää sellainen lainsäädäntö, että yritykset pystyvät uusia työpaikkoja luomaan ja yrittäjyys ennen kaikkea tässä salissa tulee uuteen kunniaan.

Ed. Karjula: Arvoisa puhemies! Asiahan on täysin valtopoliittinen, nimittäin se, halutaanko tämä perusongelma ratkaista. Tällä hetkellä

todellinen kysymys on se, että järjestäytymätön pientyönantaja joutuu tiukempien ja vaativampien ehtojen puitteissa toimimaan kuin järjestäytyneet suurtyönantajat. Tämähän on, hyvät kansanedustajakollegat, se perusongelma.

Miksi tätä ongelmaa ei haluta kohdata, se johtuu siitä, että Suomessa on palkansaajayhteiskunta. 83 prosenttia suomalaisista on palkansaajia. 17 prosenttia on pientyönantajia, pienyrittäjiä ja ammatinharjoittajia; ei meidän tarvitse heidän tilannettaan tarkastella. Kuitenkin kysymys on siitä, millä tavalla me rohkaisemme myös pienyrittäjät työllistämään, luomaan uusia työpaikkoja. Tämä on se peruskysymys.

Jos tarkastelee viime kuukausien työmarkkinatiedotteita eri maakuntien osalta, ne ovat täynnä uutisia, jotka kertovat lomautuksista, lakoista, työpaikkojen loppumisesta. Se kuvaa sitä, että näissä Emu-olosuhteissa meidän on löydettävä joustavimmat rakenteet työelämälle, jotta yritykset todella voivat menestyä.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Minä en ole mikään ammattiyhdistysasioiden asiantuntija, mutta olen aina, niin kauan, kun olen ollut poliittisessa elämässä mukana, vuodesta 87, systemaattisesti lähtenyt siitä, että siitä, minkä työntekijä on kovalla työllä, hiellä ja puristuksella saanut omien etujensa kannalta aikaan, ei saa tiimaakaan luopua. Järkeistää jotakin voidaan, hioa joitakin särmiä, jos katsotaan yhteisesti, että se on välttämätöntä. Mutta tänä päivänä työnantajaporvarin ahneus ja julmuus on käynyt suureksi. Se on Suomessa nähty. Katsellaan vain joihinkin Pohjolan ja Viinasen systeemeihin. Tämä on vain yksi esimerkki. (Ed. S. Lahtela: Hän ei ole yrittäjä!) — Hän on yrittäjä tietyllä tavalla. Joka tapauksessa työntekijä on ihan samassa suhteessa Pohjolassa työnantajaan kuin yksityisellä yrittäjälläkin. Käytännössä sillä ei ole mitään merkitystä. Näin ollen näissä systeemeissä ei saa antaa tuumaakaan periksi.

Mutta katsokaa keskustaa! Päästäkseen hallitukseen keskusta kielsi työreformin kuin Pietari Jeesuksen aikanaan. Anteeksi nyt tämä, mutta tämä on yleinen ilmaisu. Mutta heti kun huomattiin, että ei päästä hallitukseen, taas ollaan tuomassa työreformi, olkapäällä kävellään edes sun takaisin. Hetken kuluttua taas sanotaan, että jos päästätte meidät hallitukseen, me kiellämme tämän työreformin.

Menkää tällaisen porukan kanssa sitten hallitukseen! Kyllähän sen tietää, etteivät tietysti demarit ja kokoomus menekään. Onhan niillä jär-

keä päässä. Mutta sanottakoon nyt tämä systeemi. Rajulla tavalla ed. Karjulan esitys, joskaan hän ei tietysti keskustaa sellaisenaan edusta kokonaisuutena, mutta tietyllä tavalla, osoittaa tämän, mikä keskustalla näissä hommissa on takana. Kepu pettää aina.

Ed. Wallin: Arvoisa herra puhemies! Oli todella miellyttävä kuulla, että alkiolainen keskustusta on hyvin liittoutunut meidän ay-rintamaamme ja ymmärtää heikomman ihmisen asiaa, kun sitä vastoin epäpuolue on heidät hylännyt.

Työllisyydestä saatiin tänään pääministerin toimesta ihan nopea tilannekatsaus. Nythän on Suomessa työttömyys vähentynyt ennätysmäisesti koko Euroopan unionin alueella, vaikka on ollut yleissitova työehtosopimus. Työllisyyttä ei hoideta sillä, niin kuin ed. Rönni totesi, että meistä tehdään kengänkiillottajia tai kengänkiillottajapalkalla olevia ihmisiä, minimipalkalla olevia, niin kuin ed. Karjula esityksessään esittää. Hyvää uutta teknologiaa, osaamista ja palvelualoja kehittämällä työllisyys hoidetaan.

Ed. Kuosmaselle toteaisin, että hyvin hämmästyneenä tässä kuuntelee hallituspuolueen edustajaa. Juuri kun valtakunta sydän pysähdyksissä keskittyy kokonaistuloratkaisun solmimiseen, viestit, jotka parlamentista kantautuvat hallituspuolueista, eivät ainakaan edistä asiaa.

Mitä tulee Saksan tilanteeseen, voin kertoa pienen esimerkin. Vaasan edustalle konerikon vuoksi pysähtyi Saksan lipun alla oleva alus, joka hinattiin rantaan ja jossa oli ghanalainen miehistö. Kun kaksi viikkoa he olivat olleet siinä rannassa ja konetta korjattiin, Ghanan pojat tulivat kysymään Konten rakennusmiehiltä: I am hungry, voitko ostaa meidän tuotteita? Näin he saivat leipää ja voita. Ei siellä Saksassakaan, kun ei ole yleissitovaa työehtosopimusta näillä laivoilla, kun ne ovat mukavuuslipun alla, voida hyvin. Saksassa sillä alalla voidaan hyvin, jolla on yleissitova työehtosopimus. Totuus on tämä.

Ed. E. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Työmies on palkkansa ansainnut, sanotaan Raamatussa.

Kun ed. Aittoniemi todisteli siitä, miten kepu pettää aina jne., kyllä minä pitkään pääluottamusmiehenä olleena, ikäni työelämässä hyvin pienellä palkalla töitä tehneenä ja toisia puolustaneena näen sen, jotta jollakin tavalla työnantajien ahneus kyllä on sellainen, että aina halutaan lypsää lisää. Nyt kun se lypsyvara on mennyt eikä

enää muuta ole tehtävissä näköjään, pitää käydä työmiesten palkkaa kuppaamaan alaspäin. Ahneus on kyltymätön. Lomautuksista tai irtisanomisista, joista taas on lehdistä luettu, minä väitän, että yhtään niistä ei olisi voitu perua sillä, että yleissitovuutta meillä olisi väljennetty. En usko, että yhtään niistä olisi peruttu.

Shän johtaa sellaiseen loputtomaan tiehen, jos lähdetään tiputtamaan joitakin minimiehtoja alaspäin. Kuvitellaan kaksi saman alan yritystä. Siellä sanotaan toisessa firmassa, että hei, nuo naapurit pudottivat vähän palkkaa. Toistenkin pitää mennä vähän alaspäin, ja sitten mennään hississä alaspäin. Kohta kaikki näkevät nälkää. Paitsi sitten työnantaja saa orjatyövoimaa. Sitä näköjään tavoitellaankin.

Minä kuitenkin kunnioitan tätä mallia. Muualla Euroopassa muuten ollaan vähän katsoomassa mallia meistä, ja silti meillä jotkut haluavat purkaa hyvän systeemin, joka on todettu todella hyväksi järjestelmäksi, joka pitää työrauhan myös yllä.

Ed. S. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Kuuntelen vähän hämmästyneenä keskustelua, jota täällä käydään tämän asian puitteissa.

Kun ed. Karjula aloitteessaan toteaa, että järjestäytymätön työnantaja on ahtaammalla sopimisen suhteen kuin järjestäytynyt, tämä pitää täysin paikkansa. (Ed. A. Seppälä: Shän voi järjestäytyä!) — Se voi järjestäytyä, mutta jos ei se ole riittävän ajoissa järjestäytynyt, sillä ei näitä edellytyksiä sellaisenaan ole olemassa. Järjestäytyminen yksin ei ole mikään autuaaksi tekevä asia.

Erittäin suurella mielihyvällä kuuntelin ed. Kuosmasen puheenvuoroa, jolla on todella katetta ja näköalaa tässä asiassa. (Ed. Aittoniemi: Hiukan epäilyttävä kyllä!) — On sillä lailla, että on syytä epäillä tätä asiaa, mutta voin todistaa asioita tuntevana, että ed. Kuosmasella kun oli useita satoja työntekijöitä töissä, he voivat erittäin hyvin. Työnantajakin siinä sivussa voi hyvin, jopa vaurastui. — Sen verran totean tähän asiaan, ed. Aittoniemi on aivan nyt nukkunut viime yönä väärällä kyljellä. Edustaja on nukkunut niin vasemmalla kyljellä, että on mennyt varmaan puurot ja jauhot sekaisin tässä asiassa.

Toivon, että asiassa nähtäisiin sellainen kokonaisuus. Haen sitä takaa, että sellaisella yrityksellä, missä vain jompikumpi osapuoli voi hyvin, työnantaja tai työntekijä, ei ole tulevaisuutta. Yrityksen malli, joka on tulevaisuudessa vahva ja kilpailukykyinen, on sellainen, että siellä voivat

hyvin työnantaja sekä työntekijät. Työntekijöitä on lukumääräisesti paljon enemmän. Yhteistyötä, yhteensovittamista ja yhteishenkeä tarvitaan. Lain ja säädösten pitää siltä osin joustaa, että yritys pysyy kilpailukykyisenä.

Ed. Karjula: Arvoisa puhemies! Missään nimessä tämän lakialoitteen pohjana ei ole se näköala, että palkkoja ja työehtoja poljetaan. Työmies on palkkansa ansainnut. Peruskysymys on siinä, että niille työnantajille, jotka eivät ole järjestäytyneitä, pientyönantajille erityisesti, suodaan myös lain kautta mahdollisuus tehdä sopimuksia, tehdä yhdessä työntekijöiden kanssa sopimuksia ilman, että niistä seuraa sanktioriskiä, mikä on tänä päivänä tosiasia. Tässä mielessä se, että ainoa ehto on työehtosopimus ja järjestäytyminen, ei ole mielestäni oikea pohja, jos haemme nimenomaan lainsäädännöllistä oikeudenmukaisuutta työelämään.

Ed. A. Seppälä: Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että täällä on mielenkiintoista keskustelua tähän aikaan illasta. Täytyi huoneesta tulla oikein kiireen vilkkaa, kun käytiin oikein hyvää keskustelua — vai onko tämä nyt sitten hyvää.

Edustajat Karjula ja Kuosmanen ovat kyllä ottaneet melkoisen askeleen väärään suuntaan nimenomaan myös sillä tavalla, että ed. Kuosmanen väitti, että yleissitovia työehtosopimuksia tulee noudattaa. Toisaalta yleissitovia työehtosopimuksia puuttuu hyvin paljon muun muassa palvelualoilta. On suuri joukko sellaisia aloja, joilla ei ole olemassa mitään työehtosopimusta. Silloin noudatetaan työaikalakia, työsopimuslakia, vuosilomalakia, joissa on väljyyttä ihan riittävästi. Työmarkkinathan joustavat lomautuksien, irtisanomisien ym. kautta. Niissä asioissa työnantajalla on valta ja voima toimia.

Tämä on kyllä aikamoinen keskustelu tähän aikaan yöstä. Kuten ed. Esa Lahtela toi esille, voitaisiin asiasta keskustella päiväsaikaan. Tämä on niin mielenkiintoista.

Ed. Rönkä: Arvoisa puhemies! Ed. Karjulaalle yksi esimerkki elävästä elämästä. Otitte esiin kuorma-autosopimuksen, joka on minulle ominen aluetta ja jonka tunnen parhaiten.

Paikkakunnalla oli kaksi yrittäjää, joista molemmat tekivät töitä metsäteollisuudelle. Kummallakin yrittäjällä oli muutama auto ja muutama mies. Laskin palkkoja toisen yrityksen työntekijöille sen jälkeen, kun oli tullut konkurssi. Noin 2 000 markkaa kuukaudessa alle taksan oli

tehty töitä, kun olisi pitänyt maksaa noin 4 000 markkaa. He olivat tehneet noin 100—110 tuntia kahteen viikkoon. Normaalisti 80 tunnilla autonkuljettaja saa noin 2 500 markkaa rahaa käteensä — siinä ne ovat autonkuljettajien kovat palkat.

Toinen yrittäjä joutui myös pudottamaan taksaansa, ja hänelle tuli vaikeuksia siitä, että toinen oli tehnyt konkurssin ja pudottanut aikaisemmin taksan alas. Sitten tulikin yrityssaneeraus ja maksoimme sen veromarkoilla, ja sama tilanne jatkuu edelleen eteenpäin ja eteenpäin.

Tuemme näin veromarkoilla metsäteollisuutta huomattavassa määrin sallimalla näitä yrityssaneerauksia ja tällaisia alle taksojen meneviä hommia.

Ihmettelen, mitä paikallinen sopiminen on ellei palkkojen alentamista. Jos ei työehtosopimuksia kerran voida noudattaa, niin se on pelkkää palkkojen alentamista eikä mitään muuta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

11) Laki arvonlisäverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 85/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Viittasin jo lisätalousarviokeskustelussa tähän aloitteeseen, joka koskee arvonlisäverolain muuttamista.

Kuten tiedämme, meillähän valtio kovin kitkaasti tänäkin päivänä maksaa avustuksia yksityisteille. On sillä tavalla, että kun yksityisteillä tehdään kunnostustöitä, ajetaan soraa ja muuta, niin niistä kaikista maksetaan arvonlisävero, ja käy sillä tavalla, että valtio saa arvonlisäverona tiekunnilta ja työn teettäjiltä enemmän rahaa kuin maksaa avustuksia.

Tämä aloite ei ole mikään uusi, tällaisia on tehty aikaisemminkin. Tässä tehdään uusi 60 a §, jossa tiekunnat vapautetaan arvonlisäveron maksamisesta. Päätöksen arvonlisäverosta vapautuksesta tekee se tiepiiri, jonka alueella tie tai

suurin osa siitä on. Tämä auttaisi merkittävästi tiekuntia kustannuskysymyksissä ja olisi mielestäni kovin johdonmukainen ajattelu.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Tässä on varsin mielenkiintoisesta aiheesta ja aloitteesta taas kysymys. Sattumalta alkiolainen keskustaryhmä ei ole ottanut tähän ketään muuta mukaan allekirjoittajaksi eikä myöskään valmistelutyöhön. (Ed. Aittoniemi: Koko ryhmä on mukana!)

Kun ed. Aittoniemi antoi ymmärtää, että tämä aloite on jo useasti tehty, niin sen verran haluaisin asiaan todeta, että tässä on olemassa aivan hyvät perusteet ja oikeat lähtökohdat. Mutta sellaisenaan tämä on käsittäakseni vähän kesken jalostettu ja kesken perusteltu.

Pitää tarkkaan paikkansa, mitä perusteluissa sanotaan, että tiekunnat joutuvat maksamaan ylimääräisenä lisänä arvonlisäveron, jota ne eivät aikaisemmin ole maksaneet. Tämä liittyy maa- ja metsätalouden arvonlisäverovelvollisuuteen. Siinä yhteydessä, kun tämä tuli, samanaikaisesti valtiolta vetäytyi kokonaan pois avustuksista.

Noin kansantajuisesti selvennettyinä, ennen kun tiekunta tilasi isäntä-yritykseltä sorakuorman tai aurauksen tai tien lanauksen, laskuun ei ollut lisättyä arvonlisäveroa. Mutta sen jälkeen, kun arvonlisäverovelvollisuus muuttui, vero automaattisesti tuli lisättäväksi laskuun. Siltä osin tämä, minkä piti olla helpotus, oli vastaavasti lisäys. Kun todetaan, että valtiolta vähensi osuutensa avuista ja eduista, niin se samalla lisäsi ainakin saman verran sinne lisää kuin se vähensi.

Ed. Aittoniemi on asiassa aivan oikein lähtenyt katsomaan ja kokemaan ja tuntemaan sen, minkälainen on yksityisteiden merkitys maaseudulle, maataloudelle, metsätaloudelle, mutta mikä eritoten niiden merkitys on kaupunkilaasukkaille, muun muassa helsinkiläisille ja kaikille muillekin, jotka kesämökeillensä matkustavat. On heille äärettömän tärkeää, että yksityistiet ovat sellaisessa kunnossa, että teitä pitkin pystytään liikkumaan, ja varsinkin tällaiseen kesa-aikaan niitä on miellyttävä ajaa. Ellei sinne luoda sellaisia edellytyksiä ja mahdollisuuksia, että tiekunnat pystyvät tämän asian hoitamaan ja tekemään, ne tulevat olemaan tulevaisuudessa sellaisia teitä, että niitä on joskus jopa vaikea liikkua.

Sen pohjalta, kun todetaan, että tien rakentamisesta tai kunnossapidosta arvonlisävero voitaisiin vähentää, niin se käsittäakseni on selvä ja

yksinkertainen asia, mutta tämän lakialoitteen sisältö ja aloite sellaisenaan on sen muotoinen, että se on lähes käytännössä mahdoton byrokraatia, jolla tämä asia voidaan toteuttaa ja tehdä. Sellaisenaan olisinkin aika valmis neuvomaan tässä ja ryhtymään ed. Aittoniemen kanssa, näillä näkymin ilmeisesti voitaisiin ryhtyä koko alkiolaisen keskustaryhmän kanssa yhteistyöhön valmistelemaan sellaista lakiesitystä, että tiekunta voisi hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi ja saisi sen arvonlisäveron takaisin normaalihakeuksen kautta silloin, kun se on arvonlisäverovelvollinen. Tämä aiheuttaa tiekunnan toimintaan jonkinlaista byrokratiaa, mutta se byrokraatia on täysin mahdollista toteuttaa. On vain kysymys siitä, että tarvitaan vähän enemmän kuin hyvää tahtoa, että tämä voidaan hyväksyä, että tällainen muoto tähän tuodaan ja tehdään.

Olen keskustellut usean tiekunnan edustajan kanssa, ja heidän kertomuksensa on sellainen, että kun on tuommoinen 10 kilometrin yksityistie esimerkiksi, heille arvonlisävero laskussa lisänä merkitsee sen verran, että he pystyisivät talvaurauksen tekemään ja hoitamaan, jos he saisivat sen veron takaisin tai sitä siinä ei tähän muotoon olisi tullut. Se on kiistaton tosiasia ja selvä totuus, että se ikuisesti tulee siellä pysymään ja se kuuluu tänne laskutuksen matkaan, mutta tiekunta ei ole se loppukäyttäjä eikä oikea maksaja sille arvonlisäverolle.

Tiekunnan osakkaistahan pääosa on maa- ja metsätalouden harjoittajia, jotka voisivat sen vastaavasti silloin, kun se lisättäisiin tieyksikkömaksuun, omassa verotuksessaan vähentää. Kun äsken keskusteltiin melko pontevaa yrittäjäpolitiikkaa ja työsopimussuhteesta ja siihen liittyvistä asioista, niin tämä on aika lähellä myös tammöistä asiaa. Yrittäjätoiminnassa, jos yritys, yrittäjä, on yksityisen tien varressa ja maksaa tälle tiekunnalle tieyksikkömaksua, niin kuin se taatusti maksaa, niin tähän kun lisätään arvonlisävero, se jää sen yrityksen perään ja maksettavaksi, kun se vero on tieyksikkömaksussa ja se ei yrittäjälle laskussa siirry, kun tiekunta ei ole arvonlisäverovelvollinen.

Sen verran, mitä tähän asiaan on syventynyt ja tätä on jostain asiantuntijatkin tutkineet ja katsoneet, siihen ei kiertoteitä ja oikotiemahdollisuuksia ole olemassa. Siinä mielessä uskon, että tämä lakialoite kyllä poikii rinnakkaisaloitteita, ja uskon, että ne yhdistämällä syntyy ja tulee hyvä lopputulos ja myös tämän asian puitteissa pääsemme eteenpäin. Mutta ymmärrän kyllä ed. Aittoniemen ja alkiolaisen keskustaryhmän vil-

pittömyyden tämän aloitteenteon takana ollessaan, että tässä haetaan koko Suomen, koko maakunnan ja nimenomaan maaseudun ja sivistyneen maailman yhteistyötä ja sen elinolosuhteiden parantamista.

Herra puhemies! Toivon, että tämä aloite valtiokuntakäsittelyssä saa sivuilleen sellaiset asiantuntijalausunnat, että tästä jalostuu kokonaista Suomea palveleva laki ja lopputulos on sen muutoinen, että siitä hyötyvät kaikki, niin kaupunkilaiset kuin maaseutuasukkaatkin.

Ed. E. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Yksitysteiden keskeisin käyttötarkoitus ei varmaankaan ole pelkästään ed. Seppo Lahtelan kuvaama helsinkiläisten huvila-asukkaiden (ed. S. Lahtela: Nauttivat siinä samalla!) nautinto ja pääsy kesäaunnoilleen. On pantava merkille, että meidän metsäteollisuutemme raaka-aine lähes poikkeuksetta lähtee yksityisteiltä. Yksitysteiden määrärahat on, kuten tunnetaan, tingitty niin minimiin, että teiden rapautumisen aikataulu on nyt jo ennustettavissa. Sen lisäksi, että yksityisteiltä on viety määrärahat, niiltä on viety se valtion tuki, joka yksityisteiden hoitamisen valvonnassa ja niitten opastuksessa aikaisemmin oli.

Ed. Lahtela on todennäköisesti oikeassa siinä, miten arvonnalisävero pitäisi konstruoida, mutta tämä ed. Aittoniemen tekemä aloite on yksi tärkeä keskusteluavaus yksityisteiden kohtalossa.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Lipposen ensimmäinen hallitus ensitöikseen leikkasi yksityistiemäärärahoja noin 100 miljoonaa markkaa vuositasolla. Täällä eduskunnassa me pystyimme sen verran yksityisteitä puolustamaan, että momentti jäi onneksi auki. Viime vuonna yksityistierahat olivat noin 30 miljoonaa markkaa ja tänä vuonna saman suuruiset. Jokainen meistä tietää, kuinka laaja Suomessa yksityistieverkko on. Ehdottomasti lisämäärärahan tarve tänä päivänä olisi vähintään 50 miljoonaa markkaa vuositasolla. Jos me haluamme säilyttää Suomen asuttuna, niin niiden ihmisten kohdalta, jotka asuvat syrjäseudulla, on välttämätöntä, että yksityistiestö on hyvässä kunnossa, ja varsinkin metsäteollisuuden kannalta on hyvä, että puunhankinta voidaan suorittaa siinä ajassa, mikä on sovittu, tehtaille.

Mitä tulee lakialoitteeseen, jonka ed. Aittoniemi on tehnyt arvonnalisäverolain muuttamisesta, minusta se on oikean suuntainen.

Ed. Seppo Lahtela piti hyvän, perustellun pu-

heen tästä asiasta. Toisin sanoen nyt kaksinkertaisesti rasisetetaan maaseudun väkeä sillä, että määrättiin vielä yksityisteiden hoito ja niiden kunnossapito, jos niissä käytetään näitä raaka-aineita kuten soraa ja kaiken näköistä muuta asfaltti mukaan lukien, arvonnalisäveron alaiseksi. Minun mielestäni tärkein viesti hallitukselle olisi, että hallitus lisäisi välittömästi yksityistiemäärärahoja ja sillä tavalla tämä ongelma saataisiin poistettua. Muuten kahdeksan vuoden kuluttua ilmestyvät ilmeisesti puomit yksityisteille, ja sen jälkeen siellä on kenenkään ulkopuolisen vaikea liikkua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Laki vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 86/1999 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalija terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Hallitus alkaa rustata pikkuhiljaa vuoden 2000 budjettilakeja, ja olen ojentanut auttavan käteni, kun hyvää aikaa oli, ja tehnyt yhden aloitteen, joka koskee lakia vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta. Aloite on muuten samanlainen kuin voimassa oleva laki, vuoden 1999 laki, mutta tästä on poistettu nykyisin voimassa olevan lain 2 §, mikä merkitsee sitä, että samalla myöskin eläkeläisten vielä voimassa oleva 2,4 pennin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu veroäyriä kohden poistuu.

Aikanaan Ahon hallituksen aikana tämä ylimääräinen sairausvakuutusmaksu otettiin käyttöön, ja silloin annettujen lupausten mukaan kun siihen on mahdollisuus, siitä heti luovutaan. Minä tiedän hyvin, että rahoja tarvitaan yhteiskunnassa velkojen maksuun, ja tämäkin tuottaa yhteiskunnalle 1,3 miljardin markan tulojen vähennyksen, mutta olen kyllä toisaalta niin kuin

moni muukin sitä mieltä, että kyllä tämä eläkeläisten sairausvakuutusmaksu pitäisi nyt poistaa, vaikka se jostakin muusta suunnasta kirpaisee. Sen vuoksi olen tämän lakialoitteen tehnyt. Tässä on valmis systeemi hallitukselle, niin ettei muuta kuin tästä vain hutaisee mukaan tämän lakialoitteen, niin silloin tämä ylimääräinen rasitus näiltä eläkeläisiltä on poissa ja puheet siitäkin asiasta loppuvat.

Minä en ole tähän aloitteeseen pyytänyt esimerkiksi keskustan nimiä lainkaan, koska keskustasta ei yleensä eläkeläisten asioissa ole halukas laittamaan nimiään. Viimeksi, niin kuin sanottu, oli kuusi nimeä tässä aloitteessa kansaneläkkeen pohjaosan poistamiseksi, mutta alkiolainen keskustaryhmä on nytkin kokonaisuudessaan tässä aloitteessa mukana.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Selvästi on nähtävissä, että ed. Aittoniemi on tässä asiassa erittäin oikeilla jäljillä. On vaikea kyllä löytää sellaisia aloitteita, joissa hän aivan kokonaan väärillä jäljillä olisikaan, mutta sellaisenaan viittaus siihen, että keskustan ryhmässä ei olisi halukkuutta ja valmiutta eläkeläisten aseman kohentamiseen ja korjaamiseen — uskon ja uskallan väittää koko ryhmän puolesta täältä takapenkistä, että näin ei ole. On taatusti lähempänä eläkeläisten asia tätä keskustalaista ajattelutapaa kuin uskon, että se monessa muussa ryhmässä, hallitusryhmissäkään on olemassa. Tuskin monellakaan ryhmällä hallituksessa on selkeää näkemystä, että oltaisiin tähän valmiita.

Se, miten tämä asia on perimmiltään nähtävissä, niin nämä eläkeläiset, jotka tällä kertaa Suomessa eläkettä nauttivat, ovat olleet rakentamassa tätä Suomea, tätä hyvinvointi-Suomea, itseinäistä isänmaata. Kyllä meidän, tämän hetken päättäjien, tekijöitten, tehtävänä ja velvollisuutena on hoitaa heidän eläkkeensä kunniallisena ja hoitaa se niin, ettei heihin kohdistu lisärasitetta niistä elin- ja sairaus- ja muista maksuista, joita muihin normaalikansalaisiin kohdistuu. Tässä oikein ihmettelen, että ed. Aittoniemi on näinkin avarasti tämän asian nähnyt ja lähtenyt tähän

asiaan mukaan. Sellaisenaan toivon, että tämä on semmoinen viesti hallitukselle, että tältä osin näitä eläkeläisiä ja muita vähäosaisia aletaan armoittaa ja nähdä normaali-ihmisten riveissä. Epäoikeudenmukainen kohtelu heitä kohtaan tulee lopettaa.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Hallitusohjelmassa on vastaava esitys, jonka ed. Sulo Aittoniemi on tehnyt lakialoitteessa sairausvakuutusmaksun poistamiseksi eläkeläisiltä, eli hallitusohjelmassa on sovittu, että neljän vuoden aikana tämä 3,9 penniä veroäyryltä tulee häviämään. Siinä mielessä tämä on hyvä aloite ja muistutukseksi hallitukselle vielä, että varmasti tämä toimenpide toteutuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden osastolle.

13) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 5/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 23.46.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

